

TAMPEREEN YLIOPISTO

Anna Rantasila

TARRAUTUVAT TUNTEET

Japanin kolmoiskatastrofin affektiivinen kerronnallistaminen

YLE:n tv-uutisissa

Tiedotusopin pro gradu -tutkielma
Marraskuu 2013

TAMPEREEN YLIOPISTO

Viestinnän median ja teatterin tutkimuksen yksikkö

RANTASILA ANNA: Tarrautuvat tunteet. Japanin kolmoiskatastrofin affektiivinen kerronnallistaminen YLE:n tv-uutisissa.

Pro gradu -tutkielma, 129 s., 32 liites.

Tiedotusoppi

Marraskuu 2013

Pro gradu -tutkielma Tarrautuvat tunteet tarkastelee maaliskuussa 2011 Japanissa tapahtuneen maanjäristyksen ja tsunamin sekä luonnononnettomuuksia seuranneen Fukushima Dai-ichin ydinvoimalaonnettomuuden uutisia Yleisradion uutislähetysissä maaliskuun 2011 ajalta.

Tutkielman pyrkii kartoittamaan tapaa, jolla Yleisradion Japanin kolmoiskatastrofista kertovissa uutisissa rakennetaan affektiivisuutta eli tunteita tai tunnetiloja. Tutkielman tarkoituksena on tapaustutkimuksen omaisesti selvittää, onko affektin käsite relevantti työkalu journalististen esitysten analyysiin.

Tutkielma on otteeltaan empiirinen. Sen aineisto koostuu YLE:n TV1:n kello 20:30 uutislähetysten Japanin tapahtumia käsittelevistä jutuista 11.–31.3.2011 väliseltä ajalta. Aineisto on eritelty käyttäen televisioutisten liikkuvan kuvan ja äänen välisen suhteen huomioon ottavaa narratiivisen analyysin menetelmää.

Analyysin ja aikaisemman tutkimuksen perusteella voidaan sanoa, että television katastrofiuutisissa rakennetaan affektiivisuutta muun muassa suorien tunneilmaisujen ja kuvakerronnan keinoilla. Huomionarvoista on myös uutisjutun tekstin ja kuvamateriaalin välillä usein vallitseva näennäinen ristiriita ja sen kautta muodostuvat merkitykset.

Tutkielman havaintojen perusteella affektin käsite on myös uutismateriaalin analyysityökaluna hyödyllinen, mutta sen metodologinen soveltaminen hyötyisi jatkotutkimuksesta. Uutisten affektiivisuus on niin ikään aihe, jonka jatkotutkimus ja syvällisempi teoreettinen pohdinta on toivottavaa.

Sisällysluettelo

Alkusanat	1
1. Johdanto	2
2. Katastrofi, uutinen, katastrofiuutinen.....	10
3. Affekti – teoriatiheikköä raivaamassa.....	27
4. Affekti, journalismi ja katastrofiuutiset	49
5. Tutkimusasettelua	59
6. Affektiivisen uutisen äärellä	70
7. Lopuksi.....	114
Jälkisanat.....	120
Lähteet.....	121
Liitteet	130

Alkusanat

Kello 14:46, maaliskuun 11. päivä 2011, Ishinomaki, Oshikan niemimaa, Miyagin maakunta.

Maankuoreessa meren pinnan alla 24 kilometrin syvyydessä tapahtuu 9 magnitudin maanjäristys, Japanin mittaushistorian voimakkain¹. Maanjäristys lähettää vesimassat liikkeelle ja synnyttää hyökyaallon eli tsunamin, joka saavuttaa rannikon 130 kilometrin päässä kello 14:55². Aallot ovat kapeissa merenrantalaaksoissa korkeimmillaan 38 metriä korkeita³. Järistys ja tsunami tuhoavat muun muassa Sendain miljoonakaupungin rannikon puoleiset osat ja lukuisia pienempiä kaupunkeja Sendaista pohjoiseen, muun muassa Ishinomakin, Rikuzentakatan, Onagawan ja Kesenuman. Hyökyaalto surmaa yli 19 000 ihmistä ja lähes 330 000 menettää kotinsa⁴.

Maanjäristys ja tsunami vaurioittavat Fukushima ydinvoimalan ensimmäistä yksikköä, jonka kuudesta reaktorista kolmessa reaktoriytimet sulavat jäähdytysjärjestelmien vaurioituttua. Reaktorirakennuksiin kertyy painetta, joka purkautuu näyttävänä vetyräjähdysenä 12.3., joka lennättää reaktori numero yhden suojakuoren taivaan tuuliin ja vapauttaa säteilyä ilmaan. Reaktori numero kolme räjähtää kaksi päivää myöhemmin 14.3. ja seuraavana päivänä reaktorissa neljä on tulipalo ja reaktori kaksi räjähtää. Radioaktiivisia päästöjä karkaa rikkiinäsistä reaktoreista sekä ilmaan että meriveteen. Kaikki neljä reaktoria vaurioituvat pahoin, vain huoltoseisokissa olleissa reaktoreissa viisi ja kuusi tilanne säilyy suhteellisen vakaana. Kaikki ihmiset 20 kilometrin säteellä ydinvoimalasta evakuoidaan ja se julistetaan suljetuksi alueeksi, jonne pääsevät vain voimalan korjaustöissä työskentelevät henkilöt.⁵

Kello 14:46, maaliskuun 11. päivä, Mitaka, Länsi-Tokio.

Olen noin tuntia aikaisemmin palauttanut viimeisimmän kolumnini Japan Pop - aikakauslehteen ja päättänyt palkita itseni päivänokosilla. Havahdun unestani vaimeaan tärinään. Käänän kylkeä, vain pompatakseni muutama sekunti myöhemmin jalkeille. Neljännen kerroksen pieni asuntolahuone huojuu kuin laiva kovassa merenkäynnissä, pyörillä kulkeva laatikosto seilaa pitkin lattiaa. Koko talo keinahtelee, kun juoksen portaita alakerran oleskeluhuoneeseen. Kevätloma on alkanut viime viikolla, meitä on talossa vain kourallinen, muutama vaihto-oppilas ja saman verran japanilaisia. Kaikki pysyvät rauhallisina, mutta jokaisen silmistä paistaa hämmennys. Kello 15 mennessä maan vellonta on rauhoittunut, mutta jälkijäristyksiä on jatkuvasti. Avaamme television, uutisankkureilla on suojakypärät päässä. Säntään yläkertaan kirjoittamaan sähköpostia vanhemmilleni, kello on Suomessa kahdeksan aamulla. He lukevat sen päästyään töihin. Kello 16 puhelimeni soi. Sanomalehti Keskisuomalaisen uutispäällikkö kysyy, onko Tokioonkin iskenyt hyökyaalto. Muistan, että useampi opiskelukaverini oli muutama päivä sitten lähtenyt junamatkalle pohjoiseen. Heidän piti tänään olla Sendaissa. Televisiokuvien perusteella kaupunki on mustassa vedessä kelluva liekkimeri, yksi matkustajajuna on kateissa.

¹ Japanin ilmatieteen laitos 2011, Helsingin yliopiston seismologian instituutti 2011

² Emt.

³ Japanin Punainen Risti 2012, National Police Agency of Japan 2012

⁴ Emt.

⁵ IAEA 2012; Porrasmä 2012, 271–273.

1. Johdanto

En olisi valinnut tutkielmalleni tätä aihetta ja tätä näkökulmaa, ellen olisi kokenut Japanin kolmoiskatastrofia omakohtaisesti. Olin maanjäristyksen aikaan Tokiossa vaihto-opiskelijana ja sanomalehdissä ja muissa viestimissä työskentelevien tuttavieni ansiosta minusta tuli myös maanjäristyksestä ja tsunamista juttuja kirjoittava toimittaja ja Tokion tilanteesta haastatteluja antava journalistien lähde. Kesäkuussa 2011 olin tsunamin tuhoamalla alueella vapaaehtoistyöntekijänä, ja kokemus vaikutti minuun syvästi.

Maanjäristystä seuranneina päivinä koin eläväni eräänlaisessa välitilassa. Yhtäältä japanilaisten ja Japanissa asuvien ystäväni kanssa ollessani ja japanilaisia uutisia seuratakseni koin oloni turvalliseksi. Toisaalta suomalaisten uutisten ja suomalaisten läheisten kautta koin, että 8000 kilometrin päässä Japanista oltiin huomattavasti enemmän peloissaan ja huolissaan kuin Tokiossa, josta vain noin runsaan 250 kilometrin päässä alkoi todellinen katastrofialue. Osaltaan kyse saattoi olla tunteiden näyttämiseen liittyvistä kulttuurieroista, ja myöhemmin on käynyt ilmi, että esimerkiksi Fukushima voimalaa hallinnoiva energiayhtiö Tepco ei kertonut voimalan tilanteesta ja sen vakavuudesta avoimesti (Porrasmäki 2012, 271–277). Jokin suomalaistuttavieni viesteissä ja puheissa sekä heidän kuvailemissaan kotimaani tunnelmissa jäi silti vaivaamaan minua. Kiinnitin erityisesti huomiota siihen, miten osa tuttavapiiristäni koki Japanin tilanteesta kertovat uutiset ja niiden kuvamateriaalin ahdistavina, vaikka toisin kuin esimerkiksi Haitin maanjäristyksen uutisoinnissa talvella 2010, Japanista ei näytetty yksityiskohtaisia tai raakoja kuvia loukkaantuneista tai kuolleista (Rantasila 2011).

Uutiset mielletään arkikeskustelussa edelleen informaation välittämiseksi ja olennaisten tai tärkeiden asioiden kertomiseksi (Pietilä 1995c, 9-11; Tuchman 1978, 47), joten kokemus voimakkaita tunteita herättävistä uutisista ei vaikuta sopivan tähän näkemykseen (ks. myös Koljonen 2013). Sekä journalistien ammattikunnan, journalismin tutkijoiden ja journalismin kuluttajien parissa on tapana mieltää hyvä ja laadukas uutisointi tunnetilaltaan neutraaliksi ja asialliseksi (Pantti, Wahl-Jorgensen & Cottle 2012, 64; Pietilä 1995c, 10). On kuitenkin hyvä pitää mielessä, että uutiset esityksinä ja niiden vastaanotto ovat analyttisesti kaksi eri asiaa, joten vaikka uutiset sinänsä mielletäisiin neutraaliksi, saattavat ne herättää katsojissaan ja lukijoissaan erilaisia tunnereaktioita. Tästä ilmiöstä kertonee, että sekä kriiseissä osallisina olleet henkilöt että asiassa täysin sivulliset ihmiset kokevat kriisiuutisoinnin hyvin voimakkaita tunteita herättävänä (Huhtala & Hakala 2007; Koljonen 2013; Saari 2005; Raittila 1996; vrt. Pantti ym. 2012, 82–83).

Journalismin kontekstissa tunteet mielletään usein edelleen helposti osaksi ainoastaan human interest -juttuja ja tunteellisuutta pidetään oireena journalismin tabloidisaatiosta (Hemánus 2002, 55; Koljonen 2013, 61, 138-140, 141-143; Nieminen & Pantti 2012, 113; Pantti ym. 2012, 64-67; Tester 2001, 23-41). Koivunen (2008, 13, 18) nimeää ongelmaksi, että journalismin tutkimuksen piirissä tunteet ja faktuaalisuus nähdään usein toisensa pois sulkevinä piirteinä. Samalla tavoin pulmallista on esittää tunteet ja viihteellisyys automaattisesti saman ilmiön osiksi tai toisiaan selittäviksi tekijöiksi, kuten Pantti (2011, 221) ja Richards (2010, 303-304) huomauttavat. Tällaiseen ajattelutapaan sisältyy oletus, että aikaisemmin journalismi olisi ollut vähemmän tunteellista ja siksi parempaa, ja että nykyinen kehitys on merkki journalismin ja julkisuuden rappiosta (Koivunen 2008, 13, 18; Koljonen 2013, 61-62; Pantti 2011, 221; Pantti ym. 2012, 64-67). On kuitenkin hyvä huomata, kuten esimerkiksi MacGill Hughes (1968, 61, 78), Fine ja White (2002, 58-63) sekä Hartley (2010, 14-15, 17) tuovat esiin, huolta journalismin viihteellistymisestä tunteisiin vetoavan, onnettomuuksia ja rikoksia käsittelevän aineiston lisääntymisenä on kannettu siitä asti, kun ensimmäiset halvat, työväenluokalle suunnatut sanomalehdet tulivat markkinoille Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa 1800-luvulla (vrt. Pantti ym. 2012). Lisäksi MacGill Hughes (1968) ja muut journalismin historiaa kartoittaneet muistuttavat, että onnettomuus- ja katastrofiuutiset ovat olleet osa uutisvälityksen ydintä sen alkua ajoilta saakka (Pietilä 1997; Ruusunen 2002). Ensimmäisten sanomalehtien asiakkaat olivat kauppiaita, joille esimerkiksi haaksirikkouutisilla olivat tärkeitä, sillä niillä oli suoraa taloudellista merkitystä. Lisäksi kaikenlaiset uutiset kiinnostivat tavallista kansaa ja hurjimpia ja jännittävimpiä niistä kerrottiin esimerkiksi arkiveisujen muodossa (MacGill Hughes emt., 109). Myös käyttötarkoitustutkimuksen perinne on antanut paljon viitteitä siitä, että pelkän maailman tapahtumia koskevan tiedon lisäksi katsojat pitävät uutisia viihteenä tai ajankuluna (Ridell 1998; Sumiala 2010; Untz 2011, 295). Kuten Sumiala (2010) ja Hannerz (2004) huomauttavat, uutiset ovat myös toimineet yhteisöjen rakentamisessa, ja erityisesti katastrofit ja niistä kertovat uutiset ovat antaneet yhteisöille mahdollisuuden määritellä itseään ja rajojaan uudelleen (Koljonen 2013).

Yhtä lailla hyödyllistä on muistaa myös, että uutisen näkemisessä jonakin muuna kuin informaationa ei ole enää vuosikymmeniin ollut mitään uutta tai kummallista (Pietilä 1995c, 10). Uutistutkimuksen kulttuurinen, merkityksistä ja sosiaalisista suhteista kiinnostunut tutkimussuunta on kukoistanut tutkimuksen valtavrassa jo useamman vuosikymmenen (Nieminen & Pantti 2012, 108, 156-166; Pietilä 1997). Tämä tutkielma ponnistaakin kriittisen kulttuurisen joukkoviestinnän tutkimuksen perinteestä. Tässä tutkielmassa seuraan kyseisen tutkimussuunnan näkemystä viestinnästä monimerkityksellisenä, sosiaalisena ja yhteiskunnallisena ilmiönä. Tästä näkökulmasta

tarkasteltuna uutisten tunteisuus ei rajaudu yksityisen piirissä tapahtuvaksi ilmiöksi, vaan se asettuu osaksi keskustelua laaja-alaisesti ymmärretystä julkisuudesta. Ennen kaikkea ammennan perinteen siitä haarasta, joka on kiinnostunut joukkoviestinnän (ja julkisuuden) ritualistisista ja yhteisöjä rakentavista (tai hajottavista) piirteistä (Couldry, Hepp & Krtozt 2010; Sumiala 2010; Dayan & Katz 1992).

Tästä asetelmasta pyrin tutkielmassani selvittämään, miten *affektiivisuutta* eli kehollista tunteikkautta rakennetaan suomalaisissa Japanin maanjäristystä, tsunamia ja niistä seurannutta Fukushima Dai-ichin ydinvoimalaonnettomuutta käsittelevissä televisiouutisissa. Pureudun uutisten tunteeseen *affektin* käsitteen avulla, soveltaen *narratiivista* analyysia, joka ottaa huomioon television väline-erityiset piirteet. Tavoitteenani on Japania käsittelevien televisiouutisten erittelyn kautta selvittää, voiko affektin käsitteen kautta päästä käsiksi uutisen sellaiseen puoleen, joka on aikaisemmassa tutkimuksessa jäänyt syystä tai toisesta hyvin vähälle huomiolle, sekä pohtia, mitä tällainen analyysi tarjoaa journalismin tekemiselle ja siihen liittyville ideaaleille. Aineksia tähän pohdintaan haen avaamalla keinoja, joilla affektiivisuutta rakennetaan Japanin katastrofista kertovissa televisiouutisissa, millaisia merkityksiä uutisiin mahdollisesti muodostuu affektiivisuuden rakentamisen kautta, ja keitä uutisten affektit mahdollisesti puhuttelevat.

1.1. Mikä affekti?

Affektin käsitteellä pyritään pureutumaan sellaiseen ihmisen toimintaan, jossa yhdistyvät keholliset ja mielelliset ilmiöt, ja jota on usein vaikeaa suoraan tavoittaa sanoiksi tai kuviksi (Ahmed 2004, 40; Koivunen 2008, 6; Wetherell 2012, 129–130). Se, mitä arkikielessä nimitämme sanoilla *tunne* tai *tuntemus*, on usein jotakin tällaista: vaikka osaamme kertoa olevamme esimerkiksi vihaisia tai surullisia, tunteet ovat harvoin yksiselitteisiä tai helposti ymmärrettäviä ja osa niistä vaikuttaa aina karkaavan jonnekin sanojen tuolle puolen. Myös affektin kehollisuus aukeaa samanlaisen esimerkin kautta: kun olen esimerkiksi innoissani, sykkeeni nousee, poskeni punoittavat, silmäni loistavat ja puheeni käy tavallistakin nopeammaksi ja koväänisemmäksi. Toisaalta esimerkiksi elokuvaa katsoessa kehoni tuntuu toisinaan jännittyneeltä, hengitys on vaikeaa ja ajatukset takkuavat, vaikka kohtauksessa ei sinänsä olisi mitään uhkaavaa, enkä osaa sen tarkemmin pukea sanoiksi hankalaa oloani. Tiivistäen: affekti on merkityksen muodostamisen ja ruumiin reaktioiden monimutkaista vuorovaikutusta, kehon ja mielen kykyä vaikuttaa ja tulla vaikutetuksi (Hardt 2007, x; Kyrölä 2010, 20; Wetherell 2012, 20).

Osa affektia koskevasta tutkimuksesta erottaa affektin ja tunteen (engl. emotion) joko hierarkkisesti eteneviksi tapahtumaketjuiksi, joissa tunne on kulttuurinen ilmiö, joka seuraa biologista affektia

(Damasio 2000; Kyrölä 2010, 21) tai muuten täysin toisistaan irrallisiksi ilmiöiksi (Clough & Halley 2007; Gregg & Seigworth 2010; Massumi 1995; Wetherell 2012, 53–67). Tämän tutkielman näkökulmasta affektin ja tunteen toisistaan tarkasti erottaminen olisi kuitenkin hedelmätöntä, sillä pidän tarpeettomana lähteä psykologis-filosofisesti erottelemaan, kumpi aiheuttaa kumman, eikä tuoreinkaan neuropsykologinen tutkimus kykene lopulta tähän kysymykseen aukottomasti vastaamaan (Wetherell 2012, 50). Muun muassa tästä syystä seuraan Sara Ahmedin (2004; 2010) ja Margaret Wetherellin (2012) näkemystä tunteesta ja affektista saman ilmiön eri ilmenemismuotoina, jotka ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Tätä käytäntöä puoltaa myös se, että erityisesti journalismin tutkimuksen piirissä julkaistuissa tutkimuksissa, jotka teemojensa ja lähestymistapojensa puolesta käsittelevät affektia ja affektisuutta, ei termiä välttämättä käytetä lainkaan, vaan tekstissä puhutaan samasta ilmiöstä suomen tai englannin kielen sanalla tunne, tai affektia käytetään enemmän tai vähemmän sen synonyymina (esim. Pantti ym. 2012; Pantti 2011; Richards 2010). Palaan affektin terminologiseen ja ontologiseen problematiikkaan tarkemmin luvussa kolme.

Wetherell (2012) ja Ahmed (2004, 4; 2010, 36–37) ymmärtävät affektin sekä subjektiiviseksi että sosiaaliseksi, yksityiseksi ja yhteiseksi, sillä affekteilla ja affektiivisuudella on taipumuksena tarrautua (engl. stick) ihmisestä toiseen ja esineistä tai paikoista ihmisiin. Juuri tähän affektien tarrautuvuuteen ja jaettavuuteen liittyy niiden journalismin ja joukkoviestinnän tutkimuksen kannalta kiinnostavin piirre, kun se yhdistetään joukkoviestinnän ja julkisuuden ritualistisia ja yhteisyyttä rakentavia ominaisuuksia tutkivien perinteiden kanssa. Kaiken kaikkiaan lähtökohtani affektiivisuuden rakentamisen erittelyyn on (kenties affektin tutkimuksen valtavirran kanssa hiukan ristiriitaisesti) konstruktionistinen, sillä vaikka affektit ovat kehollisia ja ainakin jossakin määrin tietoisien toimintamme reunamilla, ovat ne tai tapamme käsitellä niitä myös historiallisesti ja kulttuurisesti kontekstisidonnaisia merkityksen muodostamisen tapoja (Wetherell 2012, 41–42, 73). Myös Katariina Kyrölä (2010, 19–21) väitöskirjassaan esittämä määritelmä affektista tukee tätä näkemystä, sillä hänen mukaansa affektit ovat jatkuvasti muokkautuvia ”samastumisen väyliä” (routes of relating), jotka muodostuvat tiettyjen kulttuuristen ja yhteiskunnallisten rajojen piirissä. Kuten Ahmed (emt.) myös Kyrölä (emt.) on kiinnostunut ennen kaikkea affektin tavoista luoda syvällisiä ja monimutkaisia rajoja subjektiivisen ja sosiaalisen, kehojen ja kuvien välille, ja tämä on keskeistä myös omassa tutkielmassani.

Affekti tarjoaa mielenkiintoisen käsitteellisen näkökulman erityisesti televisiouutisten ja katastrofiuutisten erittelyyn, sillä sekä televisioon välineenä että katastrofeihin tapahtumatyyppinä liittyy paljon omanlaisiaan erityispiirteitä, joita ei diskurssianalyysin tai muiden yhteiskuntatieteissä

ja joukkoviestinnän tutkimuksessa tavanomaisimmin käytettyjen laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmien kautta päästä yhtä mielekkäästi tarkastelemaan. Affekti avaakin nähdäkseni tuoreen tavan lähestyä paljon tutkittuja aiheita, täydentäen aikaisemman tutkimuksen tuloksia relevantilla tavalla. Toisin kuin monet affektin tutkijat yhteiskunnan ja kulttuurin tutkimuksen piirissä (vrt. esim. Clough 2007, Massumi 1995), en kuitenkaan pyri täysin irti diskursiivisesta merkityksen muodostamisesta, vaan pyrin löytämään keinoja, joilla affektin voisi tehdä näkyväksi myös diskurssin tasolla. Tähän haastavaan tehtävään tv-uutiset tarjoavat oivallisen empiirisen aineiston.

Televisiouutiset valikoituivat tutkielman empiirisen mielenkiinnon kohteiksi ennen kaikkea television välineluonteen vuoksi, sillä juuri televisiouutisiin liittyy kaikista journalismin lajityypeistä voimakkaimmin niin sanottu todellisuuden illuusio tai läpinäkyvyyden vaikutelma (Hannerz 2004; Nabi ym. 2011, 121; Pantti & Andén-Papadopoulos 2011; Pietilä 1995b 11; 1995c, 97–101; Raittila 1996; Ridell 1998, 83–89, 2000, 154; Uskali 2007). Kenties paljolti suoran televisuaalisuuden vuoksi televisiouutisia pidetään myös vahvasti tunteisiin vetoavina (esim. Detenber & Lang 2011, 275; Döveling, von Scheve & Konjin 2011, 1-2; Tester 2001, 57–58; Untz 2011, 296–297; Uskali 2007, 9-10, 123). Televisiouutisten tunnesisällöistä ja tunnevaikutuksesta on tehty 1960-luvulta lähtien paljon tutkimusta, joskin suurin osa siitä keskittyi aiheeseen psykologian eri osa-alueiden näkökulmista pitäytyen tiukasti viestintää informaationa mieltävässä lähettäjä-vastaanottaja-mallissa (Döveling ym. 2011, 2, 37). 1980-luvulta lähtien tunteisiin ja joukkoviestintään keskittynyt tutkimus viittaa kuitenkin siihen, että televisiouutisissa on erityistä affektiivista potentiaalia verrattuna esimerkiksi sanomalehtiuutisiin (mm. Detenber & Lang 2011; Döveling ym. 2011; Tester 2001; Unz 2011). Tässä työssä olen kiinnostunut siitä, liittyykö televisiolle tyypillinen ilmaisun tapa yhdistellä kuvakerrontaa ja puhuttua kerrontaa affektiivisuuteen, kuten esimerkiksi Untzin (emt.) tulokset ehdottavat. Näistä syistä retki journalismin ja affektin välisen suhteen selvittämiseen on helpointa aloittaa tv-uutisista.

1.2. Aineistosta ja metodista

Tutkielmani empiirinen aineisto koostuu Yleisradion TV1:n 20:30 uutislähetyksissä esitetyistä Japanin luonnonkatastrofiin liittyvistä uutisjutuista 11.3.–31.3.2011 väliseltä ajalta. Lisäksi aineistossa ovat mukana 11.3. esitetyt aamun uutislähetykset Japanin tapahtumista samalta päivältä (aineisto on kuvattu liitteissä). Kyseessä on siis niin sanottu valmis aineisto, eli aineisto on ollut olemassa ilman tutkimustani. Valitsin kanavan ja analysoitavat uutislähetykset aineistoksi uutisten tavoitavuuden perusteella, sillä Yleisradion klo 20:30 pääuutislähetys oli tuona aikana

uutislähetysistä keskimäärin katsotuin (Finnpanel 2011). Rajasin aineiston 11.3. lukuun ottamatta pelkkiin pääuutislähetysiin, sillä toukokuussa 2012 tekemäni aineiston ennakkokatselun ja aikaisemman tutkimuksen havaintojen perusteella kävi ilmi, että televisiokanavat kierrättävät samoja juttuja päivän eri lähetyksissä, mikäli tilanne ei ollut aikaisemmasta muuttunut (esim. Glasgow Media Group, 1980). Tämän takia aineisto kylläntyisi hyvin nopeasti, jos mukaan otettaisiin esimerkiksi kaikkien päivien kaikki uutislähetykset. Samalta aikaväliltä tehdyn sanomalehtiaineiston kartoituksen (Rantasila 2011) ja aineiston ennakkokatselun perusteella uutisoinnin intensiteetti aaltoilee, ja joinakin päivinä tarkastellulla aikavälillä esitetyissä pääuutislähetyksissä ei ole yhtään Japani-aiheista juttua.

Tarkastelemalla ainoastaan julkisen palvelun yhtiön televisiouutisia pyrin pysyttelemään irti dikotomiasta, jonka mukaan kaupallisten mediayhtiöiden uutiset olisivat tavalla tai toisella tunteellisempia kuin julkisen palvelun yhtiön. Tällä tutkimusasetelmalla ei myöskään ole tarkoitus hakea mahdollisimman laajaa ja tilastollisesti edustavaa aineistoa, vaan yksinkertaisesti tarkastella sitä, miten affektiivisuutta rakennetaan Japanin katastrofista kertovissa uutisjutuissa Suomen katsotuimmassa uutislähetyksessä. Affektin tarrautuvuuden käsitteen kannalta on syytä kiinnittää huomiota myös siihen, kuinka paljon samat näkökulmat, teemat tai kuvat toistuvat yhden televisiokanavan uutisjuttujen ja lähetysten kokonaisuuksien sisällä.

Tutkielmassani pyrin pääsemään käsiksi televisiouutisten ja tarkemmin katastrofiuutisten affektiivisuuteen uutislähetysten Japanin luonnonkatastrofia käsitteleviä juttuja analysoimalla. Tähän tarkoitukseen olen muotoillut empiirisen aineiston erittelyn menetelmäksi mukaelman Veikko Pietilän muun muassa artikkelissaan ”Syvällä pinnalla” (1995b) ja teoksessaan *Tv-uutisista, hyvää iltaa* (1995c) muotoilemasta analyysimetodista. Haluan pureutua erityisesti televisiokuvan ja jutun puhutun ja kirjoitetun sanan suhteeseen. Toisin kuin tavanomaisessa narratiivin analyysissä, jossa televisio-ohjelma tekstualisoidaan ja sen kuvalliseen ilmaisuun kiinnitetään melko vähän huomiota, Pietilän (1995b, 20–29, 30, 1995c, 17–20) variantti keskittyy televisiouutisen kuvan ja sanan yhdistelmään ja merkityksiin, jotka sitä kautta uutiseen rakentuvat. Pietilän (1995b, 1995c) tutkimusotteen etuna on myös hänen näkemyksensä siitä, ettei esimerkiksi kuvan ja sanan näennäinen ristiriita tai epätahtisuus välttämättä ole yksiselitteisesti katsojaa sekoittava tiedonvälityksen ongelma, kuten esimerkiksi Glasgow’n yliopiston mediaryhmän (1980, 347–355, 364–365) tutkimuksessa annetaan ymmärtää, vaan merkityksen rakentamisen keino muiden joukossa.

Metodi valikoitui tutkielmaani, koska aikaisemman tutkimuksen perusteella on syytä olettaa että televisiouutisissa esiintyvät affektit rakentuvat joko eksplisiittisesti uutisen puhutussa tai kirjoitetussa tekstissä tai implisiittisemmin televisiokuvassa sanattomasti, kuvan ja sanan yhdistelmässä tai kuvan ja sanan mahdollisessa ristiriidassa (Detenberg & Lang 2011; Pietilä 1995c, 18, 26, 30–32; Untz 2011). Suurimmassa osassa kotimaista televisiouutistutkimusta on keskitytty joko uutisten yleisöön (esim. Ridell 1998) tai uutisten faktuaalisen sisällön ja uutisten ulkopuoliseksi mielletyn todellisuuden suhteeseen (esim. Kivikuru & Pietiläinen 1998), joten mitään valmista analyysimetodia, johon affektin käsite luontevasti istuisi, ei ollut tarjolla. Tartuin Pietilän metodiin koska ennako-oletukseni on, että televisiouutisten affektiivisuutta rakentavat televisioon välineenä liitettyjen ”totuusoletusten” lisäksi television uutistuotannolle ominaiset tavat, jolla uutisen tarina koostetaan ja kerrotaan esimerkiksi äänen ja kuvan editoinnin keinoin. Ote on kiehtova myös siksi, että uutiset genrenä ja katastrofiuutiset eräänlaisena kovan uutisen lajityypin tiivistymänä ovat juuri sellaisia, joilta vähiten odotetaan affektiivisuutta tai tunnesisältöä, vaan joiden oletetaan kertovan sen, mikä juuri nyt on tärkeää (Ridell 1998; Tuchman 1978, 47).

1.3. Tutkielman eteneminen

Seuraavaksi esittelen tutkielman teoriataustat sekä katastrofijournalismin ja televisiouutisten tutkimuksen (luku 2) että affektin käsitteen (luku 3) kannalta. Tästä etenen affektin näkökulmasta tehdyn journalismin tutkimuksen kentän kartoituksen ja omien jalansijojeni määrittelyn (luku 4) kautta tutkielman empiiriseen osuuteen (luku 5). Sen aluksi käyn läpi tutkimusasetelman ja metodin, josta siirryn tutkielman aineistoon ja analyysiin (luku 6). Lopuksi (luku 7) kertaan analyysin tulokset ja pohdin, kykeninkö vastaamaan tämän työn alussa esittämiini kysymyksiini ja minkälaisia uusia kysymyksiä tutkimusprosessin aikana nousi esille. Lisäksi tarkastelen tulosteni pohjalta sitä, millaisen journalismin tutkimuksen työkalun affektin käsite sekä teoreettisesti että empiirisesti tarjoaa.

Tutkimuksen alkupuolen teoreettisten asemointien pohjalta haen televisiouutisten affektiivisuudesta empiiristä otetta kysymällä, *millaisilla narratiivisilla keinoilla affektiivisuutta rakennetaan Japanin maanjäristystä, tsunamia ja ydinvoimalaonnettomuutta käsittelevissä suomalaisissa televisiouutisissa*. Tapausesimerkkini empiirinen erittely tarjoaa mahdollisuuden yhtäältä puntaroida pidemmälle *affektin ja merkityksen välistä problematiikkaa* ja toisaalta arvioida affektin käsitteen (sellaisena kuin se työni pohjalta määrittyy) *relevanssia ja soveltuvuutta journalismitutkimuksessa*. Ensimmäisen kysymyksen avulla pyrin erittelemään aineiston pääpiirteitä ja television katastrofiuutisille ominaisia keinoja rakentaa affektiivisuutta yksittäisen jutun sisällä. Tämän

pohjalta syvennän erittelyä affektin ja diskurssin välisen vuorovaikutuksen piiriin, ja pyrin lopuksi arvioimaan työni relevanssia osana journalismintutkimuksen kokonaiskuva.

Osa affektin teoriaa kehittäneistä (Clough & Halley 2007; Gregg & Seigworth 2010; edellisten kritiikkinä Wetherell 2012) pyrkii erottamaan affektiivisen ja diskursiivisen toisinaan hyvinkin jyrkästi, mutta tämä jako ei journalistisia esityksiä tutkittaessa ole erityisen mielekäs. Nähdäkseni journalistisen tekstin affektiivisuutta on hedelmällistä tarkastella myös ja nimenomaisesti suhteessa diskursiivisesti tuotettuihin merkityksiin. Affektin käsitettä on toistaiseksi sovellettu kohtuullisen vähän journalismin tutkimuksessa sekä Suomessa että kansainvälisesti joitakin tutkimuksia lukuun ottamatta (Kyrölä 2010; Pantti 2011; Pantti ym. 2012), ja tutkielman yksi tavoite onkin kokeilla kepillä jäätä – kuinka hyvin affekti toimii journalististen televisioesitysten erittelyn välineenä?

1.4. Tunnustukset ja kiitokset

Haluan kiittää koko sydämeni pohjasta ohjaajaani Seija Ridelliä ja toisena sparraajanani toiminutta Katja Valaskiveä. Ilman heidän rohkaisuaan ja patistamistaan tämä tutkielma tuskin olisi vielääkään valmis. Lisäksi haluan kiittää Uuden Suomettaren säätiötä ja kunnallisneuvos C.V. Åkerlundin säätiötä taloudellisesta tuesta työlleni.

Mahdollisista virheistä vastuu on yksin minun.

Erityiskiitokset puolisololleni Nikolle tuesta ja kärsivällisyydestä sekä perheeni kolmelle psykologille, jotka joutuivat tasaisin väliajoin vastaamaan odottamattomiin affektia koskeviin uteluihini.

Kiitokset ja anteeksipyyntöt ystäväilleni, jotka joutuivat sietämään ajoittaista monomaniaani ja sosiaalista eristäytymistäni.

Lisäksi haluan kiittää Suomen Tokion-suurlähetystön väkeä sekä inspiraation antamisesta että kannustuksesta loppumetreillä.

Tokiossa 10.11.2013

Anna Rantasila

2. Katastrofi, uutinen, katastrofiuutinen

Lähellä ja kaukana tapahtuvat onnettomuudet ja tuhot ovat kuuluneet uutistoimintaan sen alkuajoista lähtien (Nikkinen & Vacklin 2012; Pietilä 1997; Uskali 2007). Nykyisessä muodossaan katastrofi- tai onnettomuus uutista voisi pitää eräänlaisena uutisen tiivistymänä, sillä niissä kulminoituvat uutisen lajityypilliseksi piirteiksi mielletyt muodolliset ominaisuudet (ns. kärkikolmio-malli, mm. Kunelius 2004; Nikkinen & Vacklin 2012, 175) sekä journalismiin yleensä liitetyt ihanteet nopeudesta, olennaisuuksien kiteyttämisestä ja tapahtumien raportoinnista siten, että yleisölle syntyy mielikuva neutraalista ja tasapuolisesta kerronnasta. Toisin muotoillen uutisgenren voisi sanoa kulminoituvan televisiouutisessa joka esittää välittävänsä todellisuuden tapahtumia ”tässä ja nyt” (Fiske 1987, 22; Ridell 1998, 83–85). Hieman kärjistäen voisi siis sanoa television katastrofi- tai onnettomuus uutisten olevan uutisia ”*par excellence*”, sillä niissä yhdistyvät sekä televisuaalisuuden mahdollistama vaikutelma referentiaalisesta välittömyydestä että uutisen kulttuuriset vaatimukset yllättävyydestä, poikkeuksellisuudesta, merkityksellisyydestä ja niin edelleen (Kunelius 2004; Nikkinen & Vacklin 2012; Ridell 1998, 83–85). Televisio on väline-erityisten piirteidensä ansiosta todettu myös olevan omiaan juuri katastrofiuutisten kaltaisten näyttävien ja speaktaakkelimaisten tapahtumien esittämiseen, ja viimeistään 1980-luvulta lähtien joitakin katastrofeja, kriisejä tai muita suurta yleisöä kiinnostavia tapahtumia kuten esimerkiksi suuria urheilukilpailuja on pyritty yhä enemmän muovaamaan televisioon sopivammiksi (Couldry ym. 2010; Dayan 2010; Dayan & Katz 1992; Jaramillo 2009; Katz & Liebes 2010; Sumiala 2010; Unz 2011 300; Uskali 2007).

Näistä lajityypillis-historiallisista solmukohdista lähden purkamaan sekä katastrofiuutisten että television terminologiaa ja aikaisempaa tutkimusta lähinnä yhteiskunnallis-kulttuurisesta näkökulmasta. Lisäksi tämän luvun kiinnekohtana ovat television väline-erityiset piirteet eli niin sanottu televisuaalisuus sekä televisiouutisten lajityypilliset ominaisuudet. Lopuksi vedän lankoja yhteen, kooten tämän tutkielman kannalta relevanteimmat huomiot ja käsitteet yhdeksi kokonaisuudeksi, silmälläpitäen nimenomaan tutkielman affektinäkökulmaa.

2.1 Katastrofin problematiikkaa

Vaikka tutkijat ja teoretikot ovat kohtuullisen yksimielisiä journalismin ja uutisen määritelmistä, kriisin ja katastrofin käsitteet koetaan monelta osin ongelmallisiksi (Pantti ym. 2012, 14–23). Suomen kielessä puhutaan ainakin kriiseistä ja katastrofeista, kun tarkoitetaan suunnilleen samaa asiaa. Kriisillä tosin viitataan arkikielessä useammin yhteiskunnallisista ja rakenteellisista syistä johtuviin eli tavalla tai toisella ihmisen aiheuttamiin onnettomuuksiin tai poikkeustiloihin, ja

katastrofi puolestaan viittaa ennakoimattomampiin tapahtumiin kuten maanjäristyksiä tai metsäpalojen kaltaisiin luonnononnettomuuksiin (Doane 1990, 223). Englannin kielessä sanat *disaster*, *catastrophy* ja *crisis* viittaavat osittain samoihin asioihin, mutta kuten suomenkieliset vastineensa, niillä on myös kontekstisidonnaisia eroja. Useimmiten käytössä on kuitenkin sana *disaster*, joka suomentuu joko katastrofiksi, tuhoksi tai (suureksi) onnettomuudeksi, ja arkikäytössä sana kattaa minkä tahansa tapahtuman, jolla on negatiivisia seurauksia, olipa kyse tulivuorenpurkauksesta, junaonnettomuudesta tai kansanmurhasta (Pantti ym. 2012, 14–15). Katastrofitutkimuksen piirissä termi on kuitenkin todettu hankalaksi, sillä minkä tahansa tapahtuman määrittely katastrofiksi sisältää monimutkaisia kysymyksiä vallasta ja toimijuudesta (emt.).

Perinteisesti katastrofi on määritelty tapahtumaksi, joka tavalla tai toisella rikkoo rutiinin ja tavallisen (Doane 1990, 222; Pantti ym. 2012, 16). Katastrofitutkimuksessa tätä näkemystä pidetään kuitenkin ongelmallisena, sillä määritelmä sulkee pois pitkään jatkuvat, rakenteellisista syistä johtuvat ”päättymättömät katastrofit”, kuten esimerkiksi rakenteellisen köyhyyden ja sen aiheuttamat humanitääriset ja yhteiskunnalliset ongelmat (Pantti ym. emt.). Osa tutkijoista ehdottaakin, että katastrofien sijaan olisi syytä puhua yleisemmin kriiseistä, jonka alakäsitteeksi katastrofi sijoittuu (emt.) Kriisi-sanankäyttö yläkäsitteenä ei kuitenkaan poista katastrofin problematiikkaa, sillä termin ongelmat säilyvät vaikka paikka akateemisessa taksonomiassa vaihtuisi. Yhtä lailla ongelmallinen termi on luonnonkatastrofi, sillä sana voi peittää kyseisten onnettomuuksien taustalla usein olevia ihmisen toiminnasta johtuvia syitä, ja usein yksi katastrofi johtaa toiseen monimutkaisissa vuorovaikutusten ketjuissa, kuten Japanin maanjäristyksen, hyökyaallon ja ydinvoimalaonnettomuuden ”kolmoiskatastrofi” hyvin havainnollistaa (emt., 17, 22–23). Hiukan vastaavanlaista vaihtelua esiintyy journalismin tutkimuksen kentällä, jossa puhutaan sekä kriisi- että katastrofijournalismista yleensä toistensa synonyymeina, tai siten että katastrofijournalismi asettuu kriisijournalismin alakäsitteeksi, katastrofin viitatessa luonnononnettomuuksiin ja kriisin lähes mihin tahansa laajaan ongelmaan Euroopan unionin taloudesta Lähi-idän poliittiseen epävakauteen (Uskali 2007). Tuoreessa väitöskirjassaan Koljonen (2013, 24, 35–36) puolestaan käsittelee kriisiä journalismin muutokseen liittyvänä piirteenä ja katastrofia useita erilaisia suuronnettomuuden tyyppisiä yläkäsitteenä.

Pantti ja kumppanit (2012, 22–23) ehdottavat, että käsittehierarkian laatimista hedelmällisempi tapa jäsentää kriisin ja katastrofin dynamiikkaa on ajatella niitä jatkumona tai prosessin eri vaiheina. Tässä jatkumossa äkillinen katastrofi, esimerkiksi tulivuorenpurkaus aiheuttaa humanitäärisen kriisin, kun ihmiset pakenevat katastrofialueelta jo ennestään niukoista ruoka- tai vesivarastoista

kärsivälle alueelle. Toisaalta kriisi voi eskaloitua uudelleen, kun pakolaisleirin kurjiin oloihin turhautuneet ihmiset järjestävät mielenosoituksen, johon paikallinen poliisi vastaa väkivallalla ja useita ihmisiä kuolee ja loukkaantuu. Japanin tapahtumia käsiteltäessä prosessinäkökulma on mielestäni perusteltu, sillä vaikka uutisointi tsunamin tuhoamasta Koillis-Japanin eli Tohokun alueesta on Suomessa tauonnut, maanjäristyksen liikkeelle sysäämä tapahtumaketju jatkuu edelleen sekä Fukushima Dai-Ichin voimalan raunioiden jatkuvina ongelmina että muun muassa Japanin puoluepolitiikassa ja tsunamin tuhoaman alueen asukkaiden elämässä. Omalla tavallaan myös tämä työ on osa katastrofin ja kriisin jatkumoa, yritys merkityksellistää sen aikaan saamia tapahtumia suomalaisessa journalismissa.

Journalismin käytännöissä kriisin ja katastrofin termien ongelmallisuus tulee Pantin Wahl-Jorgensenin ja Cottlen (2012, 26–27) mukaan erityisen selvästi esille, sillä katastrofeista raportoidessaan journalismi käyttää diskursiivista valtaa nostaten esille tiettyjä seikkoja ja unohtaen toiset. Erityisen ongelmallista on, jos katastrofiuutisoinnissa luotetaan vahvasti aikaisempien tapahtumien perusteella luotuihin kehyksiin ja pyritään käsittelemään kaikkia kriisejä samasta näkökulmasta (emt.). Samalla tavalla toimittajat käyttävät valtaa, kun juttuihin pyritään hakemaan jos ei suomalainen, niin ainakin eurooppalainen tai länsimaalainen näkökulma (emt., 35). Tätä perustellaan usein vaikean aiheen lukijoiden lähelle tuomisella, mutta samalla etnosentrisen näkökulman käyttö voi jättää joitakin katastrofin piirteitä ja sen taustalla olevia rakenteellisia seikkoja pimentoon (Pantti ym. 2012, 38; Uskali 2007, 188–189). Vakiintuneiden näkökulmien lisäksi ongelmallista katastrofiuutisoinnissa on Pantin ja kumppaneiden (2012, 38) mukaan se, että toimittajat kiinnittävät uutisoinnissa harvoin huomiota siihen, että valtaosa katastrofeista olisi ennakoitavissa joko alueen luonnonolojen tai yhteiskunnallisten seikkojen perusteella, vaikka aihe ei olisi aikaisemmin saanutkaan huomiota valtaviiran tiedotusvälineissä.

2.2. Katastrofijournalismin tutkimuksen kentillä

Uutisen tapahtumapaikasta riippuen katastrofi- tai kriisijournalismin kenttä kietoutuu yhteen yhtäältä ulkomaanuutisten ja toisaalta kotimaassa esimerkiksi tapahtuman syytä ja seurauksia pohdittaessa politiikan journalismin kanssa. Täysin omana kriisijournalismin alatyypinään voisi pitää esimerkiksi talouskriisien raportointia, joissa mittakaava vaihtelee tiukkojen säästöohjelmien ja irtisanomisten aiheuttamien inhimillisten tragedioiden kuvauksesta globaalin makrotalouden mekanismien hienosäätöön ja kaikkeen siltä väliltä. Toisaalta Suomessa kotimaan kontekstissa puhutaan katastrofien rinnalla usein suuronnettomuuksista, kuten esimerkiksi vuonna 2004 Konginkankaan linja-autoturman tai tuoreempaan tapaukseen kesän 2013 Laukaan räjähdetehtaan

vaaratilanteen yhteydessä (vrt. Koljonen 2013, 35–40). Alan kotimainen tutkimus jakautuu karkeasti ottaen ulkomailla tapahtuvien aseellisten konfliktien, luonnonkatastrofien tai edellisten aiheuttamien humanitääristen kriisien raportoinnin tutkimukseen ja kotimaisiin suuronnettomuustutkintoihin ja niiden mediaseurantoihin, kuten edellä mainittujen onnettomuuksien tai esimerkiksi Myyrmannin pommi-iskun ja kouluampumistapausten yhteydessä. Oman joukkonsa muodostavat sellaiset onnettomuudet tai konfliktit, jotka tapahtuvat maantieteellisesti Suomen (tai minkä tahansa muun valtion) rajojen ulkopuolella, mutta joissa uhreista moni on niin sanotusti oman maan kansalaisia, kuten autolautta Estonian uppoaminen vuonna 1994 ja Tyynen valtameren tsunami kymmenen vuotta myöhemmin, tapaninpäivänä 2004 (Koljonen 2013).

Ulkomaanuutisia on tutkittu monialaisesti sekä Suomessa että kansainvälisesti, alkaen laajojen aineistojen maailmanlaajuisista uutisvirtatutkimuksista ulkomaankirjeenvaihtajien työn antropologiseen tutkimukseen (Galtung & Ruge 1973; Hannerz 2004; Pietilä & Kivikuru 1998; Uskali 2007, 17–20; 26–28). Laajan tutkimusalan sisältä on erotettavissa ainakin neljä suurempaa ryhmää tai tutkimuksen trendiä. Kohtalaisen suuri ryhmä ovat erityisesti erilaisten aseellisten konfliktien uutisointiin ja sotakirjeenvaihtajien tai niin sanottujen kriisitoimittajien työhön keskittyvät tutkimukset, joita on julkaistu 1950-luvulta saakka (Uskali 2007, 183–186). Toiseksi tutkimusvirtaukseksi voi karkeasti erotella luonnononnettomuuksiin liittyvän uutistutkimuksen. Tässä tutkimusjoukossa korostuvat usein katastrofien aiheuttamien humanitääristen kriisien uutisointi, kuten esimerkiksi Afrikan kuivuudet ja nälänhädät ja erilaiset pakolaiskriisit (emt.). Niin sanotun kehitys- tai kehitysmaajournalismin ja rauhanjournalismin voi katsoa kuuluvan löyhästi tähän tutkimukselliseen ryhmään, sillä erotuksella että rauhanjournalismilla ja siihen keskittyvällä tutkimuksella on usein selkeän ohjelmallinen ote (emt., 238–244). Neljänneksi ryhmäksi tai tutkimustrendiksi voi laskea erilaiset kriisijournalismin sisältöjä koskevat tutkimukset. Tähän joukkoon laskettavissa tutkimuksissa on keskitytty muun muassa uhrien kuvaukseen ja raportoinnin mahdolliseen puolueellisuuteen tai tapahtumien kulun kuvauksen oikeellisuuteen, sekä raportoinnin stereotyyppisyyteen, kliseisyyteen ja toiseuden tuottamiseen, kuten esimerkiksi Pantti ja kumppanit (2012, 35–60) Höijer (2004) ja Pietiläinen ja Kivikuru (1998) huomauttavat. Paljon huomiota on kiinnitetty erityisesti yhdysvaltalaisen televisiouutisten terrorismi- ja sota uutisiin aina Vietnamin sodasta vuoden 2001 terrori-iskujen jälkimainingeissa alkaneisiin Afganistanin ja Irakin sotiin (ks. esim. Jaramillo 2009). Suurin osa nykytutkimuksesta liittyy tutkimusotteensa ja erilaisten termien problemaattisuuden kautta neljänteen ryhmään.

Suomessa ulkomaille sijoittuvien kriisien uutisointia on tutkittu muun muassa Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden (Timonen 1988; Kallio & Mörä 1987; Kytömäki et. al. 1987; Timonen et. al. 1987), Persianlahden sodan (Luostarinen 1994), vuoden 2001 syyskuun 11. päivän terrori-iskujen, Irakin vuonna 2003 aloitetun sodan sekä vuoden 2004 joulukuun 26. päivän Tyynen valtameren tsunamin (Huhtala & Hakala 2007; Journalismikritiikin vuosikirja 2005; Mörä 2005; Uskali 2007) yhteydessä. Tutkimuksia on tehty muun muassa suomalaisviranomaisten toiminnan ja suomalaisuhrien näkökulmista, sekä Persianlahden sodan ja syyskuun 2001 jälkeisten sotien tapauksessa tapahtumien maailmanlaajuisesta poliittisesta merkityksestä. Kotimaisten kriisien uutisointia ja muuta mediahuomiota on Suomessa tutkittu lähes poikkeuksetta aina, kun kyseessä on ollut laajasti huomiota herättänyt ja jollakin tavalla yhteiskunnan, viranomaisten ja joukkoviestinten toiminnan kannalta ongelmallinen tapaus, kuten autolautta Estonian uppoaminen, Konginkankaan linja-auto-onnettomuus, Myyrmannin kauppakeskuksen pommi-isku ja Jokelan ja Kauhajoen kouluampumiset (Huhtala & Hakala 2007; Raittila 1996, 2005; Koljonen 2013). Näissä tutkimuksissa on usein yhdistetty sekä journalismin sisältöjen tutkimusta ja kritiikkiä että viranomaistiedotusta arvioivaa tutkimusta. Muun muassa Estonian, Tyynen meren tsunamin ja kouluampumisten yhteydessä joukkoviestinten toimintaa on eritelty myös tapahtumien uhrien kannalta, joko uhrien representaation tai esimerkiksi uhrien haastatteluun liittyvien mediaeettisten ongelmallisuuden kannalta (Huhtala & Hakala 2007; Raittila 1996, 2005; Koljonen 2013). Koljonen (emt., 24) huomauttaa, että suomalainen katastrofijournalismin tutkimus on 1980-luvun loppupuolen Tshernobyl-selvityksistä lähtien keskittynyt Tampereen yliopistoon jopa siinä määrin, että hän pitää kyseistä opinnäytetöiden ja tutkimusten jatkumoa omana tutkimusperinteenään.

Tämän työn empiirisen aineiston erittelyn ja tulkinnan sekä aikaisempaan tutkimukseen vertailun kannalta relevanteimpia katastrofijournalismia sivuavia tutkimuksia ovat kotimaiset Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden (Kallio & Mörä 1987; Kytömäki ym. 1987; Timonen ym. 1987; Timonen 1988), autolautta Estonian uppoamisen (Raittila 1996) ja vuoden 2004 tsunamin (mm. Huhtala & Hakala 2007; Raittila 2005) uutisointia käsittelevät tutkimukset ennen kaikkea tapahtumien tai niiden uutisoinnin osittaisten samankaltaisuuksien takia. Suomalaisen katastrofijournalismin laajempien kehityskulkujen kannalta myös Koljosen (2013) väitöskirja ja erityisesti sen katastrofiuutisoinnin tunteellisuuden muutosta käsittelevä viides alaluku tarjoaa hyvää kaikupohjaa tälle työlle. Kansainvälisistä tutkimuksista olen keskittynyt sekä yleisempiin katastrofijournalismin lainalaisuuksia pohtiviin tutkimuksiin että ennen kaikkea Japanin tsunamia ja ydinvoimalaonnettomuutta käsitteleviin tutkimuksiin (mm. Friedman 2011).

Tshernobyl ja vuoden 2004 tsunami ovat tutkielman kannalta kiinnostavia tapahtumien pintapuolisen samankaltaisuuden takia, ja myös siksi, että niiden kuvaamista tapahtumista on niin pitkä aika, että on mahdollista vertailla ja tuoda esille mahdollisesti kriisijournalismiin liittyviä historiallisia käytäntöjä tai muutoksia. Estonian uppoamisen ja vuoden 2004 tsunamin uutisoinnista tehdyt analyysit ovat puolestaan mielenkiintoisia siksi, että molemmissa tutkimuksissa nostettiin esille uutisten tunteellisuus, visuaalisuus ja järkyttävien tapahtumien kuvaamisen problematiikka (mm. Raittila 1996; Kivikuru 2006; Huhtala & Hakala 2007). Lisäksi Raittilan (1996) Estonia-tutkimuksessa ja Koljosen (2013) laajemmassa kartoituksessa kiinnitetään uutisten tunteellisuusaspektin lisäksi huomiota katastrofijournalismin ja viestinnän ritualistiseen ja sosiaalista yhteisyyttä rakentavaan rooliin, joka on yksi tämänkin tutkielman kantavia ajatuksia.

Tshernobylin ja Tyynen valtameren tsunamin tapauksia Japanin maanjäristykseen, tsunamiin ja ydinvoimalaonnettomuuteen verrattaessa on kuitenkin tärkeää huomata myös tapahtumien keskinäiset merkittävät erot, kuten Tshernobylin tapauksessa suhteellinen maantieteellinen läheisyys Suomeen nähden ja Tyynen valtameren tapauksessa suomalaisten uhrien runsas määrä. Tshernobylin onnettomuuden uutisoinnin tutkimus on sikälkin mielenkiintoista, että Fukushima ydinvoimalaonnettomuutta verrattiin tiedotusvälineissä toistuvasti Tshernobyliin (Friedman 2011; Rantasila 2011). Sitä vastoin Fukushimaa ei verrattu esimerkiksi 1979 Yhdysvalloissa tapahtuneeseen Three Mile Islandin ydinvoimalaonnettomuuteen tai muihin, pitkään salattuina pysyneisiin onnettomuuksiin, puhumattakaan Japanissa 1990-luvulla sattuneista pienemmistä ydinonnettomuuksista (Allan 2002, 109; Friedman 2011; Porrasmaa 2012).

Tiivistäen voi todeta, että tämän tutkielman kannalta relevanteimmat tutkimukset asettuvat edellä hahmotellussa kentässä neljänteen, eli uutisten sisältöjä ja merkityksiä tutkivaan ryhmään. Erityisen mielenkiinnon kohteena ovat ennen kaikkea television katastrofiuutiset. Yhtä lailla olennaisia ovat sellaiset tutkimukset, joissa eritellään merkitysten rakentumista ennen kaikkea luonnonkatastrofeiksi tai onnettomuuksiksi miellettyjen tapahtumien uutisoinnissa, kuten Koljosen (2013) tai Pantin (2011) tutkimuksissa. Palaan luvussa neljä hahmottelemaan tarkemmin kuvaa tutkimuksista, joissa yllä mainittujen piirteiden lisäksi näkyy tämän työn tapaan kiinnostus affektia kohtaan. Samalla sivuan katastrofijournalismin tutkimuksessa useita vuosia käynnissä ollutta, niin ikään affektinäkökulmaan liittyvää keskustelua niin sanotusta myötätuntouupumuksesta (engl. compassion fatigue) eli sekä journalistien että uutisten kuluttajien väitetyistä turtumisesta katastrofijournalismin tuottamiin kurjuuden ja kärsimyksen kuvauksiin (Höijer 2004; Tester 2001; Uskali 2007, 123). Vaikka keskustelu myötätuntouupumuksesta keskittyy etupäässä uhrien

kuvaukseen ja katsojien kokemuksiin, siinä on myös sellaisia juonteita, jotka liittyvät vahvasti uutisen affektiivisuuden rakentamisen keinoihin.

Vielä yksi, katastrofijournalismin alun perin melko löyhästi liittyvä, mutta tämän työn affektiin ja joukkoviestintään liittyvien näkökulmavalintojen kannalta mainitsemisen arvoinen tutkimusala on niin sanottujen *mediatapahtumien* (engl. *media events*) tutkimus ja niihin keskittyvä teoria.

Käsitteen ytimessä on näkemys mediatapahtumista sosiaalista yhteisöä viestinnällisesti rakentavana ritualistisena toimintana (vrt. medioituneet tai medialisoituneet tapahtumat, Sumiala 2010, 112–116; Hepp & Couldry 2010, 7). Termin tunnetuksi tehnyt Daniel Dayanin ja Elihu Katzin teos *Media Events* vuodelta 1992 keskittyi suorina televisiolähetysinä välitettäviin, historiallisiksi kehystettyihin, ennalta tiedettyihin ja huolellisesti valmisteltuihin tapahtumiin, jotka jollakin tavalla poikkesivat television ohjelmavirran ja katsojien rutiineista ja nousivat tässä mielessä arjen yläpuolelle, kuten Englannin kruununprinssi Charlesin ja prinsessa Dianan häät. Sittemmin sekä Dayan ja Katz että useat muut ovat kritiikillään ja uudelleenarvioinneillaan laajentaneet mediatapahtumien käsitettä kattamaan myös suuronnettomuudet ja kriisit sekä niiden käsittelyn televisiossa (Dayan 2010, 23–31; Hepp & Cloudry 2010, 9-13; Katz & Liebes 2010, 32–42).

Affektinäkökulmasta mediatapahtuman käsitteessä on kiinnostavaa sen poikkeuksellisten tapahtumien - olipa kyse sitten kuninkaallisista häistä, olympialaisista tai terrori-iskuista - televisiointiin liittyvän rituaalinomaisuuden korostaminen.

2.3. Televisioututkimus – lyhyt oppimäärä

Televisiota ja televisioututuksia on tutkittu runsaasti heti väliin yleistyttyä osaksi ihmisten arkea 1950-luvulta alkaen, ensin erityisesti Yhdysvalloissa ja joitakin vuosia myöhemmin myös muualla maailmassa. Varhaisesta televisioututuksen tutkimuksesta suurin osa ponnisti perinteisestä uutiskäsityksestä, jossa viestintä yleensä miellettiin viestien siirroksi ja nähtiin uutiset siirrettävänä informaationa, ja uutisia tutkittaessa oli oleellista informaation oikeellisuus (Fiske 1987, 281–282; Pietilä 1997 ja 1995c, 10). 1970-luvulle tultaessa mielenkiinto oli siirtynyt enemmän televisioututuksen rakenneluonteeseen ja merkityksiin, ja alan klassikoina pidettävissä teoksissa tätä rakenneluonnetta eriteltiin muun muassa uutistuotantoon perehtymisen kautta (esim. Altheide ja Snow 1979; Tuchman 1978; Altheide 1974, ks. myös Fiske 1987, 281). Näistä tutkimuksista tähän tutkielmaan on tarttunut näkemys uutisesta kulttuurisesti rakentuneena tuotteena, jonka myös Pietilä (1995c, 11) muotoilee osuvasti. Tämän työn kannalta relevanteimpia ovat 1980-luvun kielellisen käänteen jälkeen tehdyt kulttuuriset ja tulkitsevat televisioututustutkimukset, erityisesti sellaiset työt jotka tutkivat uutista genren ja narratiivin käsitteen kautta. Kulttuurisesti suuntautuneen, genren

käsitettä hyödyntävän televisiotutkimuksen joukossa on myös paljon televisiota ja tunteita käsittelevää tutkimusta, mutta suurin osa siitä on keskittynyt television fiktiivisiin ohjelmiin kuten saippuaopperoihin tai vaihtoehtoisesti televisio-ohjelmien sisältämään väkivaltaan tai seksiin (ks. esim. Hietala 2007; Tester 2001). 2000-luvulla tunteita ja televisiota on analysoitu muiden muassa niin sanottujen tositelevisio-ohjelmien (engl. reality tv) näkökulmasta (Hietala, 2007; Koivunen 2008, 8-9).

Ennen pureutumista syvemmälle kriittisestä kulttuuritutkimuksesta ammentavaan televisiotutkimukseen ja sen termistöön, on paikallaan sanoa muutama virke yhdestä varhaisemman viestinnän ja erityisesti television tutkimuksen aikanaan hyvin kiistanalaisesta henkilöstä, Marshall McLuhanista, ja hänen teoksistaan. Vaikka tämä tutkielma ei suoraan liiku McLuhanin viitoittamilla poluilla, osittain hänen mediumteoriaansa pohjautuu käsite, joka tiivistää televisioutusten affektiivisuuden erottelun kannalta olennaisia seikkoja. McLuhan julkaisi teoksensa *Understanding Media* vuonna 1964, ja yksi hänen aikanaan kohua herättäneistä pääteeseistään tiivistyi lauseeseen ”Väline on viesti” (engl. ”Medium is the message.”). Tällä kuuluisalla heitolla McLuhan (1964, 8) tarkoitti, että se, millä välineellä viesti muotoillaan ja esitetään, vaikuttaa väistämättä myös viestin muotoon ja sisältöön, ja myös yhteiskuntaan, jossa välinettä käytetään (Sturken & Cartwright 2001, 169–170). Jokaisella välineellä on oma tapansa puhutella yleisöään ja yleisöllä eri tapoja eri välineille käyttää niitä (McLuhan 1964, 8; Sturken & Cartwright 2001, 169–170). McLuhanin (1964, 18, 20) edellä mainittuun huomioon pohjaava kiistanalaisempi väite on, että itse asiassa viestin sisällöllä ei juuri ole merkitystä, vaan olennaisempia ovat viestinnän välineet itse, media. Hänen mielestään median lähettämiä sisältöjä merkittävämpää on, että kyseiset välineet antavat ihmiselle kyvyn nähdä ja kuulla kauemmas, kuin mitä biologisen ruumiimme rajoissa on mahdollista ja siten laajentaa maailmankuvaamme (McLuhan emt.; Sturken & Cartwright, emt.). Oman tulkintansa McLuhanin näkemyksestä televisiostakin ihmisen jatkeena ja ruumiillisen läsnäolon korvaajana tai välittäjänä tuo esille Hannerz (2004, 23), jonka mukaan ulkomaankirjeenvaihtajat toimivat lukijoidensa ja katsojiensa eräänlaisina sijaistajoina. Hänen (2004, 27) mukaansa ihmisen jatkeena toimiva televisio rakentaa niin sanotusti ”myötätuntoista kosmopolitanismia” ja sähköistä empatiaa, sillä kuvat kärsimyksestä synnyttävät voimakkaita tunteita, vaikka kuvien henkilöt olisivat maantieteellisesti ja kulttuurisesti kaukaisia.

Välineestä ja viestistä on kuitenkin jäänyt elämään nykymuotoiseen mediumteoriaan jatkojalostettu termi *väline-erityisyys eli mediumaffordanssi*. Alkuperäisessä yhteydessään affordanssi-termi liittyy havaitsemisen psykologiaan, ja sen varsinaisena kehittäjänä pidetään näköaistia tutkinutta

psykologia James Gibsonia (Soegaard 2013). Termin tunnetummaksi teki toinen psykologi Donald Norman, joka määritteli affordanssin esineen suunnitteluun liittyväksi piirteeksi, joka antaa vihjeen siitä, kuinka esinettä tulisi käyttää ja mitä se tekee (emt.). Mikäli affordanssia kuitenkin ajatellaan mcluhanilaisittain, sillä tarkoitetaan tietylle joukkoviestinnän välineelle, kuten esimerkiksi televisiolle, radiolle, sanomalehdelle tai verkkojulkaisulle ominaisia piirteitä, eräänlaisia *välineen lainalaisuuksia*. Siten television väline-erityisyytenä voidaan pitää sekä televisiolle tyypilliseksi vakiintuneita teknisiä esitystapoja (jotka toki jonkin verran vaihtelevat kulttuurista toiseen), että television sisältöjen lajityyppejä eli genrejä ja näille lajityypeille leimallisia ilmaisukeinoja, eräänlaista ”kielioppia” (ks. esim. Nikkinen & Vacklin 2012). Väitän, että affektiivisuus kiinnittyy oleellisesti television väline-erityisyyteen, ja että se rakentuu sekä televisiolle tyypillisissä teknisissä esitystavoissa että sisältöjen lajityypillisissä ilmaisutavoissa. Väline-erityisyyden ohella hyödyllisiä käsitteitä television lainalaisuuksia pohdittaessa ovat *genre* ja *narratiivi*, jotka liittyvät vahvasti toinen toisiinsa. Käsitteet ovat tulleet televisiotutkimukseen alun perin kirjallisuuden tutkimuksen puolelta, ja kytkeytyvät kriittisestä kulttuurintutkimuksesta ammentavaan, yhteiskuntatieteiden ja viestinnän tutkimuksen kielellisen käänteen jälkeiseen tutkimusperinteeseen. Genren voi suomentaa löyhästi lajityypiksi, ja sillä tarkoitetaan tietyt piirteet täyttävää ja niiden konventioita seuraavaa tekstityyppiä, oli kyse sitten kirjallisuudesta, televisiosta, elokuvasta tai videopelistä (Ridell 1998, 15; vrt. Fiske 1987, 109–115). Ridell (1998, 14–16, 43, 59–61) syventää tätä määritelmää erottamalla kaksi tasoa: genren historiallisen lajityypin mielessä ja abstraktimman tason merkitysprosesseihin yleisemmällä kulttuurisella tasolla viittaavan genren käsitteen. Lajityypeistä puhuessaan Ridell (emt., 43) huomauttaa, että ne edellyttävät yleisöltä tietynlaisen tiedon ja konventioiden hallintaa, ja nämä konventiot muodostavat sen kehyksen, jonka puitteissa asioista voidaan puhua tietyllä tavalla. Näiden piirteiden lisäksi sekä Fiske (1987, 111–112, 115–116) että Ridell (1998, 72–74) korostavat genren intertekstuaalisuutta: esimerkiksi televisio-ohjelmia voidaan käsitellä vain suhteessa toisiin televisio-ohjelmiin, joiden konventioihin käsittelyssä oleva televisio-ohjelma väistämättä viittaa.

Narratiivilla puolestaan tarkoitetaan laajasti määriteltynä kulttuurista ja sosiaalista merkityksenantoprosessia tai mekanismia, jolla ihmiset jäsentävät olemassaolonsa kokemusta (Fiske 1987, 128–129). Television kontekstissa narratiivilla tarkoitetaan tapaa, jolla esimerkiksi yksittäisen saippuasarjan jakson tapahtumat nivotaan yhteen syiden ja seurausten edes jossain määrin loogiseksi ketjuksi (emt.). Ridell (1998, 105) syventää yllä esitettyä määritelmää sisällyttämällä narratiivin osiksi myös tekstin näkökulman, muodolliset seikat ja aihevalinnan. Fiske (emt.) mukaan television hallitseva narratiivi on muodoltaan niin sanotusti realistinen, ja se

periytyy elokuvan ja kaunokirjallisuuden realismista. Tällä television, kirjallisuuden ja elokuvan realismilla hän tarkoittaa tietynlaista esittämistapaa, joka rakentaa uudelleen luonnollistettua, arkijärjen mukaan merkityksellistettyä näkemystä todellisuudesta (Fiske 1987, 21–23, 24; vrt. Pietilä 1995a, 97–98, 100).

Genren ja narratiivin käsitteiden kautta tehtyä, television diskursiivisiin ja konstruktivistisiin puoliin keskittyviä tutkimuksia on tehty 1980-luvulta lähtien runsaasti (Pietilä 1995b). Käsitteisiin liittyy yleensä myös näkemys television yleisöstä, ohjelmien katsojista, ja monet tutkimuksista keskittyvätkin tulkitsemaan, miten katsojat jäsentävät, purkavat ja merkityksellistävät television sisältöjä (ks. esim. Ridell 1998; Ruoho 2001; Valaskivi 1999). Tämän lisäksi genrenäkökulma on poikanut runsaan joukon tutkimuksia muun muassa siitä, miten tiettyjä ihmisryhmiä tietyn genren ohjelmissa representoidaan tai miten tietyn genren televisio-ohjelmat representoivat esimerkiksi arkea. Genrenäkökulmaiset uutistutkimukset ovat muuttaneet käsitystä uutisista objektiivisen todellisuuden yksiselitteisinä heijastajina (Ridell 1998, 84). Esimerkiksi aikanaan kiistelty katsaus uutiseen lajityyppinä on Glasgow'n yliopiston mediaryhmän 1970-luvun lopussa tehty ja kaksi kirjaa poikanut hanke, jossa seurattiin Britannian televisiouutisia yhden viikon ajalta sekä yleisradioyhtiö BBC:n että kaupallisen ITV:n kanavilta (Bad News 1976; More Bad News 1980). Tutkimus kiinnitti huomiota uutisten rakentamiin merkityksiin ja niiden käyttämiin kerronnallisiin keinoihin, ja aloitti osaltaan keskustelua journalistien ammattikunnan objektiivisuuden ja tasapuolisuuden ihanteiden ja uutistyön tulosten (uutislähetysten ja yksittäisten juttujen) välisestä ristiriidasta. Yhdysvaltalaisen Gaye Tuchmanin vuonna 1978 ilmestynyt teos *Making News* tutki samaa suhdetta uutistuotannon näkökulmasta. Molemmat tutkimukset sekä useat niiden jälkeen tehdyt selvitykset valottavat näkemystä uutisesta monimutkaisena ja monimerkityksisenä kulttuurituotteena, joka on tiukasti kiinni oman aikansa ja yhteiskuntansa arvoissa ja asenteissa.

Viimeinen mainitsemisen arvoinen, omalta osaltaan television ja televisiouutisten tutkimukseen sekä television välinelunnetta koskevaan ajatteluun vaikuttanut teos on jo edellä mainittu Daniel Dayanin ja Elihu Katzin teos *Media Events* (1992), jossa suuria televisiosta suorana lähetettyjä tapahtumia tarkasteltiin antropologisesta näkökulmasta eräänlaisina rituaaleina. Dayan ja Katz (emt.) esittelivät *mediatapahtuman* käsitteen, jolla he viittasivat juuri yllä kuvatun kaltaisiin tapahtumiin, käsittäen mediatapahtuman erilliseksi television genreksi (Hepp & Couldry 2010, 2). Olennaista mediatapahtumalle on, että se rikkoo rutiinit, että se on monopolistinen eli kaikki televisiokanavat antavat tapahtumalle ohjelma-aikaa, että se televisioidaan suorana lähetyksenä ja että sen järjestävä taho ei ole osa mediaa (1992, 5). Dayan ja Katz (1992, 25–53) tyypittelivät mediatapahtumat alkuperäisessä jaottelussaan vielä erikseen mitteloiksi (contest), valloituksiksi

(conquest) ja kruunajaisiksi (coronation), joilla jokaisella on omat erityispiirteensä ja kulttuurisesti jaetuista myyteistä ponnistavat perusnarratiivinsa (ks. myös Hepp & Couldry 2010, 7; Sumiala 2010, 112–116, 121–122). Kuvaavin esimerkki valloituksesta lienee Neil Armstrongin kuukävely: sankari tai sankarit heittäytyvät tuntemattomaan ja ponnisteluillaan edistävät ihmiskunnan matkaa maailmassa, muuttaen maailmankuvaamme pysyvästi. Mittelöitä puolestaan ovat olympialaisten ja jääkiekon MM-kisojen kaltaiset suuret urheilutapahtumat tai vaihtoehtoisesti poliittiset tapahtumat, jotka voidaan kehystää mahtien taistoksi. Vaikka sekä valloituksiin että kilpailuihin liittyy seremoniaalisia elementtejä, kruunajaiset ovat puhtaasti seremoniaalisia tilanteita, kuten kuninkaallisia häitä, kruunajaisia ja hautajaisia. Esimerkiksi Suomen tasavallan presidentin itsenäisyyspäivän vastaanotto on lähes kirjaimellisesti paraatiesimerkki kruunajaistyyppisestä tilanteesta. Dayanin ja Katzin (1992, 1, 6-9) mielestä oleellista mediatapahtumille on niiden yhteisöä ja yhteisöllisyyttä rakentava rituaalinen esitystapa ja sitä vastaava katselutapa (Hepp & Couldry 2010, 2). Tämä tekee mediatapahtumasta mielenkiintoisen käsitteen myös tämän työn affektinäkökulman kannalta.

Dayanin ja Katzin teoria ja sen keskiössä olevaa mediatapahtuman käsitettä on sittemmin kritisoitu, muokattu ja sovellettu myös uutisten ja katastrofiuutisten tutkimukseen (Hepp & Couldry 2010; Katz & Liebes 2010; Sumiala 2010, 122). Kuten Katz ja Liebes (2010, 35) huomauttavat, katastrofiuutiset rikkovat mediatapahtumien tavoin televisiolähetysten rutiinin ja niitä seurataan joka kanavalta rituaalinomaisesti (Sumiala 2010, 122–125). Heidän mukaansa tällainen katastrofin kehittymisen herkeämätön seuraaminen muodostaa oman lajityyppinsä, jota he kutsuvat kauhu- tai katastrofimaratoneiksi (Katz & Liebes 2010; Sumiala 2010). Toisin kuin mediatapahtumat, katastrofimaratonit kuvaavat yhteisöä rikkovia tapahtumia, ja kuvaa se, että yhteiskunta ei usein kykene täysin hallitsemaan katastrofien tapahtumien kulkua tai niitä käsitteleviä uutisia (Katz & Liebes 2010, 39). Kuten mediatapahtuma, myös katastrofimaraton on affektin näkökulman kannalta kiinnostava käsite.

2.4. Uutinen genrenä

Muun muassa Ridell (1998, 83), Pietilä (1995b) ja Fiske (1987) pitävät uutista television genreistä kaikkein voimakkaimmin television väline-erityisyyttä hyödyntävänä ja kuvaavana. Uutinen tuntuisi olevan lajityyppinä suorastaan televisiota varten tehty: uutisen nopeus, nykyhetkessä kiinni oleminen ja näennäinen käsittelemättömyys sisältävät samat piirteet, jotka esimerkiksi Fiske (1987, 22–23, 281) näkee yleisemmin television ominaisuuksiksi. Lisäksi hän korostaa uutislähetysten jaksotusta ja toisteisuutta osana tätä ”esimerkinomaisuutta” (emt., 281). Ridell (1998, 84) jatkaa tätä

kehittelyä edelleen nostaan keskiöön televisiouutiset niin sanottuna toden diskurssina ja muiden journalististen välineiden agendan määrittäjänä, ja Uskalin (2007, 121) mukaan esimerkiksi Yhdysvalloissa televisio on ollut tärkein ulkomaan uutisten lähde vuodesta 1963 lähtien. 2010-luvun aikana eri viestinten internet-versiot lienevät ainakin länsimaissa paljolti riistäneet televisiolta agendan määrittelijän tittelin, mutta jo arkihavaintojen perusteella ihmisten päivittäistä kokemusta ja kahvipöytäkeskustelujen agenda muokkaavat edelleen hyvin voimakkaasti nimenomaan televisiouutiset (Cottle 2010, 475).

Uutisjournalistien jokapäiväisessä työssään soveltamat uutisen määritelmät eroavat jossain määrin edellä muotoillusta. Arkisessa uutistyössä sovelletun määritelmän mukaan uutinen on muun muassa ajankohtainen, yllättävä, kiinnostava ja jollakin tavalla merkittävä (Fiske 1987, 283–286; Nikkinen & Vacklin 2012, 163; vrt. mm. Galtung & Ruge 1973). Uutiseen tai uutispalveluihin usein liitettyjä piirteitä ovat myös nopeus ja luotettavuus (Nikkinen & Vacklin, emt., vrt. esim. STT:n tyylikirja). Nikkisen ja Vacklinin (2012, 163) mukaan uutisen merkittävyys muodostuu siitä, kuinka monen ihmisen elämään kyseinen tieto tai tapahtuma vaikuttaa inhimillisesti, taloudellisesti tai poliittisesti. Perusmuodossaan uutinen kertoo, mitä, missä ja milloin asia tapahtui, kenestä on kyse, miksi niin kävi ja miten kaikki päättyi (emt., 175). Uutiskieli on neutraalia, se suosii passiivia ja tiiviitä ilmaisuja, ja useimmiten uutinen pyritään muotoilemaan siten, että se on itsessään ymmärrettävä ja mahdollisimman yksiselitteinen (emt. 164, 174). Tavanomaisimmista uutisen määritelmistä poiketen Nikkinen ja Vacklin (emt.) nostavat tunteiden herättämisen ja samastuttavuuden oleellisiksi osiksi uutisten kiinnostavuutta. Vaikka uutisjournalistit ja muut viestinnän ammattilaiset hyvin konkreettisesti tietävät, että uutinen ei ole totuuden heijastuma vaan lukuisten valintojen ja tietoisien päätösten tulos, uutisen todellisuusvaikutelmaa harvoin pyritään tietoisesti rikkomaan.

Uutista ja erityisesti sen todellisuusvaikutelmaa voidaan problematisoida edelleen. Pietilän (1995a, 96) mukaan uutisessa on kyse ennen kaikkea yhteiskunnallisesta genrestä, jossa journalististen tekstien tuottajat, tekstit ja yleisöt jäsenyvät saman kokonaisuuden osiksi genren käytäntöjen, puhuttelujen ja niihin liitettyjen odotusten kautta. Koska uutinen on yhteiskunnallinen lajityyppi, se paikannetaan julkisen, ei yksityisen alueelle, ja tavanomaisesti genre arvotetaan televisio-ohjelmien hierarkiassa varsin korkealle (Fiske 1987, 283; Pietilä 1995b, 1995c; Ridell 1998, 83–85). Uutisen asemaan television genrehierarkiassa liittyy myös vahva oletus siitä, että uutisen tulee olla niin sanotusti objektiivista puhdasta faktaa, ja sellaisenakin vastikään ilmi tullutta. (Nikkinen & Vacklin 2012, 163; Pietilä 1995a, 96).

Uutisen ja television lajityypillisiä piirteitä pohtiessaan sekä Ridell (1998) ja Pietilä (1995a, 1995b, 1995c) että Fiske (1987) tarttuvat juuri uutisten ajalliseen ulottuvuuteen ja niiden sisältämän informaation totuudenmukaisuuden oletuksiin. Television reaaliaikaiseksi mieltyvä liikkuva kuva vahvistaa Ridellin (1998, 83, 87) mukaan televisioutusten todellisuusvaikutelmaa, sillä yhtäältä uutisen tapahtumat vaikuttavat tapahtuvan ”tässä ja nyt” ja sitä kautta ottavat katsojat ikään kuin mukaan samaan tilanteeseen (vrt. Doane 1990, 222; Hannerz 2004, 30). Toisaalta uutiskuva päästää katsojat todistamaan ja näkemään paikkoja ja tapahtumia, jotka todella tapahtuivat aivan hetki sitten (Ridell emt.; Hannerz emt.). Tämä television todistuksellisuus koetaan uutisten todenperäisyyttä pönkittäväänä ominaisuutena. Uskalin (2007, 121–123) mukaan televisiokuvan ja valokuvan tenho perustuu pitkälti sen todiste- ja emotiovoimaan, sillä omin silmiin nähtynä tapahtumat ovat uskottavampia ja lähempänä kuin esimerkiksi sanomalehdestä luettuna (Hannerz emt.). Uskali (emt.) väittää jopa, että esimerkiksi sota, nälänhätä ja muut katastrofit tulevat näkyviksi ja todeksi vasta kun ne ovat visualisoituneet tv-uutispätkissä tai sanomalehtikuvassa. Vaikka uutiset näyttäytyvät katsojalleen usein hyvin vähän editoidun oloisina ”raa’an todellisuuden” heijastumina, jokainen uutisjuttu tuotetaan lajityypin teknisten konventioiden kautta muun muassa leikkauksen, rytmityksen ja haastateltavien ja toimittajan puheen jaottelun avulla (Fiske 1987, 6-13, 288–289; Nikkinen & Vacklin 2012, 164; Pietilä 1995a, 97). Tällä tavoin uutisesta muodostuu niin sanotusti ”toden diskurssi”, joka rakentaa tietynlaista käsitystä todellisuudesta, siellä meneillään olevista tapahtumista ja toimivista henkilöistä (Fiske 1987; Pietilä 1995a, 97; Ridell 1998, 83, 87).

Televisio-uutisissa television välitön audiovisuaalisuus eli niin sanottu *televisuaalisuus* ja kasvokkaisviestinnän simuloiminen on Ridellin (1998, 135) mukaan omiaan korostamaan television uutisia ikkunoina todellisuuteen. Tätä todenmukaisuutta rakennetaan muun muassa katsojien suorana puhutteluna, kun uutisankkuri tai uutistenlukija lähetysten aluksi tervehtii ja lopuksi hyvästelee puolikuvassa, tarjoten katsojille ankkurin katseen kautta suoran yhteyden studioon (Ridell 1998, 136–137). Tätä välittömyyden tuntua vahvistaa odotus televisiolähetysten suoruudesta, vaikka käytännössä katsojan on usein vaikea havaita, onko lähetys suora vai nauhoitettu (emt.). Sama suoruusoletus pätee Ridellin (emt.) mukaan myös uutisjuttuihin ja niiden tv-studion ulkopuolella kuvattuihin osuuksiin, vaikka ne vain poikkeustapauksissa ovat suoraan tapahtumapaikalta lähetettyjä (vrt. Hannerz 2004, 30). Pietilä (1995a, 98–101) huomauttaa, että toinen oleellinen läpinäkyvyysvaikutelman tuottamisen keino on rakentaa juttu siten, että uutisen tuotantokoneisto häivytetään jutusta näkymättömiin ja muun muassa kielellisillä valinnoilla lopputuotteen merkitykset saadaan vaikuttamaan mahdollisimman ”luonnollisilta” ja asiat kerrotaan niin sanotusti niin kuin ne ovat (vrt. Fiske 1987). Pietilän (emt.) ja Ridellin (emt.) mukaan yksi

tällainen keino ovat niin sanotut paikan päällä -muodot, eli tapahtumapaikalta tapahtuman nimenomaisella hetkellä kuvattu, toimittajan preesensissä selostama uutinen. Muun muassa Uskali (2007, 121), Hannerz (2004, 30) sekä Andén-Papadopoulos ja Pantti (2011, 10) ovat niin vaikuttuneita kuvallisuuden merkityksestä nykyaikaiselle uutisoinnille, että pitävät visuaalisuutta uutiskriteereistä kaikkein tärkeimpänä, erityisesti ulkomaan- ja kriisiuutisoinnin tapauksissa, ennen kaikkea kuvien todellisuusvaikutelman ja todistusarvon takia.

Tv-uutisten tapauksessa läpinäkyvyys- tai todellisuusvaikutelman muodostumiseen vaikuttaa oleellisesti myös kameraan teknisenä välineenä liitetty kulttuurinen oletus sen tuottamien kuvien objektiivisuudesta (Sturken & Cartwright 2001, 16). Sturkenin ja Cartwrightin (2001, 17) mukaan kameraan liittyy edelleen tietynlainen positivistisen ajattelun aura, sillä sen mekaanisesti tai digitaalisesti tuottamia kuvia pidetään pitävämpinä todisteina empiirisestä todellisuudesta kuin esimerkiksi piirroksia. Tästä johtuen kameran kuviin liitetään voimakas todistusarvo, jonka vuoksi valokuvia käytetään todistusaineistona esimerkiksi oikeusjutuissa, vaikka kameralla otettu kuva on yhtä lailla inhimillisen valinnan tulos kuin mikä tahansa muukin ihmisen tuottama kuvailu tilanteesta (Sturken & Cartwright emt.). Sama todistusvoiman oletus on siirtynyt myös televisiokuvaan, ja se ylläpitää omalta osaltaan mielikuvaa siitä, että jos tilanteesta on olemassa valokuvia tai liikkuvaa kuvaa, se on todella tapahtunut (Uskali 2007, 121–123). Vaikka digitaalisen kuvankäsittelyn yleistyminen on problematisoinut uutisvalokuvaa, ei se ole juuri vaikuttanut televisiokuvaan liitettyyn autenttisuuden oletukseen (Andén-Papadopoulos & Pantti 2011, 10; Uskali 2007, 130–141). Televisiokuva ja televisiouutiset ovat myös sikäli mielenkiintoisia, että vaikka niiden narratiivin realismi periytyy elokuvan ja dokumentin lainalaisuuksista, ne eivät täysin seuraa samoja ratoja vaan noudattavat omaa logiikkaansa (Fiske 1987; Sturken & Cartwright 2001).

Uutiskuvan autenttisuusoletukseen liittyy myös sen affektiivisuuden näkökulmasta kiinnostavin piirre. Muun muassa Raittila (1996 ja 2005), Ridell (1998, 137), Hannerz (2004) ja Uskali (2007, 123) sekä useat muut televisiota ja katastrofiuutisia tai sanomalehtien katastrofikuvia käsitelleet tutkijat nostavat usein esiin kuvien tunteisiin vetoavuuden, järkyttävyyden tai dramaattisuuden, käsittelemättä sitä kuitenkaan sen pidemmälle. Esimerkiksi Doane (1990, 228) kuvailee katastrofiuutisoinnin kuvallista voimaa ”hetkenä, jolloin lakkaa katsomasta uutisia ja alkaa vain tuijottaa”. Toisin sanoen katastrofiuutisen kuva puhuttelee tavalla, joka muuttaa arkisen katselun intensiivisemmäksi, lähes pakonomaiseksi tuijottamiseksi (emt.). Osa tästä katastrofiuutisen kuvan vangitsevasta puhuttelevuudesta tuntuisi perustuvan nimenomaan oletukseen siitä, että kuva on hetki sitten tapahtuneesta tilanteesta (Andén-Papadopoulos & Pantti 2011, 12–13). Andén-Papadopoulosin ja Pantin (emt., 14) mukaan erityisen tunteisiin vetoavina pidetään televisiokuvaa,

joka tavalla tai toisella poikkeaa tavanomaisesta, televisiouutisten konventioiden mukaan hallitusti kuvatusta ja leikatusta materiaalista, sillä esimerkiksi rakeinen ja heiluva kuva mielletään ”aidommaksi” kuin hyvin valaistu ja rajattu kuva. Tämän huomion perusteella tunteisiin vetoavuuden tai affektiivisuuden voisi mieltää oleelliseksi osaksi television katastrofiuutisten lajityyppiä mediumaffordanssin mielessä, perustuuhan se välineeseen ja muotoon liittyviin kulttuurisiin oletuksiin.

Mikäli uutinen on television väline-erityisyyttä suorastaan juhliva genre, voisi katastrofiuutista kenties kuvata televisiouutisen lajityypin tiivistymäksi, sillä jo sekä uutisen että katastrofin määritelmään kuuluu niiden arkea rikkova poikkeuksellisuus (Nikkinen & Vacklin 2012, 163; Pantti ym. 2012). Samalla tavoin televisiokuvaan liitetty käsitys tapahtuman meneillään olevuudesta tukee uutisen ajallista moodia, preesenssiä (Doane 1990, 222, 225). Doanen (emt.) mukaan katastrofiuutinen tuo television välineen ja uutisen lajityypin ääri rajoille, sillä katastrofi määrittyy eräänlaiseksi prosessin käännekohdaksi tai kulminaatiopisteeksi, jossa paljon asioita tapahtuu samanaikaisesti. Katastrofi myös legitimoituu uutista, sillä sen hetkellisyys ja meneillään olevuus merkityksellistetään Doanen (emt.) mukaan perusteluksi sille, miksi uutinen on tärkeä ja huomion arvoinen. Tätä myös korostetaan uutislähetyksessä esimerkiksi musiikilla ja graafisilla tunnuksilla, jotka ilmoittavat kyseessä olevan poikkeustila, joka vaatii välitöntä huomiota (emt.; Glasgow Media Group 1980, 239). Katastrofitilanteissa myös television kuvamateriaalin todistuksellisuus nousee olennaiseksi osaksi katastrofin merkityksellistämistä ja narratiivia. Muun muassa Estonian uppoamisen, Thaimaan tsunamin ja myös osittain Japanin tsunamin uutisoinnin ongelmana oli, että heti tapahtumahetkellä tai heti, kun tiedotusvälineet reagoivat tapahtuneeseen, kuvamateriaalia oli saatavilla hyvin niukasti, jos ollenkaan (Andén-Papadopoulos & Pantti 2001, 12–13; Raittila 1996, 59, 111). Molempien tsunamien tapauksessa ns. amatöörien eli muiden kuin ammattijournalistien kuvaamasta materiaalista tuli nopeasti merkittävä osa tapahtumien uutisointia uutistoimistojen ja televisiokanavien omien kuvien puuttuessa (Andén-Papadopoulos & Pantti, emt.).

2.5. Tunteita herättävät katastrofit olohuoneissamme

Televisio ja sen lähes päivittäiset katastrofiuutiset vaikuttavat ensi vilkaisulta yksiselitteisiltä ja arkisilta asioilta, joita ei tarvitse sen kummemmin ajatella. Kuten olen yllä pyrkinyt osoittamaan, sekä televisioon välineenä että katastrofiuutisiin lajityypinä kuitenkin liittyy monia ongelmallisia ja monimerkityksisiä puolia, joiden avaaminen on askarruttanut lukuisia tutkijoita vuosikymmenten ajan. Niin televisio kuin televisiokamerakin ovat välineinä problemaattisia niihin liitettyjen

objektiivisuus- ja autenttisuusodotusten vuoksi. Yhtä lailla ongelmallista on televisioon liitetyn referentiaalisen välittömyyden vaikutelma ja sen rakentaminen muun muassa uutistyyön käytännöissä. Autenttisuuden odotuksen ja referentiaalisen välittömyyden vaikutelman ongelmallisuus tulee niiden diskursiivisesta vallasta, sillä niiden kautta asiat esitetään usein vaihtoehdottomina tai itsestäänselvyyksinä, eikä esimerkiksi uutisten takana oleva valintatyö tule näkyväksi (Pietilä 1995b ja 1995c).

Lajityyppinä uutinen ja katastrofiuutinen ovat kaukana puhki tutkituista. Kumpaakin on sekä lajityyppinä että erilaisina tapauksina analysoitu ja eritelty pitkään, vaikka jo pelkkä katastrofikäsitteen ongelmallisuus osoittaa, että työtä kannattaa jatkaa. Samalla tavoin mediatapahtuman tai katastrofimaratonin käsitteen avulla soisi tehtävän enemmänkin tutkimusta, sillä niiden kautta myös televisiouutisten katsomisen tavat ja niihin liittyvät sosiaaliset aspektit tulevat osaksi analyysia, vaikka suoranainen katsojatutkimus ei fokuksessa olisikaan.

Kaikkiin edellä käsiteltyihin television ja katastrofiuutisen aspekteihin on mahdollista tarttua myös affektin näkökulmasta, vaikka toistaiseksi esimerkiksi televisiokuvan tunteisiin vetoavuus tai puhuttelevuus on pysynyt useimmissa tutkimuksissa vain yleisluontoisen huomion tasolla. Affektiivisuus vaikuttaisi kietoutuvan tiukasti osaksi television katastrofiuutisia sekä välineen että lajityypin ominaisuuksien muodossa. Yhtäältä television väline-erityiset tekniset ominaisuudet, kuten Ridellin (1998, 136–137) kuvailema uutisankkurin puolikuva ja tietynlaisten leikkaustekniikoiden, kuvakokojen ja valaistuksen sekä äänen käyttö ja niiden kautta luotu todellisuusvaikutelma rakentavat uutisiin tietynlaista tunnelmaa. Toisaalta katastrofiuutisen lajityyppilliset ominaisuudet, esimerkiksi tapahtumapaikalta kuvatun kuvamateriaalin käyttö, kuvien sisältämät tapahtumat ja preesensissä tapahtuva kerronta näyttävät olevan olennaista affektiivisuuden rakentamista. Uutiskuvaan liitetty autenttisuuden odotus ja todistusvoima vaikuttaisivat vahvistavan uutisessa kerrottavan tapahtuman affektiivisuutta, jos kuvan tapahtumat ovat tavalla tai toisella hyvin poikkeuksellisia, jopa niin erityislaatuisia, että niitä voisi kutsua ikonisiksi kuviksi, jollaiseksi esimerkiksi videoklippi syyskuun 11. päivä 2001 New Yorkin World Trade Centerin kaksoistorneihin törmäävistä lentokoneista ja sortuvista torneista muodostui (Hepp & Couldry 2010; Vanhanen 1991). Omalta osaltaan katastrofiuutisen affektiivisuutta näyttäisi rakentavan katastrofien uutisoinnin rituaalinomaisuus, joka hajottaa television tavanomaisen lähetysvirran ja saa kaikki kanavat kääntämään huomionsa samaan pisteeseen. Rutiinia rikkovasta tapahtumasta kertovat uutiset saavat katsojat pysäyttämään omankin rutiininsa, Doanen (1990, 223) sanoin tuijottamaan pelkän katsomisen sijasta.

Kaikki uutiset eivät kuitenkaan saa meitä seisahtumaan aloillemme. Affektiivisuus ei siis ole yhtä vahvaa kaikissa uutisissa, eivätkä kaikki ihmiset reagoi siihen samalla tavalla. Seuraavassa kolmessa luvussa pyrin hahmottamaan affektin tutkimusta tarkemmin ja tätä kautta sekä määrittelemään ja paikantamaan affektia tämän tutkielman kontekstissa, että erittelemään, miten affektiivisuus rakentuu katastrofijournalismin käytännöissä.

3. Affekti – teoriatiheikköä raivaamassa

Affekti on käsite, joka kääntyy huonosti suomen kielelle useasta syystä. Yhtäältä kyse on puhtaasti kielellisestä ongelmasta. Affektille ei suomessa ole suoraa vastinetta ja vaikka sitä joissakin yhteyksissä käytetään ristiin ja rinnakkain muiden samaan ”ajatusperheeseen” kuuluvien sanojen kanssa, se ei vastaa täysin esimerkiksi sanoja *tunne*, *emootio*, *tuntemus* tai *fiilis* (Niin & Näin 2007, 19). Englannin *affect* on arkikielessä verbi, jolla on kaksi eri merkitystä, mutta joilla on konnotatiivinen yhteys, sillä merkityksillä on kaksi toisistaan eriävää latinaan pohjautuvaa juurta, *affectus* ja *affectare*, jotka molemmat viittaavat vaikuttamiseen tai vaikutetuksi tulemiseen (Cambridge English Dictionary; Niin & Näin 2007, emt.; Wetherell 2012, 1). Englanniksi affektin ja emootion suhteesta keskustelu ei siis ole aivan yhtä hankalaa kuin suomeksi, mutta myös angloamerikkalaisessa akateemisessa kirjallisuudessa affektia ja muita tunteeseen viittaavia sanoja käytetään toistensa synonyymeina, välillä hyvinkin epä johdonmukaisesti. Affektin teorioiden ja tutkimuksen puolella sekä angloamerikkalaisissa että ranskalaisissa julkaisuissa affekti määrittyy useimmiten enemmän tai vähemmän synonyymiksi voimalle (engl. force, force of encounter, ransk. puissance), sillä erotuksella että affekti voimana konnotoi useimmiten potentiaalista voimaa, ei voimaa, jolla hallita tai dominoida (Clough 2007, 2; Gregg & Seigworth 2010, 2; Wetherell 2012, 2). Toisaalta ongelmana akateemisessa keskustelussa ovat osittain näihin kielellisiin konnotaatioeroihin liittyvät termin lukuisat ja ainakin osittain keskenään ristiriitaiset ontologiset määrittelyt, joita on lähes yhtä monta kuin on affektin ja affektiivisuuden teoretisoijaa.

Moninaisuus koskee myös affektin ontologisen luonteen ymmärtämistä. Yleisimmän, neurobiologiasta ja -psykologiasta ponnistavan määritelmän mukaan affektissa on kyse biologisesta, kehollisesta reaktiosta, joka syntyy ärsykkeestä ennen varsinaisen tunteen muodostumista (Clough 2007, 2; Ducey 2007, 190; Döveling ym. 2011, 3; Massumi 1995). Tästä näkökulmasta affekti edeltää aivokemiallis-ruumiillisenä reaktiona kognitiivisesti sofistikoituneempaa ilmiötä, jota yleensä nimitetään tunteeksi (Damasio 2000; Döveling ym. emt.; Massumi emt.). Kuten Döveling ja kumppanit (emt.) huomauttavat, edes tästä määritelmästä ei kuitenkaan olla yksimielisiä, sillä osa tutkijoista pitää sekä affektia että tunnetta täysin tietoisien ajattelun ulkopuolisina asioina, kun taas osa näkee ne epälineaarisen vuorovaikutusprosessin osina (ks. myös Gregg & Seigwort 2010, 5-6; Clough emt.). Lisäksi on syytä pitää mielessä, että affektia ja tunnetta on neurotieteissä toistaiseksi tutkittu suhteellisen lyhyen aikaa, joten on oletettavaa, että käsitys affektin, tunteen ja tietoisuuden suhteesta muuttuu tulevina vuosina ja vuosikymmeninä. Tutkielmani aiheen ja tutkimusotteen kannalta on mielekkäämpää lähteä siitä, että affektin, tunteen, kehon ja tietoisien ajattelun suhde ei ole niin yksiselitteinen tai hierarkkinen kuin tavanomaiset aivot toiminnan mallit esittävät, ja

ontologinen näkemykseni affektista onkin lähempänä epälineaarisen vuorovaikutuksen mallia. Tässä työssä käytän jatkossa käsitteimelessä affektia, jonka katson kattavan myös sen, mikä tavanomaisesti määritellään tunteeksi. En ota kantaa siihen kumpi aivokemiallisesti edeltää toista, mutta affekti-termi on – jo etymologisen taustansa vuoksi – tunnetta laaja-alaisempi ja moniulotteisempi, tarjoten näin hedelmällisemmät käsitteelliset lähtökohdat lähestyä puheena olevaa kuin suomen arkikielen perussana tunne (Gregg & Seigworth 2010, 1-4; Hardt 2007, xi; Wetherell 2012, 1, 3, 4).

Oman lisänsä terminologiseen tiheikköön tuovat tavat, joilla affekti-termiä käyttävät ja tunne-termiä käyttävät tutkijat suhtautuvat diskurssin käsitteeseen. Suhtautuminen diskurssin problematiikkaan kietoutuu osittain myös affekti/emootio-termien käyttöön. Osa ilmiötä ensisijaisesti tunteena käsittelevistä tutkijoista pitää merkityksen diskursiivista muodostumista oleellisena osana tunteiden rakentamisen prosessia (esim. Pantti ym. 2012; Pantti 2011; Richards 2010). Sen sijaan osa affekti-termiä käyttävistä teoreetikoista pyrkii haastamaan 1980-luvulla alkaneen kielellisen ja diskursiivisen käänteeseen perinteen ja katsoo, että affekti on diskursiivisen ilmaisun tavoittamattomissa (Gregg & Seigworth 2010, 7; Wetherell 2012, 19–20, 52–53, 54). Toisin sanoen karkeasti yleistettynä suhde diskurssiin siis määrittää, kumpaa termiä käytetään suunnilleen saman ilmiön kuvailuun.

Yleistäen tunteesta ja affektista kiinnostuneet nykyteoriat, jotka pyrkivät pääsemään peruspsykologiaa syvemmälle, ammentavat niin neurotieteistä, informaatio- ja rihmastoteorioista, humanistisista tieteistä sekä yhteiskuntatieteistä (Döveling ym. 2011; Gregg & Seigworth 2010, 6-9; Koivunen 2008; Kontturi & Taira 2007, 43; Massumi 1995; Wetherell 2012). Teoriat pyrkivät hahmottamaan affektin käsitteen avulla ruumiillisuuden ja kehon problematiikkaa sekä niiden suhdetta niin tietoiseen ajatteluun ja merkityksen muodostamiseen kuin ympäröivään maailmaan. Affektin tutkimus kiinnittää huomion kehollisiin reaktioihin ja kokemusmaailmamme ja ajattelumme ruumiillisuuteen (Hardt 2007, ix) nostaa tätä kautta myös tunnetilat ja tunteet systemaattisen tutkimuksen kohteiksi (Koivunen 2008, 13, 18). Seuraavaksi esittelen tiiviisti affektin tutkimuksen ja teoretisoinnin juuria sekä käyn läpi tunnetuimmat affektin teoretisoinnin suuntaukset. Lopuksi, luvun punaiset langat yhteen vetäen, esitän näkemykseni siitä, miten teoretisoituna affekti tuntuisi sopivan parhaiten journalismin tutkimuksen käsitteelliseen työkalupakkiin.

3.1. Ruumiin, tunteen ja järjen problematiikka: affektin tutkimuksen taustat

Kuten jo edellä tuli ilmi, affektin tutkimuksen kenttää hahmoteltaessa on mielekkäämpää puhua joko tutkimussuunnista tai affektin teorioista monikossa kuin etsiä yhtä Teoriaa, sillä käsitteellisen monimuotoisuutensa vuoksi affekti ei tahdo asettua siististi yksittäisen teorian sisälle (Gregg & Seigworth 2010, 3-4). Nykyinen affektin ja emotion tutkimus on hieman näkökulmasta riippuen joko 1970- tai 1980-luvulta lähtien ollut nouseva suuntaus muun muassa psykologiassa, humanistisilla aloilla, feministisessä tutkimuksessa ja yhteiskuntatieteissä (Ahmed 2004; Döveling ym. 2011, 1-12; Hardt 2007, ix; Nussbaum 2001).

Affektiiviseksi käännteeksiin kutsuttu tutkimussuunta juurtuu ennen kaikkea Baruch Spinozan kartesiolaisen dualismin kritiikkiin pohjautuvaan filosofiasan (Hardt 2007, ix-x; Massumi 1995; Tuusvuori 2007, 22). Vahvimmat vaikutteensa tutkimusala on saanut muun muassa ranskalaisesta postmodernista filosofiasta ja kriittisestä kulttuuritutkimuksesta. Lisäksi nykyisten affektin teorioiden vaikutteiden joukkoon voidaan lukea sekä freudilainen psykoanalyysi ja tunteiden psykologia että yhtäältä humanististen ja yhteiskuntatieteiden suunnalta feministinen tutkimus ja toisaalta informaatiotieteistä kuten kybernetiikasta ja rihmastoteoriasta kiinnostunut moderni tieteenfilosofia (Clough 2007; Gregg & Seigworth 2010, 2, 5-9, 10–11). Affektin tutkimuksen monia suuntauksia yhdistää vahva halu jättää humanististen ja yhteiskuntatieteiden kielellinen käänne taakse ja siirtää tutkimuksen ja teoretisoinnin fokus abstraktien merkitysten ja diskurssien maailmasta aineellisuuden ja ruumiillisuuden tasolle (Koivunen 2008, 6; Wetherell 2012, 19–20, 52). Kuten Wetherell (emt., 52–76) terävässä affektiivisen käänteen kritiikissään toteaa, affektin irrottaminen merkitysten muodostamisesta on monella tasolla ongelmallista, eikä vähiten silloin kun pyritään analysoimaan affektiivisuutta tekstissä tai muussa kulttuurin tuotteessa.

1970-luvulta lähtien tehtyjä tutkimuksia ja filosofisia pohdintoja affektista yhdistää tavalla tai toisella kytkös 1600-luvulla eläneeseen alankomaalaisfilosofi Baruch Spinozaan ja hänen affektioppiinsa sekä erityisesti affektiopista myöhemmin tehtyihin tulkintoihin. Vaikka Spinoza ei ole ainoa esimoderni filosofi, joka käsitteli tuotannossaan affekteja ja muita ihmisolennon ”hairahduksia” niin sanotun puhtaan rationaalisuuden tieltä, suurin osa nykyisestä affektia koskevasta ajattelusta ponnistaa juuri hänen havainnoistaan affektista ja ruumiillisuudesta (Gregg & Seigworth 2010, 3,6, 10–11; Hardt 2007, x; Tuusvuori 2007, 22; Wetherell 2012, 75). Spinozan tulkitaan pitäneen mieltä (tai henkeä/järkeä) ja ruumista saman olennon toisiinsa kietoutuneina mutta autonomisesti toimivina eri muotoina ja vastustaneen René Descartesin dualistista käsitystä ihmisen mielen ja ruumiin erillisyydestä (Brown & Stenner 2001, 82, 85, 87;

Hardt 2007, x). Brownin ja Stennerin (2001, 87) mukaan Descartesista poiketen Spinoza ei asettanut mieltä – perinteisemmin jaoteltuna järkeä – ja henkeä hierarkkiseen suhteeseen ja ensin mainittua jälkimmäisen valvojaksi, vaan näki ne saman ilmiön eri ilmenemismuodoiksi, jotka eivät millään tavoin ole irrallisia ruumiista.

Spinozan affektiopin käsitys ihmisestä monien eri olemassaolon tasojen yhteenliittymänä käy hyvin ilmi muun muassa siinä, miten mieli ja keho kietoutuvat yhteen idean käsitteessä. Spinozan affektiopin mukaan ideat ovat jo itsessään jonkinasteisia arvioita tilanteista tai asioista ja ne muodostuvat monimuotoisen mielen ja kehon yhteisvaikutuksessa, joten jokainen idea on omanlaisensa muutos kehon kykyyn toimia (Brown & Stenner 2001, 88–89; Hardt 2007, x). Tätä logiikkaa seuraten affektit ovat Spinozan opin mukaan yhtäältä *voimaa vaikuttaa ja tulla vaikutetuksi* sekä toisaalta *ideoita tästä voimasta, jonka vaikutuksen alaisena keho voi olla, tai jonka kautta keho vaikuttaa ulkomaailmaan* (Brown & Stenner emt., 89, 91; Hardt emt.; Massumi 1995; Tuusvuori 2007, 25). Tämä voima voi sekä vähentää että kasvattaa, helpottaa tai vaikeuttaa kehon kykyä toimia (Brown & Stenner emt., 89,). Affektit muodostuvat tahallisissa ja tahattomissa vuorovaikutuksissa toisten olioiden kanssa, ja ne vaikuttavat sekä kehoihin että ideoihin (Brown & Stenner emt., 93). Affektien ja vuorovaikutusten välille ei Spinozan affektiopissa ole tulkittu muodostuvan hierarkkista suhdetta, vaan keho voi vaikuttua samasta asiasta lukemattomin eri tavoin, ja että keho on tässä mielessä avoin (Brown & Stenner emt., 95; Hardt, emt.).

Spinozan ohella affektista teoretisoinnin esi-isänä pidetään myös psykologian uranuurtajaa ja psykoanalyysin kehittäjää Sigmund Freudia (1856–1939). Hänen teoriansa ihmismielen rakenteesta, tiedostamattoman käsite sekä psykoanalyysi vaikuttivat suuresti lukuisiin 1900-luvun ajattelijoihin, kuten myös affektin teoretisoijiin (ks. esim. Ahmed 2010, 51). Kärjistäen: ajatus affektista tietoisesta ajattelun reunamilla häällyvänä ilmiönä olisi hankala ilman Freudin esittelemää käsitteistöä (Highmore 2010, 122–123). Freud käsitteli affektia erityisesti varhaisissa töissään, ja määritteli sen kvantitatiivisesti mitattavaksi fyysiseksi, keholliseksi voimaksi ja energiaksi, joka kiertää kehossa jakautuen joko elämän tai kuoleman vietteihin (Wetherell 2012, 131). Wetherellin (emt.) tulkinnan mukaan freudilainen affekti voi tarrautua ideoihin, muistoihin ja representaatioihin, ja tämä yhteen tarrautuminen muodostaa tunteen. Tällaisessa muodossa, keholliseksi voimaksi tulkittuna Freudin käsitys affektista tulee melko lähelle postmodernien ajattelijoiden Gilles Deleuzen, Felix Guattarin ja Brian Massumin näkemystä aiheesta. Freudin lisäksi affektin teoretisoijat ovat ottaneet vaikutteita lukuisilta 1900-luvun loppupuolen merkittäviltä filosofeilta, muun muassa Michel Foucault’lta, Jaques Lacanilta ja Roland Barthesilta. Itse asiassa listaa voisi jatkaa loputtomiin, jos lukisi mukaan kaikki affektista kirjoittaneiden filosofiset näkemykset ja vaikutteet.

Mikäli Spinozaa ja osin myös Freudia voidaan pitää nykyisen affektiteoretisoinnin isoisinä, Silvan Tomkins ja Antonio Damasio modernin psykologian ja neurotieteiden puolelta ovat omalta osaltaan vaikuttaneet laajasti affektin nykyisten teorioiden kehitykseen ja leviämiseen. Tomkinsin teoria perustunteista sekä Damasion perustunneteorianaan nojaavat aivojen plastisuutta ja kongnition rakennetta erittelevät teokset ovat vaikuttaneet suuresti erityisesti affektin teorioiden neurotieteistä vaikutteita ammentavaan suuntaukseen. Nykymuotoiseen affektin teoriaan Tomkinsin alun perin 1960-luvulla muotoilemat ajatukset rantautuivat ennen kaikkea Eve Kosofsky Sedgwickin ja Adam Frankin esseen ”Shame in the Cybernetic Fold” myötä (Gregg & Seigworth 2010, 5).

Wetherellin (2012, 37) mukaan Tomkins katsoo, että affekti on *autonomisen hermoston reaktio*, joka edeltää niin kutsuttuja perustunteita. Ne puolestaan jatkojalostuvat kulttuurisesti opituiksi tunteiksi (Wetherell emt.). Tomkinsin alkuperäisessä jaottelussa näitä perustunteita on kahdeksan, ja niitä vastaa tietty neurofysiologinen tila, joka on rakentunut ihmisaivoihin evoluution myötä (Wetherell emt., 37–38). Tomkinsin jälkeen perustunneteoriana on kehitelty edelleen, ja sillä on vankka suosio muun muassa evoluutiopsykologian piirissä (Damasio 2000; Wetherell 2012). Neurologi Antonio Damasion muotoilema versio perustunneteoriasta on yksi laajalle levinneimmistä.

Damasion (2000, 259, 309) versio perustunneteoriasta erottaa toisistaan tausta-, ensisijaiset ja toissijaiset eli sosiaaliset tunteet. Taustatunteet ovat nimensä mukaisesti olemassaolon taustalla, ja ne tiedostetaan toisinaan voimakkaammin, toisinaan heikommin (Damasio emt. 55, 259). Tällaisia taustatunteita ovat Damasion (emt.) mukaan esimerkiksi väsymys, jännitys, ja rentous. Ensisijaiset tunteet ovat hyvin samankaltaisia Tomkinsin erottamien perustunteiden kanssa, ja myös Damasio (2000, 54, 258, 309) pitää niitä sisäsyntyisinä ja ihmislajille universaaleina (Wetherell 2012, 31). Hänen käsityksensä mukaan ärsyke laukaisee affektin, tai hänen omaa terminologiaansa mukailleen emotion, joka puolestaan saa perustunteen hereille. Tämä prosessi ei kuitenkaan ole Damasiolle (emt., 80, 254–255) lineaarinen, vaan affekti kulkee kehossa edestakaisin perustunteesta ärsykkeeseen niin sanotussa kehonpiirissä ja ”aivan kuin kehonpiirissä” (engl. body loop, as-if body loop). Affekti voi Damasion (emt.) mukaan syntyä sekä sisäisestä että ulkoisesta ärsykkeestä, toisin sanoen yhtä hyvin muisto tai toisen ihmisen suorittama teko kuin vaikka kuulohavaintokin voivat saada prosessin liikkeelle.

Damasion (2000, 62–64, 74–75, 79–80, 254) ja muiden perustunneteorian kannattajien mukaan affektit ovat syntyneet evoluution myötä, niillä on evoluution kannalta olennainen funktio, ja kutakin perustunnetta vastaava affekti voidaan tunnistaa tietyssä kohtaa aivoja aina samalla tavalla

(Wetherell 2012, 38, 40). Menemättä tarkemmin tämän reaktioketjun aivokemiallisiin yksityiskohtiin voidaan sanoa, että affekti edeltää tämän teorian mukaan tietoista ajattelua, ja on täysin tahdosta riippumaton reaktio ärsykkeeseen (Damasio 2000, 58, 256). Damasion (emt., 19) käsityksen mukaan ihminen on tietoinen tunteestaan vasta, kun *tietää* tuntevansa kyseisen tunteen. Toisin sanoen emme koskaan voi olla tietoisia affektista, vaan havaitsemme sen vasta, kun affekti on edennyt tunteeksi ja tiedostamme tuntevamme kyseisen tunteen (Damasio emt., 42). Lisäksi emme koskaan voi Damasion (emt., 41) terminologian mukaan olla tietoisia toisten ihmisten tunteista, vaan aistimme ainoastaan emootioita, jotka hänelle ovat julkisia ja ulospäin suuntautuneita, kun taas tunne on yksilön sisäisen psykologisen ilmiö eikä koskaan täysin toiselle välitettävissä.

Tomkinsin ja Damasion teorioita on popularisoitu ja jatkojalostettu laajalti, mutta molempia on myös kritisoitu yhtäältä ihmisen mekanisoinnista ja toisaalta perustavamman laatuista ontologisista ongelmista koskien affektin ja tunteen suhdetta. Ensimmäkin perustunneteorian olettamien tunteiden psykobiologisten ”sormenjälkien” paikantaminen ja havainnointi aivoissa on osoittautunut oletettua hankalammaksi. Vaikka joitakin ilmiöitä on onnistuneesti dokumentoitu toistuvasti, niiden merkityksestä ei olla yksimielisiä (Döveling ym. 2011; Wetherell 2012, 40). Toiseksi, kuten muun muassa Wetherell (2012, 43–44) huomauttaa, perustunneteoriat jaottelee affektit ja tunteet usein ”korkeampiin” ja ”matalampiin” tai ”uusiin” ja ”vanhoihin” siten, että kehollinen affekti sijaitsee alemmassa ja evoluution näkökulmasta vanhemmassa osassa aivoja, toisin kuin tietoisuuden kanssa limittävät ”korkeammat” sosiaaliset ja kulttuurisesti opitut tunteet. Tuoreimman neurotutkimuksen valossa tämä ei kuitenkaan Wetherellin mukaan pitäisi paikkaansa (emt.). Itse pidän ongelmallisena myös sitä, että Damasio ei ota huomioon affektien tai emootioiden viestinnällistä puolta, vaikka silläkin on todennäköisesti ollut merkitystä evoluution kannalta. Kolmanneksi perustunneteoriassa ongelmallista on sen käsitys tunteiden ja tunneilmaisun universaaliudesta. Pelkästään eri kielissä tunnesanojen kirjo on vaihteleva, puhumattakaan siitä miten ja millaisilla perusteilla erilaisille olotiloille ja kokemuksille annetaan merkityksiä ja millaisina nämä kokemukset koetaan (Riis & Woodhead 2010, 24–25; Wetherell 2012, 41). Yhtäältä esimerkiksi japanin, suomen ja saksan kielissä on tunneilmaisuja, joilla ei ole suoraa vastinetta englannissa. Näistä muun muassa saksan *schadenfreude*, vahingonilo, tai japanin jännityksen ja innostuksen yhdistelmiä kuvaavat onomatopoeettiset ilmaukset (ドキドキする, dokidoki suru, tai ワクワクする, wakuwaku suru) lienevät tutuimpia. Toisaalta esimerkiksi suomalaisen ja japanilaisen kulttuurin tavat ilmaista ja sanallistaa tunteita saattavat vaikkapa pohjoisamerikkalaisesta tai eteläeurooppalaisesta näkökulmasta vaikuttaa joko täysin vierailta tai,

kuten usein kliseisissä japanilaisen kulttuurin kuvauksissa, tunneilmaisun täydelliseltä puuttumiselta (Porrasmäe 2012). Havainnollinen on myös Wetherellin (2012, 37) esimerkki, jonka mukaan perustunneteorioita tutkivat eivät ole päässeet yksimielisyyteen siitä, mitkä kaikki tunteet tai affektit tulisi lukea osaksi perustunteita.

3.2. Deleuze, Guattari ja Massumi: affekti elossa oloemisen tunteena ja ylenpalttisuutena

Damasion ja Tomkinsin ohella affektin teorioiden muotoutumiseen ovat vaikuttaneet syvällisesti ranskalaiset filosofit Gilles Deleuze ja Félix Guattari (Koivunen 2008, 8,9). Heidän seuraajistaan muun muassa Brian Massumin näkemykset ovat 1990-luvun puolivälistä saakka olleet hyvin suosittuja affektin tutkijoiden parissa. Deleuzen affektia käsittelevää ajattelua ja erityisesti Massumin tulkintaa Deleuzen näkemyksistä voi pitää kenties kulttuuritutkimuksen kentällä affektin teorian vaikutusvaltaisimpana suuntauksena (Wetherell 2012, 54, 57, 75–76). Deleuzea, Guattaria sekä Massumia ja hänen seuraajiaan yhdistää käsitys affektista eräänlaisena energiana ja ärsykeinformaation ylenpalttisuutena.

Deleuzen ajattelu lähtee Immanuel Kantin, Spinozan, Leibnizin ja Nietzschen kritiikistä, ja hänen laajaa tuotantoaan sitoo yhteen pyrkimys empiristiseen konkretiaan ja naturalismiin (Smith & Protevi 2013). Deleuzen tulkinnassa spinozalainen affekti on voimasuhteiden eroavaisuutta, kun voima ymmärretään ranskan sanan *puissance* pohjalta voimana tai kykynä toimia, ei voimana hallita toisia (Smith & Protevi emt.). Deleuzen tuotannossa *puissance* on yhtä kuin kykyä vaikuttaa (engl. affect) ja tulla vaikutetuksi sekä kykyä muodostaa monimutkaisia ja moniulotteisia koosteita (engl. assemblage) siten, että yksikkö säilyttää osiensa monimuotoisuuden (Smith & Protevi emt.).

Deleuze yhdisti voimansa Felix Guattarin kanssa 1960-luvun lopulla, ja yhteistyön tuloksena syntyivät parivaljakon merkittävimmät teokset *Anti-Oedipus* (1972), *A Thousand Plateaus* (1980) ja *What is Philosophy* (1991). Näissä teoksissa Deleuze ja Guattari muotoilevat muun muassa subjektittomien prosessien, halu-tuotannon (engl. desiring-production) ja avoimien, itseorganisoituvien järjestelmien tai rihmastojen käsitteitä (Smith & Protevi 2013), joista on sittemmin tullut olennaisia osia affektin teoretisoinnin kulttuuritutkimuksellista suuntaa. Erityisen voimakkaasti affektin teorioiden muodostumiseen ovat vaikuttaneet teokset *A Thousand Plateaus* ja *What is Philosophy*. Edellä mainitun kymmenennessä luvussa Deleuze ja Guattari käsittelevät ”tulemista joksikin” (engl. becoming), eli prosessia, jossa kaksi järjestelmää tai yksikköä kohdatessaan muodostaa uuden järjestelmän (Smith & Protevi emt.). *What is Philosophy* -teoksen tieteen ja filosofian suhdetta käsittelevässä osuudessa he jatkavat samasta teemasta,

muotoillen affektin tai tulemisen joksikin *ylenpalttiseksi kirjoksi yhteyksiä, joihin asia on kykeneväinen* (Smith & Protevi 2013; Wetherell 2012, 75). Deleuzen ja Guattarin affektikäsitys on radikaali, sillä keskittyessään kehon kykyyn vaikuttaa ja vaikuttua se poistaa erot ihmisen ja eläimen, objektin ja subjektin, luonnon ja kulttuurin välillä ja siirtää huomion kehon senhetkisten ja mahdollisten tilojen virtaavuuden ja staattisuuden vaihteluihin (Wetherell 2012, 75). Tässä affektikäsityksessä kehosta tulee jatkuvasti virtaava useiden yhtäaikaisten viestien ja ärsykkeiden prosessi, jolla ei ole alkua tai loppua, vaan se koostuu huokoisista rajapinnoista. Tällä tavoin ajateltuna esimerkiksi minä tätä virkettä kirjoittaessani muodostan yhdessä tietokoneen, kirjoituspöydän, tuolin ja internetyhteyden kanssa affektiivisen koosteen (engl. assemblage), jossa näiden viiden asian ja esineen rajapinnat limittyvät kirjoittamisen ja tiedonhakutyön prosessien ajaksi.

Kuten Smith ja Protevi (2013) huomauttavat, on mielenkiintoista, että Deleuzen ja Guattarin kärkevin kritiikki 1980-luvulla tuli ranskalaisista feministipiireistä, mutta sittemmin niin kutsuttu uusmaterialistinen ja ruumiillinen feminismi on suhtautunut näihin ajattelijoihin lähes poikkeuksetta positiivisesti (Clough 2007; Wetherell 2012, 56). Deleuzen ja Guattarin filosofiaa tai ainakin heidän ulosantiaan on osittain aiheellisesti kritisoitu myös sen tarkoitushakuiselta vaikuttavasta vaikeaselkoisuudesta ja ruumiillisuutta käsitteleväksi teoriaksi hyvin korkealla abstraktiotasolla liiteleväksi, kuten yllä kuvailemani kooste-esimerkki kenties osoittaa.

Affektin teorioissa sangen merkittävässä asemassa olevasta uusmaterialismista ponnistaa myös Brian Massumi, joka on omilla tulkinnoillaan Deleuzen ja Guattarin töistä käsitellyt affektia muun muassa kybernetiikan ja kaaosteorian näkökulmista. Alun perin vuonna 1995 julkaistussa esseessään ”Autonomy of Affect” Massumi muotoilee oman affektikäsitöksensä suuntaviivat, joita hän myöhemmissä töissään laajentaa ja soveltaa muun muassa pelon ja uhkakuvien affektiivisuuden rakentamisen erittelyyn. Hän erottaa teoksissaan hyvin tarkasti affektin, tuntemuksen ja tunteen ja muodostaa näiden välille hierarkkisen suhteen, jossa affekti on kehon tahdosta riippumaton *autonominen* refleksi, tuntemus sen tiedostettu muoto ja tunne puolestaan tuntemuksen sanallisesti ilmaistu asu (Massumi 1995, 85, 88; Shouse 2005; vrt. Damasio 2000). Massumin mukaan affektia, jota hän kutsuu myös *intensiteetiksi*, ei voi koskaan tiedostaa ja se on täysin irrallaan merkityksen rakentamisen prosesseista, seuraten tästä syystä eri logiikkaa kuin tunne tai muut kielellisestä ilmaisusta riippuvat ilmiöt (Massumi emt., 85, 88, 94). Tästä huolimatta kielellinen ilmaisu voi voimistaa tai heikentää affekteja, ja Massumi (1995, 86, 2005, 39) mieltääkin affektit ja niiden etenemisen kehossa epälineaariseksi prosesseiksi, jotka vaikuttavat toinen toisiinsa (vrt. Damasio 2000). Kielellisen ilmaisun osallisuudesta huolimatta affekteja ei hänestä silti voida käsitellä

semanttisella tai semioottisella tasolla, sillä affekti on ennen kaikkea tapahtumista tai juuri tapahtumaisillaan olemista (Massumi 1995, 87). Vaikka affekti on Massumin (emt., 90) tulkinnan mukaan epäsosiaalinen ilmiö, se sisältää sosiaalisia elementtejä, mutta ne sekoittuvat ja yhdistyvät muihin toiminnan muotoihin.

Deleuzea ja muun muassa tämän tulkintaa Spinozasta seuraten Massumi (1995, 92–93) pitää affektia ennen kaikkea eräänlaisena kehon *potentiaalienergiana* aktiivisuuden ja passiivisuuden välimaastossa, mahdollisuutena vaikuttua ja vaikuttaa. Muun muassa kaaosteoriaan nojaten Massumi (emt., 93) käsittelee tätä affektin potentiaalisuutta käännekohtana, jolloin hetkessä avautuu lukemattomia toisensa pois sulkevia mahdollisia polkuja, joista yksi valitaan tai valikoituu tilanteen edetessä; kyseessä on hetki, jolloin *virtuaalinen muuttuu aktuaaliseksi*. Hänelle (emt., 94, 95; 2005, 39) affekti on yhtä aikaa virtuaalista ja aktuaalista, synesteettistä potentiaalia ja elossa olon tuntua, joka ei rajoitu yhteen (ihmis)kehoon vaan voi välittyä kehosta toiseen, ylittäen samalla eksplisiittisen tietämisen rajat ja ikään kuin tulvii tietoisuuden yli (Wetherell 2012, 57). Samankaltaista affektikäsitystä edustaa muun muassa Patricia Ticineto Clough, joka omalta osaltaan on jatkanut termin kehittelyä muun muassa biovallan ja biomedian käsitteiden kautta (Clough 2007). Myös Nigel Thriftin ja muiden kulttuurisen maantieteen tutkijoiden ei-representationaalinen teoria (engl. non-representational theory) tulee osittain lähelle Massumin ymmärrystä affektista (Wetherell 2012, 54).

Tämän työn kannalta Massumin (ja osittain myös Cloughin) affektikäsitys on relevantti juuri affektin välittymisen teoretisoinnin kannalta, sillä Massumi (2005, 33; 2010, 58) pitää ennen kaikkea televisiota ja television uutisia tehokkaana keinona koordinoida suurten ihmisjoukkojen affektiivista virittyneisyyttä erityisesti uhkakuvien ja pelon affektiivisuuden rakentumisen näkökulmasta. Koska affekti on Massumille (1995, 86, 105, 2005, 33–34, 2010, 52) yhtäältä tietoisien ajattelun ja kielellisen ilmaisun ulkopuolella olevaa, mutta toisaalta niiden kautta voimistettavissa tai himmennettävissä, sen rakentuminen on hänen mukaansa esimerkiksi terroristiuhista uutisoitaessa tehokas poliittinen keino koordinoida suurten ihmisjoukkojen affektiivisuutta. Kuten Lawrence Grossberg (2010, 316) Massumi-kritiikissään huomauttaa, tämä käsitys affektin välittymisestä muistuttaa erehdyttävästi varhaisissa joukkoviestinnän vaikutusten tutkimuksissa esiintynyttä niin sanottua lääkeruiskumallia, jossa pahantahtoinen toimija – tässä tapauksessa affektin välittymistä hyväksi käyttäen – istuttaa pahaa-aavistamattoman yleisön mieliin ja kehoihin tiettyjä ajatuksia tai tuntemuksia.

Grossberg ei ole ainoa Massumin ja Thriflin affektikäsitteiden kriitikko. Esimerkiksi Margaret Wetherell ja Clare Hemmings syyttävät erityisesti Massumia ohjelmallisesta hyökkäyksestä kriittistä kulttuurintutkimusta ja ennen kaikkea poststrukturalistista diskurssiteoriaa vastaan (Wetherell 2012, 54–55). Lisäksi Wetherell (emt., 61) kritisoi Massumin ja Thriflin näkemystä myös affektin jyrkästä tietoisuuden ja representaation tasosta erottamisesta, ja hänen mukaansa tällainen affektin tulkinta yksinkertaisesti unohtaa sosiaalisen elämän monimutkaisuuden. Kriittikkinsä tueksi Wetherell (emt. 61–62) esittää lukuisia tutkimuksia siitä, että affektien, kehon, tunteiden ja tietoisuuden välinen suhde ei olisikaan yhtä hierarkkinen kuin Massumi tai esimerkiksi Damasio väittävät. Tähän liittyen olennainen huomio on tiedostamattoman käsitteen ongelmallisuus massumilaisessa affektikäsitteessä. Nimittäin mikäli affekti on täysin tiedostamatonta, automaattista ja kaiken representaation tavoittamattomissa, sen empiirisestä tutkimuksesta aivokuvantamistekniikoiden ulkopuolella tulee hyvin vaikeaa (Wetherell emt., 63–65, 67). Käytännön elämässä ja tutkimustyössä on myös hyvin vaikeaa erottaa, missä kulttuurisen ja niin sanotusti puhtaan henkilökohtaisen merkityksen muodostamisen raja kulkee (Wetherell emt.).

3.3. Lawrence Grossberg ja kriittinen kulttuurintutkimus: affekti tilana

Deleuzen, Guattarin ja Massumin tavoin myös Lawrence Grossbergiä voidaan pitää yhtenä nykymuotoiseen affektin teoretisointiin näkyvimmin vaikuttaneista henkilöistä. Hänen affektinäkömyksensä eroaa jyrkästi edellä käsitellystä Massumista muun muassa sen suhteessa diskursiiviseen. Kriittisen kulttuurintutkimuksen piiristä 1960-luvulla Birminghamissa uransa aloittanut ja samaan traditioon edelleen itsensä sijoittava Grossberg käsittelee affektia suoraan tai epäsuorasti useissa popmusiikkia ja nuoriso- ja vastakulttuureita käsittelevissä teoksissaan (Gregg & Seigworth 2010). Omien sanojensa mukaan Grossbergin toi affektin pariin halu ymmärtää, mikä tekee musiikista niin tärkeää poliittisille nuoriso- ja vastakulttuureille, vaikka musiikki itsessään olisi epäpoliittista (emt., 310–311, 337). Hän on ottanut työhönsä vaikutteita sekä Spinozalta että Freudilta ja Nietzscheltä, kuten myös Deleuzelta ja Guattarilta sekä ennen kaikkea Raymond Williamsin ”tunteen rakennetta” ja ”elossa olemisen tunnetta” käsittelevästä tuotannosta (emt., 310–314).

Grossberg muotoilee affektista hyvin monitahoisen kuvan puhumalla siitä yhtäältä sekä tilana, suhteina ja tilan ottamisena että toisaalta rakennettuna, järjestelmänä ja yhtäaikaistena, toisiinsa liittyvinä tapahtumina (Gregg & Seigworth 2010, 311, 312, 313). Hänen mukaansa affekti on elämän materiaalistien suhteiden tilallistamista (engl. territorialization), näissä suhteissa luovimista, niihin kiinnittymistä, niistä irrottautumista tai sitä että niihin ei voi kiinnittyä tai niistä irrottautua,

sekä uusien suhteiden muodostamista ja *niille merkityksen antamista* (kursiivi kirjoittajan) (Gregg & Seigworth 2010, 313; Kontturi & Taira 2007, 44). Toisin kuin esimerkiksi Deleuze, Guattari ja Massumi, joille affekti jäsentyy järjestymättömänä ärsykkeiden ja reaktioiden tulvana, Grossberg pitää affektia järjestäytyneenä koosteena (vrt. alaluku 3.2.), jossa yhdistyy kehoa määritteleviä diskursiivisia, kulttuurisia ja fenomenologisia järjestelmiä sekä tietoista toimintaa (Gregg & Seigworth 2010, 316). Tämän perusteella Grossberg pitää tunnetta ideologisoituna yrityksenä *tolkullistaa* tuotettua affektia (Gregg & Seigworth 2010, 316), mutta hän ei muodosta niiden välille yhtä tarkkaa jakoa kuin esimerkiksi Massumi. Kontturin ja Tairan (2007, 44) mukaan Grossbergin affektikäsitetyksessä on olennaista kiinnittää huomiota ideologioiden ja affektien väliseen ristiriitaan sekä affektin ja merkityksen eriytymiseen esimerkiksi edellä mainitun nuorisokulttuurin ja musiikin asiayhteydessä.

Greggin ja Seigworthin (2010, 315, 316, 323) haastattelussa Grossberg kritisoi sekä Massumia että muita affektin teoretisoijia yhtäältä diskursiivisen perusteettomasta hylkäämisestä ja toisaalta affektin käyttämisestä eräänlaisena taikasanana, jolla voidaan tuoda ruumiillisuus mihin tahansa kontekstiin ja antaa nimi kaikelle mahdolliselle representaation ja kielellisen ilmaisun tavoittamattomissa olevalle. Toisaalta Massumin on sanottu aivan yhtä kärkkäästi todenneen, että hän on eri mieltä Grossbergin kanssa siitä, että affekti olisi millään tavalla järjesteltyä, sosiaalista tai tietoista ajattelua sisältävää (Shouse, 2005).

3.4. Ahmed ja Wetherell: affekti sosiaalisena ja tarrautuvana käytäntönä

Siinä, missä Deleuze, Guattari ja Massumi pitävät affektia merkityksen muodostamisesta ja kulttuurisesta erillisenä ilmiönä ja Grossberg puolestaan näkee affektin osittain merkitykseen ja diskursiiviseen liittyvänä, affektin teoretikoista Sara Ahmed ja Margaret Wetherell kytkevät affektin vahvasti sekä diskursiiviseen että sosiaaliseen. Heidän teoreettisten lähtökohtiensa ja analyysin polttopisteidensä eroista huolimatta käsitelen Ahmedia ja Wetherelliä tässä aluvuossa yhdessä. Molemmat nimittäin avaavat väylän tavalle, jolla affektia voi käsitellä myös empiirisesti erityisesti joukkoviestinnän tuotteiden yhteydessä ilman, että analyysistä tulee lääkeruiskumallia muistuttavaa yksinkertaistusta. Ahmedin ja Wetherellin esittämien teoretisointien pohjalta affekti näyttäytyy kenties monimuotoisempana ja vähemmän mystifioituna ilmiönä kuin teorioissa, joissa affekti esitetään tietoisuuden ja sanallisen ilmaisun tavoittamattomissa olevana elämänvoimana.

Sara Ahmed muotoilee affektiteoriaansa suhteessa kriittiseen kulttuurintutkimukseen ja feministiseen tutkimukseen, erityisesti nationalismiin, rodun ja sukupuolen käsitteiden kautta.

Affektin tutkimuksen parissa Ahmedin siteeratuin teos lienee *Cultural Politics of Emotion* (2004),

jossa hän erittelee erilaisten media-aineistojen kautta tunteiden rakentumista yhteiskunnallisessa kontekstissa. Tämän teoksen jälkeen hän on keskittynyt erityisesti onnellisuuden käsitteen sosiaalisten merkitysten ja siihen liittyvien arvotusten analysointiin. Tässä työssä keskityn *Cultural Politics of Emotionin* lisäksi käsittelemään yhtä Ahmedin onnellisuutta käsittelevää, vuonna 2010 julkaistua artikkelia ”Happy Objects”. Ahmed ei varhaisemmissa teksteissään käytä termiä affekti samassa mielessä kuin edellä mainitut suuntauksen edustajat, vaan puhuu tunteesta ja tunteista (engl. emotion), käyttäen affekti-sanaa vain verbinä sen arkikielisessä merkityksessä. Tästä huolimatta hänkin perustaa ajattelunsa muun muassa Deleuzen ja Guattarin sekä Spinozan affektikäsitteisiin, joten hänen näkemyksensä voidaan lukea osaksi affektin teorioiden valtavirtaa. Sittenmin hänen terminologiansa on lähentynyt muita affektista kirjoittajia, ja vuoden 2010 artikkelissaan hän operoi affektin käsitteellä hyvin samalla tavoin kuin suurin osa aiheesta kirjoittavista. Toisaalta Ahmedin (2004, 40) analyysi lähtee affektin tutkimuksen valtavirran kanssa jaetusta perustasta huolimatta hyvin erilaisesta näkökulmasta kuin esimerkiksi Massumin tai Grossbergin, sillä hän ei erottele affektia, tunnetta, tiedostamatonta ja tiedostettua yhtä selvärajaisesti. Tässä työssä käytän termiä affekti myös käsitellessäni Ahmedin tekstejä yllä mainitun yhteisen pohjan sekä tekstin laajemman yhtenäisyyden vuoksi. Käsillä olevassa alaluvussa tämä on perusteltua myös siksi, että en pureudu yksityiskohtaisesti Ahmedin tiettyjä tunteita käsitteleviin havaintoihin, vaan käyn läpi hänen työtään yleisemmällä tasolla.

Ahmed (2004, 7-9, 2010, 29, 31, 33) käsittää affektit suhteellisina: ne riippuvat aikaisemmin koetusta ja nähdystä, kuten myös kulttuurisesta ja sosiaalisesta kontekstista, ja ne ovat vuorovaikutteisia (ks. myös Riis & Woodhead 2010, 27). Affektin vuorovaikutteisuuden hän (2004, 4, 8; 2010, 29) ymmärtää spinozalaisittain: affekti voi johtua tietystä objektista, mutta sama objekti voi myös muokata affektia. Ahmed (2004, 7; 2010, 33) huomauttaa, että objekti voi olla sekä konkreettinen että kuviteltu, joten muistoilla voi olla merkittävä rooli affektin muodostumisessa. Hän (2004, 7) havainnollistaa tätä tilanteella, jossa lapsi kohtaa karhun, on peloissaan ja pakenee. Funktionalistinen, evoluutioon pohjaava affektin tai tunteiden malli pitää lapsen kehollisia reaktioita automaattisina ja tarkoituksellisina; pelko suojelee lasta. Ahmedin mielestä asia ei kuitenkaan ole niin yksinkertainen:

Käsitämme karhun eläimeksi jota *tulee pelätä*, ja käsityksemme on kulttuurisen historioiden ja muistojen muovaama. Kun kohtaamme karhun, meillä on jo mielikuva kohtaamisen riskeistä, mielikuva joka tuntuu ihon pinnalla. Tämä tieto on eittämättä kehollista: lapsen ei tarvitse miettiä ennen kuin hän pakenee. Mutta reaktion ’välittömyys’ ei itsessään ole merkki harkinnan puutteesta. (Ahmed 2004, 7, kursiviivi alkuperäinen, suomennos A.R.)

Toisin sanoen Ahmedin (2004, 8, 9, 24, 2010, 32) mukaan puhtaan keholliseksi ja tietoisena ajattelun ulkopuoliseksi miellettyssä affektissa on mukana paljon merkityksellistämistä ja oppimista. Hän ei esitä affektia osana hierarkkista neurologis-kognitiivista järjestelmää, kuten perustunneteoriat tai Massumin affektinäkemys, vaan hänen teksteissään siitä muodostuu kuva monitasoisena ilmiönä, jota on vaikeaa lukita yhteen kehon, mielen tai kulttuurin ja sosiaalisen kanssakäymisen alueeseen (Ahmed 2010, 30; vrt. Riis & Woodhead 2010, 27). Oleellista erityisesti Ahmedin (2010, 30) myöhemmälle ajattelulle affektista on lisäksi, että hän ei oleta affektin olevan objekti, jolla olisi jokin vastine konkreettisesti maailmassa. Hän myös epäilee muun muassa Massumin muotoilemaa näkemystä affektin autonomiasta (emt.). Tämän skeptisyyden takia Ahmed keskittyy myöhemmissä teksteissään affektin kokemuksellisuuteen (emt.). Kokemuksellisuuden kautta affektin sosiaalisuus ja kulttuurisidonnaisuus korostuvat, sillä hän on kiinnostunut ennen kaikkea siitä, millaisia valta-asetelmia, rajanvetoja ja arvotuksia affektin avulla rakennetaan erityisesti kielen ja yleisemmin diskursiivisen piirissä (Ahmed 2004, 10, 11, 13, 2010, 29–30). Erityisesti tämän piirteen takia Ahmedin teoria affektista on tämän työn kannalta oleellinen, sillä näkemys affektista sosiaalisena ja merkityksen muodostamiseen liittyvänä tuo käsitettä lähemmäs viestintää ja journalismia. Ahmedin mukaan vuorovaikutuksellinen ja sosiaalinen affekti ilmenee eräänlaisena kehojen rajapintana, aktuaalistuen kohtaamisen hetkessä, jolloin nykyhetki ja menneet kohtaamiset muodostavat uusia yhteyksiä ja merkityksiä. Ottaen huomioon Ahmedin (2004, 194; 2010, 33, 36, 41) skeptisyyden Massumin teoriaa kohtaan, näkemys tulee yllättävän lähelle Massumin käsitystä affektista ylenpalttisuutena ja virtuaalisuutena. Ahmed (2004, 194) eroaa Massumista kuitenkin siinä, että hänen mukaansa tästä näkökulmasta affektia voi käsitellä myös performatiivisena, sillä se sekä tuottaa uusia objekteja että toistaa menneitä toimintoja. Tällöin muodostuu eräänlainen kehä, jossa yksi tapahtuma johtaa aina toiseen (Ahmed emt., vrt. Damasio 2000, kehonpiiri).

Affektin sosiaalisuuteen ja poliittisuuteen liittyvä Ahmedin ajattelussa oleellisesti affektin *tahmaisuus* tai *tarrautuvuus* (engl. stickiness, to stick). Tällä hän tarkoittaa tapaa, jolla esineet tai merkit keräävät niin sanottua *affektiivista arvoa* kiertäessään sosiaalisissa suhteissa ja tilanteissa (Ahmed 2004, 11, 13, 45, 2010, 29, 35, 37). Toisin sanoen, tietty affekti tarrautuu ja alkaa kertyä tiettyyn esineeseen tai merkkiin hanakammin kuin toiseen, kun taas joidenkin ohi se liukuu kuin usva, koskettaen vain pinnallisesti. Affekti ei siis sijaitse ontologisesti objektissa, vaan se muodostuu, tarrautuu ja säilyy sosiaalisissa, ideoiden, arvojen ja objektien välisissä yhteyksissä (Ahmed 2010, 29). Tahmaisuus on Ahmedin (2004, 91–92) mukaan osa affektin suhteellisuutta ja vuorovaikutuksellisuutta: merkeistä ja esineistä tulee tahmaisia niiden kiertäessä sosiaalisessa ympäristössä ja joutuessa vuorovaikutukseen muiden tahmaisten asioiden kanssa. Niihin puolestaan

voi tarttua uusia merkityksiä, tahmaiset asiat voivat tarrautua toisiinsa tai tahmaisuus voi estää uusien merkitysten tai asioiden liikkeen, tarrautumisen tai irtoamisen (Ahmed 2004, 91–92). Tahmaisuus on siten aina myös historiallista, sillä se kertoo millaisten asioiden kanssa esine on ollut niin sanotusti tekemisissä (emt.). Affektin tahmaisuus ilmenee Ahmedin (2004 91–92, 195, 2010, 29–30) mukaan ennen kaikkea kielen käytössä: sanoilla, metonymioilla ja konnotaatioilla rakennetaan yhteyksiä esineiden, kehojen, ajatusten ja arvojen välille.

Ahmed havainnollistaa affektin tahmaisuutta ja affektiivisen arvon kertymistä monessa eri yhteydessä. Niistä tämän työn kannalta mielenkiintoisin on ajatus niin sanotusta *fetissiesineestä* (engl. fetish object), johon affekti tarrautuu ja alkaa kertyä niin, että tämä tahmainen esine on lopulta affektin peitossa ja alkaa elää niin sanotusti omaa elämäänsä, irrallaan historiasta ja esineen aikaisemmista merkityksistä (Ahmed 2004, 77, 79, 80). Yhtenä esimerkkinä fetissiesineestä Ahmed (emt., 79, 98) nostaa esille turvapaikanhakijan hahmon brittiläisessä ja yhdysvaltalaisessa poliittisessa kontekstissa vuoden 2001 syyskuun 11. päivän Yhdysvalloissa tapahtuneiden terroristiskujen jälkeen. Iskujen jälkeen Britanniassa säädettiin laki, jonka mukaan turvapaikka voidaan evätä hakijalta, jos tätä epäillään terroristiksi (Ahmed emt., 79). Ahmedin (emt.) mukaan tämä laki saa turvapaikanhakijan ja terroristin merkit tarrautumaan toisiinsa, ja terroristiin liitetyn pelon tarrautumaan myös turvapaikanhakijan hahmoon, ja kääntäen toisin päin. Erityisesti tämä koskee turvapaikanhakijoita, jotka ovat muslimeja, arabeja, ja kotoisin Lähi-idästä (Ahmed emt.). Tämä turvapaikanhakija-terroristin hahmo erkanelee aikaisemmista yhteyksistään ja merkityksistään ja alkaa asuttaa poliittista keskustelua (Ahmed emt.). Kahden käsitteen yhteen liimautumisen lisäksi merkistä voi tulla tahmainen muun muassa sen tai sen yhteydessä käytettävien määreiden toiston kautta (Ahmed emt., 46, 95). Sekä brittiläisestä että suomalaisesta kontekstista löytyvä esimerkki on maahanmuuttokeskustelu, jossa maahanmuuttajiin, turvapaikanhakijoihin ja pakolaisiin viitataan muun muassa tulvana tai vyörynä (Ahmed emt.).

Ahmedin tavoin affektia sosiaalisena, merkityksen muodostumiseen liittyvänä ja toiminnallisena ilmiönä käsittelee Margaret Wetherell. Wetherell on tehnyt elämäntyönsä sosiaalipsykologian, identiteettien tutkimuksen ja diskurssianalyysin parissa, joten hänen lähtökohtansa affektin tutkimukseen ovat muihin edellä esiteltyihin henkilöihin ja heidän teorioihinsa nähden melko erilaiset. Hän onkin kritisoinut voimakkaasti muun muassa Massumin, Cloughin ja Thrifin diskurssinäkemyksiä, ja hänen affektiteoriaa käsittelevä teoksensa *Affect and Emotion* (2012) tarjoaa mielenkiintoisen ja haastavan keskustelukumppanin affektin teorioiden valtavirran edustajille.

Wetherell lähtee avaamaan affektin teorioiden ja käsitteellistysten problematiikkaa suoran määrittelyn sijaan käymällä läpi affektin teorioiden pääsuunnat ja nostamalla esille, mitä affekti ei hänen mielestään ainakaan ole, tai miten sitä ei hänen mielestään kannata lähestyä. Tällaisella pois sulkemisen tekniikalla Wetherell hahmottelee omaa näkemystään affektista, jonka hän muotoilee *affektiivisen käytännön* (engl. affective practice) käsitteen ympärille. Wetherell tarkastelee affektin teorioita ja niiden ymmärrystä affektin ontologiasta kriittisesti. Tekstinsä kipakkuudesta huolimatta hän etsii vakavissaan keinoa tuoda rakentavasti yhteen erilaisia näkemyksiä affektista, mikä samalla mahdollistaisi empiirisen käsittelyn ilman yksinkertaistuksia tai vastakkainasetteluja.

Kuten Ahmedille ja osittain myös Grossbergille, Wetherellille (2012, 4, 20, 77–78) affekti on sosiaalista ja kulttuurista, *kehollistettua merkityksen muodostamista*, joka useimmiten ymmärretään tunteeksi. Affektiivisen käytännön käsitteen kautta hän pyrkii jäsentämään affektiin liitettyä monimuotoisuutta ja epäselvyyttä mutta myös ottamaan huomioon sen, miten arkielämässä tietyt affektit ja tunteet järjestäytyvät usein tietyillä tavoilla tietyissä tilanteissa (Wetherell emt., 4, 12, 14). Affekti myös kasautuu, limittyy ja muovautuu suhteessa aiemmin koettuun ja opittuun, sosiaalisiin suhteisiin, kulttuurin tuotteisiin ja viestintään (Wetherell emt., 14, 78; vrt. Ahmed edellä; ks. myös Riis & Woodhead 2010, 27). Affekti voi myös ylläpitää, heikentää tai lisätä voimaa, vaikutusvaltaa ja sosiaalista arvoa sekä toimia rajana itsen ja toisen välillä (Wetherell emt., 114; vrt. myös Ahmed edellä). Wetherell käsittelee affektia hyvin monimuotoisena ilmiönä ja esittää, että juuri tämän monimuotoisuuden takia affektiivisen käytännön käsite soveltuu hyvin sen erittelyyn. Tämä käsite näet mahdollistaa affektin käsittelyn sekä plastisena, soljuvana ja hetkellisenä että rakenteellisena, merkityksellistettynä ja rutinoituneena (Wetherell emt., 53, 62, 65, 81, 84, 115, 121). Kuten Ahmed, Wetherell (emt., 75) vastustaa tiukkaa hierarkkista jakoa affektin, emotion ja tunteen välille. Hän kieltäytyy myös erottamasta affektia ja tietoisuutta tai diskurssiivista tasoa toisistaan, sillä hänen mielestään jyrkät eronteot rajaavat monimutkaisen ilmiön tutkimusta liian tiukasti (Wetherell emt.). Oleellinen ero Ahmedin ja Wetherellin välillä on kuitenkin se, mihin he affektin sijoittavat. Ahmedille affekti sijaitsee merkkien liikkeessä, objektin ja subjektin välisessä suhteessa, kun taas Wetherellille affekti on ennen kaikkea kehollista (emt., 159). Vaikka affekti Wetherellin kuvauksen mukaan on monimutkainen ja monitasoinen ilmiö, hän sijoittaa sen ennen kaikkea ihmiskehoihin ja sosiaalisiin toimijoihin, näiden tekoihin, suhteisiin ja viestintään (emt.).

Kuten edellä kuvaillusta käy ilmi, Wetherellin (2012, 96, 101) suhtautuminen affektiin ja merkitykseen on konstruktivistinen. Hänen (emt., 97.) mukaansa affektiivinen käytäntö on ennen kaikkea tapa ajatella ja tutkia ihmisen psykologisoitunutta toimintaa. Affektiivinen käytäntö voidaan hänen mielestään tulkita osaksi emotionaalisen ja psykologisen alueita, mutta sen ja

muiden sosiaalisten käytäntöjen raja ei ole yksiselitteinen. Affektiivisen käytännön alueita ovat usein sellaiset tilanteet, joissa keho on tavallista tuntuvammin läsnä (Wetherell 2012, 97). Tällaiset tilanteet ovat usein yksilölle merkityksellisiä, ja niiden yhteydessä puhutaan usein tunteesta ja tuntemuksista, ja niiden merkitystä halutaan usein painottaa (emt.). Affektiivisen käytännön käsitteen kautta Wetherell (emt., 159) ymmärtää affektin koosteiksi, joka koostuu ruumiillisesta, sosiaalisesta ja diskursiivisesta tasosta, joka konkretisoituu ihmisten elämässä psyykkisenä ja sosiaalisena toimintana. Siten affektiivinen käytäntö muodostaa subjektien ja objektien välisiä suhteita niiden yhteen kietoutuneiden muotojen kautta (emt.). Koska affektissa on kyse käytännöstä, se on Wetherellin (emt.) mukaan myös historiallista ja siten muuttuvaa. Tällä tavoin ajateltuna affektiivisen käytännön käsite kattaa sekä affektin kehollisen ja sanallisen ilmaisun tavoittamattoman puolen mutta myös sen diskursiivisen, merkkien liikkeeseen liittyvän ulottuvuuden (emt.).

Affektiivisen käytännön käsitettä syventäessään Wetherell (2012) käy läpi monenlaisia tilanteita ja esimerkkejä aikaisemmista tutkimuksista, joilla hän pyrkii havainnollistamaan affektin rakentumista erilaisissa sosiaalisissa asiayhteyksissä ja tilanteissa. Tämän työn kannalta kiinnostavimpia ovat yhtäältä affektin rakentumisesta erilaisissa narratiiveissa käsittelevät huomiot ja toisaalta Wetherellin (emt.) huomiot ja kritiikki Ahmedin affektin kiertoon ja tahmaisuteen liittyvistä ajatuksista. Narratiiveja Wetherell (emt., 94) käsittelee sekä yksilön henkilökohtaisina kertomuksina että joukkoviestimien sisältöjen ominaisuuksina, ja hän kiinnittää huomiota siihen, kuinka narratiivit ovat usein keskeisessä roolissa paikannetun affektin rakentumisessa. Narratiivi avaa ja sulkee affekteja ja on mukana aikaisemmin koettujen affektien merkityksellistämisprosessissa (Wetherell emt.). Esimerkkinä affektin narratiivista Wetherell (emt., 95) kuvailee Deborah Luptonin tutkimusta vuodelta 1998, kiinnittäen huomiota siihen, kuinka tapausesimerkin kertoja merkityksellistää ja tulkitsee affektia suhteessa länsimaiseen arkiseen itsestäänselvyyteen järjen ja tunteiden hierarkkisesta erottelusta. Saman esimerkin yhteydessä Wetherell (emt.) huomauttaa, että länsimaiset ihmiset rakentavat ja esittävät tunteen ja affektin hyvin usein yksilön toimintana, eivät toimintana joka olisi suhteessa laajempaan sosiaaliseen asiayhteyteen. Narratiivi voi Wetherellin (emt., 104) mukaan toimia myös mallina affektiivisen käytännön rakentumiselle, ja tällä tavoin affektin narratiivi itse asiassa rakentaa ja institutionalisoi ilmiötä tai tilaa, jota sillä pyritään kuvaamaan. Edellä mainitusta huolimatta Wetherell (emt., 129) kuitenkin huomauttaa, että suurin osa arkisesta affektiivisesta käytännöstä tulee ja menee lähes automaattisesti ilman, että yksilö ehtii kiinnittää siihen sen tarkempaa huomiota. Affektin kerronnallistaminen alkaa Wetherellin (emt.) mukaan, kun yksilö kiinnittää affektiin huomiota ja alkaa rakentaa, kuvailla ja muistaa tilannetta.

Kun affektin narratiivi siirretään yksilön tasolta yhteiskunnan tasolle, Ahmedin muotoilema affektin tahmaisuus ja kierto tulevat jälleen mukaan kuvaan. Kirjoittaessaan affektin ”tartumisesta” sekä Wetherell että Ahmed ottavat esimerkeikseen niin television, elokuvan kuin sanomalehdetkin. Wetherell (2012, 140–141) havainnollistaa joukkoviestimien affektiivista voimaa kuvailemalla, kuinka sivun käänteessä tai kanavan vaihtuessa huomaa toisinaan siirtyneensä yhdestä affektiivisesta tasosta toiselle (ks. myös Riis & Woodhead 2010, 22–23, 27). Tunteita ja mielialoja on usein käsitelty erityisesti joukkopsykologiassa tarttuvina tai välittyvinä, mutta sekä Ahmed (2010, 36) että Wetherell (2012, 141) pitävät molempia kuvauksia affektista ongelmallisina sekä niiden konnotatiivisten merkitysten että ontologisten oletusten takia. Ahmedin (2010, 36) mukaan ajatus affektista tarttuvana ei haasta riittävästi käsitystä affektista tai tunteesta yksilöllisenä ilmiönä, eikä ota huomioon affektin siirtymiseen liittyvää tilannesidonnaisuutta, eli sitä miten affekti siirretään. Wetherell (2012, 141, 143–144) puolestaan kritisoi siirtonäkökulmaa, koska se implikoi eräänlaisen ”tunnepaketin” siirtämistä sellaisenaan kehosta toiseen vastaanottajien ja lähettäjien ollessa toisistaan täysin irrallisia, sillä mallista puuttuu sosiaalisen asiayhteyden ja vuorovaikutuksen aspekti. Tarttumisteorioista puolestaan tekee Wetherellin (emt., 145) mukaan ongelmallisen se, että ne eivät usein kykene selittämään, miksi affektit tarttuvat. Lisäksi hän huomauttaa, että tarttumisteoriat heijastavat usein tietyn yhteiskuntaluokan ja arvomaailman näkemystä tarkastelun kohteena olevasta ”massasta”, jossa tunteet tarttuvat kuin kulkutauti (Wetherell emt., 147–148; Riis & Woodhead 2010, 14).

Sekä Ahmed (2004, 10–11, 194, 2010, 35, 36–37) että Wetherell (2012, 141–142) tarjoavat ratkaisuksi affektin siirtymisen ongelmaan näkemystä affektin kiertämisestä (engl. circulation) (ks. myös Valaskivi & Sumiala 2013). Ahmedin (2004, 194, 2010, 35) teoriassa kierto liittyy hänen näkemykseensä affektiivisesta arvosta ja affektit kiertävät tahmaisten esineiden mukana sosiaalisissa vuorovaikutuksissa. Wetherellin (2012, 156, 159) pitää Ahmedin näkemystä kierrosta ongelmallisena, sillä hänestä Ahmed sijoittaa affektin niin sanotusti ei minnekään: se ei ole kehollista, eikä se ole varsinaisesti sosiaalistakaan, vaan jotakin näiden kahden välissä leijuvaa (vrt. Ahmed 2010, 29). Toisin kuin Ahmed, Wetherell (2012, 148, 159) katsoo, että affektiivisia käytäntöjä voi kohdata olemassa olevina ja niitä voidaan aktiivisesti rakentaa ja työstää. Affektin kierto on hänelle affektiivisen käytännön yksi ominaisuus, joka liittyy siihen, kuinka affektiiviset käytännöt muodostavat suhteita subjektien ja objektien välille merkkien ja assosiaation kautta, ei niinkään tila tai kohta, jossa affekti sijaitsee (emt.). Hänen (2012, 149–150) mukaansa affektin kiertoa voi ainakin osittain selittää niin sanotuilla peilineuroneilla, jotka aktivoituvat aivoissamme seurattessamme toisten toimintaa, vaikkamme itse välttämättä tee mitään. Pelkät peilineuronit eivät

kuitenkaan riitä Wetherellin (2012, 142, 148, 150, 159) mielestä selittämään kaikkea affektin kiertoon liittyvää, sillä kyseessä on ilmiö, jossa limittyvät sosiaalisen, kulttuurisen, kehollisen ja diskursiivisen tasot ulottuen samastumisen ja toiseuden tuottamisen politiikasta joukkoviestinnän käytäntöihin ja yksilöiden välisiin suhteisiin.

Sekä Wetherell että Ahmed pitävät merkkejä ja viestintää eli diskursiivista toimintaa olennaisena osana affektin kiertoa sosiaalisessa ympäristössä. Suurimmalle osalle affektin tutkijoista ja teoretisoijista suhde diskurssiin on kuitenkin ongelmallinen, monesta eri syystä. Onkin tarpeellista käydä erikseen läpi eri teorioiden ja tutkijoiden suhdetta diskurssiin ja avata sitä, miksi itse pidän Wetherellin ja Ahmedin tapaan affektin ja diskurssin erottamista ongelmallisena tämän työn kontekstissa.

3.5. Affektin ja diskurssin kiharainen suhde

Kuten aiemmin mainitsin, osana erityisesti Brian Massumin ja hänen seuraajiensa teoreettis-filosofista projektia on ollut pyrkimys viedä yhteiskuntatieteellistä ja humanistista tutkimusta pois subjektin ja diskurssin käsitteisiin pohjautuvasta ajattelusta, kohti subjektitonta affektia ja kehollisuutta, joka kattaa ihmiskehon lisäksi lähes kaiken kuviteltavissa olevan videopelihahmoista majaviin ja mitokondrioihin. Keskustelu tämän siirtymän tarpeellisuudesta tai sen kattavuuden mielekkyydestä on ollut välillä kärjekästäkin, kuten esimerkiksi Wetherellin (2012, 54–67) ja Grossbergin (2010, 315–316) näkemykset Massumin teoretisoinnin saavutuksista osoittavat. Massumi, Clough, Thrift ja muut poststrukturalistisesta diskursiivisesta näkökulmasta eroon pyrkivät perustelevat näkemystään affektin tiedostamattomalla ja representaation tason ylittävällä luonteella, sekä diskurssiteorian turhalla abstraktiudella ja kehollisesta todellisuudesta etääntymisellä (Clough 2007; Gregg & Seigworth 2010; Massumi 1995; Wetherell 2012). Wetherell (2012, 52) puolestaan kritisoi diskurssista eroon pyrkijöitä dikotomisesta ajattelusta, jossa diskurssi alkaa merkitä kaikkea ennalta suunniteltua ja tietoista, joka suitsii ja järjestelee tahdottoman, kesyttömän ja representaation ulkopuolella olevan affektin.

Huomautettakoon, että alun perin kiinnostuin affektin teorioista, koska halusin ottaa selville miten joukkoviestintää ja sen sisältöjä voisi tutkia ilman diskurssianalyysia. Massumi haluaa päästä diskurssista eroon, koska hänen mukaansa affekti ei yksinkertaisesti taivu diskurssiin (ks. alaluku 3.2.). Hänestä sitä ei voi käsitellä merkityksen kautta, koska sille ei tietoisuuden ulkopuolisena ilmiönä voi antaa kielen kautta merkityksiä, sillä kielellistettynä affekti muuttuu tunteeksi, joka hänen mukaansa on eri asia (Massumi 1995). Hänen mielestään affekti kuvaa diskurssia paremmin postmodernia aikaa, koska se virtuaalisena ja alati katoavana kehollisena ilmiönä vastustaa

narratiivisia ja vakiintuneita rakenteita ja ylittää tietoisien ihmissubjektin kokemuksen rajat (Massumi 1995; Wetherell 2012, 54).

Suurin osa affektin ja diskurssin erottamiseen pyrkivistä kirjoittajista pitää Massumin tapaan niitä yksinkertaisesti täysin yhteensopimattomina, johtuen yllä kuvaillusta affektikäsityksestä, joka karkaa kielellisen ilmaisun ja merkityksenmuodostuksen tuolle puolen. Toinen olennainen tekijä diskurssista eroon pyrkijöille on halu nostaa kehollisuus yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen tutkimuksen fokukseen. Muun muassa Clough (2007, 2-3) hahmottelee tutkimuksen metodologiaa, joka pyrkisi tulkinna, merkityksen ja representaation tuolle puolen, lähemmäs konkretiaa ja kehollisuutta, sillä hän katsoo kielellisen käänteiden jälkeisen tutkimuksen käyneen liian abstraktiksi. Hänen muotoilemassaan ”affektisessä käänteessä” affektin kautta voidaan tutkia lähes mitä tahansa bio- ja kybervallasta trauman psykologiaan, sillä käsite kuvaa poststrukturalistista ajattelua paremmin 2000-luvun maailmaa, joka on hänen mukaansa enemmänkin verkostoiden, kaaoksen ja muutoksen kuin rakenteiden ja järjestelmien maailma (emt., 27–28). Cloughin ja kumppaneiden ehdotus on eittämättä ajatuksia kutkuttava, ja se tuntuu tavoittavan jotakin oleellista ajasta, jolle on oireellista alituinen muutos.

Wetherell (2012, 74–76, 159), Grossberg (2010, 315) ja Kyrölä (2010, 20) kuitenkin huomauttavat, että affektia laajasti määrittelevissä teorioissa on vaarana, että affekti muuttuu eräänlaiseksi taikasanaksi, jolla kehollisuus tuotetaan tarkastelun kohteena olevaan ilmiöön asiaa sen tarkemmin ontologisesti pohjustamatta. Ajatus maailmasta kaoottisena rihmastona tuntuu sopivan aikaamme, mutta kuten Wetherell (2012, 66–67, 78) muistuttaa, ihmisten arki, sosiaaliset käytännöt ja se, miten affekti näissä kanssakäymisissä ilmenee, ovat edelleen pitkälti eri tavoin järjestäytyneitä. Hän käyttää muun muassa affektin kerronnallistamista esimerkkinä affektin järjestäytymisestä sosiaalisissa suhteissa (emt., 94–96). Affektia kerronnallistaessaan yksilö ammentaa myös menneistä kokemuksistaan ja jaetusta kulttuurisesta informaatiosta vihjeitä siitä, miten ilmaista affektia sanallisesti (Wetherell emt.) Tällainen affektin historiallisuus puuttuu Massumin ja Cloughin affektista (Riis & Woodhead 2010, 16–17). Näiden seikkojen perusteella konstruktivistisen merkityksen näkökulman hylkääminen affektin yhteydessä ei vaikuta hedelmälliseltä ratkaisulta.

Kuten tämän luvun alussa esitin, affektin ja diskurssin yhteensopimattomuudessa on ainakin osittain kyse ontologisesta ongelmasta: mikäli affekti paikannetaan täysin merkityksen muodostamisen ja tietoisien ulkopuolelle, sen käsittelyssä diskursiivisen kautta ei ole juurikaan järkeä. Mikäli affekti taas mielletään kuuluvaksi edes jollakin tasolla merkkien, merkitysten ja sosiaalisen

vuorovaikutuksen piiriin, diskurssi on affektin erittelyn apukäsitteenä mielekäs työkalu. Kun mielenkiinnon kohteena on affektin rakentuminen television katastrofiuutisissa, jo tutkielman empiirisen metodin narratiivi- ja genrenäkökulman kannalta on loogista, että affekti mielletään ilmiöksi, joka on läsnä myös kielellisen ilmaisun tasolla. Muutoin analyysistä on vaarana tulla lääkeruisku- tai tartuntamallia toistavaa erilaisten reaktioiden tai tunnelmien pinnallista kuvailua, joka ei varsinaisesti millään tavoin konkretisoi aihettaan, vaan affekti jää ikään kuin leijumaan ilmaan mystisenä voimana.

Kuten Kyrölä (2010, 20) nostaa omassa tutkimuksessaan esille, myös tämän työn kannalta tuntuu vaikealta tutkia empiirisesti joukkoviestinnän esityksiä – tarkemmin uutisia lajityyppinä ja affektin rakentumista niiden narratiiveissa – joutumatta käsittelemään myös niiden diskursiivista tasoa. Affektin käsittelyssä diskurssin ja kielellisen tai kuvallisen kautta on toki mahdollista sortua symboliseen tai sosiologiseen reduktionismiin, kuten Riis ja Woodhead (2010, 12–13) muistuttavat, ja tästä nähdäkseni myös Massumin diskurssin kritiikin osittain kumpuaa. Wetherell (2012, 159) painottaakin, että vaikka affekti on vahvasti sidoksissa kielelliseen ilmaisuun ja esimerkiksi joukkoviestinnän käytäntöihin, ei sitä voi palauttaa yksin sanallisen ilmaisun tai merkkien kierron ominaisuudeksi, kuten sitä ei voi palauttaa yksin aivokemialliseksi ilmiöksikään. Toisin sanoen reduktionismi kumpaankaan suuntaan ei ole affektin erittelyn kannalta hedelmällistä, vaikka kenties houkuttelevaa.

3.6. Yhteenveto: Sosiaalinen ja kiertävä affekti kohtaa median

Affekti ei siis taivu käsiteltäväksi helposti, ja sen käsitteellistämistapojen moninaisuus kuvastaa hyvin ilmiötä itseään. Monipuolisuutensa takia affektin käsite vaatii huolellista määrittelyä ja paikannusta, jotta siitä ei muodostu ”kumileimasinta”, jolla tutkimukseen henkäistään elinvoimaa ja aikaansa seuraavuutta, kuten Wetherell (2012), Grossberg (2010) ja Kyrölä (2010) edellä varoittavat.

Kaikkia tässä luvussa esiteltyjä affektin teorioita yhdistää näkemys affektista (ihmis)kehon kykynä tai voimana vaikuttaa maailmaan ja vaikuttua maailmasta. Useimmissa affektin teorioissa vaikuttumisen ja vaikuttamisen mahdollisuus nähdään kehollisena ja kokemuksellisena (ks. alaluvut 3.1. ja 3.2., myös Ahmed alaluvussa 3.4.), mutta myös vahvasti sosiaaliseen ja kulttuuriseen kietoutuvana *osana ihmisenä olemista* (ks. alaluku 3.4.; Riis & Woodhead 2010, 5). Kaikissa tarkastelemissani teorioissa affekti määrittyy tavalla tai toisella eräänlaiseksi hetken käännekohdaksi, jossa kehon tietoiset ja tiedostamattomat tasot (tai mieli ja ruumis) törmäävät yhteen maailman, menneen, nykyisen ja tulevan tasojen kanssa ja muodostavat tällöin uusia

havaintoja ja merkityksiä (Ahmed 2004 ja 2010; Clough 2007; Gregg & Seigworth 2010; Massumi 1995; Wetherell 2012). Siinä missä Massumi (emt.) ja Clough (emt.) seuraajineen korostavat teorian antroposentrisyydestä ja poststrukuralistisesta otteesta irti pyrkimistä sekä affektin mahdollisimman laajaa määrittelyä, muun muassa Ahmed (emt.) ja Wetherell (emt.) pitävät affektia olennaisena juuri ihmisten välisten suhteiden kannalta. Riis ja Woodhead (2010, 6-7) puolestaan nostavat esille, että vaikka yhteiskuntatieteellinen tutkimus pyrkii eteenpäin tavanomaisesta käsityksestä, jonka mukaan affekti kuuluu yksityisen piiriin, on affekti aina sekä henkilökohtaista että yhteiskunnallista.

Kuten jo edellisessä alaluvussa totesin, tämän työn puitteissa on mielekkäämpää ymmärtää affekti Wetherellin ja Ahmedin muotoilemasta konstruktivistiseen merkityksen muodostamiseen nojaavasta näkökulmasta, pikemminkin kuin lähteä käsittelemään merkityksiin ja niiden muodostamiseen liittyviä ilmiöitä, tässä siis joukkoviestinnän sisältöä ja journalismia, ilman niihin soveltuvaa työkalupakkia. Myös Riis ja Woodhead (2010, 7) korostavat affektiivisen suhdetta symboleihin ja yhteiskuntaan, jonka tuotteita nuo symbolit ovat. Konstruktivistisessa näkökulmassa Wetherellin ja Ahmedin muotoilemana on myös se etu, että se tarjoaa työn empirisen aineiston erittelyn avuksi ymmärryksen affektista viestintään kytkeytyvänä ilmiönä, jossa affekti kiertää ja tarrautuu kielellisten ja kuvallisten merkkien avulla sosiaalisessa kanssakäymisessä, oli kyse sitten kahdenkeskisestä keskustelusta tai miljoonien ihmisten seuraamasta suorasta televisiolähetyksestä.

Tässä työssä seuraamani affektikäsitteen voi nyt kiteyttää seuraavasti. Affekti on monitahoinen kehollis-sosiaalinen vuorovaikutuksellinen ja virtaava prosessi, jossa on kyse kehon autonomisilta ja tiedostamattomilta vaikuttavien reaktioiden ja erilaisten henkilökohtaisten ja kulttuuristen merkityksen muodostamisen tapojen yhteen kietoutumisesta erilaisissa tilanteissa. Tunteesta voi tässä mielessä puhua kielellistettynä affektina. Affekti rakentuu lukuisista eri osista, jotka voivat olla symbolisia (kielellisiä tai kuvallisia), kehollisia tai abstrakteja, ja joiden osuus jokaisessa affektiivisessä tilanteessa tai käytännössä vaihtelee ja elää tilanteen muuttuessa. Virtaavista ja kaoottisista piirteistään huolimatta affekti usein myös järjestäytyy: tietyissä tilanteissa rakentuu tietynlaisia affekteja, muun muassa sosiaalisista ja historiallisista seikoista johtuen. Tästä johtuen affektia voi käsitellä myös eräänlaisena käytäntönä. Affekti ei kuitenkaan koskaan ole täysin samanlaista: toisinaan affektia voi työstää ja rakentaa aktiivisesti, mutta yhtä hyvin se voi avautua assosiaation tavoin hetkellisesti ja yllättäen.

Koska affekti on vuorovaikutuksellista, saattaa rakentua kielellisistä tai kuvallisista elementeistä ja on osaltaan myös merkityksen muodostamista, siinä on myös vahva viestinnällinen aspekti (Kyrölä

2010, 20). Affektin viestinnälliset piirteet korostuvat affektin kierrossa: kielelliset ja kuvalliset ilmaisut voivat voimistaa tai heikentää affektin osia tai ne voivat tuoda affektiin uusia sävyjä. Lisäksi kielen ja sanattoman viestinnän kautta yksilöt ja yhteisöt voivat jakaa affektiivisia käytäntöjään toisten yksilöiden tai yhteisöjen kanssa. Kiertäessään sosiaalisissa kanssakäymisissä joistakin merkeistä voi tulla tahmaisista: niihin tarrautuu affektiivis-diskursiivisia merkityksiä tai ne voivat kiertäessään saada kokonaan uusia merkityksiä ja irrota alkuperäisestä kontekstistaan, jotka tahollaan voivat johtaa uudenlaisten affektien rakentumiseen.

Affektin mieltäminen sosiaalisesti ilmiöksi edellyttää myös sosiaalista viestintä- ja mediakäsitystä. Tämän tutkielman puitteissa seuran yhtäältä sitä mediatutkimuksen haaraa, joka on kiinnostunut mediasta yhteisesti jaettuna symbolisena järjestelmänä, joka rakentaa, järjestää ja muokkaa sosiaalista todellisuutta (Sumiala 2010, 13). Affektin ja sen kierron kannalta mielenkiintoisimmille poluille päästään, kun pohditaan millaisilla keinoilla media rakentaa yhteisöllisyyttä, sillä muun muassa Sumiala ja Valaskivi (2013) sekä Pantti ja kumppanit (2012) pitävät tunnetta tai affektia yhtenä yhteisön rakentamisen peruspalikkana, ja erilaisia kriisejä voimakkaina esimerkkeinä yhteisön rakentamisesta tunteiden kautta. Toisaalta kuten luvussa kaksi muotoilin, mediumteorian ja television väline-erityisten piirteiden tarkasteleminen affektin kautta on tämän työn toinen teoreettisen tukipisteen. Näiden kahden suuntauksen ristipölytyksellä voidaan nähdäkseni kasvattaa uusia kiinnostavia taimia sekä televisiouutisten että katastrofijournalismin saloille.

Seuraavassa luvussa esittelen joukon tutkimuksia, joissa mediaa on tutkittu juuri affektin näkökulmasta, ja joiden koen yhtäältä syventävän näkemystäni affektista mielekkäänä journalismin ja median analyysin työkaluna, että toisaalta tarjoavan pohjustusta oman aineistoni erittelylle. Kuten jo johdannossa totesin, seuraavaksi käsiteltävistä tutkimuksista vain yksi käyttää eksplisiittisesti affektin käsitettä, mutta myös muut tarkasteleman tutkimukset asettuvat sekä viestintä- että tunne/affektikäsitystensä puolesta mielekkäiksi osiksi tämän työn jatkumoa, jossa olen pyrkinyt hahmottelemaan näkemystä affektista sosiaalis-kehollisena ilmiönä konstruktivistisesta, kulttuurintutkimuksellisesta näkökulmasta.

4. Affekti, journalismi ja katastrofiuutiset

Totesin johdannossa, että uutisjournalismin affektiivisuus ei ole uusi asia, vaan piirre on ollut osa uutisia jo uutistoiminnan alkuaajoista saakka. Vahvan tunnepitoiset kuvaukset kaukaisista ja usein katastrofimaaisista tapahtumista olivat olennainen osa 1500-luvulla kehittyneitä arkkiveisuja, ja sama ilmaisutapa jatkui 1800-luvulla syntyneessä niin sanotussa pennilehdistössä (Hartley 2010; MacGill Hughes 1968; Pantti ym. 2012, 67–68; Pietilä 1997). Viime vuosikymmeninä tunneulottuvuus on ollut eri muodoissaan esillä muun muassa keskustelussa niin sanotusta tabloidisaatiosta, sensationalismista tai melodramatisoitumisesta eli iltapäivälehtimäisen, niin sanotusti värikkäämmän ilmaisun leviämisestä myös muihin välineisiin ja journalistisiin tyyleihin (Koljonen 2013; Pantti 2011, 221). Iltapäivälehtien lisäksi tunnepitoisuus on mielletty osaksi myös niin sanottujen laatulehtien artikkeleita erityisesti pidemmissä ja ilmaisukeinoltaan uutisjuttuja kaunokirjallisemmissa featureissa sekä aikakauslehtijournalismia tunteisiin vetoavutena ja ”ihmisläheisyytenä” (Hartley 2010, 14; MacGill Hughes 1968; Pantti 2011, 221). 1990-luvulta lähtien ilmiöön on kiinnitetty enemmän huomiota muun muassa keskusteluissa niin sanottujen laatulehtien sisältöjen tabloidisaatiosta ja siihen liitetystä tunnustus- tai terapiakulttuurista, suurista ja näyttävistä mediatapahtumista sekä katastrofi- tai kriisijournalismin ja niihin liittyvien valokuvien ja televisiokuvan aiheuttamasta niin sanotusta myötätuntouupumuksesta (engl. compassion fatigue) (Höijer 2004; Pantti 2011, emt.; Pantti ym. 2012, 47, 123–125). Kotimaisessa keskustelussa tunteikkaus on noussut esiin muun muassa suuronnettomuustutkintojen yhteydessä tehdyissä mediaseurannoissa (Huhtala & Hakala 2007; Koljonen 2013; Raittila 1996; Saari 2005). Osalle tätä keskustelua on ominaista nähdä tunteikkaus vakavasti otettavaan ja laadukkaaseen journalismiin kuulumattomana ja tavalla tai toisella negatiivisena ilmiönä, joka on samalla nykyajalle leimallinen (Koivunen 2008; Koljonen 2013; Konjin & ten Holt 2011, 37; Kyrölä 2010, 43; Pantti ym. 2012, 64).

Myötätuntouupumusta koskeva keskustelu on toistaiseksi kerännyt kenties laajimmin ympärilleen sekä akateemisia tutkimuksia että journalistien itsereflektiivisiä artikkeleita, joissa on jollakin tavalla pyritty käsittelemään erityisesti katastrofiuutisten ja -kuvien tunteikkautta tai tunnevaikutuksia. Termin juuret ovat 1990-luvulla alkaneessa keskustelussa, jonka sysäsi liikkeelle Britannian yleisradioyhtiö BBC:n sotakirjeenvaihtajien huoli omasta turtumuksestaan kriisialueilla kohtaamaansa kurjuuteen (Höijer 2004, 515–516; Tester 2001). Keskustelu levisi uutisten katselukokemuksia seuranneiden tutkimusten myötä koskemaan myös televisiouutisten katsojia ja huolta siitä, että nämä eivät enää välittäisi ilta illalta toistuvista, eri puolelta maailmaa tulevista kurjuuden kuvauksista ja niissä esiintyvistä ihmisistä (Höijer 2004; Pantti ym. 2012, 47, 123–125;

Tester 2001). Puhe myötätuntouppumuksesta liittyy myös niin sanottuun tabloidisaatiokeskusteluun, sillä osa keskusteluun osallistuneista on pitänyt myötätuntouppumuksen ilmiötä oireena sensationalistisesta katastrofi- ja kriisiuutisoinnista (Pantti ym. 2012, 47–48; Tester 2001). Osa katastrofijournalismin kritikoista puolestaan pitää nykykuotoista katastrofiuutisointia epäpoliittisena ja historiattomana viihteenä, joka korostaa visuaalisuutta ja estetisoituja kärsimyksen kuvauksia tuottaen välinpitämättömyyttä ja ”uupumusta” (Hannerz 2004, 28; Pantti ym., 123). Myös koko keskustelua myötätuntouppumuksesta ja siihen liittyvää journalistien julkista itsetutkiskelua on kritisoitu osana terapiakulttuurin leviämistä kovan uutisjournalismin ja uutisjournalismin tutkimuksen viimeisille saarekkeille (Pantti ym. 2012, 123; Ridell 2000; Tester 2001). Toisaalta esimerkiksi Carter (2004, ix) ja Hannerz (2004, 27–28) korostavat erityisesti television roolia ”myötätuntoisen kosmopolitanismin” ja ”sähköisen empatian” rakentajana, sillä ulkomaanuutiset rakentavat ajatusta maailmankansalaisuudesta muun muassa tuomalla maantieteellisten ja kulttuurisesti vieraiden henkilöiden hädän lähelle katsojia.

Vaikka keskustelussa myötätuntouppumuksesta ei suoranaisesti puhuta katastrofiuutisten affektiivisuudesta, huoli uutisten katsojien ja tuottajien turtumisesta kuoleman ja kurjuuden kuvauksiin osoittaa, että niin journalisteilla kuin journalismin tutkijoilla on ollut jo pitkään tuntuma siihen, mistä tässä tutkielmassa puhun journalististen esitysten ja erityisesti uutisten affektiivisuutena. Erityisen vahvasti uutisten affektiivisuus näyttäisi nousevan esiin kriisijournalismin kaltaisessa poikkeuksellisten ja järkyttävien tapahtumien kuvauksessa (Pantti 2011, 222; Pantti & Andén-Papadopoulos 2011, 12–13; Pantti ym. 2012, 7, 61, 123). Esimerkiksi Sumiala (2010, 144) hahmottaa katastrofit ja katastrofirituaalit sekä yleisöä että uutiskoneistoa ”elähdyttäväksi” kokemuksiksi. Samaa ilmiötä heijastavat myös muun muassa kotimaisten suuronnettomuuksien uutisointia seuranneiden tutkimusten huomioidut tunteiden julkisesta esittämisestä ja tämän mahdollisesta vaikutuksesta sekä journalismin tekijöihin että kuluttajiin (Huhtala & Hakala 2007; Koljonen 2013; Raittila 1996; Saari 2005). Kenties journalismin affektiivisuus on noussut pinnalle tabloidisaatiokeskustelun lisäksi juuri katastrofijournalismin kontekstissa siksi, että poikkeuksellisia ja järkyttäviä tapahtumia uutisoitaessa journalismin affektiivinen puoli tulee vahvimmin esille kuin esimerkiksi kuntopolitiikasta tai talouden vaihteluista uutisoitaessa (Pantti 2011, 222; vrt. Richards 2010). Tiivistäen voinee sanoa, että vaikka uutisten affektiivisuudessa ei ole sinänsä mitään uutta, siihen ei ole ilmiönä syystä tai toisesta kiinnitetty huomiota valtavirran journalismintutkimuksen piirissä, vaan affektiivisuus on nähty ennemminkin sivujuonteeksi ilmaisultaan neutraalin, faktuaalisen ja merkityksiltään yksiselitteisen uutisjournalismin tarinassa (Konjin & ten Holt 2011, 37). Viime vuosina käyty

keskustelu myös journalismin tutkimuksen kentällä kuitenkin osoittaa, että affektiivisuutta ei ole syytä jättää alan ja sen tutkimuksen ulkopuolelle (Koivunen 2008; Kyrölä 2010).

Tabloidisaatio- ja myötätuntovajekeskustelujen ulkopuolella uutisjournalismia ja tunteita on tutkittu muun muassa erilaisissa vastaanottotutkimuksissa (esim. Döveling ym. 2011; Höijer 2004), mutta tutkimuksesta suuri osa on keskittynyt erityisesti niin sanottujen huonojen uutisten herättämiin yksilöllisiin tunnereaktioihin (Pantti ym. 2012, 64). Pantin ja kumppaneiden (emt.) sekä Kyrölä (2010, 8-11, 18) mukaan tunteikkuutta tai affektiivisuutta journalismissa ja uutisten piirissä on tutkittu laajemmasta yhteiskunnallis-kulttuurisesta näkökulmasta toistaiseksi melko vähän. Sen sijaan esimerkiksi television viihdeohjelmien tunteikkuutta on tutkittu sekä kansainvälisesti että kotimaassa runsaasti ja monesta näkökulmasta alkaen 1980-luvun legendaarisista Dallas-tutkimuksista (Ang 1985) ja päätyen esimerkiksi Hietalan Big Brother -tositelevisiotutkimukseen (Hietala 2007).

Tämän tutkielman kannalta olennaisimmat uutisjournalismin ja affektiivisuuden tai tunteiden välistä suhdetta pohtivat tutkimukset ovat sellaisia, joiden lähestymistapa on kulttuuris-yhteiskunnallinen. Tämä lähestymistapa sekä tukee Wetherellin ja Ahmedin näkemystä affektista että antaa pontta muun muassa Nussbaumin (2001) ja Pantin ynnä muiden (2012, 9) muotoilemalle ajatukselle siitä, että tunteet eivät ole pelkästään yksityisen piirin ilmiö, vaan ne ovat osa laajempaa sosiaalista ja kulttuurista kontekstia (Pantti 2011, 223). Seuraavaksi käyn läpi neljä tutkimusta, jotka lähestyvät affektiivisuutta eri näkökulmista ja joissa affektiivisuus nähdään tavalla tai toisella oleellisena osana uutisjournalismia ja sen käytäntöjä.

Ennen näihin tutkimuksiin syventymistä on kuitenkin syytä panna merkille muutama seikka. Affektiivisuutta tai tunnetta käsittelevien tutkimusten yhteismitallistaminen on ylimalkaan mutkikasta, ja vaikka alla esitellyt artikkelit ja tutkimukset käsittelevät samaa ilmiötä eli affektiivisuutta journalismissa, niiden terminologiset erot saattavat tuntua hämääviltä. Esimerkiksi Pantin (2011), Pantin, Wahl-Jorgensenin ja Cottlen (2012) sekä Richardsin (2010) artikkeleissa ja kirjassa keskeinen käsite on *tunnejulkisuus* (englanniksi *emotional public sphere*), kun taas Kyrölä (2010) operoi väitöskirjassaan Ahmedin ja Clare Hemmingsin näkemysten pohjalta määritellyllä affektin käsitteellä, käyttäen affektia analyysityökaluna mediaesitysten puhuttelevuutta tutkiessaan. Erot saattavat johtua joko tieteenalojen (yhteiskuntatieteet vs. humanistiset tieteet) tai koulukuntien (niin sanottu valtavirta vs. feministinen tutkimus) välisistä eroavuuksista ja tähän liittyvistä valinnoista. Eroistaan huolimatta tarkastelemiani neljää tutkimusta yhdistää niiden näkemys affektista ilmiönä, joka kytkeytyy elimellisesti myös joukkoviestintään ja julkisuuteen, ja joka on

samalla kertaa sekä subjektiivinen että sosiaalinen ilmiö. Tämä on myös tutkielmani lähtökohta, ja affekti- ja tunnekäsitteiden käyttäminen tässä yhteydessä samaa ilmiötä hieman eri näkökulmista kuvaavina termeinä lienee perusteltua, kuten luvussa 3 koetin hahmotella.

4.1. Tunnejulkisuus affektin tienä journalismiin

Journalismiin liittyy kiinteästi näkemys julkisuudesta, ja sen problematiikka on kietoutunut osaksi keskustelua journalismin kehityksestä niin pitkään kuin journalismin tutkimus on ollut akateeminen oppiala (Pietilä & Ridell 2010; Pietilä 1997; Ridell 2000). Perinteisen, julkisuutta demokraattisten ideaalien ja rationaalisen keskustelun areenana käsittelevän habermasilaisen käsityksen rinnalle on viimeisen noin kahdenkymmenen vuoden aikana muodostunut toinen käsite, *tunnejulkisuus*, englanniksi *emotional public sphere*. Sitä hyödyntäen affektia ja journalismia ovat käsitelleet muiden muassa Mervi Pantti (2011) ja Barry Richards (2010).

Pantin (2011, 222) määritelmän mukaan tunnejulkisuus muodostuu joukkoviestinten toimiessa henkilökohtaisten ja kollektiivisten julkisten tunteiden risteyspaikkana, jossa ilmaistaan, jaetaan ja hallitaan tunteita, ja jossa henkilökohtaisista tunteista tulee julkisia ja julkiset tunteet muokkaavat henkilökohtaisia tunteita. Pantin (emt.) mukaan tunnejulkisuus ei ole erillään uutisjournalismin perinteisestä julkisuudesta, vaan tunnepohjainen vuorovaikutus uutisjournalismin kanssa avaa ihmisille tien julkiseen keskusteluun ja poliittiseen tai moraaliseen toimintaan. Tunteet ovat oleellinen osa julkisuuden piiriä, sillä niillä on merkittävä rooli sosiaalisten rajojen muodostamisessa ja rikkomisessa (Pantti emt.).

Pantti (2011, 225) tarkastelee kuuden 1900-luvulla Britanniassa tapahtuneen, ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uutisointia kahdessa sanomalehdessä, *The Timesissä* ja *Daily Mailissa*. Artikkelia varten hän kävi läpi yhteensä 583 juttua, etsien niistä myötätunnon ja suuttumuksen ilmauksia (Pantti emt., 224). Hän kiinnitti huomiota siihen, 1) kuka tunteita ilmaisee ja kehen ne kohdistetaan, 2) kuinka tunneilmauksia käytetään solidaarisuuden luomisen tai kritiikin keinoina ja 3) mikä journalistien rooli on tunteiden rakentamisessa ja hallinnassa (Pantti emt.). Kolmatta kysymystä varten Pantti (emt.) tarkasteli erityisesti suorien lainausten, epäsuoran kerronnan tai omakohtaisen kerronnan kautta, miten journalistien roolit ja kerrontatavat muuttuivat vuosien mittaan. Britanniassa tapahtuneiden katastrofijournalismin kerrontatapojen ja painotusten muutosten lisäksi Pantti (emt., 229, 232, 233) kuvaa artikkelissaan, kuinka katastrofin raportointi toimii kansallisten kriisien aikana yhteisöä rakentavana diskurssina, jossa myötätunnon ja suuttumuksen julkisten ilmausten kautta pyritään yhtäältä antamaan merkityksiä yhteisöä kohdanneelle kuolemalle ja hävitykselle ja toisaalta saamaan aikaan poliittista toimintaa.

Pantin (2011, 234) mukaan katastrofijournalismista on muodostunut oma erityinen kerrontamuotonsa, jossa suhteellisen muuttumattomat tunteelliset narratiivit toistuvat kriisistä toiseen. Vaikka katastrofijournalismi keskittyy usein erityisesti surun ilmaisemiseen ja kanavointiin, joukossa on muunlaistenkin tunteiden diskursseja, joilla puolestaan on omanlaisiaan poliittisia seurauksia (Pantti emt.). Pantti on jatkanut tutkimusta samasta aiheesta, ja vuonna 2012 ilmestyneessä yhteisteoksessa Karin Wahl-Jorgensenin ja Simon Cottlen kanssa hän syventää katastrofijournalismin kerrontamuotojen ja tunteiden merkityksellistämisen erittelyä.

Pantin, Wahl-Jorgensenin ja Cottlen (2012, 2, 7, 9) teos tarkastelee katastrofeja ja katastrofijournalismia sekä niiden problematiikkaa hyvin monipuolisesti, mutta yhtenä teoksen punaisista langoista kulkee näkemys katastrofijournalismin lajityypillisistä narratiiveista ja niiden affektiivisuudesta. Erityisesti teoksen neljäs luku ”Emotional Discourses in Disaster News” on tämän työn kannalta kiinnostava, sillä yhtäältä siinä käsitellään affektiivisuutta diskurssinäkökulman kautta (vrt. alaluku 3.5.), ja toisaalta affektiivisuus ymmärretään ainakin osittain katastrofiuutisten lajityypilliseksi ominaisuudeksi (emt. 2012, 61). Pantti ja kumppanit (emt. 64–67, 67–73) käsittelevät luvussa laajasti sekä uutisten affektiivisuuden historiallisuutta että sitä, miten journalistit itse ovat suhtautuneet uutisten affektiivisuuteen, kun se rinnastetaan perinteisiin journalistisiin ihanteisiin objektiivisuudesta ja puolueettomuudesta. Lisäksi he tarkastelevat sitä, kuinka erityisesti televisiossa työskentelevät journalistit pitävät affektiivisuutta eräänlaisena narratiivisena työkaluna (Pantti ym. emt.).

Tämän työn kannalta kiinnostavimpia ovat kuitenkin alaluvut, joissa Pantti ynnä muut (2012, 74–81, 81–87) käsittelevät tunnetta katastrofinarratiivien osana ja tunnejulkisuuden roolia katastrofiuutisoinnissa. Pantti ja kumppanit (emt., 74, 162) korostavat affektiivisuuden roolia katastrofiuutisten merkitysten muodostamisen prosessissa, ja heidän mukaansa erityisesti tunteiden julkisiin ilmaisiin keskittyvät katastrofiuutiset ovat oleellisia katastrofia käsittelevän julkisen diskurssin muodostumisessa. Kuten Pantin artikkelissa myös käsillä olevassa teoksessa hän kollegoineen painottaa tunneilmaisujen voimaa yhtäältä yhteisöjen rakentamisessa ja toisaalta toiseuden tuottamisessa (Pantti ym. emt., 75, 81–82, 163). Heidän mukaansa uutisjournalismi rakentaa osaltaan aktiivisesti näitä yhteisöjä tarjoten samalla julkisuuteen katastrofitilanteeseen ”sopivia” tunteiden diskursseja, joita ovat muun muassa kauhu, suru, myötätunto ja suuttumus (Pantti ym. emt., 75, 78). Lisäksi Pantti, Wahl-Jorgensen ja Cottle (emt., 77) esittävät, että yksi uutisjournalismin affektiivisuuden ja ”sopivien” tunteiden, erityisesti myötätunnon, representoinnin tarkoitus olisi herättää moraalista velvollisuudentuntoa ja sitä kautta kerätä lahjoituksia katastrofin uhreja auttaville järjestöille. Toisaalta he huomauttavat, että samalla

tunteella voi olla eri poliittisia tarkoituksia (Pantti ym. 2012, 78). Edelleen katastrofijournalismi ja sen tunteiden diskurssit voivat Pantin ja kumppaneiden (emt., 82) mukaan auttaa yleisöä merkityksellistämään tapahtunutta, ja jopa helpottaa kauhun diskurssin aluksi tuottamaa ahdistusta (vrt. Huhtala & Hakala 2007; Salli 2005).

Myös Richardsille (2010, 301) tunnejulkisuus on kiinteä osa perinteistä habermasilaista julkisuutta, ja Pantin ja kumppaneiden tavoin hän pitää uutisjournalismia tärkeänä tunnejulkisuuden rakentajana ja ylläpitäjänä. Hänen mukaansa tunnejulkisuuden määritelmä ei kiinnity vain tunteellistettuihin esiintymisiin tai esityksiin julkisuudessa, vaan ilmiö on jatkuvasti läsnä kaikissa julkisissa puhetavoissa kietoutuneena niin sanottuun rationaaliseen keskusteluun, joka kuuluu perinteiseen julkisuuden määritelmään (emt. 2010, 302–303). Sinänsä on mielenkiintoista, että vaikka Richards (emt. 303–304) viittaa affektiiviseen käänteeseen ja toivottaa sen huomiot tervetulleiksi yhteiskuntatieteelliseen ajatteluun, hän ei käytä sen termistöä vaan pitäytyy arkikielisemmässä sanassa tunne (engl. emotion).

Richards (2010, 305–306) tarkastelee tunnejulkisuuden muodostumista perinteisesti hillittynä pidettyjen politiikan ja talouden journalismin kautta, mutta kiinnittää samalla huomiota siihen, kuinka laajin ja kirjavin affektiivinen skaala varataan rikoksista, katastrofeista ja muista tragedioista raportoinnille (vrt. Koljonen 2013, 138). Hänen mukaansa uutisten tehtävä tunnejulkisuudessa on tuoda järkyttävät ja kivuliaat asiat katsojien, kuulijoiden ja lukijoiden lähelle tavalla, joka ei säästä heitä tosiasioilta mutta antaa mahdollisuuden elää niiden mahdollisesti aiheuttamien kivuliaiden tunteiden kanssa ja kehittää kykyä ymmärtää maailman tapahtumia (emt. 2010, 305–306; vrt. Huhtala & Hakala 2007; Saari 2005, 26). Richards (emt., 308) arvioi, että politiikan ja talouden journalismin perinteinen asema journalististen objektiivisuuden ja hillityn ilmaisun ihanteiden tyyssijoina on murtumassa erityisesti television kriisijournalismin kerrontatapojen muutoksen ja poliittisen johtajuuden henkilöitymiskehityksen yhteisvaikutuksen myötä (vrt. Koljonen 2013). Hänen (emt. 2010) mukaansa televisio on tehnyt laajat yleisöt tietoisemmiksi maailmanlaajuisista ongelmista, ja myös politiikan ja talouden johtajilta vaaditaan näkyviä tunteenosoituksia ja empatiakykyä julkisissa esiintymisissään. Artikkelinsa lopuksi Richards (2010, 309) tarjoaa normatiivisia neuvoja siihen, kuinka uutisjournalismi voisi tietoisesti rakentaa toimivampaa tunnejulkisuutta. Hän ottaa kantaa myös myötätuntouupumuksesta käytyyn keskusteluun vaatimalla rakentavampaa, vähemmän vastakkainasetteluja korostavaa journalismia (emt.).

4.2. Affekti journalististen esitysten puhuttelevuutena ja vaikuttavuutena

Katariina Kyrölä tutkii väitöskirjassaan *The Weight of Images* (2010) tapoja, joilla katsojaa puhutellaan lihavuutta käsittelevissä mediaesityksissä. Hän selvittää, kuinka lihavuutta merkityksellistetään median eri lajityypeissä – sanomalehtijutuista fetissipornoon - ja millaisiin affektiivisiin suhteisiin esitysten rakentamat kuvat lihavista ja lihavuudesta kutsuvat katsojia ja lukijoita. Tämän tutkielman kannalta erityisen relevantteja ovat väitöskirjan teoreettinen johdantoluku sekä sanomalehti uutisia tarkasteleva toinen luku ”Threatening Information: Politics of Fear in News Articles”.

Kyrölään tutkimus poikkeaa edellä esitellyistä tutkimuksista sekä eritellyn aineiston laajan lajityyppikirjon että teoreettisten, poliittisten ja metodologisten lähtökohtien tasolla. Kyrölä (2010, 7-8) asemoi tutkimuksensa osaksi ennen kaikkea feministisen mediatutkimuksen perinnettä, ja hänen kiinnostuksensa kohteena on se, miten journalistiset tekstit ja muut mediaesitykset puhuttelevat katsojiaan sekä kuinka tekstien tai kuvien ja katsojien välisessä suhteessa rakennetaan ja puretaan kulttuurisia hierarkioita. Mediaesitysten puhuttelevuutta ja vaikuttavuutta hän lähestyy kahden käsitteen, affektin ja kehonkuvan, avulla (emt., 16–24). Affektin hän määrittelee muun muassa Sara Ahmedin ja Clare Hemmingsin ymmärrysten kautta kehojen kyvyksi kurottautua itsensä ulkopuolelle, eräänlaiseksi jatkuvasti muototutuvaksi samastumiseksi (emt. 2010, 8-9, 16–21; vrt. alaluku 3.4.). Näillä määrittelyillä hän sijoittaa tutkimuksensa myös osaksi niin sanottua affektiivista käännettä (emt. 2010).

Osana analyysimetodiaan Kyrölä (2010, 24) soveltaa niin sanottua strategisen minän menetelmää, jossa hän tuottaa etnografista aineistoa omista katselukokemuksistaan ja hyödyntää sitä osana analyysiaan. Menetelmä on tapa tuoda tutkijaminä selvemmin esiin osaksi tekstiä ja tällä tavoin tehdä analyysiprosessista näkyvämpi (emt.). Samalla kyse on feministisestä kritiikistä kaavoittunutta tieteellisen kirjoittamisen tapaa kohtaan, jossa kirjoittajan läsnäolo häivytetään tekstistä lähes kokonaan (emt.). Kyrölä (emt., 25–28) perustelee strategisen minän käyttöä sekä tutkimuksensa henkilökohtaisella lähtöasetelmalla että keinona syventää affektiivisen aineiston analyysia ja koetella kehonkuvan rajoja.

Väitöskirjansa toisessa luvussa Kyrölä (2010, 36) erittelee Helsingin Sanomien ylipainoa ja ylipainoisuutta tai lihavuutta käsitteleviä uutisia vuosilta 2004–2007 eritellen millaisin keinoin ylipainoa kirjoittelussa merkityksellistetään ja kuinka uutisjutuissa puhutellaan lukijoita. Hän katsoo, että ylipainoisuus esitetään HS:n uutisissa yksinomaan uhkaavana ja vaarallisena asiana (emt.). Lisäksi ylipainoiset tai lihavat ihmiset kuvataan useimmiten kasvottomana massana

grafiikoissa ja luvuissa, mutta he pääsevät vain harvoin esiin konkreettisina yksilöinä (2010, 36). Kyrölän (2010, 37) mukaan tällaisia merkityksellistyksiä tuotetaan muun muassa 1) toistamalla tiettyjä asioita faktoina, joita ei tarvitse sen syvemmin perustella, 2) esittämällä lihavuuden seuraukset väistämättöminä, 3) käsittelemällä lihavuutta tai läskiä abstraktina, määriteltävissä olevana mutta silti epämääräisenä asiana, joka on erotettu elävistä ihmisistä ja 4) sijoittamalla lihavuuden muodostama uhkakuva epätarkasti määriteltyyn tulevaisuuteen muun muassa puhumalla lapsista ja vanhenemiseen ja lihavuuteen liittyvistä riskeistä. Yhtä näkökulmaa kyseenalaistamattomasti toistamalla, journalistisilla läpinäkyvyysrituaaleilla ja tuomalla esiin epämääräisessä tulevaisuudessa abstraktisti mutta vääjäämättä häälyviä seurauksia Helsingin Sanomat tuottaa Kyrölän (2010, 40, 43–44, 47, 48) mukaan niin sanotun affektiivisen rakenteen. Se puolestaan voi rajoittaa tiettyjen kehojen ja lisätä toisten kehojen liikkuvuutta, muodostaen näin eroja uhattujen ja uhkaavien välille (emt. 2010, 57).

Erityisen mielenkiintoinen tämän tutkielman kannalta on Kyrölän (2010, 46–51, 54) tapa hyödyntää Ahmedin *fetissiesineen* käsitettä analyysissaan siitä, miten uhka ja pelko kiinnitetään tiettyihin asioihin ja ilmiöihin ja toisaalta kuinka nämä asiat ja ilmiöt samalla erotetaan toisista merkityksistä ja historioista (vrt. Ahmed 2004, 77, 79, 80; alaluku 3.4.). Kyrölän (emt., 57) mukaan HS:n juttujen lukijoita puhutellaan niiden affektiivisessa rakenteessa henkilöinä, joiden tulisi pelätä läskiä ja lihavuutta, ja lukijaa ”työnnetään” tutkiskelemaan ja hallitsemaan omaa kehoaan ulkopuolisen asiantuntijan silmin. Hän esittää, että affektiivinen työntö synnyttää lukijan mieleen eräänlaisen ”läskin aaveen”, joka ylläpitää pelkoa ja hallinnan tarvetta (emt., 58). Vaikka jenkkakahvoilla ja hyökyaallon rampauttamilla ydinvoimaloilla on arkitodellisuudessa kohtuullisen vähän yhteistä, Kyrölän väitöskirja tarjoaa tälle tutkielmalle paljon mielenkiintoisia ja haastavia lähtökohtia muun muassa siihen, kuinka journalististen tekstien affektiivisuuden rakentamista on mahdollista lähestyä ja analysoida.

4.3. Affekti journalismintutkimuksen mielenkiinnon kohteena

Kolmesta edellä esitellystä tutkimuksesta sekä Pantin ja kumppaneiden (2012, 64–73) tarjoamasta katsauksesta voi tiivistää ainakin sen, että tapoja käsitellä journalismin ja uutisten affektiivisuutta on useita. Yhtäältä affektiivisuutta voidaan lähestyä Pantin (2011), Pantin ja kumppaneiden (2012) sekä Richardsin (2010) tapaan diskursiivisena ilmiönä, johon päästään käsiksi uutistekstien tunneilmaisuja ja niiden lähteitä erittelemällä sekä ilmaisujen sisältöä ja kontekstia analysoimalla. Toisaalta affektiivisuus voidaan ymmärtää Kyrölän (2010) tapaan puhuttelevuutena, vuorovaikutussuhteena, rakenteena ja käytäntönä, joka tuotetaan ja toimii diskursiivisen piirissä

mutta ei rajoitu sinne. Kolmas tapa on ymmärtää affektiivisuus tekstin tyylinä ja tehokeinona, joka voidaan ottaa pois tai lisätä tarpeen mukaan ryydittämään informaation perille menoa (Pantti ym. 2012, 65–66).

Omassa empiirisessä erittelyssäni (luku 6) pyrin rakentamaan siltaa affektiivisuuden diskursiivisen ja kehollisen ymmärryksen välille tarkastelemalla uutisjuttujen tekstin lisäksi liikkuvaa kuvaa ja sen ominaisuuksia. Kuten luvussa 3 nostin esille, pidän Wetherelliä (2012) ja Kyrölää (2010, 20) mukailleen ongelmallisena affektiivisuuden ja diskursiivisuuden irrottamista toisistaan, varsinkin kun omana analyysikohteenani ovat ”diskurssien diskurssina” pidetyn uutisgenren esitykset (Kunelius, 2004). Toisaalta kuten Kyrölä (emt.) huomauttaa, affektiivisuus myös uutisjournalismissa on hedelmällistä teoretisoida tutkimuksen kohteeksi nimenomaisesti kehollisuuden kautta, sillä silloin analyysissa voidaan tavoitella sitä puolta affektiivisuudesta, joka jää diskursiiviseen rajoittuvan lähestymistavan tavoittamattomiin. Katastrofiuutisten affektiivisuuden erittelylle liikkuva kuva puolestaan tarjoaa erityisen hedelmällisen tarkastelukohteen, sillä videokuvaa pidetään usein tekstiä konkreettisempänä ja ilmaisuvoimaisempänä. Tätä väitettä tukevat ainakin osittain esimerkiksi Pantin ja kumppaneiden (2012, 66–67, 80; 2011, 12–13) sekä Höijerin (2004, 515, 520–521) ja Hannerzin (2004, 27–28) havainnot.

Yleisemmällä tasolla katastrofijournalismi on hyvä ponnahduslauta televisiouutisten affektiivisuuden tutkimiselle ennen kaikkea siksi, että se on yksi harvoista uutisjournalismin lajityypeistä tai alalajeista, joissa tunteiden käsittely on lajityypin puitteissa sallitumpaa kuin muualla uutisjournalismin kentällä (Pantti ym. 2012, 64; Richards 2010, 305–306). Lisäksi katastrofijournalismin piiriin luettavien uutistapahtumien kuvamateriaali poikkeaa tavallisista (suomalaisen) televisiokuvauksen konventioista sekä sisällöltään että teknisiltä ominaisuuksiltaan (Pantti & Andén-Papadopoulos 2011, 10, 12–13; Pantti ym. 2012, 80). Täten katastrofikuvien voidaan olettaa olevan myös kehollisempia, konkreettisempia tai hätkähdyttävämpiä kuin rutiininomaisesti uutisoitujen tapahtumien kuvasto. Televisiouutisten affektiivisuus ei toki rajoitu katastrofiuutisiin, joten mikä estäisi viemistä affektiivisuuden tutkimusta esimerkiksi politiikan tai terveysjournalismin saloille, urheilusta tai kulttuurijournalismista puhumattakaan.

Journalismin affektiivisuuden tutkiminen avaa monia näköaloja joukkoviestinten tuottamiin ja uusintamiin merkityksiin ja niiden tuottamisen tapoihin. Affektin avulla voidaan yhtäältä avata esimerkiksi kehonkuvan problematiikkaa, tutkia poliittisen journalismin ja johtajuuden muutosta tai esimerkiksi selvittää, millä tavoin kriisitilanteita hyödynnetään kansallisen identiteetin ja toiseuden

tuottamisessa (Kyrölä 2010; Pantti 2011; Pantti ym. 2012; Richards 2010). Käsitteellä on lukuisia soveltamismahdollisuuksia, mutta suhteellisen nuorella tutkimuksen haaralla on myös ongelmansa, alkaen epäyhtenäisestä terminologiasta ja syvemmistä ontologisista ristiriidoista ja päätyen pulmiin empiirisen aineiston erittelyssä. Itse kuitenkin etenen siitä lähtökohdasta, että affektin käsite on hedelmällinen ja kiinnostava lähestymissuunta journalismin tutkimuksessa ja etenkin, jos tutkimuksessa haluaa edetä valtavirran ulkolaidoilla.

5. Tutkimusasettelua

Kuten johdannossa totesin, tämä tutkielma sai alkunsa arkisesta huomiostani, että Japanin kolmoiskatastrofia käsittelevissä televisiouutisissa sanallinen ja kuvallinen aines näyttivät olevan välillä ristiriidassa. Toisaalta lähipiirissäni erityisesti uutisjuttujen kuvat koettiin ahdistavina. Artikkeleissaan ”Syvällä pinnalla” (1995b), ”Maailma kehysten vankina” ja ”Ikkunako maailmaan?” (1995a) sekä teoksessaan *TV-uutisista, hyvää iltaa* (1995c) Veikko Pietilä pureutuu osittain samansuuntaiseen havaintoon analysoidessaan televisio- ja sanomalehti uutisten kerronnallista dynamiikkaa. Hänen keskeinen väitteensä on, että erityisesti televisiouutisissa kuvat tavataan merkityksellistä sanallista esitystä tukeviksi ja painottaviksi silloinkin, kun ne ensi katsomalta ovat ristiriidassa sanallisen aineksen kanssa (Pietilä 1995b, 18; 1995c, 15). Sana–kuva–suhteiden kautta päästään hänen mukaansa käsiksi uutisjuttujen epäsuoriin merkityksiin, jotka rakentuvat nimenomaan kuvallisen ja sanallisen kerronnan vuorovaikutuksessa. Toinen merkityksiä uutisjuttuun epäsuorasti tuottava dynamiikka toimii uutisjutun kokonaisrakenteen tasolla. (Pietilä 1995b, 26; Pietilä 1995c, 21) Koska journalististen tekstien affektiivisuus tuntuu yleisemmin rakentuvan tekstin tai puheen suorien tunneilmaisujen lisäksi usein epäsuorassa ilmaisussa (Kyrölä 2010, 36–37), Pietilän (1995b, 1995c) tapa käsitellä televisiouutisia sopii lähtökohdaksi myös tämän tutkielman empiiriselle analyysimetodille. Sen lisäksi että Pietilä (1995a, 1995b, 1995c) lähestyy televisiouutisten juttuja monimerkityksellisinä rakennelmina, hän kohdentaa huomionsa yhtäältä kuviin ja toisaalta jutun kokonaisuudessa epäsuorasti ilmaistuihin seikkoihin. Ne muodostuvat kuvan ja sanan – kuten todettua, usein näennäisessä – ristiriidassa kulttuuristen ja lajityypillisten diskurssien vuorovaikutuksessa, johon esimerkiksi Wetherell (2012, 74–76, 104, 159) affektin paikantaa.

Erittelen televisiouutisten affektiivisuuden rakentumista television väline-erityisyyden huomioon ottamisen lisäksi televisiouutisten lajityypistä eli genresidonnaisista erityispiirteistä käsin. Pietilän soveltaman menetelmän lisäksi hyödynnän myös Ridellin (1998) väitöskirjassaan esittämiä huomioita televisiouutisten lajityypillisistä ominaisuuksista. Sekä Pietilä (1995a, 102) että Ridell (1998, 106) kiinnittävät huomiota televisiouutisten genreytyneisiin kerronnallisiin piirteisiin, joista tutkielmani kannalta ovat olennaisimpia toisiinsa hirearkisessa suhteessa olevat *kertojan diskurssi* ja *toimijan diskurssi*. Laajimmillaan kertojan diskurssilla viitataan esitystekniikoihin ja -strategioihin, joilla tuotetaan – kerrotaan – kaikki, mitä uutistekstissä on. Pietilä (1995a, 132) ja Ridell (1998, 107) hyödyntävät kertojan diskurssia myös rajatummin määrittelemällä sen sidosdiskurssiksi, jolla toimittaja kytkee uutistekstin eri ainekset yhteen. Toimijan tai toimijoiden diskurssilla puolestaan tarkoitetaan niitä sosiaalisten toimijoiden (tyypillisimmin haastateltavat) puheita, jotka uutistekstiin

kulloinkin valikoidaan ja jotka nekin tulevat aina esitetyiksi kertojan diskurssin avulla (Pietilä 1995a, 132; Ridell 1998, 107). Toimijoiden diskursseihin kuuluvat televisiouutisten jutuissakin haastateltavien puheet, erilaisten instituutioiden julkistamat tutkimukset tai kyselyt ynnä muu sellainen materiaali, jota kertojan diskurssi siteeraa eli niin sanotusti juttua autentisoiva aines (Pietilä 1995a, 133, vrt. Tuchmanin viittaamat strategiset rituaalit). Kertojan ja toimijoiden diskurssien suhteita erittelemällä saadaan otetta uutisten genreytyneestä dynamiikasta (Ridell 1998, 109; Pietilä 1995a, 132–133).

Osa kertojan diskurssin merkityksellistämistyötä on uutisen lajityypilliseksi ominaisuudeksi mielletävä todellisuusvaikutelma tai autenttisuuden odotus. Kuten luvuissa 2 ja 4 pyrin perustelemaan, juuri tähän toimituksellisten valintojen häivyttämisen ja samalla kertojan diskurssin merkitysten luonnollistamispyrkimyksen kautta rakentuvaan vaikutelmaan televisiouutisten suoruudesta, välittömyydestä ja niiden sisältämän audiovisuaalisen aineksen autenttisuudesta liittyy osa erityisesti television katastrofiuutisia koskevasta affektiivisesta voimasta. Tiivistäen: katastrofiuutiset koskettavat, sillä niiden dramaattisten tapahtumien oletetaan olevan tosia. Koska todellisuusvaikutelmaa pidetään uutisen lajityypillisenä, kertojan diskurssin tuottamana piirteenä, sen tarkasteleminen on myös affektin näkökulmasta oleellista (Ridell 1998; Pietilä 1995b ja 1995a).

Narratologialähtöiseltä pohjalta myös uutisjutun affektiivisuuden rakentumista voidaan lähestyä kerronnallisuuden ja jutussa käytettyjen kerronnallisten keinojen kannalta, kiinnittämällä muun muassa huomiota siihen, miten kertojan diskurssin avulla sidotaan jutun eri elementit yhteen sekä hallinnoidaan myös toimijan tai toimijoiden diskursseja. Tällöin toimijoiden diskurssien mahdollisesti rakentama affektiivisuus välittyy viime kädessä kertojan diskurssin avulla rakennetun affektiivisuuden kautta, ja kysymykseksi asettuu, miten tämä jutussa esitysteknisesti tapahtuu. Erityisen mielenkiintoisia affektiivisuuden rakentamisen tilanteita ovat sellaiset, joissa uutisjutun visuaalinen ja tekstuaalinen aines näyttävät olevan ristiriidassa. Kuten Pietilän (1995b, 31 ja 1995c, 34) tarkastelu osoittaa, juuri tällaisissa kohdissa kertojan diskurssilla aktiivisesti toteutettava merkityksellistämistyö on ilmeisimmillään, toisin sanoen toimittaja on joutunut näkemään erityistä vaivaa kuvan kiinnittämiseksi tiettyyn merkityksenantoon. Hieman yllättäen televisiouutisia draamallisen kerronnan suunnasta lähestyvät Nikkinen ja Vacklin (2012, 173) jopa kehottavat ristiriidan luomiseen ainakin juttujen alkuun tai niitä puffaaviin otsikkomaisiin paloihin katsojan koukuttamiseksi.

Sanan ja kuvan suhteen sekä television autenttisuusoletusta rakentavien keinojen lisäksi affektiivisuuden voi katsoa rakentuvan uutisjutuissa Panttia (2011, 222–224) ja Kyrölää (2010, 9-10,

36–37) seurailen suorissa tunneilmauksissa, joita voidaan esittää sekä kertojan että toimijan diskurssissa. Yleisintä toimijan diskurssissa tapahtuvasta tunteiden sanallistamista ovat silminnäkijäkuvaukset, joissa katastrofista selvinneet tai sitä todistaneet kertovat kokemuksistaan (Pantti 2011, 226; Koljonen 2013). Joskus silminnäkijätkin sanovat vain vähän omista tunteistaan, mutta Pantin mukaan tilanteen kuvailu riittää tunteen esittämiseen:

Opettaja, Hra Alan Hargrave, 28 vuotta, sanoi: 'Näin ainakin kaksi ruumista edelleen istuimillaan, pressulla peitettyinä. Näin ruumiita kääntöporttien luona.' Hra Ronald Woodcock, 72 vuotta, sanoi sen olleen 'silkka joukkomurha.'" (Pantti 2011, 226; suomennos A.R.)

Kertojan diskurssissa käytettävät suorat tunneilmaukset ovat usein toimittajan omakohtaista kerrontaa, jota esiintyy ennen kaikkea reportaaseissa (Pantti 2011, 227–228). Pantin (emt.) esimerkki vuoden 1930 Daily Mailista on havainnollistus sekä kertojan diskurssissa käytettävästä tunneilmaisusta että siitä, kuinka toimittajien omien tunteiden käsittely uutisjutuissa ei ole uusi ilmiö (vrt. luku 1):

Aikaisin tänä aamuna liityin omaisten joukkoon heidän murheelliselle käynnilleen kuolleiden kammioon. Säästettäköön minut toiselta samanlaiselta vastoinkäymiseltä.
(Pantti 2011, 228; suomennos A.R.)

Lisäksi kertojan diskurssissa uutisjutun aihe voidaan määritellä esimerkiksi verbeillä, joilla on hyvin voimakas, yleensä negatiivinen konnotatiivinen merkitys. Näin vaikkapa Kyrölän (2010, 34, 36) esimerkissä, jossa lihavuuden esitetään uhkaavan ”terveyttä ja kansantaloutta”. Tämän työn aineistossa kertojan diskurssissa yleisiä, Kyrölän (emt.) sanoin affektiivisesti latautuneita verbejä ovat muiden muassa ”uhata” ja ”pelätä”, joita käytettiin erityisesti Fukushiman ydinvoimalaonnettomuutta ja Japanissa oleskelevia suomalaisia käsittelevissä jutuissa (vrt. alaluku 6.1., 6.4.; Liite 3).

Visuaalisuuden roolista affektiivisuuden rakentumisessa kirjoittavat Kyrölän (2010) lisäksi muun muassa Detenber ja Lang (2011) sekä Unz (2011). Detenberin ja Langin (2011, 275–276, 280, 283, 284) mukaan uutisten tai muun audiovisuaalisen mediatuotteen affektiivisuuteen vaikuttavat muun muassa seuraavat esitystekniset seikat, jotka voidaan tv-uutistekstin tasolla ymmärtää osiksi kertojan diskurssia: miten kyseinen juttu on leikattu, millaisia kuvakulmia ja kuvakokoja siinä on käytetty sekä millaisia kuvien väritys ja valaistus ovat. Tietynlaiset esitykselliset ratkaisut saavat heidän mukaansa katsojissa aikaan tietynlaisia affekteja, mutta suhtaudun tähän väitteeseen varauksella sen mekanistisuuden ja perustunneteorialta kalskahtavuuden vuoksi (emt.; vrt. luku 3).

Unzin (2011, 300, 303) mukaan television affektiivisuus korostuu dramaattisissa ja näyttävissä uutistapahtumissa, kuten katastrofeissa, mutta hänkin päätyy siihen, että avain television affektiivisuuteen on sen audiovisuaalisuudessa, siis television välineluonteessa. Myös Massumi (2005, 2010) sekä Bertelsen ja Murphie (2010) kiinnittävät huomiota affektin ja visuaalisuuden sekä televisuaalisuuden suhteeseen, vaikkakin joskus hiukan naiivisti (vrt. luvussa 3 erityisesti Grossbergin kritiikki Massumista).

Uutisjutun kokonaisrakenteessa kertojan diskurssi toimii kuvamateriaalin järjestelyssä sekä sanallisen diskurssin – tässä tapauksessa siis journalistin (toimittaja tai uutisankkuri) puheen ja haastatteluiden – kytkemisessä kuviin (Pietilä 1995b, 19). Jutun visuaalisen aineksen osalta jako kertojan diskurssiin ja toimijoiden diskurssiin on ongelmallisempi, sillä vaikka niiden järjestys on kertojan diskurssin määräämä, niiden tapahtumat sijaitsevat usein toimijoiden diskurssin alueella. Tässä työssä kertojan ja toimijan diskurssien käsite toimii työkaluna sanan ja kuvan välisen suhteen erotteluun (Pietilä 1995b, 26, 31; Ridell 1998, 109), sillä Pietilän (emt.) ja Unzin (2011, 303) havaintojen perusteella sanallisen ja kuvallisen diskurssin välinen suhde ja erityisesti niiden mahdollinen ristiriita avaavat mahdollisuuden kiinnittää huomiota jutun merkitysten ja tätä kautta myös affektiivisuuden rakentamiseen. Pietilä (1995a, 132) huomauttaa kuitenkin, että kertojan ja toimijan diskurssin välinen suhde ei välttämättä ole lukkoon lyöty ja yksiselitteinen, vaan diskurssit käyvät keskinäistä valtakamppailua juttujen sisällä. Tähän huomioon ja sen merkitykseen affektiivisuuden rakentamisen kannalta palaan erityisesti aineiston asiantuntijahaastatteluja ja studiokeskusteluja eritellessäni. Asioiden mutkikkuutta kuvannee, että esimerkiksi tämän työn empiirisessä aineistossa oli lukuisia juttuja, joissa kuvamateriaali toimi sanallisesta diskurssista täysin erillisenä elementtinä, ja kuvien yhteys sanalliseen diskurssiin rakentui kertojan diskurssin hyvin löyhässä kontekstuaalisessa siteessä.

Kuten luvuissa 2 ja 4 sekä edellä esitin, juuri television audiovisuaalista välineluonnetta sekä kuvallisen ja sanallisen kerronnallista dynamiikkaa voidaan pitää affektiivisuuden kannalta keskeisinä puolina televisiouutisissa. Affektiivisuuden rakentumiseen televisiouutisjutuissa puolestaan pääsee mielestäni hedelmällisesti käsiksi, kun jutut ymmärretään narratiiveiksi, joita voidaan eritellä kertojan ja toimijan diskurssien avulla. Kuten luvuissa 3 ja 4 totesin, en erota affektia merkityksen diskursiivisesta muodostumisesta, jolloin kerronnalliseen dynamiikkaan pureutuminen empiirisessä aineistossa on paitsi perusteltua myös välttämätöntä. Näkökulmaani tukevat myös sekä Pantin ja Kyrölän tutkimuksellinen lähestymistapa että Wetherellin ja Ahmedin näkemykset affektista merkityksen muodostamiseen liittyvänä ilmiönä, jossa affektin kerronnallistamisella on oma roolinsa.

5.1. Aineisto

Tutkielmani empiirinen aineisto koostuu yhteensä 69 Yleisradion TV1:n 20:30 uutislähetyksissä 11.3.–31.3.2011 sekä 11.3. aamulla klo 8:30, 9:00, klo 11:00, klo 12:05 ja klo 13 esitetyistä uutisjutuista, joissa käsiteltiin Japanin luonnonkatastrofia (ks. Liite 2). Kanavalla esitettiin tarkastellulla aikavälillä myös 15 ylimääräistä uutislähetystä, mutta niiden juttuja en tässä tutkielmassa käsittele mainittuja poikkeuksia lukuun ottamatta. Yleisradion ajankohtaisohjelmissa TV1:llä ja TV2:lla puolestaan esitettiin Japanin tapahtumiin liittyviä reportaaseja ja keskusteluohjelmia, mutta näitä pidempiä juttutyyppejä en ole sisällyttänyt analyysiin. Erittelyä varten translitteroin kaikkien juttujen tekstin sekä tallensin jokaisen otoksen ruudunkaappauskuvina itselleni, sillä jutuista ei ollut mahdollista saada kopioita esimerkiksi dvd-levylle. Katsoin aineiston Kansallisen audiovisuaalisen arkiston tiloissa Helsingissä ja arkiston järjestelmään kytketyllä tietokoneella Jyväskylän yliopiston kirjastossa.

Aineistoa käsitellessäni viittaatan *jutulla* kaikkiin uutislähetysten journalistisiin lajityyppeihin. Tarkempaa analyysia varten olen erotellut jutut tarkemmin Nikkistä ja Vacklinia (2012) sekä alan vakiintunutta ammattisanastoa mukaillen *sähkeisiin, insertteihin, haastatteluihin ja reportaaseihin* (Liite 2). *Sähkeellä* tarkoitan lyhyttä (enintään puoli minuuttia) ja nopeaa uutistenlukijan studiossa lukemaa, usein pidempien juttujen väliin sijoittuvaa juttutyyppejä, johon usein liittyy joko grafiikkaa tai äänettä esitettävää kuvamateriaalia, jonka päällä uutistenlukijan ääntä kuullaan (Nikkinen ja Vacklin 2012, 168). Nikkisen ja Vacklinin (emt.) tyypittelystä poiketen en laske sähkeiksi puhelinhaastatteluja, liveraportointia tai pitkiä taustoittavia studiokeskusteluita, joissa esimerkiksi selitetään grafiikan avulla Fukuhsiman voimalan toimintaa, vaan käsitän sähkeiksi ainoastaan uutistenlukijan lukemat lyhyet jutut. *Insertti* on laajimmin määriteltynä toimitettu, kuvattu ja leikattu juttu, joka kertoo oman kokonaisuutensa tai asiansa ohjelman kokonaisuudessa (Nikkinen ja Vacklin 2012, 206). Tämän työn puitteissa viittaatan insertillä sähköttä pidempään (yli puoli minuuttia) juttuun, jossa on toimittajan lukema selostus sekä mahdollisesti sen lisäksi yksi tai useampia haastateltavia (kameran edessä tai puhelimitse), ja kuvamateriaalia voi olla sekä kuvatoimistoilta että omana hankintana. *Haastattelu* on tämän työn laajin juttukategoria, sillä niputan sen alle niin puhelinhaastattelut, kameran edessä studion ulkopuolella tehdyt haastattelut kuin studiohaastattelutkin (vrt. Nikkinen ja Vacklin 2012, 168). Tässä juttutyypissä toimittaja haastattelee yleensä yhtä ihmistä, tämän työn aineiston tapauksessa usein jonkin alan asiantuntijan ominaisuudessa, kuten STUK:in työntekijöitä tai Helsingin yliopiston seismologian instituutin henkilökuntaa. Haastattelu eroaa insertistä siten, että haastattelun kokonaisuus keskittyy haastateltavan tai haastateltavien ympärille, kun taas insertissä on mukana enemmän myös

toimittajan omaa ääntä muutenkin kuin kysymysten muodossa. Haastattelut voivat olla lyhyitäkin, sähkeen omaisia kommenttipaloja tai olla pitkiä ja taustoittavia. *Reportaasi* on juttutyypinä lähellä inserttiä, mutta eroaa siitä ajallisen ja paikallisen fokuksensa sekä toimittajan roolin myötä.

Reportaasissa toimittaja on persoonana läsnä jutussa sekä kuvassa että äänessä, ja reportaasi sisältää tapahtumapaikalla toimittajan läsnä ollessa kuvattua materiaalia (Nikkinen ja Vacklin 2012, 168). Kestoltaan reportaasi on yleensä inserttiä pidempi, uutislähetysten kontekstissa noin neli- tai viisiminuuttinen.

Aineiston kuvia käsitellessäni mukailen sekä tutkijoiden että journalistien ja elokuva-alan käyttöön vakiintunutta luokittelua *kuvakokoihin* (Liite 1 ja Liite 3). *Yleiskuvalla* tarkoitetaan laajinta mahdollista rajausta kuvasta. Kun esimerkiksi huoneesta näytetään kuvassa kaikki läsnäolijat kokonaan ja sen lisäksi ympärillä olevaa tilaa, on kyse yleiskuvasta. *Kokokuvassa* otos on rajattu esimerkiksi yhteen henkilöön siten, että hänet nähdään kokonaan eikä jalvoja ei ole rajattu pois. *Puolikuvassa* henkilö on rajattu kuvaan noin vyötäröstä ylöspäin. Esimerkiksi otos uutistenlukijasta pöytänsä takana uutislähetysten alussa on hyvin tavanomainen puolikuva. *Puolilähikuvan* ja *lähikuvan* välinen suhde on häilyvämpi kuin edellä mainittujen kuvakokojen. Lähikuvassa otos on tyypillisesti rajattu henkilön kasvoihin. Tässä työssä olen luokitellut otoksen puolilähikuvaksi, jos henkilö on rajattu kuvaan siten, että esimerkiksi hänen hartiansa näkyvät. *Erikoislähikuvassa* kuvaan rajataan jokin yksityiskohta tai osa henkilöä, esimerkiksi pelkät kädet tai silmät, tai yksittäinen esine.

Kun tässä työssä puhun kuvan *laadusta*, viitataan sillä kuvan muun muassa kuvan *terävyyteen* sekä siihen, onko kuva *tasaista* vai *heiluvaa*. Terävyydellä tarkoitan kuvan teknistä tasoa, esimerkiksi näkykö kuvassa oleva asia ääriviivoiltaan ja piirteiltään sekä värisävyiltään selkeänä ja tarkkana. Kuva on *rakeinen* ja *epätarkka*, jos siinä olevat asiat ovat epäselviä eikä kuvasta yksiselitteisesti käy ilmi, mitä se esittää. Tasaista kuva puolestaan on, jos se ei heilu, eli kamera ei liiku ympäristöönsä nähden liian nopeasti tai epätasaisesti.

Valitsin Yleisradion TV1:n pääuutislähetykset aineistokseni siksi, että ne keräsivät kaikista 11.3.2011 eri kanavilla esitetyistä uutisista keskimäärin eniten katsojia (Finnpanel 2011). Lisäksi materiaalin esikatselun ja aikaisemman tutkimuksen perusteella televisiokanavilla on tapana käyttää samoja uutisjuttuja useissa päivän lähetyksissä, mikäli uutisessa käsiteltävä tilanne ei ole aikaisemmasta muuttunut tai jutut yksinkertaisesti valmistuvat ennen illan päälähetysten alkua (Glasgow University Media Group 1980, 355–364). Sama päti ylimääräisten uutislähetysten materiaaliin: sitä esitettiin päivitetyn tiedoin tai alkuperäisessä muodossaan myös illan pääuutisissa.

Aineistoa kertyisi paljon ja nopeasti, mutta se kävisi äkkiä toisteiseksi, jos mukaan otettaisiin esimerkiksi kaikkien päivien kaikki uutislähetykset ja ajankohtaisohjelmien Japani-aiheiset osiot. Esimerkiksi 11.3.2011 Suomen Japanin suurlähetystön lehdistöneuvoksen Mikko Koivumaan, Helsingin yliopiston seismologian instituutin johtajan Pekka Heikkisen ja Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avun johtajan Kalle Löövin haastatteluja toistettiin päivän aikana kutakin kolme kertaa suunnilleen saman sisältöisenä. Fukushima ydinvoimalan ensimmäisen vetyräjähdysten jälkeen eli 12.3. alkaen Säteilyturvakeskuksen (STUK) henkilökunnan haastatteluista puolestaan tuli lähes päivittäin toistuva elementti. Lisäksi samalta aikaväliltä tekemäni sanomalehtiaineiston kartoituksen ja aineiston ennakkokatselun perusteella myös uutisoinnin intensiteetti vaihtelee, eikä Yleisradion pääuutislähetyksessä ollut kaikkina aikarajauksen päivinä yhtään Japani-aiheista juttua (Rantasila 2011). Tarkasteltavan aikavälin valitsin siksi, että se on riittävän pitkä, jotta mahdolliset aiheen uutisoinnin intensiteetin vaihtelut tulevat esille. Silti 20 vuorokauden jakso on riittävän lyhyt, jotta materiaalia kertyy tutkielman mittoihin sopiva määrä.

Erityisesti tarkastellun ajanjakson alkupuolella uutislähetyksissä oli useita Japanin luonnonkatastrofia ja ydinvoimalaonnettomuutta käsitteleviä juttuja peräkkäin, niin sanottuna *juttupakettina* (Nikkinen & Vacklin 2012, 167). Lisäksi ensimmäisen seitsemän vuorokauden aikana juttuja oli useampia, ja ne olivat kestoiltaan pidempiä. Maaliskuun 18. päivän jälkeen juttuja oli enää suunnilleen yksi lähetystä kohden kunnes uutisoinnin intensiteetti hetkellisesti lisääntyi yhden päivän ajaksi 27.3.2011. Tavanomaisesti juttupaketti koostui kahdesta tai kolmesta pidemmästä kirjeenvaihtajan tai muun toimittajan koostamasta ja lukemasta insertistä ja kahdesta uutistenlukijan lukemasta sähköisestä. Juttujen määrä oli osittain suhteessa myös niiden pituuteen siten, että mitä enemmän juttuja oli samasta aihepiiristä, sitä pidempiä ne olivat. Kääntäen: mitä lyhyempiä jutut olivat, sitä vähemmän samaan aihepiiriin liittyviä juttuja oli yleensä lähetyksessä. Esimerkiksi tarkastellun ajanjakson alkupuolella (11.–14.3.) Japanin tapahtumat olivat Yleisradion pääuutislähetysten lähestulkoon ainoa aihe ja yksittäiset insertit tai uutisstudiossa tehdyt, yleensä suorana lähetetyt asiantuntijahaastattelut saattoivat olla kestoiltaan liki neliminuuttisia, mikä on 20–25 minuutin lähetyksessä pitkä aika yksittäiselle jutulle. Kuusi vuorokautta myöhemmin, eli maaliskuun 20. päivän lähetyksessä tilanne Japanissa kuitattiin yhdellä alle minuutin mittaisella uutistenlukijan lukemalla sähköisellä. Tarkastelujakson viimeisenä päivänä ainoa Japania käsittelevä juttu oli noin puolen minuutin pituinen sähköinen, joka keskittyi Fukushima ydinvoimalan tilanteeseen.

5.2. Aineiston käsittely ja erittely

Lähdin erittelyssäni liikkeelle rakentamalla karkean rungon Pietilän (1995b, 21–23, 24; 1995a, 132–135) artikkeleissaan tekemien taulukointien sekä Detenberin ja Langin (2011) sekä Unzin (2011) artikkeleiden pohjalta. Oma luettelointitapani on synteesi Pietilän (emt.) käyttämisestä, mutta kuva-aineoksen osalta lisäsin taulukkoon aikatilan ohella myös kuvakokoa selittävät merkinnät Detenberin ja Langin (emt.) havaintojen pohjalta. Käsittelin aineiston uutisjuttu kerrallaan jakamalla jokaisen jutun leikkauksen perusteella otoksiin ja litteroin jutun puhutun tekstin siten, että se seurasi otosjakoa (liitteet 1 ja 2). Litteroinnin yhteyteen merkitsin myös kulloisenkin lausuman esittäjän. Jutuista merkitsin ylös niiden keston, jutuissa esiintyneet ja puhuneet henkilöt, jutun paikat ja ajan, mikäli se oli jollakin tavalla kuvamateriaalista pääteltävissä (Suomi, Japani, sisällä, ulkona, päivällä, illalla jne.), sen, mitä otoksissa tapahtui, sekä mitä muuta ääntä kuin puhetta otoksiin sisältyi (liite 1, liite 2). Lisäksi kirjasin ylös, jos otoksessa oli jotakin muuta mainitsemisen arvoista, kuten kuvan päälle liitettyä tekstiä, poikkeuksellinen ääniratkaisu tai muuta vastaavaa (liite 1 ja liite 3). Lisäksi luokittelin kaikki jutut niiden helpomman erottelun takia sekä niiden mahdollisen keskinäisen hierarkian esille tuomiseksi Nikkisen ja Vacklinin (2012, 168, 172–174, 206) tyyppittelyä mukaillen eri juttutyypeittäin insertteihin, reportaaseihin, haastatteluihin ja sähköisiin.

Aineiston perusluokittelun jälkeen tarkastelin lähemmin kuvan ja sanan vuorovaikutusta sekä jutuissa käytettyjä kuvakokoja, leikkausta ja sen rytmiä, ihmisten äänensävyjä ja taustääniä sekä jutun sisäistä aikatila-rakennetta, johon Pietilä (1995b, 30) kiinnittää erityistä huomiota. Sen osalta kirjasin muistiin, millaisessa tilassa ja minä vuorokaudenaikana kukin otos tapahtui ja millaista toimintaa otoksessa esiintyi (liite 1, liite 2). Kuten Pietilä (emt.) sekä Detenber ja Lang (2011, 279–280) toteavat, valon ja pimeyden, ulko- ja sisätilan vaihteluilla on olennainen osa jutun sisäisessä rakenteessa ja siitä muodostuvassa kertomuksessa ja siten mahdollisesti myös jutun affektiivisuuden rakentamisessa, sillä ihmisen biologian ja psykologian perusteella arvioimme tietynlaiset tilat ja valoisuudet eri tavalla (Untz 2011). Kuten Detenber ja Lang (emt.) sekä Unz (emt.) osoittavat, affektiivisuuteen vaikuttaa myös, missä kuvakoossa kukin otos on otettu, ja sisältyykö otokseen panorointeja, niin sanottuja tilitauksia tai zoomauksia lähemmäs tai kauemmas. Pantin (2012, 13), Pantin ja Andén-Papadopouloksen (2011) sekä Mortensenin (2011) havaintojen perusteella myös kuvan laadulla eli sen rakeisuudella ja kuvauksen vakaudella sekä tietoisuudella siitä, onko kuvan tallentanut ammattilainen vai amatööri voi olla jutun affektiivisuuden kannalta merkitystä. Aineiston jutuissa tätä eroa ei läheskään aina tehdä selväksi, joten kuvan varsinaisen tallentajan sijaan on mielekkäämpää kiinnittää huomiota siihen, miten kameraa liikutellaan, sillä kameran hallittu ja rauhallinen liike ja hyvin valaistu kuva mielletään usein ammattimaisemmaksi

kuin äkkinäiset käännökset, heiluva ja epätarkka tai pimeä kuva tai nopeat zoomaukset (Pantti & Andén-Papadopoulos 2011, 12).

Visuaalisten seikkojen lisäksi tarkastelin juttujen teemoja, joita tunnistin aineiston jutuista yhteensä kuusi:

- 1) Fukushima ydinvoimalaonnettomuus ja säteilyvaara
- 2) Tsunami, maanjäristys ja niiden uhrin
- 3) Katastrofin taloudelliset vaikutukset ja aineelliset tuhot
- 4) Japanissa oleskelevat suomalaiset ja heidän mahdollinen evakuointinsa
- 5) Olot tai tunnelma Tokiossa
- 6) Suomalaisen ja japanilaisen viranomaistietojen vertailu tai kritiikki

Monissa jutuissa ei ollut vain yhtä teemaa, vaan erityisesti tutkimusjakson alkupuolen pidemmissä inserteissä saatettiin käsitellä kolmea tai neljääkin eri teemaa, jotka oli yleensä jäsennetty kunkin päivän uutishierarkian mukaan siten, että olennaisimpana tai tärkeimpänä pidetty teema käsiteltiin ensin niin sanotun kärkikolmiomallin mukaan (Nikkinen & Vacklin 2012, 175). Toinen tyypillinen tapa koota useammat teemat oli aloittaa juttu yhdellä teemalla, käsitellä sitten toinen teema ja ehkä kolmaskin teema ja palata lopuksi vielä jutun alussa käsiteltävään teemaan, kuten niin kutsutussa kebab- tai Wall Street Journal -mallissa (Nikkinen & Vacklin 2012, 178). Useimmiten Japania käsittelevät juttupaketit oli koottu siten, että yksi juttu käsitteli yhtä teemaa ja jutut punottiin yhtenäisemmäksi paketiksi esimerkiksi uutisankkurin juonnoissaan käyttämien sanallisten sidostuskeinojen sekä ennen juttujen alkua studiokuvan oikeassa tai vasemmassa yläkulmassa näkyvien, juttujen aiheen otsikon omaisesti esittävien kuva- ja tekstigrafiikoiden (niin sanottujen ikkunoiden) avulla.

Aineiston kohtalaisen suuren määrän (69 yksittäistä juttua) vuoksi käyn analyysiosuudessa läpi juttuja teemoittain, nostaen seikkaperäisempään erittelyyn kyseisen teeman sisältä mielestäni aineiston kokonaiskuvaa havainnollistavia juttuja (liite 3). Jutut, joissa oli yksi tai useampi teema, jaottelin hallitsevamman teeman mukaan. Yksityiskohtaisemmin erittelemäni jutut valitsin siten, että käsittelyyn tulisi monenlaisia juttuja sähkeistä featuremisiin raporteihin ja mahdollisimman monesta kohtaa aikarajausta. Toisaalta vältin sitä, että yhden teeman esimerkkijuttujen sisällä olisi kovin montaa saman toimittajan juttua tai juttuja, joissa haastateltavana olisi useita kertoja sama henkilö. Käytännössä erityisesti Fukusiman ydinvoimalaonnettomuutta pääteemanaan käsittelevissä jutuissa kävi kuitenkin niin, että kolmessa esimerkissä seitsemästä haastateltavana on saman organisaation (Säteilyturvakeskus) jäsen. Valitsin esimerkkejä myös siten, että jokaisessa teemassa olisi ainakin yksi juttu, jonka itse koin katsojana tavalla tai toisella erityisen voimakkaan

affektiivisena joko jutun audio- tai visuaalisen aineksen tai kokonaisuuden kannalta. Suurin osa näistä jutuista oli, kenties ei erityisen yllättävästi, reportaaseja ja pidempiä inserttejä.

Yksittäisen uutisjutun sisällä tarkastelin jälleen Pietilän mallin mukaisesti, millainen suhde jutun visuaalisen ja tekstuaalisen aineksen välille muodostui. Sen lisäksi, että kiinnitin huomiota kuvan esittämän tapahtuman ja tekstin kertoman asian väliseen suhteeseen ja sen mahdollisiin ristiriitoihin, tarkastelin sitä, toistuivatko tietyn tyyppiset kuvat tai kuvalliset teemat (esimerkiksi suojapukuihin pukeutuneet henkilöt, pelastusajoneuvot, tavalliset ihmiset) jutuissa esimerkiksi tietyn tekstin tai puheen yhteydessä. Lisäksi pyrin huomioimaan, millaisessa suhteessa kuvissa esiintyvät ihmiset olivat jutun puheen sisältöön, ja oliko tässä suhteessa eroja kuvissa esiintyvien ihmisten kansalaisuuden, iän tai sukupuolen välillä. Mikäli jutun äänimateriaalissa oli kuultavissa muutakin kuin haastateltavien ja toimittajan tai ankkurin puhetta, kirjasin tämän ylös. Erityisesti alun perin japaninkielisen mutta englanniksi jälkiäänitetyn eli dubatun materiaalin osalta äänen ja kuvan sekä suomenkielisen tekstityksen suhde osoittautui mielenkiintoiseksi ja ajoittain myös ongelmalliseksi merkitysten solmukohdaksi. Näitä keinoja käyttämällä ja edellä kuvailemiani kertojan ja kertovan diskurssin käsitteitä hyödyntäen erittelin jutuista seikkoja, jotka havainnollistavat affektin rakentamisen tapoja television katastrofiuutisissa. Kuvallisen aineksen ja kuva-sana-suhteiden analyysin lisäksi pyrin erottelemaan uutisjutuista sekä suorat tunteisiin viittaavat sanalliset ilmaisut että epäsuoremmat ilmaisut Pantin (2011) ja Kyrölän (2010) esimerkkiä seuraten.

Pietilä (1995b, 20) varoittaa, että merkityksenantotapoja ja merkityksiä televisiouutisista etsittäessä ei ole viisasta toimia lukkoon lyödyn teoriapaketin varassa, sillä tämä ei ole aineiston erittelyn ja analyysin tulosten kannalta erityisen hedelmällinen lähtökohta. Tiedostan, että myös affektin käsitteellä operoidessani on vaara, että analyysistä tulee tarkoitushakuista ja ennakko-oletukset toteuttavaa. Tästä syystä pyrin käymään aineistoni mahdollisimman seikkaperäisesti läpi ja perustelemaan tulkintani huolellisesti, jotta aikaisemman tutkimuksen pohjalta olisi mahdollista nähdä, miten olen johtopäätöksiini edennyt. Kuten Pietilä (1995c, 15) muistuttaa, uutisten monimerkityksellisyyden vuoksi tulkinnat saattavat jäädä tutkijakohtaisiksi, mutta kuvaamalla aineiston käsittely- ja erittelytapahtumat olen pyrkinyt varmistamaan, että tulkintani eivät ole mielivaltaisia.

Lisäksi lienee paikallaan sanan henkilökohtaisen historian vaikutuksesta, sillä aineiston erottelu- ja analyysiprosessin aikana tulin tietoiseksi omasta affektiivisesta taakastani. Hetkittäin koin, että en kyennyt etääntymään riittävästi henkilökohtaisista kokemuksistani sekä maanjäristyksen aikaisesta Tokiosta että ajastani vapaaehtoistyöntekijänä katastrofialueella. Toisinaan aineiston läpi käyminen

yhä uudestaan palautti mieleeni niin voimakkaita muistoja, että jouduin muutaman kerran keskeyttämään työskentelyni liikituksen takia. En silti usko, että kokemukseni tekee analyysistani epätarkempaa. Pikemminkin katson, että pyrkimällä rehellisen ja kriittisen itsetietoisesti ymmärtämään, miksi juuri tietyt kuvat herättävät minussa niin voimakkaita affekteja, voin tuoda erittelyyni lisää syvyyttä.

Kyrölä (2010, 24) käsittelee samantyyppistä ilmiötä väitöskirjassaan, sillä myös hänen tutkimusaiheellaan oli sängen henkilökohtainen tausta. Hän tarttui henkilökohtaisuuden 'ongelmaan' valitsemalla osaksi tutkimusmetodiaan niin sanotun strategisen minän, eli hän tuotti etnografista aineistoa omista katselukokemuksistaan – hän siis käytti omaa kokemustaan erittelyotteenaan (2010, 25–28). Hän perusteli valintaansa myös kritiikillä tieteellisen kirjoittamisen valtavirran käytäntöjä kohtaan (emt.). Kyrölän väitöskirjassa strategisen minän käyttö oli erityisen perusteltua, sillä hänen tutkimusaiheensa keskittyi kehonkuvaan, ja osin autobiografinen ote tarjoaa sen tutkimiseen hedelmällisen tavan. Oman tutkielmani tapauksessa en pidä tarpeellisena kirjata omia tunteitani osaksi tutkimusaineistoa, sillä kohdennukseni on affektiivisuuden rakentamisen keinoissa, ei niinkään näiden keinojen aikaan saamissa affektiivisissa reaktioissa.

6. Affektiivisen uutisen äärellä

Kaiken kaikkiaan Yleisradion Japanin maanjäristystä, tsunamia ja Fukushimaan ydinvoimalaonnettomuutta käsittelevissä uutisissa piirtyy sangen monipuolinen kuva erilaisista tavoista rakentaa affektiivisuutta katastrofijournalismin lajityypissä. Osa affektiivisuuden rakentamisen keinoista vaikuttaa olevan vahvasti sidottuja katastrofijournalismin lajityyppiin ja sen tavanomaisimpiin tropeisiin, kuten esimerkiksi tuhoja kuvaavista, uutistoimistomateriaalista koostetuissa inserteistä (liite 2), kirjeenvaihtajien Japanista lähettämässä reportaaseista (alaluvut 6.2. ja 6.5.) tai Japanissa oleskelevien tai sieltä palanneiden suomalaisten tunnelmia kuvaavista jutuista käy ilmi (alaluku 6.4). Toisaalta huomattavasti haastavampia affektiivisuuden rakentamisen keinojen erottelun kannalta olivat esimerkiksi talousnäkökulmasta tehdyt jutut. Vaikka niissä käytettiin hyvin dramaattistakin kuvamateriaalia esimerkiksi tsunamista ja sen aiheuttamista tuhoista, niiden puhuttu aines ei läheskään aina viitannut kuvaan millään tavalla, vaan kuvan ja puhutun tekstin suhde jäi joissakin jutuissa kertojan diskurssin hyvin löyhäksi (liite 2, liite 3). Yhtä lailla haasteellisia olivat lukuisat studiossa tai muualla kuvatut asiantuntijahaastattelut, joista muutamassa kertojan diskurssin (toimittaja) ja toimijan diskurssin (haastateltava) kamppailu merkitysten määrittelemiseksi oli silmin havaittavissa ja korvin kuultavissa (liite 2, liite 3).

Yksittäisten juttujen tasolla affektiivisuus rakentuu nähdäkseni yhtäältä kertojan diskurssin ja toimijan diskurssin välisissä suhteissa siten, että kertojan diskurssi ensiksikin merkityksellistää toimijan diskurssia esimerkiksi haastattelukysymysten kommentoinnilla ja toimittajan omaa tekstiä sisältävässä puheessa. Lisäksi affektiivisuutta tuotetaan kuvien rajauksessa, kuvakoossa ja leikkauksessa, kuten muun muassa Pietilän (1995b ja 1995c) huomioistakin on pääteltävissä. Toisaalta affektiivisuus rakentuu myös kuva-aineksessa, jota kertojan diskurssi ei voi täysin kontrolloida, kuten esimerkiksi suorana kuvattu materiaali ja uutistoimistojen välittämä kuvamateriaali, jossa kuvan autenttisuusoletus on esimerkiksi kuvan oletetun lähteen takia erityisen vahva (vrt. Pantti & Andén-Papadopoulos 2011, 12–13).

Käsittelin juttuja sekä yksittäisinä narratiivisina kokonaisuuksina että pyrin ottamaan huomioon myös saman teeman jutut osana laajepää, uutislähetyksestä toiseen jatkuvaa narratiivia. Usein uutisista muodostui eräänlainen jatkokertomus, jossa tietyt ilmaisut ja affektiivisuuden rakentamisen tavat toistuivat osasta eli jutusta toiseen. Tällainen lähestymistapa tuotti mielenkiintoisia huomioita muun muassa siitä, miten televisiouutisten lajityypilliseksi ominaisuudeksi mielletty toisteisuus saattaa olla omanlaisensa affektiivisuuden rakentamisen keino uutislähetyksestä toiseen jatkuvalla merkitysten tasolla, kuten Kyrölä (2010, 37) väitöskirjassaan

nostaa esille (vrt. Valaskivi & Sumiala 2013). Kenties selvän esimerkki tällaisesta toisteisesta, lähetyksestä toiseen jatkuvasta affektiivisuuden rakentamisesta oli Fukushima ydinvoimalaonnettomuuden käsittely, ja erityisesti sen kuvittaminen jutusta toiseen samoilla tai samankaltaisilla, kaukaa kuvatuilla rakeisilla ja tärisevillä otoksilla tai valkoisiin suojapukuihin ja kaasunaamareihin sonnustautuneilla, säteilymittareita käyttävillä henkilöillä (liite 2, esim. jutut 24, 29, 39, 51).

Kuten alla olevasta taulukosta käy ilmi, katastrofitilanteille tyypilliseen tapaan Japanin tilanteen uutisointi oli maanjäristyksen ja tsunamin tapahtumapäivän ja sitä seuranneen viiden vuorokauden aikana hyvin tiivistä – Japani oli YLE:n pääuutislähetysten lähes ainoa aihe 11.–17.3.2011 välisenä aikana (vrt. Koljonen 2013). Kun onnettomuudesta oli kulunut viikko, uutisointi kuivui kokoon yhtä nopeasti kuin se oli kasvanutkin (vrt. emt. 2013).

	11.3.	12.3.	13.3.	14.3.	15.3.	16.3.	17.3.	18.3.	19.3.	20.3.	21.-26.3.	27.3.	28.-31.3.
Tapahtuma	9.0 magnitudin maanjäristys, tsunami, Fukushima Dai-Ichin voimala vaurioituu.	Tsunamin tuhoalueen pelastustyöt jatkuvat. Fukushima Dai-Ichin reaktori 1 vetyräjähdys.	Fukushima Dai-Ichin tilanne vakava; tsunamialueen raivaus jatkuu.	Fukushima Dai-Ichin reaktorissa 3 vetyräjähdys; tsunamin jäljiltä löytyy eloonjääneitä.	Fukushima Dai-Ichin reaktorissa 4 tulipalo, reaktorissa 2 räjähdys.	Im. Saksa & USA kehottavat poistumaa Tokiosta.	Suomen UM siirtymään Etelä-Japaniin.	Fukushima Dai-Ichin jäähdytys jatkuu.		Tsunamialueelta löytyy eloonjääneitä.	22.3. yli 9000 ihmisen vahvistetaan kuolleen.	Fukushima tilanne vaikea, evakuointi ja jatkettu.	Fukushiman alueelta löytyi plutoniumia, merestä korkeita säteilypitoisuuksia.
Uutiset	Jutut 1-23.	Jutut 24-28.	Jutut 29-34.	Jutut 35-38.	Jutut 39-45.	Jutut 46-50.	Jutut 51-55.	Jutut 56-57.	Juttu 58.	Juttu 59.	Jutut 60-64.	Juttu 65-67.	Jutut 68-69.

Taulukko 1. Kolmoiskatastrofin aikajana. Avaintapahtumat ja uutisointi päivän mukaan jaoteltuna.

Seuraavaksi käsittelen jutut teemoittain siten, että käyn läpi muutamia samaan teemaan kuuluvia, mutta toisistaan lajityypillisesti poikkeavia juttuja, kiinnittäen huomiota luvussa 5 ja edellä mainitsemini seikkoihin (liite 3 ja liite 4). Esille nostamiani teemoja on kaikkiaan kuusi:

- 1) Fukushima ydinvoimalaonnettomuus ja säteilyvaara
- 2) Tsunami, maanjäristys ja niiden uhrin
- 3) Katastrofin taloudelliset vaikutukset ja aineelliset tuhot
- 4) Japanissa oleskelevat suomalaiset ja heidän mahdollinen evakuointinsa
- 5) Olot tai tunnelma Tokiossa
- 6) Suomalaisen ja japanilaisen viranomaistietojen vertailu tai kritiikki

Kaikki seuraavissa alaluvuissa käsittelemäni juttujen translitteroinnit on koottu teemoittain liitteeseen kolme. Yksittäisten juttujen tarkastelun jälkeen keskityn teemaan kokonaisuutena ja nostan esille olennaisimpia huomioita kaikkia teeman juttuja yhdistävistä affektiivisuuden rakentamisen ja merkityksen muodostamisen keinoista, sekä vertailen näitä havaintoja television väline-erityisiin piirteisiin että katastrofiuutisen lajityypillisiin piirteisiin. Lopuksi kokoan huomioni yhteen ja pyrin koostamaan suuntaa-antavaa kokonaiskuvaa affektiivisuuden rakentamisesta television katastrofiuutisissa, käyttäen Japanin ”kolmoiskatastrofia” tapausesimerkkinä.

6.1. Savua ja kaasunaamareita - Fukushima ydinvoimalaonnettomuus

Fukushima Dai-Ichin ydinvoimalaonnettomuus on hyvä esimerkki katastrofista, joka on enemmän prosessi kuin yksittäinen tapahtuma (ks. alaluku 2.1.). 11.3. tapahtuneen maanjäristyksen jälkeen voimalan energiantuotanto loppui automaattisesti, mutta noin tunti järistyksen jälkeen voimala-alueelle iskenyt hyökyaalto vaurioitti voimalan varavoimajärjestelmiä (IAEA 2011). Varavoiman menetys johti reaktorien jäähdytysjärjestelmän romahtamiseen, mikä puolestaan sai reaktoreissa olleen polttoaineen kuumenemaan ja paineen nousemaan ensin reaktorissa numero 1 (emt.). Ykkösreaktorin painetta pyrittiin tasaamaan päästämällä reaktorista ulos höyryä 11. päivän ja 12. päivän välisenä yönä Japanin aikaa (emt.). Japanin aikaa 12. päivän iltapäivällä ykkösreaktorin rakennuksessa kuitenkin tapahtui vetyräjähdys (emt.). Reaktorissa numero 3 tapahtui samankaltainen räjähdys 14.3. ja seuraavana päivänä reaktorissa numero 4 oli tulipalo ja reaktorissa numero 2 vetyräjähdys (emt.). Maaliskuun 16. päivästä 2011 lähtien Fukushima Dai-Ichin voimalan tilannetta on pyritty vakauttamaan, mutta tehtävä on osoittautunut sekä käytännön että politiikan tasolla vaikeaksi (emt.).

Juttuja, joiden pääteemana oli Fukushima ydinvoimalaonnettomuus, oli aineistossa yhteensä 27 kappaletta, ja erityisesti aikarajauksen loppupäästä, 19.3.2011 eteenpäin, se oli yhtä poikkeusta lukuun ottamatta uutislähetysten Japania käsittelevien juttujen ainoa teema (liite 4). Myös suurin osa studiossa tai muussa tilassa tehdyistä pitkistä asiantuntijahaastatteluista käsitteli 12.3. eteenpäin Fukushima ydinvoimalaonnettomuutta. Onnettomuutta kuvitettiin heti ensimmäisestä vetyräjähdyksestä maaliskuun 12. päivän iltapäivällä seurantajakson viimeiseen päivään saakka hyvin samankaltaisilla kuvilla. Kuvamateriaalia dominoivat voimalasta kaukaa otettu, rakeinen ja epätarkka kuva, sekä hieman myöhemmin erilaiset ilmakuvat voimala-alueesta.

Kuva 1. Fukushima ensimmäinen vetyräjähdys 12.3.2011, juttu 24, otos 2.

Huomattavan suuri osa Fukuhsiman ydinvoimalaonnettomuutta käsittelevistä jutuista oli erilaisia asiantuntijahaastatteluita, olivatpa asiantuntijoina sitten STUK:in henkilökunta, kuten jutuissa 25,

31, 36, 41 ja 52, tai esimerkiksi Yleisradion oma meteorologi, kuten jutussa 43.

Asiantuntijahaastatteluissa, erityisesti jos ne on kuvattu uutisstudiossa samassa tilassa uutistenlukijan kanssa ja uutistenlukija toimii myös haastattelijana, liikutaan mielenkiintoisella kertojan ja toimijan diskurssin rajapinnalla, sillä uutisstudiot on ainakin aikaisemmin pidetty niin sanotusti neutraalina tilana, jossa uutistenlukijalla tai uutisankkurilla on kuvaannollisesti todellisuuden langat käsissään (Pietilä 1995c; Ridell 1998, 131–132). Affektiivisuuden rakentamisen kannalta tämä on kiehtovaa, sillä ottamalla haastateltava studiotilaan kertojan diskurssin voidaan ymmärtää merkityksellistävän haastateltava ja tämän asia niin asiantuntevaksi tai autoritääriseksi, että hänen asemansa rinnastuu ainakin osittain uutistenlukijan auktoriteettiasemaan. Sumiala (2010, 88) vertaa Yleisradion uutisstudiot eräänlaiseen rituaaliseen tilaan: se on tilana korkealla median sisäisessä hierarkiassa, joten sinne meno edellyttää tiettyjä toimenpiteitä (esimerkiksi meikkaamossa käyntiä) ja sinne pääsyä rajoitetaan tiukasti. Tällainen auktoriteetin rakentaminen vertautuu mielenkiintoisella tavalla Kyrölän (2010, 40) havaintoihin Helsingin Sanomien lihavuusuutisoinnista, jossa erilaisten asiantuntijoiden lausumilla oli näkyvä rooli, ja kuten Fukushima-uutisoinnissa, samat asiantuntijat toistuivat jutuista toiseen.

Asiantuntijan auktoriteetti ja kertojan ja toimijan diskurssien rinnasteisuus eivät kuitenkaan ole yksiselitteisiä, jos tarkastellaan rinnakkain kahta television suoruusvaikutelman eri tavoin esiin tuovaa haastattelua. Jutussa 36 (liite 3) STUK:in ryhmäpäällikkö Keijo Valtonen on toimittajan haastateltavana uutisstudiossa uutistenlukijan seurattessa haastattelua ikään kuin sivullisena. Jutussa 41 (liite 3) puolestaan toimittaja on niin sanotusti paikan päällä STUK:in tilannehuoneessa ja hänen haastattelussaan on suorassa lähetyksessä STUK:in toimistopäällikkö Risto Sairanen. Molemmissa jutuissa kamera pysyy lähes koko ajan puolikuvassa, tai kokokuvassa, implikoiden eräänlaista kohteliasta etäisyyttä, eikä asiantuntijoita kohdella kuvallisesti samalla tavalla kuin esimerkiksi vaaliväittelyihin osallistuvia poliitikkoja (Detenberg & Lang 2011; Richards 2010; Fiske 1987). Jutun 36 ensimmäisessä yhteensä yhdeksästä otoksessa uutistenlukija puhuttelee katsojia hieman eteenpäin nojaten. Hän kääntyy tuolissaan selin katsojiin, katsomaan sisemmälle studioon ja kamera siirtyy ankkurin puolikuvasta kokokuvaan ohjaten katsojien huomion studion keskelle, jossa suurella kuvaruudulla on Japanin kartta, johon on merkitty kolme säteilyvaaramerkkiä ja paikannimet Onagawa, Fukushima ja Tokai (juttu 36, otos 2/9; ks. liite 3). Fukushiman säteilyvaaramerkin kohdalla on myös punakeltainen räjähdyskuvio. Kuvaruudun vasemmalla puolella seisoo STUK:n ryhmäpäällikkö, oikealla puolella taas toimittaja. Kamera rajaa tiukempaan kokokuvaan (juttu 36, otos 3/9), ja loppujutun ajan kuvakoot vaihtelevat haastateltavan ja toimittajan puolikuvien tai kokokuvan välillä.

Juttu 41 puolestaan alkaa uutistenlukijan juonnolla studiosta (otos 1/9, liite 3), minkä jälkeen kuva siirtyy STUK:n tilannehuoneeseen ottaen ensin yleiskuvan tilasta (otos 2/9, liite 3) ja siirtyen sen jälkeen kokokuvaan, jossa haastateltava ja toimittaja seisovat hieman jutun 36 kaltaisessa asetelmassa erilaisten muistilappujen ja tulosteiden peittämän taulun edessä siten, että haastateltava on kuvan vasemmassa, toimittaja oikeassa laidassa ja heidän väliinsä jää noin käsivarren mittainen tila (otos 3/9, liite 3). Samalla tavoin kuin jutussa 36, kuvakoko vaihtelee jutussa 41 kokokuvaan ja haastateltavan tai toimittajan puolikuvan välillä rauhallisessa rytmissä (liite 3). STUK:in tilannehuone merkityksellistyy tässä jutussa sekä kuvallisesti – muun muassa tietokoneiden äärellä istuvien ihmisten sekä runsaiden muistilappujen ja karttojen kuvauksella – että toimittajan alkujuonnossa sanallisesti hieman uutisstudion tapaan haastateltavan auktoriteettia tukevaksi tilaksi (liite 3). Katsojalle ikään kuin näytetään, kuinka hänenkin turvallisuuttaan valvotaan väsymättä.

Molemmissa jutuissa kuvakoot tai kuvamateriaalin sisältö eivät viittaa eksplisiittiseen affektiivisuuden rakentamiseen, jos sitä vertaa Detenbergin ja Langin(2011) sekä Unzin (2011) havaintoihin. Kuvakoot ovat uutiskuvalle tavanomaisia puoli- ja kokokuvia, leikkauksen tai suoran lähetyksen tapauksessa kuvakulman vaihteluiden rytmi on melko rauhallinen, ja molemmissa jutuissa valaistus on neutraalihko jutun 36 tapauksessa studiossa ja jutussa toimistotilassa (liite 3). Näissä kahdessa jutussa kuva-ainesta mielenkiintoisempaa onkin yhtäältä toimittajan hallinnoiman kertojan diskurssin ja haastateltavan puheen (toimijan diskurssin) välinen mittelö merkitysten muodostamisessa, sekä toisaalta kertojan diskurssin merkityksellistämän kuva-aineksen sisäinen ristiriitaisuus tai jopa tahaton humoristisuus (vrt. Pietilä 1995c). Molemmissa jutuissa toimittaja on ikään kuin katsojien edustajana kysymässä asiantuntijalta katsojia mahdollisesti askarruttavia kysymyksiä. Asiantuntija puolestaan on molemmissa jutuissa ikään kuin opettajan tai luennoitsijan asemassa (vrt. Kyrölä 2010, 41).

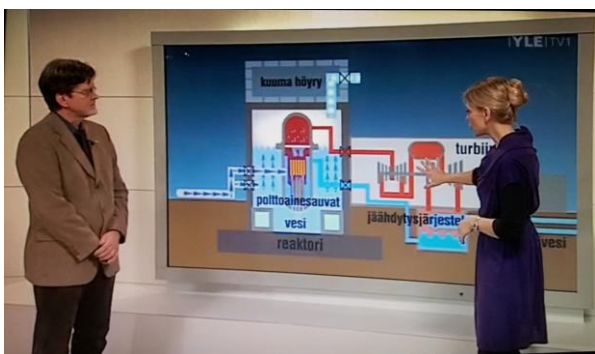
Jutussa 36 (liite 3) kertojan ja toimijan diskurssin välinen kamppailu näkyy ja kuuluu ennen kaikkea toimittajan ja haastateltavan välisessä sananvaihdoissa ja kehon kielessä. Selvimmin kertojan diskurssin affektiivisuuden rakentaminen nousee esiin toimittajan puheissa, ennen kaikkea hänen toistaessaan verbiä ”uhata” ja sen substantiivimuotoa ”uhka” useissa eri yhteyksissä (vrt. Kyrölä 2010; Pantti 2011). Esimerkiksi otoksessa 3, kun toimittaja ja haastateltava ovat samassa kuvassa, toimittaja osoittaa sanansa suoraan haastateltavalle ja katsoo häntä elehtien painottavasti käsillään.

”Keijo Valtonen Säteilyturvakeskuksesta, mikä on se tilanne tällä hetkellä? Kuinka uhkaavia hetkiä siellä eletään?”

Samoin otoksessa 5.

”Jäähdytysjärjestelmä ei toimi, polttoainesauvat ovat paljastuneet ja ydin uhkaa sulaa. Mitä tästä kaikesta voisi pahimmillaan tapahtua?”

Haastateltava STUK:in ryhmäpäällikkö Keijo Valtonen tekee toimijan diskurssin puitteissa parhaansa määritelläkseen tilanteen hieman toisin. Hänen kehonkielensä on huomattavasti toimittajan elehdintää hillitympää, ja hän puhuu matalammalta ja hitaammin, esiintyen hyvin opettajamaisesti kaaviokuvan äärellä. Vastauksena edellä esitettyyn kysymykseen haastateltava pyrkii kääntämään asetelman uhkakuvista siihen, kuinka voimalassa itse asiassa yritetään toimia tilanteen vaatimalla tavalla (juttu 36, otos 5/9; ks. liite 3).

Kuva 2. STUK:n Keijo Valtonen ja toimittaja, juttu 36, otos 5, 14.3.2011.

Jos toimittajan ja haastateltavan kehollinen ilmaisu ja äänensävyt olivat jutussa 36 (liite 3) toisilleen vastakkaiset ja henkilöiden asettelu kuvassa tuki tätä dikotomiaa, jutussa 41 (liite 3) vastakohta rakentuu vielä vahvemmin. Jutussa esiintyvä toimittaja on haastateltavaa sekä pidempi, nuorempi ja hoikempi että kovaäänisempi ja kehonkielensä ja äänensävyjensä perusteella myös huomattavasti enemmän tilanteesta innoissaan (liite 3). Lisäksi haastateltava, STUK:n toimistopäällikkö Risto Sairanen on asetettu tai asettunut seisomaan nurkkaan, ja haastattelun aikana hän etäännyttävästi syvemmälle nurkan suuntaan, kauemmas innokkaasti mikrofonia tyrkyttävästä toimittajasta niin, että tilanteesta syntyy lähes karikatyyrimäinen vaikutelma (liite 3).

Kuva 3. STUK:in Risto Sairanen ja toimittaja, juttu 41, otos 4, 15.3.2011.

Jutussa 41 (liite 3) toimittaja käyttää hiukan erilaista kieltä Fukushima tilannetta määritellessään. Hän muun muassa rinnastaa Fukushima ja Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuudet ja kysyy Fukushimasta lähteneen säteilypäästön mahdollisesta suuruudesta. Tshernobyl-viittauksen jälkeen hän kysyy pelastustöiden etenemisestä Fukushimassa seuraavasti (otos 5-6/9, liite 3):

”Nyt tuolla aivan tilapäisjärjestelyin paloautoilla, jopa helikoptereilla pudotetaan vettä tuonne polttoaineeseen että saatais se jäähtymään. Miten pitkään tällaista pitää jatkaa?”

Jutussa 41 (liite 3) affektiivisuuden rakentaminen perustuu kertojan diskurssissa toimittajan puheessa suoria tunneilmaisuja enemmän konnotatiiviseen ja assosiatiiiviseen tasoon. Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuden ja sen pelastustöiden vertaaminen Fukushima tilanteeseen herättäne ainakin vuonna 1986 tapahtuneen onnettomuuden muistavien katsojien muistoja Neuvostoliiton tavasta toimia kyseisen onnettomuuden yhteydessä sekä onnettomuuden inhimillisistä seurauksista ja toisaalta sen Suomessa herättämistä peloista ja epäluuloista (vrt. Kallio & Mörä 1987; Kytömäki ym. 1987; Timonen ym. 1987; Timonen 1988). Ahmedin terminologiaa mukaillen tässä tilanteessa Tshernobyliin liittynyt tahmainen affekti kiinnitetään kertojan diskurssissa myös Fukushimaan. Samanlaista tahmaisuutta voi havaita jutussa 36 (liite 3) toimittajan käyttämissä uhkaavuuteen ja vaaraan liittyvissä sanoissa ja ilmaisuissa.

Asiantuntijahaastattelujen jälkeen yleisimmät juttutyypit Fukushima-teeman jutuissa olivat erilaiset insertit ja sähkeet, joissa kuvan käyttö on huomattavasti monisyisempää kuin kahdessa edellä eritellyssä jutussa. Muun muassa kahdessa Fukushima voimalan pelastustöitä käsittelevässä insertissä kahdelta perättäiseltä päivältä (jutut 51 ja 56, liite 3) kertojan diskurssi pitää voimakkaasti jutun lankoja käsissään, sillä molemmissa pääasiallinen narratiivi rakentuu toimittajan kertoman, ei haastateltavien sanomisien kautta. Samalla affektiivisuuden rakentamisen erottelu on helpompaa, sillä kuten yllä totesin, kertojan diskurssin toiminta on selkeämmin esillä.

Juttu 51 (liite 3) on jaettu näkökulmallisesti selkeästi kahteen osaan. Juttu alkaa kuvilla helikoptereista ja ilmakuvalla ydinvoimalan raunioista, ja toimittaja kuvailee voimalan jäähdytysryityksiä. Tilannetta havainnollistetaan myös monimutkaisella, kokonaan japaniksi tekstitetyllä tietokoneanimaatiolla voimalan rakenteesta (otokset 10/24 ja 11/24, liite 3). Otoksesta 14 eteenpäin juttu keskittyy käsittelemään Fukushima lähistöltä evakuoituja ihmisiä ja tsunamin uhreja. Viimeisessä kahdessa otoksessa (23/24 ja 24/24, liite 3) palataan vielä ydinvoimaan, kun mainitaan Tokiossa järjestetty pieni mielenosoitus ydinvoimaa vastaan. Kuten koko jutun näkökulma myös kuvamateriaali jakautuu selvästi kahteen eri tilaan ja tunnelmaan. Alkupuolen

(otokset 2-13/24, liite 3) kuvitus on enimmäkseen kaukaa kuvattua, melko rakeista materiaalia vettä kantavista helikoptereista, savuavista ydinvoimalan raunioista ja suoja-pukuihin pukeutuneista henkilöistä ilmakuvissa (vrt. Bertelsen & Murphie 2010). Ainoastaan otoksessa 9 käydään puolikuvassa, kun Fukushima voimalan omistavan energiayhtiö Tepcon (Tokyo Electric Power Company) edustaja käy lausumassa yhden virkkeen. Mielenkiintoisesti otoksen japaninkielinen ääniraita on jälkiäänitetty englanniksi siten, että miespuolisen edustajan repliikit lukee nainen. Otoksissa 14–22 puolestaan ollaan puolikuvissa tai rajatummissa kokokuvissa, enimmäkseen sisätiloissa ja kuvien fokuksessa ovat ihmiset, Fukushimasta ja tsunamin tieltä evakuoituidut ja heitä avustavat sekä heidän toimintansa (liite 3).

Affektiivisuus rakentuu jutussa 51 (liite 3) jutun teemojen (ydinvoimalaonnettomuus, evakuoituiden) mukaan kahdella hyvin erilaisella tavalla. Jutun alku on kuvakokoja ja kuvien sisällön perusteella hyvin etäännytetty ja abstrakti, ja ainoa toimittajan lisäksi puhuva henkilö on yhden virkkeen lausuva virkamies, joka ei edes puhu omalla äänellään, eikä häntä millään tavoin esitellä tai hänen lausumaansa pohjusteta tai kommentoida. Tässä mielessä jutun alkupuoli vastaa affektiivisilta keinoiltaan juttua 31 (liite 3), sillä Fukushima ydinvoimalaonnettomuus kehystetään kertojan diskurssissa uhkaavaksi tai vakavaksi tapahtumaksi sanallisesti pelastustöiden hitautta ja toteutusta moittimalla. Jutun kuva-aineuksessa affektiivisuuden rakentaminen toimii ennen kaikkea suoruus- ja autenttisuusvaikutelmaan nojaten, mutta myös eräänlaisen mysteerin verhon takaa. Kuvien epätarkkuus ja etäisyys näet herättänevät enemmän kysymyksiä kuin vastaavat niihin, eikä selventäväksi tarkoitettu tietokoneanimaatiokaan aukene japania osaamattomalle katsojalle, sillä sen merkityksellistäminen jää kertojan diskurssissa melko löyhäksi (vrt. Bertelsen & Murphie 2010). Kertojan diskurssin toiminta affektiivisuuden rakentamisessa tulee selvemmin esille jutun loppupuolella, kun toimittaja rinnastaa puheessaan tsunamin uhrien olot ja ydinvoimalan viilennysyritykset, jotka tässä virkeparissa merkityksellistyvät toissijaisiksi tai heikosti hoidetuiksi tsunamin uhrien auttamiseen verrattuna (otokset 19/24 ja 20/24, liite 3):

”Tsunamin tuhoalueella apua yritetään jakaa kylmenneessä talvisäässä. Ilmavoimien helikoptereista on enemmän apua täällä.”

Juttu 56 (liite 3) on sikäli erilainen, että se yhdistää tavanomaisen uutisjutun tapaan asiantuntijahaastattelua (STUK:in Keijo Valtonen) ja toimittajan omaa kerrontaa, jotka kuvitetaan uutistoimistolta saadulla kuvamateriaalilla. Kuvamateriaali, jossa haastateltava ei näy, on kuitenkin hyvin samankaltaista verrattuna edellisen jutun ydinvoimalaa käsittelevään osuuteen, sillä tässäkin jutussa kuvamateriaalia dominoivat laajat ilmakuvat ydinvoimalan sammutustöistä ja savuavista raunioista. Juttu 56 on mielenkiintoinen myös sikäli, että siinä kierrätetään paljon samaa

kuvamateriaalia otoksesta toiseen, ja jutussa on myös samaa kuvamateriaalia kuin jutun 41 (liite 3) alkuosassa. Todennäköisesti tämä on käytännön sanelema seikka, sillä kenties uutistoimistoilta ei vain tullut riittävästi uutta materiaalia. Oli syy mikä tahansa, kuvakierrätyksestä syntyy omanlaisensa merkityksellinen ja affektiivinen ulottuvuus, sillä kuten Kyrölä (2010, 37, 38–42) nostaa esille, toisto on voimakas affektiivisuuden kiinnittämisen keino; tässä tapauksessa tahmainen affekti tarrautuu Fukushima voimalan hahmoon (vrt. Ahmed 2004; Bertelsen & Murphie 2010).

Tarkastellun ajanjakson loppupäässä esitettyjen sähkeiden (mm. jutut 62 ja 64, liite 3) ilmaisussa teeman juttujen kuva-aineiden toisteisuus korostuu entisestään. Lyhyissä, noin puolen minuutin mittaisissa sähkeissä kertojan diskurssi merkityksellistää kuvamateriaalia ponnekkaasti, sillä toimijan diskurssi rajoittuu kuvissa tapahtuvaan toimintaan, eikä niissä kuulla uutistenlukijan lisäksi muita puhujia. Sähkeissä sanallisen ilmaisun ja kuva-aineiden mahdollinen ristiriita rakentuu helpoimmin, sillä toisinaan sähkeen kuvamateriaalin ja puhutun aineiden välinen sidos on hyvin viitteellinen. Jutussa 62 (liite 3) pääaiheena on kahden Fukushima voimalan viilennystöihin osallistuneen työntekijän saama säteilyaltistus, ja juttu 64 (liite 3) käsittelee ydinvoimalasta mereen päässyttä säteilyä.

Juttu 62 (liite 3) on sikäli mielenkiintoinen verrattuna muihin aiheen juttuihin, ettei sen kuvamateriaalissa ole yhtään otosta itse voimalasta. Alle puoli minuuttia kestävä sähkeen kuudesta otoksesta kahdessa ollaan ulkona pimeässä, ja kamera seuraa ambulanssia, joka ajaa pimeyden ja ilmeisesti tapahtumasta vihiä saaneen toimittajajoukon halki. Ambulanssin pysähtyttyä suoja-pukuiset henkilöt ympäröivät sen ja peittivät kameran näkyvyyden ambulanssin ovilla pressulla. Tästä kuvasta siirrytään päiväsaikaan ja sisätilaan, jossa nainen lastenrattaiden kanssa saa vesipulloja vanhemmalta mieheltä tiskin takana (otos 4/6 ja 5/6, liite 3). Viimeisessä otoksessa univormuasuinen mies valvoo, kun armeijanvihreästä kuorma-autosta puretaan laatikoita.

Uutistenlukijan lukema teksti on vain kolmen lauseen mittainen: ensimmäisessä lauseessa (otokset 1/6-3/6, liite 3) puheena ovat säteilylle altistuneet työntekijät, toinen lause (otokset 3/6-4/6, liite 3) käsittelee Tokion pullotetun veden loppumista ja kolmannessa lauseessa (otokset 5/6-6/6, liite 3) todetaan ulkomaisten rahtilaivojen välttävän Tokion satamaa säteilyn pelossa (vrt. alaluvut 6.4. ja 6.5.).

Jutussa 64 (liite 3) puolestaan kuva-aines koostuu suurimmaksi osaksi (otokset 2/5-4/5) teemalle tunnusomaisesta kaukaa kuvatusta, rakeisesta kuvasta Fukushima voimalasta, ensin laajassa kokokuvassa ja sitten lähemmäs zoomattuna. Näinkin lyhyessä jutussa kuvamateriaalia kierrätetään, sillä otosten 2 ja 4 kuva on tismalleen samaa (liite 3). Viimeisessä eli viidennessä otoksessa täyteen

ahdetun huoneen keskelle sijoitetun pöydän pätyyn istuu joukko sinisiin haalareihin pukeutuneita japanilaismiehiä. Uutistenlukijan lukema teksti on tässäkin jutussa lyhyehkö, viisi lausetta.

Otoksissa 1-4 puhe on mereen päässeestä säteilystä ja sen voimakkuudesta sekä mahdollisesta haitallisuudesta (liite 3). Viimeistä lausetta kuvittavat japanilaiset, mutta uutistenlukijan puhe on peräisin STUK:in kommentista (liite 3).

Molemmissa jutuissa kertojan diskurssi dominoi koko kerronnallista rakennetta ja merkityksellistää kuva-ainesta ainoastaan yhdestä näkökulmasta (vrt. Kyrölä 2010, 38–42). Kummankaan jutun kuvat eivät silti ole kovin yksiselitteisiä. Jutussa 61 (liite 3) esimerkiksi otosten 4-6 tapahtumat viittaavat hyvin löyhästi kertojan diskurssin sanalliseen sisältöön, sillä vaikka otoksissa 4 ja 5 lapsen kanssa liikkeellä oleva nainen vastaanottaa pullovettä, kuvassa ei olla kaupassa vaan virastomaisessa tilassa. Yksi mahdollinen tulkinta tästä olisi, että pullovettä on kaupoissa hamstrauksen takia niin vähän, että erityisryhmät, kuten pienten lasten äidit, joutuvat turvautumaan valtion apuun saadakseen vettä. Vastaavasti viimeisessä otoksessa tavaraa puretaan laivan sijaan kuorma-autosta viranomaisen valvonnassa; implikaatio on, että ulkomaisten rahtilaivojen merimiesten säteilypelko johtaa poikkeustoimiin. Otoksissa 2 ja 3 puolestaan säteily merkityksellistyy lähes kirjaimellisesti näkymättömäksi: on pimeää, ja suojapukuiset henkilöt vielä peittävät kameran näkyvyyden ambulanssiin, jossa oletettavasti kuljetettiin säteilyn 'saastuttamia' henkilöitä. Jutussa 64 (liite 3) puolestaan kertojan puhe säteilymääristä ja säteilyn mahdollisista vaikutuksista on kuvitettu jo tutuksi tulleella rakeisella ja etäisellä kuvalla voimalasta. Viimeisen otoksen kokonaisuuden voisi tulkita jopa eräänlaiseksi audiovisuaaliseksi piikittelyksi: uutistenlukija puhuu STUK:ista, joka on huolissaan, mutta toimimisen sijaan japanilaiset näyttävät käyvän pitämään kokousta (vrt. luku 6.6.).

Teeman kaikkien juttujen affektiivisuuden rakentamista yhdistää ennen kaikkea sanallisten ilmaisujen ja kuva-aiheiden toisteisuus jopa siinä määrin, että Fukushima ydinvoimalasta ja säteilyyn liitetystä pahaenteisyydestä voinee puhua Ahmedin (2004, 11, 22, 32, 92–96) ja Kyrölään (2010, 46–47) terminologiaa mukaillen niin sanottuna fetissiesineenä, joka irtoaa välittömästi kontekstistaan ja alkaa kiertää julkisissa diskursseissa yksiselitteisenä itsestäänselvyytenä. Fukushima ydinvoimalasta ja ydinsäteilystä rakentuu aineiston uutisissa abstrakti ja etäinen, mutta yhtä kaikki uhkaava visuaalinen hahmo, joka hämöttää rakeisten kuvien utuisessa horisontissa ja tiivistyy lähikuvissa vääntyneen metallin, seinissä ammottavien reikien ja toistuvien räjähdysten tai höyrypurkausten kollaasiksi samaan aikaan, kun juttujen puhuttu aines sekä kertojan että toimijan diskurssissa käsittelee aihetta pääosin negatiivisten mutta epätarkkojen ilmaisujen kuten uhan, pelon ja ”pahimman mahdollisen” kautta tai käyttää säteilyyn liittyviä termejä ja lukuja, jotka keskivertokatsojalle lienevät outoja ja vailla konkretiaa.

Oman miellelyhtymätasonsa affektin rakentumiseen teeman narratiivissa tuovat rinnastukset Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuuteen. Tshernobyl-rinnastuksia ei aineiston jutuissa ole useita, mutta ottaen huomioon, että vuonna 1986 tapahtunut onnettomuus on edellinen saman kokoluokan katastrofi, jonka uutisointi ja viranomaiskäsitely muodostuivat suomalaisia yhdistäneeksi traumaksi (Friedman 2011; Raittila 1996; Timonen ym. 1987), sama pelon ja epäluulon ilmapiiri ikään kuin periytyy Fukushimaa koskeviin uutisiin esimerkiksi japanilaisviranomaisten ja STUK:in tiedon epäilynä (ks. esim. jutun 31 toimittajan loppukaneetti, liite 3; alaluku 6.6.). Fukushiman ydinonnettomuus – joka tätä tutkielmaa kirjoitettaessakin jatkuu edelleen muun muassa erilaisten säteilevän veden vuotojen muodossa – on liittynyt Tshernobylin tavoin osaksi ydinvoiman ja ydinvoimateknologian vastaista kulttuurista kuvastoa. Sen taustalla ’säteilevät’ vielä kaukaisemmat kauhukuvat Hiroshiman ja Nagasakin ydinpommeista ja niiden aiheuttamasta tuhosta ja kärsimyksestä, joita toistetaan esimerkiksi ympäristöjärjestöjen kuten Greenpeacen ydinvoimanvastaisessa kampanjamateriaalissa.

Kuva 4. Fukushiman toinen vetyräjähdys 14.3.2011, juttu 35, otos 11.

Hieman samaan tapaan kuin Kyrölän väitöskirjatutkimuksen aineistossa lihavuutta käsittelevien juttujen fetissiesineeksi rakentuu ylipainoisten kasvottomana massana ja lukuina sekä taloudellisina vaikutuksina esittämisen kautta abstrakti ’läskin aave’, Yleisradion Japanin katastrofin uutisoinnissa voitaneen puhua Fukushiman ’säteilymöröstä’. ’Mörkö’ rakentuu jutuissa yhtäältä kertojan diskurssin merkityksellistämistyössä juttujen puhutun aineksen sisällön ja visuaalisen materiaalin toisteisuudessa, samojen kuvien ja sanallisten ilmaisujen kierrättämisessä ja ilmaisujen epätarkkuudessa tai konkretian puutteessa. Toisaalta ’mörön’ rakentumiseen vaikuttavat juttujen merkityksellistäminen narratiivien konnotatiivisella ja assosiatiivisella, kulttuurisella ja historiallisella tasolla muun muassa säteilypelon kautta. Sekä yksittäisten Fukushimaa käsittelevien juttujen että koko teeman narratiivin tasolla ydinonnettomuus merkityksellistyy osaksi laajempaa kulttuurista kertomusta sekä ihmisen ja teknologian että kulttuurin ja luonnon suhteesta. Näinhän on hyvin usein yleisemminkin katastrofiuutisissa, joissa yhtenä osatekijänä on ihmisen rakentama

teknologia (Allan 2002; Friedman 2011; Pantti ym. 2012, 23, 52; Raittila 1996; Vanhanen 1991). Fukushima tapauksessa tässä narratiivissa yhdistyvät monet affektiiviset tasot ydinvoimaan liittyvästä teknologiapelosta toiveikkuuteen, joka voimalan viilennys- ja korjausyritysten uutisissa ja erityisesti STUK:in asiantuntijoiden haastatteluissa toisinaan pilkahtelee.

6.2. Tsunami ja uhrin roolin affektiiviset ulottuvuudet

Myös Japanin maanjäristystä, tsunamia ja niiden uhreja ensisijaisena teemanaan käsitteleviä juttuja oli aineistossa yhteensä 27 kappaletta (liite 4). Koska aineistossa on mukana myös 11.3. aamun ja päivän uutislähetys, jolloin Fukushiman ydinvoimalan ongelmista ei vielä tiedetty, tämä teema on esillä kenties korostetusti (liite 2). Tässä teemassa juttutyyppejä oli kaikkein laajin: mukana oli sekä inserttejä, sähköitä, reportaaseja ja erilaisia haastatteluja sekä silminnäkijöiltä että asiantuntijoilta. Maanjäristys, tsunami ja niiden vaikutus alueella asuneiden tavallisten ihmisten elämään pysyi juttujen pääteemana seitsemän vuorokautta katastrofin jälkeen (liite 2). 19.3. eteenpäin kaikki Japania käsittelevät jutut keskittyivät yhtä poikkeusta (juttu 67, liite 3) lukuun ottamatta Fukushiman voimalan tilanteen seurantaan (liite 2, liite 4).

Käsillä olevan teeman jutuissa katastrofiuutisen ja television lajityypilliseen olemukseen liittyvä affektiivisuuden rakentaminen oli kenties kaikista teemoista eksplisiittisimmin havaittavissa. Erityisesti niin sanottua amatöörikuvaa ja suorana tapahtumapaikalta lähetettyä kuvaa käytettiin jutuissa muihin teemoihin verrattuna paljon (vrt. Pantti ja Andén-Papadopoulos 2011; Pantti ym. 2012). Lisäksi kuvamateriaali oli sisällöltään monipuolisempaa ja dramaattisempaa kuin esimerkiksi Fukushima-teeman jutuissa (ks. alaluku 6.1.). Kuitenkin myös tämän teeman juttujen kuvamateriaalissa oli huomattavaa toisteisuutta heti siitä lähtien, kun kuvaa ylipäänsä oli saatavilla. Kuten edellisessä alaluvussa esitin, toisteisuus saattaa osittain johtua käytännön sanelemista seikoista kuten käyttökelpoisen kuvamateriaalin puutteesta. Toisaalta osin juuri tästä syystä se saattaa muodostua hyvin voimakkaaksi tehokeinoksi, joka omalta osaltaan rakentaa tietynlaista affektiivisuutta sekä päivästä toiseen toistuviin juttuihin että koko aihepiiriä käsittelevään narratiiviseen kokonaisuuteen.

Yleiskäsityksen katastrofin uutisoinnin ensimmäisestä päivästä antavat esimerkiksi kolme inserttiä, jotka esitettiin ylimääräisessä uutislähetyksessä klo 12:05 (juttu 6, liite 3) ja illan pääuutislähetyksessä kello 20:30 (jutut 17 ja 21, liite 3). Japanin maanjäristys tapahtui suomalaisen uutiskoneiston kannalta suorastaan optimaaliseen aikaan, arkipäivän aamuna Suomen aikaa, joten Yleisradion uutistoimituksessa oli mahdollista kiinnittää työntekijöitä heti aamusta asti tapahtumien

seurantaan, tavoitella asiantuntijoita ja koostaa inserttejä päivän ja illan lähetyksiin. Maanjäristys ja tsunami olivatkin perjantain 11.3. illan pääuutislähetyksen ainoa aihe.

Juttu 6 (liite 3) alkaa hyvin dramaattisesti. Uutistenlukijan luettua studiossa jutun alkujuonnon, kuva siirtyy studiosta toimistoon, jossa pöydät, tuolit ja hyllyt heiluvat vimmatusti, ja valkoisiin paitoihin ja suoriin housuihin pukeutuneet ihmiset kyyristyvät seiniä vasten ja pöytien alle (otos 2/13, juttu 6, liite 3). Toimittajan kuvanauhan päälle lukema selostus eli niin kutsuttu voice over alkaa:

”Järistys iski 8.9 voimakkuudella iltapäivällä paikallista aikaa. Tokiossa järistys näytti ja kuulosti tältä.”

Ilmeisesti käsivaralta kuvatussa videokuvassa huone huojuu vimmatusti, kuva heiluu, ja ääniraidalta kuuluu toimittajan vaiettua huonekalujen ja rakennuksen heilumisesta aiheutuvaa ääntä sekä japaninkielisiä huudahduksia (juttu 6, otos 2/13, liite 3). Kuvan yläreunassa heilahtelevassa kyltissä näkyy Japanin yleisradion NHK:n logo (emt.). Toimittajan hiljaisuus kestää seuraavan otoksen alkuun saakka, noin viitisen sekuntia. Tästä havahduttavasta alusta juttu jatkuu järistysaluetta esittävän kartan (otos 3/13, juttu 6, liite 3) kautta toinen toistaan vaikuttavampiin katastrofimaaisemiin sillan ali ajelehtivista henkilöautoista ja laivoista (otos 5/13, juttu 6, liite 3) peltoa pitkin etenevään, kaiken tieltään hajottavaan mustan veden hyökyaaltoon (otos 7/13, juttu 6, liite 3) sekä veden vallassa olevasta palavasta kaupungista (otos 9/13 ja 11/13, juttu 6, liite 3) palavasta voimalaitoksesta nouseviin, useiden metrien korkuisiin tulipaloihin (otos 12/13, juttu 6, liite 3). Myös jutun ääniraita on vaikuttava: esimerkiksi otoksessa viisi toimittaja pitää jälleen tauon spiikkinsä päätteeksi, ja pauhaavan veden äänen lisäksi kuuluu vääntyvän metallin kirskunaa ja kolahtelua, kun vedessä ajelehtivat laivat ja autot törmäävät toisiinsa. Jutun lopuksi palataan vielä Tokioon, joka kuvitetaan särkyneellä bussipysäkillä ja toisiaan halaavilla naisilla (otos 13/13, juttu 6, liite 3).

Kuva 5. "Hyökyaalto vei mukanaan lukemattomia taloja ja autoja..." Juttu 6, otos 5, 11.3.2011.

Jutut 17 ja 21 (liite 2, liite 3) esitettiin kahdeksan ja puoli tuntia yllä kuvaillun jutun jälkeen. Pääuutislähetyksessä uutistenlukija on vaihtunut, ja hänellä on yllään tumma puku ja solmio, siis perinteinen suomalainen hautajaisasu. Hän myös puhuu jopa korostetun rauhallisesti, ja tilanteen poikkeuksellisuutta ja vakavuutta korostaa myös se, että hän ei toivota aluksi hyvää iltaa, vaan käy suoraan kertomaan Japania kohdanneesta katastrofista (juttu 17, otos 1/14, liite 3). Juttu 17 (liite 3) alkaa toimittajan voice overilla, joka sekin on rauhallinen. Kuvassa ollaan sisällä kaupassa, jonka työntekijät katsovat hämmentyneinä, kuinka lamput pyörivät katossa villisti (otos 2/14, juttu 17, liite 3). Kuva on otettu käsivaralta, ja se vaihtuu äkkinäisesti kameran liikkeen mukana. Myös otoksessa 3 ollaan sisätilassa, ihmiset pitävät kiinni heiluvista pöydistä ja yrittävät suojata päätään (juttu 17, liite 3). Toimittajan selostuksessa viitataan ulos siirtymiseen, ja otoskin vaihtuu ulkotilaan. Kuvassa japanilainen naistoimittaja kävelee kadulla ja puhuu samalla mikrofonin kameran seurattessa häntä, kun naisen takana olevan rakennuksen sisältä säntää äkkiä useita ihmisiä ulos ja rakennuksen seinästä irtoaa isoja kimpaleita laastia tai muuta vastaavaa (otos 4/14, juttu 17, liite 3):

Naistoimittaja: ”Olemme nyt Yokohaman keskustassa, missä maa järisee ja liikkeiden kyltit putoilevat maahan.” Kuvaaja: ”Perhana, täällähän on vaarallista! Äkkiä pois, äkkiä pois, äkkiä pois rakennusten luota!”

Ääniraidalta kuuluu toimittajan ja kuvaajan hengästyneen sananvaihdon lisäksi putoilevien esineiden ääntä ja muun muassa särkyvän lasin helinää (otos 4/14, juttu 17, liite 3). Kuvaaja ja toimittaja lähtevät juoksemaan pois rakennuksista, takaisin tulosuuntaansa (emt.). Otoksessa 5 siirrytään seuraamaan tsunamin aiheuttamaa tuhoa, jota seuraa kahden otoksen mittainen kartan ja animoidun grafiikan havainnollistus maanjäristyksen paikasta, sen syntymekanismista ja tsunamin etenemisestä Tyynellä valtamerellä (juttu 17, liite 3). Tämän jälkeen toimittajan puhe ja kuvamateriaali palaavat tsunamiin, ja otoksissa 9 ja 10 kuvamateriaali on samaa kuin jutun 6 otoksessa 5 (liite 3). Jutun 6 kuvamateriaalia käytettiin myös otoksissa 12 ja 14 (liite 3). Otoksesta 9 eteenpäin toimittaja korostaa puheessaan useita kertoja tsunamin aiheuttamien tuhojen suurta kokoluokkaa ja sitä, ettei kenelläkään ole tarkkaa kuvaa siitä, kuinka suuria tuhot itse asiassa ovat (juttu 17, liite 3). Kuin tätä alleviivataksaan Japanin silloinen valtiosihteeri Yukio Edano – josta sittemmin tuli maan hallituksen kasvot koko kolmoiskatastrofin seurausten ja pelastustöiden hoitamiseksi – käy toteamassa saman asian yhdessä otoksessa (otos 11/14, juttu 17, liite 3).

Molemmissa edellä eritellyissä jutuissa katastrofiuutisen affektiivisuus nousee hyvin esille sekä kertojan että toimijan diskursseissa eritoten materiaalissa, jossa katastrofi konkretisoituu kuvien lisäksi uutisjutuille poikkeuksellisenä äänen käyttönä. Erityisesti jutussa 6 toimittaja antaa ikään kuin materiaalin puhua puolestaan: näky on niin poikkeuksellinen ja raju, että journalistikin jää

sanattomaksi (otokset 2/13 ja 5/13, liite 3). Toisaalta toimittaja käyttää kertojan diskurssissa molempien juttujen tapauksessa tavallisesta uutisjutusta poikkeavan värikästä kieltä, esimerkiksi ilmaiset ”lukemattomia” (otos 5/13, juttu 6, liite 3) ja ”pyyhki tieltään kaiken, mitä eteen sattui” (otos 5/14, juttu 17, liite 3) harvoin kuuluvat rutiininomaiseen uutiskieleen, joka pyrkii objektiivisuusihanteen mukaan asiallisuuteen (vrt. Pietilä 1995c). Sekä jutussa 6 että jutussa 17 osa kuva- ja äänimateriaalin ravisuttavuudesta perustuu television todellisuusvaikutelmaan: ruudulla näkyvä kuva voisi olla peräisin maailmanlopun kuvastolla mässäilevästä Hollywood-tuotannosta, mutta koska kyseessä on television uutislähetys, oletetaan kuvaruudulla olevan ”juuri hetki sitten” tapahtunut tosiasia (vrt. Hannerz 2004; Pietilä 1995c; Ridell 1998). Samalla tavoin todellisuuden oletukseen nojaten affektiivisuutta juttujen 6 ja 17 (liite 3) kuvissa rakentavat toimijan diskurssissa esiintyvät henkilöt, järjestyksen ja tsunamin yllättämiksi joutuneet japanilaiset työpaikoillaan ja kodeissaan, kuten molempien juttujen avausotoksissa tai esimerkiksi valkoista liinaa veden varaan joutuneen talonsa ikkunasta heiluttava nainen jutun 6 otoksessa 8 ja jutun 17 otoksessa 12, tai jutun 17 toimittaja ja kuvaaja (liite 3). He ovat niin sanotusti oikeita ihmisiä, eivät kuivissa sisätiloissa studiolamppujen loisteessa puhuvia virkamiehiä (vrt. juttu 6, otos 10/13 ja juttu 17, otos 11/14, liite 3) tai elokuvasankareita, vaan keitä tahansa olosuhteiden armoille joutuneita, joiden ahdinkoon katsoja voi samastua (vrt. Pantti & Andén-Papadopoulos 2011; Pantti et al. 2012).

Jutun 21 (liite 3) näkökulmana ovat Japanin katastrofin pelastustyöt sekä kansainvälisten avustusjärjestöjen kuten Punaisen Ristin ja sen suomalaisen osaston rooli niiden toteuttamisessa. Tästä jutusta eteenpäin teeman jutut keskittyvät ennen kaikkea pelastustöihin ja uhreihin (liite 3). Juttuun on saatu haastateltavaksi SPR:n kansainvälisen avun johtajan Kalle Löövin lisäksi Japanin Punaisen Ristin edustaja Hajime Matsunaga, joka oli Tampereella Punaisen Ristin koulutuksessa maanjärjestyksen tapahtuessa (liite 3). Juttu alkaa Tampereelta SPR:n koulutuskeskuksesta, jossa Matsunaga on huomion keskipisteenä (otokset 2/14 ja 3/14, liite 3). Käsin piirretyn Japanin Punaisen Ristin merkin kautta (otos 4/14, liite 3) siirrytään Matsunagan haastatteluun, jossa hän kertoo rauhallisesti oman näkemyksensä tilanteesta tuhoalueella (otos 5/14, liite 3). Matsunagasta kuva siirtyy Japaniin, ja otoksissa 6-9 näytetään tsunamin tuhoa (liite 3). Otos 10 palauttaa fokuksen Suomeen, jossa kameran edessä seisoo SPR:n kansainvälisen avun johtaja Löövi (liite 3). Häntä haastatellaan kaikkiaan aineiston kolmessa jutussa. Löövi seisoo mustassa puvussa lasiseinäisessä aulatilassa antamassa haastattelua. Hän kuvailee Japanin valmiustasoa katastrofitilanteiden varalle. Otoksessa 11 käydään taas Japanissa, tällä kertaa kuvassa on pelastustyöntekijöitä ja ambulanssi (liite 3). Sitten palataan vielä kerran Suomeen kuulemaan Löövin viimeinen kommentti (otos 12/14, liite 3), kunnes juttu päättyy kahteen otokseen katukuvia Tokiosta iltahämärässä (otokset 13/14 ja

14/14, liite 3). Juttu 21 on sangen poikkeuksellinen katastrofijournalismin lajityypissä, sillä vaikka se keskittyy avustustoimenpiteisiin, siinä ei suoraan vedota katsojien auttamisenhaluun, vaan juttua voisi sanoa jopa myötätunnon toppuutteluksi (vrt. Höijer 2004; Pantti ym. 2012, 104–106, 109–114). Molemmat toimijan diskurssissa äänessä olevat haastateltavat korostavat Japanin sekä henkisesti että materiaalisesti hyvää valmiustasoa, ja Löövin puheen tarkkaan etukäteen määritellyistä tuotteista voisi tulkita auttamishalun hillitsemiseksi, kuten myös jutun lopettavan toimittajan repliikin, jossa todetaan, että Japani ei toistaiseksi ole pyytänyt ulkopuolista apua (otos 14/14, juttu 21, liite 3).

Katastrofijournalismin lajityypin vakionarratiiveihin kuuluvat myös erilaiset pelastumis- ja sankaritarinat (Nikkinen & Vacklin 2012, 181; Pantti et al. 2012; vrt. myös Höijer 2004). Sellaisia kerrottiin jo maanjäristystä ja tsunamia seuranneena päivänä, ja noin viikon ajan siitä eteenpäin erilaisia pelastustarinoita uutisoitiin lähes päivittäin (liite 3). Sunnuntain 13.3. pääuutislähetysten aloittaa juttu 29, jossa haastateltavana on kaksi hyökyaallosta selvinnyttä (liite 3). Juttu alkaa sillä, että toimittaja luonnehtii nähtävää videokuvaa aallonmurtajan yli syöksyvistä tummasta vesimassasta ennen näkemättömäksi, ja kertoo sen jälkeen lyhyesti, mitä tapahtui ja missä. Hyökyaallosta selviytyneen japanilaismiehen haastattelu alkaa siten, että hänen puheensa alkaa kuulua otoksen 7 aikana, kun kuvassa on veden varassa ajelehtiva maasturi, mutta vasta seuraavassa otoksessa nähdään nuorehko mies seisomassa talonsa edustalla (liite 3). Mies on tilanteeseen nähden lähes reipas:

”Taloni vaurioitui pahoin, minkä näkeminen oli todella masentavaa. Sitten vain ajattelin, että minkä sille voi. Nyt siivotaan yhdessä.”

Japanilaismiehen talon edustalta juttu siirtyy käsittelemään Fukushima ydinvoimalaonnettomuutta ja tsunamituhoalueen ytimessä sijaitsevan Ongawan ydinvoimalan tilaa (otokset 10/18–14/18, juttu 29, liite 3), mutta lopuksi palataan takaisin tsunamin tuhojen raivaukseen. Haastateltavana otoksissa 18 ja 19 on vanha mies, jonka roolia ei selvitetä sen tarkemmin, vaikka haastattelua edeltävä toimittajan puhe merkityksellistää hänet pelastustyöntekijäksi (juttu 29, liite 3). Hänenkin äänensävyensä ja asenteensa ovat lähes renot siihen nähden, millaisen hävityksen keskellä hän kameralle puhuu:

”Etelämpänä on alueita, missä tilanne on vielä huonompi. Ei auta muu, kuin tehdä parhaansa nyt.”

Sekä jutun 21 japanilaisen avustustyöntekijän reaktio että jutun 29 molemmat haastateltavat ovat hyviä esimerkkejä katastrofiuhrin ja avustustyöntekijän roolien problemaattisuudesta

katastrofijournalismissa ja affektiivisuuden rakentamisessa (liite 3). Yhtäältä kaikkien kolmen miehen asenne saattaa herättää ihailua heidän periksiantamattomuuttaan kohtaan. Toisaalta kuten Pantti ja kumppanit (2012, 52–54) huomauttavat, japanilaisten tapa esiintyä vaikeuksienkin jälkeen julkisesti tyyninä ja rauhallisina paljastaa länsimaisessa katastrofijournalistissa esiintyviä uhrin rooliin liittyviä odotuksia (Nikkinen & Vacklin 2012, 181; Porrasmaa 2012). Kun uhrin eivät käyttäydykään rooliin sisältyvien kulttuuristen odotusten mukaisesti, katastrofiuutisoinnin perinteiset kertomukset esimerkiksi luonnonkatastrofin aiheuttamista yhteiskunnallisista levottomuuksista ja traagisesta inhimillisestä häädystä eivät enää toimi (Pantti ym. 2012, 52–54). Sekä aineiston jutuissa että samaan aikaan julkaistuissa suomalaisissa sanomalehtijutuissa ihasteltiin ja ihmeteltiin japanilaisten tyyneyttä hävityksen edessä, mutta kuten Pantti ja kumppanit (emt., 53) nostavat esille, tällaiset narratiivit myös tukevat stereotypiaa japanilaisista tunneilmalsultaan länsimaisia köyhempinä ja estyneempinä tuottaen ja ylläpitäen sitä kautta kulttuurista toiseutta (Porrasmaa 2012; Rantasila 2011).

Japanilaisten rauhallisuuden korostaminen ei ole suinkaan uusi narratiivi. Esimerkiksi 17.1.1995 tapahtuneen Koben maanjäristyksen katastrofin tapahtumien kulusta ja uhrimäärästä uutisointi siirtyi rakentamaan tarinaa Japanista ja japanilaisuudesta, ja toimittajat ihmettelivät katastrofin jälkihoidon järjestelmällisyyttä ja esimerkiksi ryöstelyn puutetta (Hannerz 2004, 110, 112; Porrasmaa 2012, 93, 201). Lisäksi uutisoinnissa niin Kobesta kuin maaliskuun 11. päivän maanjäristyksestä korostui sekä Porrasmaan (2012, 180–181), Pantin ja kumppaneiden (2012, 53) että Hannerzin (2004, 111, 112) mukaan molempien maanjäristysten yhteydessä japanilaisten ”stoalaisuus”. Puhuttaessa katastrofiuutisen lajityypin uhrikuvauksiin liitetystä myötätuntouupumuksesta ja turruttavuuteen asti ylitse pursuvasta affektiivisuudesta käsitys japanilaisista tsunamiuhreista vähemmän samastuttavina ja auttamisen halua herättävinä on kiinnostava, sillä se nostaa esille muun muassa kärsimykseen ja sen avoimeen näyttämiseen liittyviä kulttuurisia arvoituksia. Toisin sanoen, yksiä affektiivisuuden ilmauksia pidetään parempina ja hyväksyttävämpinä kuin toisia. Tunteiden ilmaisu liittyy Pantin ja kumppaneiden (2012, 126–136, 138) sekä Uskalin (2007, 189) mukaan myös katastrofiavun hankkimiseen, sillä he katsovat, että hädän ja kärsimyksen uutisnäkyvyys on tärkeää myös katastrofiavun keräämiseksi.

Omanlaisensa kokonaisuus on myös tarkastellun ajanjakson ainoa Yleisradion oman toimittajan raportti katastrofialueelta. Missä kahdessa edellisessä jutussa katastrofin uhrin ja avustustyöntekijät merkityksellistettiin sinnikkäinä ja kenties jopa vieraannuttavan reipashenkisinä, siinä jutussa 57 (liite 3) affektiivisuutta rakennetaan ennen kaikkea samastuttavuuden tuottamisen kautta. Jutun keskiössä ovat talonsa menettänyt vanha pariskunta (otokset 6/30-8/30, 24/30–25/30, liite 3) ja

kalakauppias (otokset 15/30–19/30, liite 3), joiden yrityksiä luoda tavallista arkea hyökyaallon tuoman tuhon keskelle jutussa seurataan. Juttu on kuvattu päivälleen viikko maanjäristyksen ja tsunamin jälkeen, ja se alkaa kuvalla täysin tuhoutuneesta alueesta (otos 2/30, liite 3), jossa toimittajan mukaan oli kylän keskusta. Juttu on muihin aineiston juttuihin verrattuna melko nopeatahtiseksi leikattu, ja ensimmäisen kuuden otoksen aikana käydään läpi montaasimaisesti yksityiskohtia kylää kohdanneesta tuhosta, vaikka toimittajan puhe onkin rauhallista. Jos aiemmissa jutuissa pysyttiin enimmäkseen kohteliaan puolikuvan päässä juttujen henkilöistä, jutussa 57 kuvarajaukset tulevat lähemmäs, puolilähikuvaan ja lähikuvaan ja haastateltavien kasvojen ja käsien lisäksi kuvataan tsunamin jäljiltä jääneitä arkisia esineitä kuten lautasia, polkupyöriä ja sarjakuvialbumeita (otokset 3/30, 7/30, 14/30, 27/30 ja 28/30, liite 3). Tässäkin jutussa kerrotaan eräänlaista sankaritarinaa tuhojen raivauksiin osallistuvista palomiehistä, joita on tullut alueelle eri puolilta Japania. Vaikka palomiehet eivät ole jutussa äänessä, he näkyvät toimijan diskurssissa eri otoksissa työskentelemässä loppumattomalta vaikuttavan hävityksen keskellä (liite 3). Kertojan diskurssi merkityksellistää heitä utteriksi: vain hetkeksi he pysähtyvät, sillä kun kello tulee minuutilleen 14:46, kaikki työ lakkaa ja palomiehet painavat päänsä (otokset 10/30 ja 11/30, 26/30–30/30, liite 3). Juttu loppuu lähikuvaan päänsä painaneen japanilaismiehen kasvoista, tuulessa liikkuvaan lippuun ja hälytyssireenin ääneen (otos 30/30, liite 3).

Kuva 6. Pelastustyöt taukoavat. Juttu 57, otos 30. 18.3.2011.

Jostakin syystä juuri juttu 57 pakotti minut pysäyttämään työskentelyni joka katselukerralla, ja erityisesti jutun loppu sai minut liikuttumaan. Luultavasti juttu puhuttelee minua ennen kaikkea oman avustustyökokemukseni kautta, mutta jutussa on myös muihin aineiston juttuihin verrattuna varsin harkitun oloista affektiivisuuden rakentamista muun muassa kuvan rajausten, leikkauksen ja äänen käytön sekä kuvissa esiintyvien henkilöiden ja esineiden osalta. Kuten Detenberg ja Lang (2011) sekä Untz (2011) huomauttavat, lähikuvat ja puolilähikuvat mielletään puolikuvia ja kokokuvia affektiivisemmiksi ja niiden mielletään tekevän kohteensa samastuttavammiksi. Lisäksi jutussa rakennetaan samastuttavuutta yhtäältä suomalaisillekin tuttujen, hyökyaallon alle jääneiden

arkielämän esineiden kuvaamisen kautta, mutta toisaalta myös päästämällä hävityksen kokeneet ihmiset kertomaan itse kokemuksistaan omalla äänellään. Toisin kuin tavanomaisissa katastrofijournalismin kertomuksissa, joissa uhrit esitetään voimattomina ja avuttomina (Höijer, 2004; Pantti ym. 2012), jutun 57 henkilöt esitetään aktiivisina toimijoina, jotka pyrkivät itse parantamaan omaa tilannettaan, vaikka olosuhteet saattavat ulkopuolisen silmin vaikuttaa toivottomilta, ja kertojan diskurssi ne sellaisiksi nimeää (otokset 5/30, 11/30–12/30, juttu 57, liite 3). Toisaalta jutun haastateltavat eivät esiinny pelkästään reippaina selviytyjinä kuten jutuissa 21 ja 29, vaan he kertovat avoimesti olevansa huolissaan tulevasta (otos 16/30–18/30, juttu 57, liite 3) ja menettäneensä koko aikaisemman elämänsä aikana keränneen vaurauden (otos 25/30, juttu 57, liite 3). Kenties juuri tämän vuoksi jutun henkilöt eivät näyttäyty niin vieraina ja toisina kuin jutuissa 21 ja 29.

Kaiken kaikkiaan tsunamin uhreja käsiteltiin Yleisradion uutisissa ainakin osittain tavanomaisista katastrofiuutisten käytännöistä poikkeavalla tavalla. Esimerkiksi toisin kuin vuonna 2010 sattuneen Haitin maanjäristyksen tai vuoden 2004 Tyynen valtameren tsunamin tapauksessa, kuolleita tai loukkaantuneita kuvattu juuri lainkaan, eikä heitä sen suuremmin yksilöity, vaan useimmissa teeman jutuissa puhuttiin määrittelemättömästä uhrien joukosta, jota kuvallistettiin muun muassa paareilla makaavin vanhuksin tai kouluihin evakuoituin ihmisjoukoin, kuten jutussa 31 (liite 3; vrt. Höijer 2004; Chouliaraki 2010; Pantti ym. 2012). Tämän kaltaisella uhrikuvauksella on mielenkiintoisia implikaatioita affektiivisuuden rakentamisen kannalta, sillä yhtäältä jutun 57 tapaan aktiivisina toimijoina kuvatut henkilöt voivat olla samastuttavia ja myötätuntoa herättäviä, mutta toisaalta aktiivinen katastrofiuhri ei sovi länsimaisen katastrofijournalismin perinteisiin roolituksiin ja voi tuntua kulttuurisesti vieraalta, kuten edellä Panttia ja kumppaneita (2012) mukailen totesin. Myös uhrien joukkoina esittäminen on ongelmallista, sillä – kuten Kyrölän väitöskirjan (2010) ylipainoisten tapauksessa – katastrofin uhrien kuvaaminen epämääräisenä joukkona toimii affektiivisesti myös toiseen suuntaan ja korostaa uhrien etäisyyttä.

Katastrofin uhrien kuvaamiseen ja roolittamiseen liittyy monitasoisia sekä kertojan että toimijan diskurssin tasolla tapahtuvia arvotuksia ja diskursiivisen vallankäytön limittyymiä, jotka osaltaan vaikuttavat siihen, millaisilla keinoilla affektiivisuutta uhrien yhteydessä rakennetaan. Kuten Chouliaraki (2010, 521, 527–530) huomauttaa, affektiivisuuden rakentaminen samastumisen tai etäännyttämisen kautta vaikuttaa omalta osaltaan siihen, kenet mielletään avun ja myötätunnon arvoisiksi. Pantin ja kumppanien (2012, 56) mukaan esimerkiksi uhrien määrän korostamisessa on myös geopoliittisia elementtejä: katastrofit tapahtuvat Idässä tai Etelässä, jossa ihmisiä on paljon ja he ovat köyhiä, katastrofeja tapahtuu usein, ja kulttuurit ovat länsimaisille vieraita. Tässä alaluvussa

käsitellyn teeman jutuissa affektiivisuutta rakennettiin sekä samastuttavaan että toiseuttavaan suuntaan. Aineistossa tulivat esiin katastrofiraportoinnin kliseisiin kuuluvat yksilöidyt sankari- tai pelastumisen narratiivit ja toisaalta evakuoitujen ja uhrien kuvaaminen epämääräisinä lukuina ja evakuointikeskusten nurkissa kyhjöttävinä ihmisjoukkoina.

6.3. Talous, globalisaatio ja etnosentrisyys

Aineiston kolmas tema oli Fukushima ydinonnettomuutta käsitelleiden juttujen ohella ehdottomasti tasoltaan abstraktein ja sekä kuvallisesti että sanallisesti etäisimmäksi jäävä. Talousnäkökulma nousi esiin jo 11.3. kello 20:30 lähetyksessä, ja se oli lähes päivittäinen aihe katastrofiuutisoinnin ensimmäisen viikon aikana (liite 4). Tarkastelemani ajanjakson aikana esitetyistä 69 jutusta 14 oli luettavissa talousteemaan, mutta aihe oli mukana myös joissakin tsunamin uhreja tai Fukushimaa pääteemanaan käsittelevissä jutuissa (liite 4). Uutisoinnin alkuvaiheessa talousteemaiset jutut keskittyivät ennen kaikkea katastrofin aiheuttamien tuhojen taloudelliseen arvoon ja niiden globaalia taloutta koskeviin vaikutuksiin, mutta talousjuttuihin tuli pian myös selvä Suomi-näkökulma, ja esimerkiksi suurin osa jutuissa haastatelluista henkilöistä oli suomalaisia talousalan asiantuntijoita. Talousnäkökulman jutuissa nousi kaikkein selkeimmin esille Pietilän (1995b ja 1995c) esille nostama kuvallisen ja sanallisen aineksen ristiriita tai niiden hyvin viitteellinen yhteys. Fukushima-temaan tapaan (vrt. alaluku 6.1.) talousaiheisille jutuille tyypillistä oli suomalaisasiantuntijan hyvin rauhallisen ja jopa lakonisen haastattelun yhdistäminen katastrofialueelta tulleeseen dramaattiseen kuvamateriaaliin (liite 3). Toinen tapa käsitellä aihetta kuvallisesti oli yhdistää katastrofimateriaaliin ja suomalaisten haastateltavien kuviin arkistomateriaalia tai hyvin viitteellisesti talousaiheeseen liittyvää kuvaa (liite 3; vrt. esim. Pietilä 1995c, 38–54).

Esimerkiksi 11.3. klo 20:30 lähetyksen talousjuttu (23) alkaa suomalaisnäkökulmalla, kuvailemalla Japanissa edustettuina olevien suomalaisyritysten työntekijöiden tilannetta (otokset 1/19-6/19, liite 3). Uutistenlukijan alkujuonnon jälkeen kuvassa (otos 2/19, juttu 23, liite 3) on jutussa 17 käytettyä kuvaa Yokohamasta, joskin otoksen alusta on leikattu pois naistoimittajan puhe (vrt. alaluku 2.2.). Toimittaja kertoo voice overissa, että ensimmäisten tietojen mukaan suomalaisyritysten työntekijöillä ei ole hätää, vaikka kaikkia ei olekaan tavoitettu. Seuraavassa otoksessa (4/19, liite 3) toimittaja kuitenkin toteaa, että itse asiassa suurin osa suomalaisyritysten työntekijöistä on japanilaisia ja suomalaisia on vain muutamia kymmeniä. Otoksen kuvassa ryhmä japanilaisia seisoo toimistovaatteissa ulkosalla. Juttu etenee tästä Wärtsilän viestintäjohtajan haastattelun kautta Suomalais-japanilaisen kauppakamarin toimitusjohtajan haastatteluun, joka kestää juontoineen

neljän otoksen (8/19–11/19) ajan. Nämä otokset on kuvitettu kaduilla jonottavilla toimistoasuisilla japanilaisilla ja pelastusajoneuvojen ympäröimällä tiilirakennuksella. Tästä edetään suomalaisen talousasiantuntijan haastatteluun, josta alkaa jutun toisen painopisteen, katastrofin globaalien taloudellisten vaikutusten käsittely. Haastattelupätkien väliin ja jutun päätteeksi sijoitetut toimittajan voice overit on kuvitettu huomattavasti jutun alkupuolta dramaattisemmalla materiaalilla, erityisesti otoksissa 14 ja 18–19, joissa näytetään ilmakuvaa meren rannassa sijaitsevasta voimalaitoksesta ja öljynjalostamon tulipalosta (liite 3). Affektiivisuuden rakentaminen ja kertojan diskurssin merkityksellistämistyö ovatkin korostetuimmillaan jutun viimeisessä otoksessa, jossa kuvataan helikopterista räjähdysmäisesti palavaa öljynjalostamo. Toimittajan voice overin viimeiset kaksi lausetta kuuluvat:

”Jos Japani joutuu kasvattamaan energiantuontiaan, voivat sen vaikutukset levitä laajalle. Japanin tapahtumat ovat jälleen muistutus yhteen verkottuneen maailman käänntöpuolesta.”

Kuva 7. Globalisaation käänntöpuoli? Juttu 23, otos 19. 11.3.2011

Öljynjalostamon palo saa otoksessa lukuisia merkityksiä. Sen voi tulkita symboloivan koko Japanin tilannetta, mutta se voi saada myös huomattavasti uhkaavamman merkityksen suhteutuessaan toimittajan puheeseen: yhteen verkottuneessa maailmassa talouden vaikutukset voivat levitä Japanista räjähdysmäisen palon lailla muihin maihin. Jutun kuvituksessa on kaksi affektiivisuuden rakentamisen kannalta kiinnostavaa tasoa: japanilaisten väkijoukkojen kuvaus, kun puhe on suomalaisista työntekijöistä, sekä edellä kuvattu tulipalo-otosten rakentama kohta.

Vastaavalla tavalla kuvitetussa, sekä suomalaisyrityksiä että yleisemmin Japanin ja maailmanlaajuista taloutta ruotineessa jutussa 38 maanantailta 14.3. erityisesti ihmisjoukkojen käyttäminen kuvituksessa nostaa esille useita tapoja, joilla joukkoja käytetään merkityksellistämään yhtä jos toista asiaa (liite 3; vrt. Pietilä 1995c, 107–123). Juttu alkaa uutistenlukijan juonnon jälkeen Tokion pörssirakennuksen sisältä otoksella (2/19, liite 3), jossa kamera liikkuu ylemmästä kerroksesta kiertäen alas, pysähtyen kolmeen huolestuneen näköiseen työntekijään, kun toimittaja

kertoo voice overissaan maailman markkinoiden pelästyneen pahanpäiväisesti. Seuraavassa otoksessa toimittaja selostaa pörssikurssien ja erityisesti ydinvoimalayhtiöiden osakkeiden laskeneen rajusti, ja kuvassa viestiä pönkittää vilkkuva monitori, joka näyttää laskevaa käyrää (otos 3/19, liite 3). Käyrästä siirrytään kuuntelemaan suomalaista talousasiantuntijaa, joka arvelee katastrofin globaalien vaikutusten jäävän vähäiseksi (otos 4/19, liite 3). Suomalaisasiantuntijan puolikuvasta hypätään kahden otoksen ajaksi takaisin pörssikursseihin, jotka jälleen kuvallistuvat seinälliseksi monitoreja täynnä lukuja ja käyriä (otokset 5/19 ja 6/19, liite 3). Väkijoukot tulevat kuvaan seuraavassa otoksessa (7/19, liite 3), halliten jutun kuvamateriaalia seuraavan kymmenen otoksen ajan (liite 3).

Otoksissa 7-8 ihmiset jonottavat kaupan kassoille, ja toimittajan voice over kertoo, että Japanin keskuspankki on pumpannut markkinoille 140 miljardia euroa, mutta katastrofin vaikutukset ovat heijastuneet sekä muualle Aasiaan että Eurooppaan (juttu 38, liite 3). Otoksissa 9-11 puolestaan ollaan huoltoasemalla, jonne autot jonottavat tankattavaksi (emt.). Ääniraidalla Nokian edustaja kertoo puhelinhaastattelussa yhtiön tilanteesta (emt.). Otoksissa 12–16 seurataan ruuhka-aikaa tukiolaisella juna-asemalla, ihmisiä kävelee portaissa ja ahtautuu juniin asemahenkilökunnan avustuksella (emt.). Voice overissa selitetään katastrofin infrastruktuurille aiheuttamia vahinkoja ja niiden vaikutuksia muun muassa maailman elektroniikkateollisuuteen (emt.). Lopuksi palataan suomalaisen asiantuntijan pariin, joka kertoo, että elektroniikkateollisuudessa vahingot jakautuvat eri tavoin eri toimijoille (otos 17/19, juttu 38, liite 3). Tästä siirrytään toimittajan viimeiseen kommenttiin, jonka mukaan jälleenrakentaminen voi vauhdittaa myös Japanin talouden toipumista (otos 18/19, emt.). Jutun lopettaa haastateltava, joka muistuttaa, että jälleenrakennuksessa myös suomalaisyhtiöt voivat hyötyä esimerkiksi puutavaran kysynnän kasvusta (otos 19/19, emt.).

Kuva 8. Talouden rattaat pyörimässä. Juttu 38, otos 8. 14.3.2011.

Jutussa 38 nousee esiin monta abstrakteista aiheista kertovan uutisjutun käytännön ongelmaa, joista keskeisin lienee se, kuinka kuvittaa esimerkiksi pörssikursseja ja maailmantaloutta ilman, että juttu on kuvallisesti kulunut tai alleviivaava (liite 3; vrt. Pietilä 1995c, 93–103). Kuten Pietilän (emt.) käsittelemässä Yhdysvaltojen keskuspankkia koskevassa jutussa myös edellä eritellyissä jutuissa väkijoukot merkityksellistyvät toimittajien selostuksissa ja haastateltavien puheissa mainituiksi ”talouden toimeliaisuudeksi” ja markkinavoimiksi (liite 3). Toisaalta sekä jutussa 38 että 23 rakentuu mielenkiintoisia vastakkainasetteluja suomalaisten asiantuntijoiden ja japanilaisten tavallisten kansalaisten välille suomalaisten esiintyessä haastatteluissa yksilöinä puolikuvissa ja japanilaisten toimiessa enimmäkseen anonyymina massana tai ryhminä, jotka liikkuvat ryppäinä paikasta toiseen (kaupan kassoille, huoltoasemalle, juniin ja junista pois) (liite 3, ks. myös Detenberg & Lang 2010; Fiske 1987; Untz 2010).

Affektiivisuuden rakentamisen kannalta kuvallinen eronteko suomalaisten ja japanilaisten välille on oleellista, kun jutun kuvallisen ja sanallisen aineksen yhteys ei ole eksplisiittinen tai yksiselitteinen, vaan kuva suhteutuu tekstiin enimmäkseen aiheen tasolla ja hyvin viitteellisesti (vrt. Pietilä 1995c, 46–47). Juttujen 23 ja 38 (liite 3) tapauksessa kertojan diskurssin sanallisesta osuudesta tai toimijoiden diskurssista (haastateltavat) on vaikeaa erottaa erityisen vahvoja tai selviä affektiivisuuden rakentamisen keinoja. Sen sijaan juttujen affektiivisuus rakentuu kuvallisessa diskurssissa, jonka yhteys kertojan sanalliseen diskurssiin on hyvin ylimalkainen. Eronteko suomalaisten yksilöiden ja japanilaisen joukon välillä on huomionarvoista, sillä kuten edellisessä alaluvussa totesin, se rakentaa yhtäältä samastuttavuutta suomalaisiin ja toisaalta esittää japanilaiset homogeenisena ja vieraana massana (vrt. Porrasmäki 2012, 20).

Samastuttavuuden rakentaminen suhteessa suomalaisiin ja japanilaisten kuvaaminen toisina voidaan nähdä osana domestikaatioksi⁶ kutsuttua ulkomaanjournalismin käytäntöä. Pantti, Wahl-Jorgensen ja Cottle (2012, 55) mieltävät esimerkiksi katastrofiuutisten talousnäkökulman domestikaation yhdeksi muodoksi. Domestikaatiolla tarkoitetaan kaukaisten tapahtumien sitomista tavalla tai toisella yleisön kotimaan asioihin ja kyseisen tapahtuman tarkastelemista ennen kaikkea kansallisesta näkökulmasta (emt. 2012, 49). Journalistisen käytännön kontekstissa ja nimenomaan ulkomaan uutisoinnissa tämä tarkoittaa esimerkiksi suomalaisia tavalla tai toisella koskettavan tai kiinnostavan näkökulman etsimistä ja korostamista, sillä tätä pidetään keinona saada yleisö kiinnostumaan aiheesta myös laajemmin (Pantti ym. 2012, 49). Pantin ja kumppaneiden (2012, 55)

⁶ Domestikaation käsitettä käytetään myös etnografisesti suuntautuneessa mediatutkimuksessa. Tällöin se on suomennettu kotouttamiseksi, kuten Virve Peterin (2006) väitöskirjassa. Termistä kyseisen tutkimusperinteen yhteydessä, ks. esim. Silverstone (2006).

mukaan domestikaatio on ongelmallinen käytäntö, sillä se on toiseuden tuottamisen keino ja vaikuttaa liiaksi siihen, millaisia juttuja katastrofeista ylipäänsä julkaistaan (vrt. Galtung & Ruge 1974). Domestikaatio ei sinänsä ole hyvä tai huono asia, mutta sitä ja siihen liittyviä affektiivisuuden rakentamisen keinoja on tarkasteltava kriittisesti, sillä ne ovat osa journalismin kautta tapahtuvaa yhteisöjen ja yhteisöllisyyden rakentamisen, kuten myös yhteisöjen ulkopuolelle rajaamisen toimintaa (vrt. Pantti 2011; Ahmed 2010, 2004). Domestikaatioon liittyvän affektiivisuuden rakentamisen näkökulmasta mielenkiintoisia ovat ennen kaikkea ne talousteeman jutut, joissa suomalaiskeskeinen näkökulma läpäisi koko jutun. Tällaisia olivat esimerkiksi katastrofin vaikutusta japanilaisautojen maahantuontiin käsitellyt insertti (juttu 55, liite 3) sekä insertti Japanin roolista suomalaiskuntien lainoittajana (juttu 49, liite 3). Molempien juttujen kuvallisen ja sanallisen diskurssin suhde on myös tarkastelemisen arvoinen, sillä kuvan ja sanan näennäinen ristiriita tai hyvin löyhä eksplisiittinen yhteys nousevat jälleen esille.

Maaliskuun 16. päivä esitetty juttu 49 (liite 3) alkaa kahdella otoksella (2/19 ja 3/19) suomalaisesta päiväkodista toimittajan selostaessa voice overissa, että monen suomalaisen kunnan päiväkodit, sairaalat ja koulut on rakennettu Japanista lainatulla rahalla. Seuraavan kahden otoksen aikana toimittaja kertoo, että viime vuonna (vuonna 2010) jopa puolet Kuntarahoitus-nimisen organisaation rahoituksesta tuli Japanista (otos 4/19-5/19, liite 3). Voice overia kuvittaa yleiskuva kiiltäväseinäisestä rakennuksesta (otos 4/19, liite 3), jonka kylkeä koristaa punainen risti, johon kamera tarkentaa (otos 5/19, liite 3). Ollaan siis sairaalassa, joka kenties on maksettu japanilaisella rahalla. Otoksessa 6 toimittaja kuitenkin rauhoittelee, että Japanin kriisi ei vaaranna suomalaiskuntien taloutta, joskin kuvassa näkyy ihmisiä pyörätuoleissa ja kulkemassa sairaalan tai terveyskeskuksen käytävillä (liite 3). Otosta voi tulkita ainakin kahdella tavalla: joko pyörätuolit ja sairaala symboloivat kriisin rampauttamaa Japania tai ne symboloivat sitä, mikä Japanin kriisin takia mahdollisesti voisi Suomessa vaarantua eli vanhusten ja sairaiden hoito ajanmukaisissa laitoksissa.

Otos 7 (juttu 49, liite 3) siirtyy pois sairaalasta toimistoon, jossa puolikuvaan aseteltu Kuntarahoituksen toimitusjohtaja puhuu organisaationsa varainhankinnasta. Otoksissa 8 ja 9 toimittaja selostaa kuntarahoituksen toimintaa, ja kamera kuvaa toimistoa, jossa kaksi nuorempaa miestä työskentelee monitorien ääressä (juttu 49, liite 3; vrt. juttu 38, liite 3). Otoksessa 10 palataan jälleen toimitusjohtajaan, joka kertoo edelleen, että Kuntarahoituksen talous ei ole vaarassa, ja Japanin markkinoillekin voidaan palata (liite 3). Seuraavassa otoksessa (11/19, liite 3) sekä toimittaja että haastateltava näkyvät kokokuvassa, ja toimittaja kysyy, miksi ihmeessä Kuntarahoitus on alun alkaen lähtenytkään Japaniin. Kysymyksen jälkeen alkaa jutun kuvallisesti

mielenkiintoisin osuus: toimittajan selostus otoksissa 12–14 ja 16–19 on kuvitettu videokuvilla tsunamin tuhoamalta alueelta, mutta sen enempää toimittaja kuin haastateltavakaan eivät viittaa puheissaan katastrofiin (liite 3). Sitä vastoin puheessa käsitellään japanilaisten sijoittajien ja rahanlainaajien toiveita ja odotuksia sekä sitä, että Japani on merkittävä kansainvälisten organisaatioiden rahoittaja (emt.). Otosten kuvissa taas liikutaan veden valtaamalla kaduilla, kamera seuraa pelastusajoneuvoja ja kuvaa tuhoutunutta kaupunkimaisemaa (emt.).

Missä jutun alkupuolen kuvakerronta on tekstiin nähden toisteista – puhutaan päiväkodista, näytetään päiväkotia – niin loppupuolella elementtien välinen suhde jää hyvin viitteelliseksi ja monimieliseksi, kertojan diskurssin löyhän määrittelyn varaan. Affektiivisuuden rakentamisen näkökulmasta juttu on pulmallinen, sillä alkupuolen kuvakerronnassa autettavan rooleissa olevien henkilöiden (lapset, sairaat) voisi yhtäältä tulkita rakentavan domestikoitua myötätuntoa: Japanin kriisi koskettaa myös meitä suomalaisia (otokset 2/19-3/19, 6/19, juttu 49, liite 3). Toisaalta jutun loppuosassa katastrofikuvat jäävät viitteellisiksi, lähes esteettisiksi elementeiksi, jotka merkityksellistyvät suomalauskuntien rahoituksen jatkamista hankaloittaviksi seikoiksi (otokset 12/19–14/19, 16/19–19/19, juttu 49, liite 3). Viimeisessä kolmessa otoksessa (16/19–19/19, emt.) toimittaja kertoo, että rahoitusongelma ei kuitenkaan koske vain kuntia, vaan koko Suomea ja isoja kansainvälisiä organisaatioita. Katastrofikuviin yhdistettynä tämän voisi tulkita globaalina myötätunnon herättelyksi: tapahtunut vaikuttaa koko maailmaan (vrt Pantti ym. 2012, 154).

Yhtä lailla pulmallinen, monimerkityksellinen ja jopa tahattoman koominen on 17.3. esitetty juttu 55 (liite 3) katastrofin vaikutuksesta japanilaisautojen kauppaan Suomessa. Jutussa kerrotaan, että viikko katastrofin jälkeen muun muassa autotehtaat ovat jälleen käynnistäneet tuotantoaan, vaikka sähköstä on alueella pulaa (otokset 2/15-5/15, juttu 55, liite 3). Otosten kuvissa edetään autotehtaan kokoonpanolinjalta (otokset 2/19-4/19; liite 3) siihen, että valmis auto ajetaan ulos tehtaasta (otos 5/15, liite 3). Otoksessa 6 siirrytään suomalaiseen autokauppaan, jossa kamera viipyilee kiiltävissä uusissa maastoautoissa, ja toimittaja kertoo voice overissaan, että autokaupan uskotaan jatkuvan lähes normaalisti (juttu 55, liite 3). Otoksissa 7 ja 8 japanilaismerkkien Suomen edustajat kertovat, että asiakkailta ei ole hätää vaan autoja saa tavalliseen tapaan (emt.). Otoksissa 9-11 kamera kiertää jälleen autokaupoissa esillä olevien kulkuneuvojen parissa, kun toimittaja selostaa ääniraidalla kuinka suuri osa suomalaisten autoista on japanilaista merkkiä (emt.). Otoksen 11 lopussa toimittaja toteaa, että autokauppiaille on mielessä muutakin kuin myynti (emt.). Otoksessa 12 etualalla on suuri Toyotan mainos, ja taka-alalla mies ja nainen keskustelevat pöydän ääressä, meneillään siis saattaa hyvinkin olla myyntitilanne (emt.). Otoksen ääniraidalla ja seuraavassa otoksessa puolikuvassa seisova Toyotan edustaja kuitenkin kertoo, että Toyota keskittyy katastrofialueella

ihmisten auttamiseen, mutta tehdas on käynnistetty kyseisenä päivänä (otos 13, juttu 55, liite 3). Otoksessa 14 Mazdan edustaja puolestaan kertoo, että yhtiö pitää tuotannon pysähdyksissä sunnuntaihin saakka (juttu 55, liite 3). Hänen puheensa jatkuu voice overina jutun viimeisessä otoksessa (15/15, juttu 55, liite 3), jonka kuvamateriaalina on veden varassa ajelehtivia palavia autoja. Edustajan repliikki kuuluu:

”(...)Tietysti kaikille suurin asia on tää tragedia, joka Japanissa on tapahtunut ja tietysti se on kaikilla tällä hetkellä päällimmäisenä.”

Mazdan edustajan viimeinen repliikki omalla tavallaan kiteyttää jutun monimielisyyden. Hän todennäköisesti tarkoittaa tragedialla koko Japanin katastrofia tsunamista ydinvoimalaonnettomuuteen, mutta koko jutun kontekstissa ja erityisesti kuvaan palavista autoista yhdistettynä lausuman voi tulkita myös niin, että itse asiassa sana tragedia viittaakin autotehtaiden pysähtymiseen ja kuvassa näkyvien autojen tuhoutumiseen luonnonvoimien kynsissä (otos 15/15, juttu 55, liite 3). Jutun kuvallista ilmaisua voi kaiken kaikkiaan tulkita hivenen ilkkuriseksi. Alkupuolen tehdasjakson jälkeen uusia autoja kuvataan autokaupassa lähes mainosmaisesti estetisoiden, kun merkkien edustajat vakuuttelevat, että Japanin historian suurin maanjäristys ei pääse häiritsemään suomalaisten auton ostosuunnitelmia. Affektiivisuus rakentuu jutussa siis ainakin kahdella tasolla, yhtäältä kyseisen jutun kokonaiskerronnassa että toisaalta sen suhteessa laajempaan, tämän jutun yhteydessä jo viikon jatkuneeseen katastrofiuutisten kaanoniin.

Tämäntyyppinen katastrofiuutisten harjoittama domestikaatio voi nähdäkseni olla perusteltua, kun tapahtumilla on todellinen ja tuntuva vaikutus myös katastrofialueen ulkopuolella, mutta samaan aikaan domestikaatio tuottaa ja uusintaa eroja meidän ja niiden, omien ja vieraiden välillä. Tämä tapahtuu siten, että katastrofialue ja sen tapahtumat esitetään kotimaan etuja haittaavina tai vaihtoehtoisesti mahdollisuutena hyötyä toisten ahdingosta. Japanin katastrofiin liittyvien talousuutisten muihin aihealueisiin verrattuna kohtalaisen suurta määrää on myös kritisoitu (Pantti ym. 2012 49, 154; Rantasila 2011; vrt. myös Porrasmaa 2012). On silti huomattava, että Japanin katastrofilla todella oli aidosti vaikutusta globaaliin talouteen, onhan maa maailman kolmanneksi suurin talousmahti. Japanin tapauksessa talousnäkökulman jutuilla on kuitenkin taipumusta toistaa kliseitä niin sanotusta suuryritys Japanista (engl. Japan Inc.; ks. mm. Hannerz 2004; Porrasmaa 2012, 91–92), ja kun tämän yhdistyy esimerkiksi korostuneeseen suomalaisnäkökulmaan, juttujen affektiiviset merkitykset ovat usein vähintään mutkikkaita, kuten edellä on tullut esille. Lisäksi talousuutisointi – johon affektiivisuuden ei perinteisesti mielletä kuuluvan (Richards 2010) – tarjoaa mahdollisuuden eritellä piiloisempia affektiivisuuden rakentamisen keinoja, kuten esimerkiksi edellä käsitellyissä jutuissa 38 ja 55 kävi ilmi. On syytä pitää myös mielessä, että kyseessä ei ole

uusi ilmiö, vaan talousjuttujen määrää kritisoitiin esimerkiksi Tyynen valtameren tsunamin uutisoinnin tutkimuksen ja arvioinnin yhteydessäkin (Kivikuru 2006; Rahkonen & Ahva 2005; Raittila 2005).

6.4. Häädänalaiset suomalaiset Japanissa

Edellä esitelty domestikaation käsite nousee voimakkaimmin esiin katastrofiuutisissa, jotka keskittyvät oman maan kansalaisiin katastrofialueella, ja tästä tulokulmasta kansallisen näkökulman käyttöä katastrofiuutisoinnissa on kritisoitu laajalti sekä Suomessa että kansainvälisesti, muun muassa Tyynen valtameren vuoden 2004 tsunamikatastrofin uutisoinnin yhteydessä (Kivikuru 2006; Pantti ym. 2012; Rahkonen & Ahva 2005; Raittila 2005). Affektiivisuuden rakentamisen kannalta tämän teeman jutut toimivat ennen kaikkea samastumisen ja kansallisen läheisyyden sekä kansallisen yhteisön muodostamisen kautta. Lisäksi jutuissa epäilemättä vaikuttivat taustalla aikaisemmat katastrofit ja kriisit, kuten edellä mainittu vuoden 2004 tsunami sekä esimerkiksi suomalaisten evakuointi Egyptistä aikaisemmin keväällä 2011.

Kansallinen näkökulma oli voimakkaasti läsnä maanjäristyksen ja tsunamin uutisoinnissa heti perjantain 11.3. aamusta lähtien, ja Japanissa olevien suomalaisten lukumäärää ja mahdollisia uhreja seurattiin tarkasti lähes viikon ajan maanjäristyksestä, kuten myös Japanista palanneiden suomalaisten tunnelmia. Uutisoinnin alkupuolella Japanissa oleskelevia suomalaisia edusti Suomen Tokion-suurlähetystö ja erityisesti lähetystön lehdistö- ja kulttuurineuvos Mikko Koivumaa, joka antoi perjantaina 11.3. puhelinhaastatteluja Tokiosta lähes tunnin välein. Puoleen päivään mennessä Suomen aikaa Tokiosta ja muualta Japanista oli tavoitettu muitakin suomalaisia (muun muassa minut), joiden erimittaisia haastatteluita käytettiin iltapäivän ja illan uutislähetyksissä. Koska kaikki saadut haastattelut tehtiin puhelimitse, jutut kuvitettiin Japanista tulleella kuvamateriaalilla, mistä seurasi mielenkiintoisia kuvan ja puhutun aineksen väliseen suhteeseen liittyviä ongelmia, kuten esimerkiksi jutuista 7, 20 ja 53 käy ilmi (liite 3).

Juttu 7 (liite 3) on Suomen Tokion-suurlähetystön lehdistö- ja kulttuurineuvos Mikko Koivumaan puhelinhaastattelu, joka lähetettiin perjantaina 11.3. klo 12:05 uutislähetyksessä. Koivumaa oli antanut ensimmäisen haastattelunsa tuntia aikaisemmin. Uutistenlukija haastattelee häntä studiosta, ja haastattelu alkaa uutistenlukijan toteamuksella, että lehdistöneuvos on nyt puhelinyhteyden päässä. Kameraan katsoen uutistenlukija esittää Koivumaaalle ensimmäisen kysymyksen (otos 1/4, juttu 7, liite 3). Koivumaan alkaessa vastata kuvaan tulee Japanin kartta, ja karttanäkymän oikeassa alalaidassa näkyy hänen pieni valokuvansa ja nimensä (otos 2/4, emt.). Koivumaa kertoo, millainen tilanne Japanissa on juuri sillä hetkellä, ja että tieto tilanteesta päivittyy jatkuvasti. Otos vaihtuu

kesken neuvoksen lauseen ilmakehuun pellostaan, jota pitkin tsunami etenee (otos 3/4, emt.).

Kyseinen kuvamateriaali toistuu 11.3. uutisissa useita kertoja eri jutuissa, muun muassa lehdistöneuvoksen ja muutaman muun haastattelun kuvituksena. Otos ei tämän jälkeen vaihdu enää lainkaan ennen aivan haastattelun loppua, vaan kuvanauha pyörii haastattelun taustalla lähes kaksi minuuttia keskeytymättä, seuraten tsunamin puskevan veden liikkeitä pelloilla ja teollisuusalueilla (otos 3/4, juttu 7, liite 3). Koivumaan ja uutistenlukijan äänten taustalla kuuluu englanninkielinen, tsunamin etenemistä kuvaava selostus (emt.). Koivumaan kuvailtua Japanin tilannetta uutistenlukija esittää kysymyksiä siellä oleskelevista suomalaisista, mutta haastattelun pääpaino on yleisemmin Japanin tilanteessa (liite 3).

Kello 20:30 uutislähetysessä esitetyssä jutussa 20 (liite 3) haastateltiin puhelimitse kahta Tokiossa ollutta suomalaisnaista, sekä tekstiviestin välityksellä Sendaista tavoitettua naista. Yli kolme minuuttia kestävän insertin aluksi uutistenlukija kertoo, kuinka ulkoministeriö pyrkii tavoittamaan kaikkia Japanissa oleskelevia suomalaisia (otos 1/28, juttu 20, liite 3). Uutistenlukija kertoo, että ulkoministeriön mukaan pahimmalla tuhoalueella on vajaa sata suomalaista (emt.). Uutistenlukijan osuuden jälkeen insertti lähtee liikkeelle ensimmäisen haastateltavan esittelyllä: Tokiossa asuva vaihto-opiskelija oli paikallisjunassa, kun järitys alkoi (otos 2/28, juttu 20, liite 3). Otosten 3-5 aikana opiskelija kertoo omasta kokemuksestaan, kuvaillen miltä järitys hänestä tuntui (juttu 20, liite 3). Opiskelijan järityksenaikaiseen olinpaikkaan sopien otoksissa on kuvaa juna-asemalta, otoksessa 2 aseman työntekijä seisoo lippuautomaattien edessä ja otoksessa 3 kuvataan yleiskuvaa tyhjistä junavaunusta, jossa yksinäinen nainen nukkuu (emt.). Otoksissa 4 ja 5 ollaan aseman ulkopuolella poliisikopin edessä, ihmiset tungeksivat kopin suuntaan (emt.). Otoksessa 6 toimittaja esittelee seuraavan haastateltavan: Tokion teknillisessä yliopistossa työskentelevän nuoren naisen, joka oli ensimmäisen järityksen aikaan matkalla työpaikalleen, mutta jälkijäritys yllätti hänet (juttu 20, liite 3). Otoksen kuvassa toimistovaatteisia ihmisiä kävelee ripeästi portaikkoa alas, kuva on heiluva ja rakeinen (otos 6/28, juttu 20, liite 3). Otoksissa 7-10 nainen kuvailee jälkijärityksien voimakkuutta, ja sitä miten hän työtovereineen laittoi järitysten takia suojakypärät päähänsä ja joutui olemaan tunnin ulkosalla (juttu 20, liite 3). Otoksessa 7 on pimeä ilta, ja poliisiauto ja poliiseja liikkuu keskusta-alueella (emt.). Seuraavassa otoksessa on jälleen valoisampaa, ja kuvassa on ambulanssi, tavallisia ihmisiä ja pelastustyöntekijöitä tiilitalon edustalla, osalla puheessa mainitut kypärät päässään (otos 8/28, juttu 20, liite 3). Otoksessa 9 ihmisiä kävelee kadulla, osalla on kypärät päässään ja hengityssuojaimet kasvoillaan (juttu 20, liite 3). Seuraava otos palaa tiilitalon edustalle, jossa on pelastushenkilökuntaa ja poliiseja (otos 10/28, juttu 20, liite 3). Otoksessa 11 toimittaja selostaa voice overissa, että julkisen liikenteen pysähdyttyä Tokion kadut

täyttyivät jalan tai takseilla kotiin pyrkivistä ihmisistä (juttu 20, liite 3). Kuvassa pimenevässä illassa suuri joukko ihmisiä kävelee jalkakäytävällä ja tien autokaistat ovat molempiin suuntiin täynnä (emt.). Otoksissa 12–15 teknillisen yliopiston työntekijän haastattelu jatkuu, ja hän kuvailee kuinka suuren kaupungin infrastruktuuri on kaaoksessa ja kännykät eivät toimi (emt.). Otoksessa 12 näkyy katu täynnä käveleviä ihmisiä, seuraavassa puolestaan tie täynnä autoja, otoksessa 14 kamera pysähtyy hetkeksi taksitolppaan ja sen takana kiemurtelevaan jonoon (emt.). Otoksessa 15 ihmiset jonottavat juna-asemalla, ja kamera tarkentaa pää polvissa nuokkuvaan mieheen (emt.). Otoksessa 16 toimittaja toteaa, ettei paikallisten viranomaisten ohjeista ole apua suomalaisille, kuvassa poliisi puhuu megafoniin (emt.). Seuraavien kolmen otoksen aikana haastateltava kertoo, etteivät suomalaiset ymmärrä ohjeista mitään, vaikka niitä jatkuvasti näkyikin (otos 17/28–20/28, juttu 20, liite 3). Haastateltavan mukaan tokiolaiset kerääntyvät elektroniikkakauppojen eteen katsomaan televisiota, koska tietoa ei muualta saa eikä kotiin pääse (emt.). Kuvissa kuvataan ylhäältäpäin linja-autoon kiemurtelevaa jonoa (otos 17), kadulla kulkevia poliiseja (otos 18) ja kaupan edessä kadulla jonottavia ihmisiä (otos 19).

Kuva 9. Liikennekaaosta Tokiossa maanjäristyspäivän iltana, 11.3.2011. Juttu 20, otos 12.

Otoksessa 20 siirrytään Tokiosta pohjoisemmaksi Sendaihin, jossa toimittajan voice overin mukaan järjestys tuntui Tokiota voimakkaammin (juttu 20, liite 3). Kuvassa henkilöauto ajelehtii veden varassa, ja kuvan oikeassa laidassa oleva kartta paikantaa kyseisen tilanteen Hachinohe-nimiselle paikkakunnalle (emt.). Seuraavassa otoksessa kuvassa joku pitää kännykkää kameran edessä, laitteen ruudulla näkyy suomenkielinen tekstiviesti (otos 21, juttu 20, liite 3). Toimittaja kertoo, että Sendaissa oleva suomalainen joutuu viettämään yönsä työpaikallaan ilman sähköä. Otoksessa 22 siirrytään Facebookin kautta Suomeen: kuvassa näkyy ulkoministeriön Facebook-sivu, ja kamera tarkentaa teknillisen yliopiston työntekijän kysymykseen ”Onko ydinvoimalasta mitään tietoa?” (juttu 20, liite 3). Toimittajan voice over kertoo, että ministeriön mukaan Japanissa on noin 500 suomalaista (otos 22, juttu 20, liite 3). Otoksessa 23 toimittaja haastattelee Suomessa ulkoministeriön edustaa ulkosalla (juttu 20, liite 3). Edustaja arvioi, että tuhoalueella on noin 75

suomalaista (emt.). Tästä toimittaja siirtyy voice overissaan kehottamaan sekä Japanissa olevia että heidän omaisiaan soittamaan ministeriön palvelunumeroon, joka näkyy ruudussa (otos 24, juttu 20, liite 3).

Juttu ei vielä pääty, vaan kuva palaa studioon, jossa uutistenlukija toteaa Suomen Japanin-suurlähettilään Jari Gustafssonin pitävän mahdollisena sitä, että tsunamin jäljiltä löytyy myös suomalaisia kuolonuhreja (otos 25, juttu 20, liite 3). Otoksessa 26 suurlähettiläs kertoo puhelimesta, että suurella alueella on noin satakunta suomalaista, mutta tarkasta lukumäärästä tai uhreista ei ole tietoa (juttu 20, liite 3). Kuvassa näytetään kylää, josta tsunami on vetäytynyt ja taloja on sikin sokin toistensa päällä, osasta vain yksi seinä psytyssä (emt.). Otoksessa 27 kuvassa on monikerroksinen parkkitalo, jonka alta harmaa vesi virtaa voimalla (emt.). Ääniraidalla suurlähettiläs Gustafsson toteaa, että ei voida tuudittautua siihen, että suomalaisuhreja ei tulisi, mutta lähetystöllä ei toistaiseksi ole tietoa edes loukkaantuneista (emt.). Juttu päättyy uutistenlukijan kommenttiin, että suurlähettiläs on haastattelussa seuraavassa uutislähetyksessä (otos 28/28, juttu 20, liite 3). Sumiala (2010) nostaa esiin yhtenä katastrofiuutisiin liittyvänä rituaalisena piirteenä uhrilukujen seuraamisen ja uhrien julkisen muistelun, ja varsinkin jutun loppupuolta voi pitää eräänlaisena suruun etukäteen valmistautumisena. Myös Raittilan (1996, 66, 76, 98) ja Koljosen (2013) mukaan surun on osa muuta uutisointia täydentävää katastrofijournalismin tunnettyötä, jolla on suuri merkitys uutisten yleisölle. Vaikka uhreihin keskittyvää uutisointia on kritisoitu, myös Pantti (2011) pitää sitä oleellisena osana käytäntöjä, joilla katastrofijournalismi rakentaa yhteisöä.

Kuusi vuorokautta myöhemmin tehty juttu suomalaisista Japanissa heijastelee sekä Japanin tilanteesta että siitä uutisoinnissa vajaan viikon aikana tapahtuneita muutoksia. Maaliskuun 17. päivän kello 20:30 uutislähetyksessä esitetyssä jutussa 53 (liite 3) suurin huoli eivät enää ole mahdolliset tsunamin uhrit, vaan suomalaisten jääminen Fukushima ydinvoimalan läheisyyteen sekä ulkoministeriön haluttomuus evakuoida suomalaisia Japanista, vaikka esimerkiksi Ranska aloitti evakuointilennot. Jutun aluksi uutistenlukija kertoo, että ulkoministeriö suosittelee suomalaisia siirtymään Tokiota etelämmäksi, mutta vain Fukushima alueella olevat kuusi suomalaista kuljetetaan ministeriön avustuksella pois (otos 1/32, juttu 53, liite 3). Toimittajan osuus alkaa toteamuksella, että Tokion kadut tyhjenevät päivä päivältä ulkomaalaisista (otokset 2/32 ja 3/32, emt.), kuvassa ryhmä japanilaisia nuoria miehiä naureskelee Shibuyan kaupunginosan muotikadulla. Toimittaja jatkaa selostustaan kertomalla, että monien muiden maiden tapaan myös Suomi kehottaa kansalaisiaan siirtymään pois Tokiosta tai pohjoisemmasta Japanista (otokset 4/32-5/32, emt.). Toimittajan mukaan ”viesti sai osan vaihtamaan paluupäivää nopeasti” (otos 6/32-7/32,

emt.). Otosten 4 ja 5 kuvissa enimmäkseen nuoria japanilaisia kuljeskelee melko tyhjän oloisilla kaduilla (emt.). Otoksen 6 kuvassa on tyhjä huoltoasema, ja otoksessa 7 välähtää Naritan lentokentän ykkösterminaalin kyltti. Otoksissa 8-10 jutussa 20 esiintynyt vaihto-opiskelija on jälleen puhelimesta, puhuen nopeasti ja hengästyneen oloisesti (juttu 53, liite 3; vrt. juttu 20, liite 3). Hän kertoo olevansa taksissa matkalla lentokentälle ja lähtevänsä seuraavana päivänä Suomeen (otos 8/32, juttu 53, liite 3). Otoksen 8 kuvassa ollaan sisällä lentokentän terminaalissa, ihmisiä kulkee laukkuineen kameran ohitse (emt.). Otoksessa 9 kamera kuvaa kokokuvaa terminaalista, kuvan keskellä nuori mies ja nainen halaavat (emt.). Seuraavassa otoksessa kamera zoomaa lähikuvaan syleilevästä parista (otos 10/32, emt.). Halaavasta pariskunnasta kamera siirtyy lentoaikatauluja näyttävään valotauluun, ja toimittaja kertoo voice overissaan, että ulkoministeriön mukaan Suur-Tokion alueella on enää alle sata suomalaista (otos 11/32, emt.). Seuraavassa otoksessa kamera kuvaa Air Francen liiviin sonnustautunutta henkilöä lähtöselvitystiskillä, ja toimittaja jatkaa, että esimerkiksi Ranska on aloittanut kansalaistensa evakuoinnin (otos 12/32, emt.), ja Ruotsikin harkitsee asiaa (otos 13/32, emt.). Sen sijaan Suomi on päättänyt siirtää vain Fukushima lähistöllä olevat kuusi suomalaista (otos 14/32, juttu 53, liite 3). Seuraavaksi ruutuun saadaan ulkoministeri Alexander Stubb, joka kertoo, että mainittujen kuuden suomalaisen turvallisuus on ensisijalla (otos 15/32, emt.). Toimittaja kertoo voice overissa, että ministerin mukaan evakuointiin ei ole tarvetta, sillä kaupalliset lennot pelaavat tavalliseen tapaan (otos 16/32–17/32, emt.). Toimittaja siteeraa ”nettitietoja”, joiden mukaan yhdensuuntainen lippu maksaisi yli 1000 euroa (otos 18/32–19/32, emt.), ja että Finnairin koneet olisivat täynnä, vaikka yhtiö vakuuttaa paikkoja edelleen löytyvän (otos 20/32–22/32, emt.). Toimittaja kuitenkin kyseenalaistaa yhtiön vakuuttelut, ja antaa vaihto-oppilaille suunvuoron (otokset 23/32–25/32, emt.):

”Mulle sanottiin, että se on joko lähtö etelään nyt tai että koneella nyt, mutta että Finnair ei takaa minkään näköstä pääsyä Tokiosta, jos en mä nyt tätä käskyä tottele.”

Vaihto-oppilaan jälkeen ääneen pääsee suomalainen mies, joka pakeni Tokiosta jo viikonloppuna säteilyä Kyushun saarelle eteläiseen Japaniin. (otos 26/32–31/32, juttu 53, liite 3). Otoksen (26, emt.) kuvituksena on kartta, johon on merkitty Tokion lisäksi Fukushima, Osaka, Hiroshima ja Kyushu. Mies kertoo pitkästi ja keskeyttämättä, miksi lähti Tokiosta (otokset 27/32–31/32, emt.):

”Yksinkertaisesti en luottanut Japanin mediaan ja kelasin et en halua jäädä Tokioon kattomaan, että mitä tapahtuu. Tuli sellanen olo, että kaikki informaatio mitä saa, sen tarkoitus on vaan pitää ihmiset rauhassa, ettei kukaan panikoituis.”

Juttu päättyy uutistenlukijan toteamukseen, että Suomen suurlähetystö siirtää toimintansa Hiroshimaan (otos 32/32, juttu 53, liite 3).

Jokaisessa edellä eritellyssä jutussa (7, 20 ja 53, liite 3) on affektiivisuuden rakentamisen kannalta kolme tarkastelemisen arvoista seikkaa. Ensiksikin kiinnostavaa on se, millä tavoin puhelinhaastattelut on kuvitettu. Toiseksi huomionarvioista on haastateltavien äänensävy tilanteessa, jossa yhdestäkään Japanissa olleesta haastatellusta ei ollut kuvaa. Tällöin korostuu ääni, joka ilmaisee mielialoja ja tunteita silloinkin, kun puheen sisältö sinänsä on riisuttu tunneilmaisuuksista. Lisäksi Japanissa olleiden tavallisten suomalaisten ja suomalaisviranomaisten tai yritysten lausumien välinen eroon on syytä kiinnittää huomiota.

Perjantaina 11.3. tehtyjä haastatteluja kuvitettiin erityisesti alkupäivästä pahimmalta katastrofialueelta peräisin olevalla kuvamateriaalilla, mutta katastrofipäivän illasta eteenpäin kaikkien haastattelujen, lukuun ottamatta suomalaisviranomaisten kameran edessä tehtyjä haastatteluja, kuvamateriaali oli Tokiosta, jossa myös kaikki haastatellut Japanissa olleet suomalaiset yhtä lukuun ottamatta oleskelivat. Esimerkiksi lehdistöneuvos Koivumaan haastattelun kuvittamista katastrofialueelta tulleella kuvalla voi pitää ongelmallisena ratkaisuna, sillä vaikka jutussa oli karttagrafiikka, jossa haastattelun paikaksi indikoitiin Tokiota, Tokio-teksti näkyi myös Tohokun alueelta tulleen kuvamateriaalin päällä. Omankin haastatteluni yhteydessä (juttu 15, liite 2) veden vallassa olevan kaupungin kuvan päällä luki paikkana Tokio. Vaikka tekstin on tarkoitus indikoida puhujan paikkaa, kyseisten haastattelujen tapauksessa se saattoi sijoittaa kuvamateriaalin kyseiseen paikkaan.

Kaikissa kolmessa jutussa (7, 20 ja 53, liite 3) affektiivisuus rakentuu ennen kaikkea äänen ja tapahtumien omin sanoin kuvailun autentisoivaan vaikutelmaan. Esimerkiksi jutussa 53 (liite 3) vaihto-oppilaan hengästynyt ääni tuo juttuun niin sanottua läsnäolon tuntua, jollei peräti kehollisuutta: vaikka kuvaa puhujasta ei näy, ääni kertoo kehon olevan liikkeessä tai liikituksen tilassa. Mielenkiintoista on, että haastatteluiden kuvitukseen käytettyjen kuvien mukana mahdollisesti tullutta ääniraitaa ei käytetty juuri lainkaan hyväksi lehdistöneuvoksen haastattelua (juttu 7, liite 3) lukuun ottamatta. Toisaalta kuvakerronta täydensi kaikissa kolmessa jutussa ainakin osittain toimijan sanallista diskurssia indeksisesti, sillä esimerkiksi jutun 20 tapauksessa junista puhuttaessa kuvassa oltiin juna-asemalla ja liikenteen jumiutumuksesta puhuttaessa kuvassa näkyi taksijonoja ja massoittain käveleviä ihmisiä (liite 3). Samoin jutussa 53 evakuoitilannoista ja lentolipuista puhuttaessa kuvassa oltiin useimmissa otoksissa lentokentällä (liite 3). Toisaalta juttujen kuvakerronta on osittain ongelmallista, sillä muun muassa jutussa 20 ja 53 kaikista kuvista

ei käynyt ainakaan japania taitamattomalle katsojalle suoraan ilmi, olivatko kuvat esimerkiksi Tokiosta lainkaan, vai oliko ne itse asiassa kuvattu jossakin aivan muualla. Esimerkiksi jutussa 53 otoksissa 24 ja 25 ei enää olla lento- vaan juna- asemalla, mutta se ei käy kuvista mitenkään ilmi, jollei osaa lukea japaninkielistä paikannimeä kuvan oikeassa alalaidassa (liite 3). Kertojan diskurssi kuitenkin merkityksellistää paikan edelleen lentoasemaksi, ja katsojalle jää se käsitys, että kuvissa tungeksivat ihmisjoukot ovat lentoasemalla, pyrkimässä pois Japanista (liite 3).

Kuvituksen ja äänen käytön lisäksi affektiivisuus rakentuu käsitellyissä kolmessa jutussa (7, 20, ja 53, liite 3) niiden toimijan tai toimijoiden diskurssien kesken välille sekä niiden suhteessa kertojan diskurssiin. Jutuissa 20 ja 53 affektiivisuutta rakennetaan viranomais- ja kansalaishaastattelujen sekä kertojan diskurssin välisessä suhteessa. Jutussa 7 puolestaan affektiivisuutta rakennetaan kertojan ja toimijan diskurssin välisessä suhteessa. Kaikissa kolmessa jutussa sekä toimijan että kertojan diskurssit esittävät oman versionsa tapahtumista ja siitä, miten tapahtumiin pitäisi suhtautua. Toimijoiden ja kertojan diskurssit ovat kaikissa kolmessa jutussa ainakin osittain keskenään vastakkaisia. Jutun 7 haastattelussa lehdistöneuvos ja uutistenlukija pyrkivät kumpikin määrittelemään tilannetta omilla ehdoillaan, mutta diskurssien välinen valtakamppailu ei ole kovin ilmeistä. Sen sijaan jutussa 20 ja 53 haastateltujen kansalaisten diskurssit, suomalaisviranomaisten diskurssit ja toimittajan kertojan diskurssi asettuvat osittain vastakkaisiin ja osittain limittäisiin suhteisiin. Esimerkiksi jutussa 20 kaikkien kolmen tahon näkemys tapahtumista on, että tilanne on vakava, mutta suhtautuminen asiaan vaihtelee, ja kertojan diskurssi ikään kuin tuo kaksi toimijan diskurssia yhteen. Sen sijaan jutussa 53 kertojan diskurssi asettaa kansalaisten ja viranomaisten toimijan diskurssit selvemmin vastakkain. Missä jutuissa 7 ja 20 kertojan diskurssi rakensi toimijan diskurssien kautta yhteistä affektiivista narratiivia huolesta ja suruun valmistautumisesta, siinä jutussa 53 kertojan diskurssin affektiivisuuden rakentaminen perustuu kahden toimijan diskurssin asettamiseen vastakkain niin, että eniten ääneen pääsevät suomalaisviranomaisiin ja yrityksiin sekä japanilaismediaan kriittisesti suhtautuvat kansalaiset, jotka pelko säteilyn leviämisestä Tokioon on saanut toimimaan. Kertojan diskurssi vahvistaa tätä vielä vertaamalla suomalaisviranomaisten toimia ranskalaisiin ja ruotsalaisiin.

Kaikissa kolmessa jutussa pääosassa olivat henkilöt, jotka kertovat tapahtumapaikoilta omia näkemyksiään ja kokemuksiaan siitä, kuinka juuri he kokivat maanjäristyksen ja tsunamin. Tässä mielessä kansalaiset ovat samanlaisessa roolissa kuin esimerkiksi vuoden 2004 tsunamin uutisoinnissa, jossa tavallisten suomalaisten tehtävä oli olla silminnäkijöinä ja draaman kokijoina (Kivikuru 2006; Koljonen 2013). Aivan omanalaisensa draaman kokijoiden rooli varattiin Ylen uutislähetyksissä Japanista palanneille suomalaisille, ja uutistoimittajat ja kuvaajat päivystivät

kolmena perättäisenä päivänä (13.–15.3.) Helsinki-Vantaan lentoasemalla kuvaamassa ja haastattelemassa Japanista saapuneita suomalaisia. Kaikki kolme juttua (33, 37 ja 44, liite 3) muistuttivat sekä rakenteeltaan että sisällöltään toisiaan: kahdessa jutussa oli haastateltu sekä mies- että naismatkustaja, ja haastateltavien vastaukset olivat keskenään samantapaisia ja osin myös sukupuolittuneita. Kaikissa kolmessa jutussa uutistenlukija nosti juonnossaan esille jonkin asian haastateltujen ihmisten näkökulmasta, ja he saivat kertoa tarinansa toimittajan keskeyttämättä tai kyseenalaistamatta. Palaajien haastatteluissa oli myös aineiston kaikista jutuista eniten suoria tunneilmaisuja, joko sanallisia tai sanattomia. Naishaastateltavat itkivät tai olivat purskahtamaisillaan itkuun (juttu 33, otos 6; juttu 44, otos 9; liite 3), kuvissa näytettiin toisiaan syleileviä ihmisiä, ja sekä toimittajat että haastateltavat puhuivat muun muassa järkytyksestä, pelosta ja epätietoisuudesta, mutta myös helpotuksesta (juttu 33, otos 6; juttu 37, otos 2, 5 ja 9; juttu 44, otos 6 ja 9).

Kuva 10. Helpotuksen halaus lentoasemalla. Juttu 33, otos 5. 13.3.2011.

Kaikissa Japanissa olleita tai sieltä palanneita suomalaisia käsitelleissä jutuissa affektiivisuus rakentui ennen kaikkea tuttuuden varaan: juttujen päähenkilöt olivat katastrofin yllättämäksi joutuneita tavallisia suomalaisia (vrt. alaluku 6.2.). Toisaalta tavallisten ihmisten vastaparina olivat ulkoministeriön ja yritysten edustajat, joiden rooli oli edustaa virallista Suomea. Juttujen affektiivisuus perustuu tässä teemassa ennen kaikkea edellisessä alaluvussa mainittuun domestikaatioon (Pantti ym. 2012, 49). Yhtäältä se tekee jutuista inhimillisesti koskettavia, mutta toisaalta niiden koskettavuus perustuu erilaisten yhteisöjen rakentamiseen ja yhteisöjen ulkopuolelle rajaamiseen (Pantti 2011). Esimerkiksi jutuissa 20, 53 ja 33 (liite 3) suomalaiset ikään kuin rajautuvat japanilaisten ulkopuolelle: ohjeita katastrofin varalta toimimiseen annetaan, mutta suomalaiset eivät niitä ymmärrä tai pidä niitä riittävän luotettavina. Toisaalta Suomen kansalaiset ja viranomaiset muodostavat vastakkaiset ryhmät erityisesti jutuissa 37, 44 ja 53 (liite 3), joissa kansalaiset kyseenalaistavat viranomaisten toimintatavat, tässä tapauksessa evakuoitipäätöksen tekemättä jättämisen. Jako noudattelee Pantin (2011, 229, 230) kuvailemaa, brittiläisissä

katastrofiuutisissa esiintyvää jakoa 'meihin' ja 'muihin', joiden avulla rakennetaan tietynlaista mielikuvaa kansakunnasta erityisesti surun ja myötätunnon, mutta myös pettymyksen ja suuttumuksen kautta.

Kuten edellä totesin, Suomen kansalaisille varattiin Japanin katastrofin uutisoinnissa ennen kaikkea draaman kokijoiden rooli. Pantti (2011, 234) huomauttaa, että katastrofiuutisissa kansalaiset saavat kenties arkipäivän kovia uutisia enemmän tilaa ja painoarvoa (ks. myös Koljonen 2013). Tällä perusteella kansalaisten kokemusten esille nostamista voisi pitää jopa omanlaisenaan affektiivisuuden rakentamisen keinona, joka antaa uutisille vastaavanlaista autenttisuuden ja 'raakuuden' tuntua kuin amatöörikuvaajilta peräisin oleva materiaali, sillä haastatellut henkilöt mielletään tapahtumien silminnäkijöinä ja todistajina jollakin tavalla aidommiksi kuin television ammattilaiskuvaajat ja toimittajat (Mortensen 2011; Pantti & Andén-Papadopoulos 2011). Lisäksi Sumialan (2010) huomiota mukaillen voinee sanoa, että katastrofin kokijoiden esille nostaminen on osa katastrofin uutisoinnin ritualistisia piirteitä, jotka osaltaan liittyvät yhteisön rajojen määrittämiseen.

Kansalais-silminnäkijöihin ja heidän kokemuksiinsa keskittyminen ei ole katastrofiuutisten lajityypissä uusi ilmiö, ja siihen keskittymistä on myös kritisoitu ongelmallisena ennen kaikkea etnosentrisen toiseuden tuottamisen näkökulmasta toistuvasti, Suomessa muun muassa Thaimaan tsunamikatastrofin ja Estonian uppoamisen uutisoinnin tutkimuksen yhteydessä (Kivikuru 2006; Koljonen 2013; Pantti ym. 2012; Rahkonen & Ahva 2005; Raittila 1996). Japanin katastrofin uutisoinnin tapauksessa affektiivisuuden rakentaminen suomalaishaastateltavien autenttisoiman aineiston kautta on ongelmallista, mikäli sitä vertaa katastrofin kokeneiden japanilaisten käsittelyyn aineistossa (alaluku 6.2). Journalistisesta näkökulmasta on kuitenkin ymmärrettävää, että yleisön ajatellaan olevan kiinnostunut kuulemaan tapahtumista suomalaisesta näkökulmasta (Koljonen 2013; Raittila 1996, 66).

6.5. Aavekaupunki Tokio?

Alun perin aineistoon tutustumaan ryhtyessäni en odottanut näkeväni kovinkaan runsaasti Tokioon keskittyviä juttuja. Tähän teemaan liittyviä juttuja oli kuitenkin aineiston 69 jutusta 13, ja yllättävää oli myös Yleisradion oman kirjeenvaihtajan tekemien pitkäköjien (noin kolmeminuuttisten) reportaasien määrä – erityisesti verrattuna yhteen kirjeenvaihtajan raporttiin Koillis-Japanin tsunamituhoalueelta (juttu 57, liite 3). Erityisesti reportaaseissa oli tämän aineiston jutuista selvemmin hahmottuva juonellinen rakenne, joka yhtäältä teki affektiivisuuden erittelyn melko helpoksi, mutta joka toisaalta osoittautui merkityksellistämisen tasolla melko ongelmalliseksi

monessakin mielessä. Teeman juttuihin kiteytyi myös yksi Japani-uutisoinnin yleisempi ongelma: sen Tokio-keskeisyys (Hannerz 2004; Porrasmäe 2012). Se näkyi koko katastrofin käsittelyssä uutisoinnin alkutunneista suomalaisten palaajien haastatteluihin (vrt. alaluvut 6.2. ja 6.4.). Osittain uutisten Tokio-keskeisyys varmasti oli käytännön sanelemaa, sillä suurin osa suomalaisittain relevanteista tahoista Japanissa sijaitsi maan pääkaupungissa. Lisäksi maanjäristys tuntui voimakkaana myös Tokion alueella, ja 35 miljoonan asukkaan kaupungin toiminta suuren maanjäristyksen jälkeen on toki yleisesti kiinnostava uutinen. Esimerkiksi suurlähetystön lehdistöneuvoksen haastattelu kello 13 uutislähetyksessä (juttu 12, liite 3) keskittyi yleisen tilanteen selostamisen ja suomalaisten tilanteen selvittämisen lisäksi Tokion olojen kuvailuun. Kerronnallisesti mielenkiintoisimpia aineiston Tokio-keskeisistä jutuista ovat kuitenkin Yleisradion Aasian-kirjeenvaihtajan Kari Ahlbergin raportit Tokiosta, joita hän teki yhteensä neljä (jutut 27, 30, 42 ja 54, liite 3).

Ahlbergin ensimmäinen, vuorokausi maanjäristyksen jälkeen eli 12.3. lähetetty juttu (27, liite 3) alkaa kuvalla kirjeenvaihtajasta istumassa sisätiloissa vasten ikkunaa, josta näkyy pimeä kaupunki (otos 2/18, juttu 27, liite 3), ja hän kertoo vakavana tsunamialueen pelastustöiden etenemisestä seuraavan seitsemän otoksen ajan. Otoksessa 3 kuva siirtyy kirjeenvaihtajan tilanteesta Tohokun alueelle pelastustöiden ja pelastuneiden pariin (juttu 27, liite 3). Otoksessa 9 toinen toimittaja kysyy voice overissa Ahlbergiltä tilanteesta Tokion, ja tämän jälkeen Ahlberg selostaa Tokion oloja jutun loppuun (otos 18/18, juttu 27, liite 3) saakka. Näidenkin otosten kuvitus on kuitenkin tsunamin tuhoalueelta lukuun ottamatta otoksen 16 kuvaa, jossa luotijuna saapuu asemalle ja siihen nousee joukko ihmisiä (juttu 27, liite 3). Jutussa on jonkin verran suorita tunneilmaisuja. Ahlberg esimerkiksi kuvailee Tokiota apeaksi ja sen asukkaita huolestuneiksi, mutta niitä enemmän painoarvoa jutun affektiivisuuden rakentumisessa on kuvitusvalinnoilla ja kuvan ja puheen välisellä suhteella, joka jutussa on ongelmallinen sen assosiatiivisen tason vuoksi. Vaikka katsoja todennäköisesti ymmärtää, että esimerkiksi videota ruokaa vastaanottavista (otokset 10/18–11/18, juttu 27, liite 3) ja vettä jonottavista (otokset 12/18–15/18, juttu 27, liite 3) evakuoituista ei ole kuvattu Tokiossa, kuvassa näkyvän ja tekstissä kuuluvan paikan välille muodostuu helposti yhteys. Kuvien tapahtumiin ei otoksen 8 jälkeen myöskään viitata jutun tekstissä mitenkään (juttu 27, liite 3). Toisin sanoen kuvan ja tekstin kaksi eri paikkaa rinnastuvat kertojan diskurssissa, sillä televisiokuvaan liittyvien kulttuuristen odotusten vuoksi sitä on tapana tulkita enemmän indeksisesti kuin ikonisesti (vrt. alaluku 6.4.). Kahden paikan välille muodostuu myös affektiivinen yhteys: tsunamin tuhojen ja evakuoitujen kuvien affektiivisuus tarrautuu tekstiin, ja kuvien tunnelma merkityksellistyy apeaksi ja huolestuneeksi.

Kertojan diskurssin aktiivisen merkityksellistämisen voimallisuus nousee esiin myös Ahlbergin viimeisestä Tokiosta tekemästä jutusta (42, liite 3), joka esitettiin 15. maaliskuuta. Jutussa on uutisjutuksi melko paljon tunneilmauksia, ja sen sävy käy ilmi jo uutistenlukijan lukemasta jutun alkujuonnosta. Itse juttu alkaa Ahlbergin voice overilla, joka kuvaannollisesti paaluttaa koko reportaasin tunnerekisterin paikoilleen (otos 2/28, juttu 42, liite 3):

”Tokiolaisella juna-asemalla on paniikin makua.”

Kuvassa väkijoukko kävelee ja juoksee juna-asemalla kameran ohitse. Kirjeenvaihtaja jatkaa ”paniikin maun” erittelyä selostamalla, kuinka tokiolaiset haluavat niin sankoin joukoin pois kaupungista, että japanilaisille tyypillinen hyvätapainen jonotuskin unohdetaan (otokset 3/28-4/28, juttu 42, liite 3). Paniikki johtuu hänen mukaansa säteilypelosta (otokset 5/28-7/28, juttu 42, liite 3):

”(...)Ensimmäistä kertaa siten toisen maailmansodan pelko ydinkatastrofista on Japanissa todellinen.”

Otoksessa 7 vanha nainen painaa pienen tyttölapsen itseään vasten (juttu 42, liite 3). Seuraavassa otoksessa pelkästään ääniraidalta kuuluva kerronta vaihtuu kuvaan kirjeenvaihtajasta kävelemässä rautatieaseman käytävällä kohti hitaasti peruuttavaa kameraa, hänen oikealla puolellaan seisovan pitkän jonon kanssa samaan suuntaan (otos 8/28, juttu 42, liite 3). Ahlberg selostaa jonoon päin viittoillen, kuinka tokiolaiset yrittävät mahdollisimman nopeasti paeta kohti pääkaupunkia leviävää säteilyä (emt.). Seuraavassa kolmessa otoksessa kaksi juna-asemalla haastateltua japanilaista vahvistaa omin sanoin, että säteily pelottaa heitä (otokset 9/28–11/28, emt.). Otoksissa 12–16 kirjeenvaihtaja kertoo ääniraidalla, mikä säteilyn suunta Fukushima vaurioituneesta voimalasta Tokion suuntaan on (emt.). Otosten kuvissa joukko hengityssuojaimiin sonnustautuneita ihmisiä katsoo aseman televisiota, josta kamera ottaa lähikuvan ja palaa puolilähikuvan kautta kokokuvaan television katsojista. Tästä jutussa siirrytään kuvailemaan oloja Tokiossa: kirjeenvaihtajan mukaan kaupunki on ”ahtaalla” muun muassa sähkökatkojen ja joukkoliikenneongelmien, sekä ruoan ja bensiinin puutteen ja säännöstelyn vuoksi (otokset 17/28–22/28, emt.). Otosten 17–19 kuvissa on palomiehiä, jotka kipuavat autonsa sisään (emt.). Otoksessa 20 toimittaja kertoo, että ruokakaupat ovat tyhjenemässä hamstrauksen takia, ja käsivaralta kuvatussa kuvassa näkyy himmeästi valaistun kaupan tyhjiä hyllyjä (emt.). Bensiinipulasta kertovat myös jutun seuraavat haastateltavat, autoissaan istuvat kaksi naista (otokset 23/28–24/28, emt.), jotka kertovat olevansa vaikeuksissa, jos uusi maanjäristys yllättää eikä bensiiniä olekaan. Haastattelupätkistä kirjeenvaihtaja siirtyy kertomaan, että Suomen Japanin-suurlähetystö valmistelee suomalaisten mahdollista evakuointia,

mutta ulkoministeriö ei vahvista asiaa (otokset 25/28–26/28, emt.). Juttu loppuu kahteen otokseen (27/28–28/28, emt.) itkevästä pikkulapsesta juna-asemalla. Ahlbergin viimeinen voice over kuuluu:

”Tokiossa toivotaan silti parasta. Paniikki lähes 40 miljoonan asukkaan suurkaupungissa ei olisi kaunista katseltavaa.”

Kuten edellä käy ilmi, ei tarvinnut mikroskooppia havaitakseen, miten affektiivisuutta jutussa rakennetaan, toisin kuin esimerkiksi alaluvun 3.3. talousjutuissa. Juttu oli suorissa tunneilmauksissaan ja konkretiassaan jopa suorasukainen, ja kuten täsmensin, siinä käytetään kertojan diskurssia hyvin ilmaisuvoimaisesti. Missä jutun 27 affektiivisuus rakentui kuvan affektiivisuuden takertumisesta tekstiin, siinä tässä jutussa kertojan diskurssi sekä haastateltavien toimijoiden diskurssit merkityksellistävät kuvamateriaalia vahvemmin kuin kuva merkityksellistää tekstiä. Kenties monikerroksisin esimerkki jutun kerronnallisesta merkityksellistämistyöstä on otosten 5-7 voice over, joka rinnastaa ensinnäkin maanjäristyksen jälkeisen Tokion tilanteen toisen maailmansodan aikaiseen Tokioon ja toisekseen kytkee Fukushima ydinvoimalaonnettomuuden Hiroshimaan ja Nagasakiin pudotettuihin ydinpommeihin, toisin sanoen totaaliseen tuhoon ja ihmiskunnan kollektiiviseen traumaan (juttu 42, liite 3; vrt. alaluku 6.1.). Alaluvussa 6.1. hahmottelemani Fukushima ’säteilymörkö’ on läsnä tässäkin jutussa säteilyn pelon affektiivisena tahmaisuuksena, joka tarrautuu kaikkeen jutussa kuvattuun toimintaan. Vaikka Fukushima tilanteeseen viitataan vain epäsuorasti otoksissa 12–16, Fukushima vaurioitunut ydinvoimala ja siitä vuotava säteily ovat jutussa nimetyt pelon lähde ja säteilyn pelko puolestaan toiminnan liikkeelle paneva voima.

Kuva 11. Paniikkia ruuhkassa? Juttu 42, otos 8. 15.3.2011.

Kuten alaluvun aluksi mainitsin, Tokiota käsitellessä jutuissa tiivistyy nähdäkseni useita ulkomaan- ja katastrofiuutisoinnin ongelmakohtia. Ensinnäkin juttuja leimasi teemansa mukaisesti pääkaupunkikeskeisyys, mikä tuntui erityisen oudolta suhteessa siihen, että tarkastellulla ajanjaksolla varsinaiselta katastrofialueelta lähetettiin vain yksi Yleisradion oman kirjeenvaihtajan

paikan päältä tekemä juttu (57, liite 3; vrt. alaluku 6.2.). Hannerzin (2004, 133) mukaan Tokio-keskeisyys on tyypillistä kaikelle länsimaiselle Japani-uutisoinnille lukuun ottamatta juuri katastrofien kaltaisia poikkeustilanteita. Tarkastelemani aikarajauksen sisällä Tokio-painotus kuitenkin säilyi myös poikkeustilanteessa, ainakin kun puhutaan paikan päältä tehdyistä reportaaseista, jotka yleensä arvotetaan uutishierarkiassa melko korkealle. Hannerz (emt., 113, 144, 218) huomauttaa myös, että silloin kun kyse ei ole kovista uutisista, länsimaisella Japani-uutisoinnilla on taipumusta korostaa Japanin ja japanilaisten erikoisuutta jopa siinä määrin, että tätä voisi pitää Japania käsittelevien feature-juttujen perusnarratiivina tai Afrikka-uutisoinnin kurjuutta ja kaaosta vastaavana kehyksenä (ks. myös Porrasmä 2012, 19–60). Vaikka tämän työn aineistossa japanilaisuuden erityisyys ei noussut yhdenkään jutun kantavaksi teemaksi, se ilmeni ennen kaikkea viittauksissa japanilaisille tyypilliseen rauhallisuuteen ja sisukkuuteen tai katastrofeihin tottumiseen (ks. alaluku 6.2. ja 6.6.).

Toiseksi edellä eriteltyt kirjeenvaihtajan reportaasit nostavat esiin Pantin, Wahl-Jorgensenin ja Cottlen (2012, 27) huomion niin sanotusti valmiiden katastrofinarratiivien tai roolien ongelmallisuudesta. Kyseinen havainto liittyy niin katastrofin uhrien kuvaamiseen kuin itse tapahtumista raportointiin: asiat sovitetaan valmiiseen kehykseen tai narratiiviin, antoi tilanne sille aiheita tai ei (emt.). Seikka nousi mieleeni ennen kaikkea Ahlbergin raportteja eritellessäni, sillä omat kokemukseni Tokiosta samalta ajalta ovat lähes päinvastaisia. Toisaalta tulkintani jutuista olisi todennäköisesti täysin toisenlainen, jos en itse olisi koskaan käynyt Tokiossa. En voi myöskään tarkalleen tietää, kuinka kirjeenvaihtaja on tilanteen vaikkapa jutun 42 juna-asemalla kokenut ja millä perusteella hän on sitä päättänyt kutsua ”paniikin makuiseksi”. Olivatpa jutun taustat mitkä tahansa, sen affektiivinen voima piilee kaikessa ongelmallisuudessaan kertojan diskurssin merkityksellistämistyössä, jossa juttujen narratiivi rakentuu muun muassa sanamuotojen kautta vaihtoehdottomana – vastaavaan tapaan kuin Kyrölään (2010, 40–43) erittelemissä Helsingin Sanomien lihavuusjutuissa.

6.6. Japani suomalaisen kritiikin kohteena

Valmiiden näkökulmien, domestikaation ja japanilaisten erilaisuutta korostavien kliseiden parissa askarteleo myös viimeinen aineistosta esiin nostamani teema. Japanilaisten tai suomalaisten toimijoiden vertailu tai näiden kritiikki on enemmänkin alateema, joka toistuu osana muita teemoja muun muassa Fukushiman ydinvoimalaonnettomuutta ja Japanissa olleita suomalaisia käsittelevissä jutuissa. Haluan kuitenkin nostaa käsittelyyn yhden jutun, jonka pääteemaksi kritiikki nousi, sillä

sen kautta avautuu mahdollisuus tarkastella muutamia suomalaisen katastrofiuutisoinnin historiallisia kipupisteitä.

Valtaosassa Fukushima ydinvoimalan tilannetta käsitelleitä juttuja STUK:in henkilökunta pyrki esittämään Japanista saamia tietoja niiden luotettavuutta korostaen ja kritisoimatta voimalan pelastustöitä suoraan tai erityisen kovin sanankääntein. Poikkeus tästä kaanonista on 16.3. esitetty yli kaksi ja puoli minuuttia pitkä insertti (juttu 48, liite 3), jonka keskiössä on STUK:in pääjohtajan puhelinhaastattelu. Jutussa johtaja moittii tiukkasanaisesti Fukushima voimalan hitaita pelastustöitä. Jo uutistenlukijan lukemassa jutun ingressissä todetaan, että syy voimalan tilanteen korjaamisen hitaudelle on ”liian hierarkkinen japanilainen johtaminen” (otos 1/20, juttu 48, liite 3). Ingressin jälkeen juttu alkaa kahdella otoksella 12.3. tapahtuneesta vetyräjähdyksestä, ja toimittaja selostaa voice overissa, mitkä seikat vaikeuttavat Fukushima turmavoimalan sammutusta: säteily, räjähdysvaara ja polttoaineen paloriski (otokset 2/20-3/20, emt.). Kuva vaihtuu tietokoneanimaatioon reaktorin rakenteesta ja polttoainealtaasta, ja toimittaja selostaa polttoainealtaiden viilennysyritysten tuoreimmat käänteet (otos 4/20, juttu 48, liite 3). Otoksessa 5 siirrytään STUK:in pääjohtajan haastatteluun (juttu 48, liite 3). Toimittaja selostaa, että pääjohtajan arvion mukaan huono johtaminen on syynä epäonnisiin pelastustöihin (emt.). Pääjohtaja alkaa kertoa näkemyksiään otoksessa 6 (emt.). Haastattelu on tehty puhelimitse, joten puhe on kuvitettu johtajan valokuvan (otos 7/20) lisäksi myös kuvilla Fukushiman viilennystöistä (otos 6/20) ja voimala-alueesta (otos 8/20). Pääjohtajan ensimmäinen repliikki, joka kestää kolmen otoksen ajan, kuuluu:

”Polttoainealtaiden osalta ihmettelemme, että miksi sinne ei vaan pistetä palopumpuilla vettä, kun se olisi varma ja yksinkertainen ratkaisu. Siellä ei ehkä anneta niinku insinöörijärjelle ja parhaille niin paljon asemaa kuin muodollisuudelle, muodollisille säännöille ja muodolliselle asemalle.”

Otoksen 8 puolivälistä toimittaja alkaa jälleen selostaa, mikä kaikki voimala-alueella on itse asiassa pielessä (juttu 48, liite 3). Otoksessa 9 toimittaja käy kaikki Fukushima Dai-ichin reaktorit läpi, ja tämä on kuvitettu karkealla tietokoneanimaatiolla, jossa viallisia reaktoreita symboloivat kuutiot muuttuvat vilkkuvan punaisiksi sitä mukaa, kun toimittaja luettelee niiden ongelmia (emt.). Otoksissa 10–12 toimittaja vertaa tilannetta suomalaisiin ydinvoimaloihin, joissa on hänen mukaansa harjoiteltu tilannetta, jossa jäähdytys keskeytyy (emt.). Kuvissa on Olkiluoto 3:n työmaata (emt.). Otoksessa 13 ääneen pääsee sisäministeriön valmiusjohtaja, joka kertoo kuinka voimalassa toimittaisiin kriisitilanteessa. Kansallisen audiovisuaalisen arkiston tallenteessa on tässä kohtaa juttua muutaman sekunnin katkos, jonka jälkeen insertti jatkuu toimittajan selostuksella,

joka on kuvitettu ilmakuvalla Fukushima voimalasta (otos 14/20, emt.). Toimittaja kertoo vaurioituneen voimalan ilmakuvalla kuvitetussa otoksessa, että tiedot turmavoimalassa työskentelevien ihmisten määrästä ovat vaihtelevia, mutta ilmeisesti voimalassa on alle 200 henkeä (otos 15/20, emt.). Suomalaisen asiantuntijoiden mukaan määrä on aivan liian pieni (otos 16/20, emt.). Seuraavassa otoksessa (17/20, emt.) toimittaja kertoo voice overissa, että pelastustöiden uskotaan jatkuvan vielä kuukausien ajan. Toimittaja jatkaa, että STUK:in pääjohtajan mielestä tilanne olisi kuitenkin pitänyt saada kaikissa neljässä vaurioituneessa reaktorissa jo haltuun (otokset 18/20–19/20, emt.). Juttu päättyy pääjohtajan sitaattiin:

”Minun mielestäni se olisi pitänyt hoitaa jo muutama päivä sitten kuntoon, mutta vaikuttaa siltä, että heillä on koko ajan jotakin vaikeuksia.”

Jutussa 48 (liite 3) tiivistyvät monet edellisissä alaluvuissa esille tuoduista affektiivisuuden rakentamisen tavoista. Ensinnäkin juttu erottelee tehottomat ja kankeat japanilaiset tehokkaiisiin ja huolellisesti kriiseihin varautuneisiin suomalaisiin, jotka jutun haastateltavien lausumista päätellen ovat paremmin perillä Fukushima ongelmistä ja niiden ratkaisusta kuin japanilaiset itse. Kuvallisesti juttu on hyvin samanlainen kuin Fukushima-teeman jutut: voimala näkyy ilmakuviissa ja kaukaa zoomatuissa otoksissa etäisen epämääräisenä hahmona, joka on erilaisten epäonnisten toimintayritysten kohteena. Mielenkiintoisen kontrastin tähän tuovat otokset 10–12 Olkiluoto 3:n työmaalta, jossa on paljon toimintaa ja vaikka kuvarajaus on edelleen yleiskuvassa, mittakaava on huomattavasti pienempi. Kuvien kautta ydinvoimalle merkityksellistyy kahdet kasvot: japanilaisena se on uhkaavaa ja holtitonta, suomalaisena turvallista ja luotettavaa. Toisaalta Olkiluoto 3:n rakennustyöt olivat jo maaliskuussa 2011 aikataulustaan jäljessä, joten kuvat voi tulkita myös eräänlaisena piikkiä suomalaisten suuntaan. Huomiota kiinnittää lisäksi, että jutun kuvissa ei myöskään esiinny yhtään japanilaista ihmistä, mutta molemmat suomalaiset ovat puolikuviissa nimineen ja titteleineen.

Toiseksi erityisesti STUK:in pääjohtajan sitaateissa sekä hänelle kreditoiduissa lauseissa Fukushima voimalan pelastustöiden huonon etenemisen syyksi kerrotaan seikkoja, jotka merkityksellistyvät erityisesti japanilaisiksi ominaisuuksiksi. Luonnehdinnat japanilaisista hierarkkisina, muodollisuuksista kiinni pitävinä ja nopeaan toimintaan kykenemättöminä eivät ole uusia, vaan samoja tarinoita tehottomista japanilaisviranomaisista kerrottiin muun muassa vuoden 1995 Koben maanjäristyksen jälkimainingeissa, ja ne perustuvat huomattavasti vanhempiin orientalistisiin stereotypioihin japanilaisesta ryhmäajattelusta ja konsensushakuisesta päätöksenteosta (Hannerz 2004, 114; Porrasmaa 2012, 20, 28–31). Voisikin sanoa, että jutussa

Japani tai japanilaisuus ja Fukushimaan yhdistyvät tahmaiseksi affektiiviseksi hahmoksi, johon takertuvat sekä Fukushimaan että japanilaisuuteen liitetyt (negatiiviset) mielikuvat ja tunteet (Ahmed 2004, 2010).

Kolmanneksi – vastaavaan tapaan kuin edellisen alaluvun esimerkkijutuissa – yllä eritelty juttu havainnollistaa kertojan diskurssin roolia affektiivisuuden aktiivisessa rakentamisessa. Kuten Unz (2011) esittää, kuvakoot rakentavat affektiivisuutta tuomalla yhdet henkilöt ja paikat lähemmäksi katsojaa kuin toiset (ks. myös Fiske 1987). Lisäksi kuten edellisessä alaluvussa nostin esille, jutun alkujuonto sekä haastateltavien lausumia kehystävät voice overit merkityksellistävät juttua kokonaisuuden tasolla. Niiden sanavalinnoilla on ilmeinen rooli siinä, millaiseksi jutun affektiivisuus rakentuu – näin myös tilanteissa, joissa toimijoiden diskurssit pyrkivät haastamaan kertojan diskurssin määrittelyä tilanteesta.

Affektiivisuuden rakentamisen keinot eivät kuitenkaan synny tyhjiössä, ja juttu 48 (liite 3) on havainnollinen esimerkki tiettyjen affektien historiallisuudesta. Kyseinen juttu – ja oikeastaan kaikki aineiston Fukushimaa käsittelevät jutut – nimittäin toimii mielenkiintoisena kaikupohjana edellisen suuren ydinvoimalaonnettomuuden eli vuonna 1986 tapahtuneen Tshernobylin onnettomuuden suomalaisuutisoinnille (vrt. alaluvut 6.1. ja 6.5.). Tshernobylin onnettomuudesta tehtiin tuoreeltaan useampi mediaseurantatutkimus, ja niistä nousi esille toimittajien voimakas epäluottamus sekä STUK:in viranomaisia että Neuvostoliiton tiedotusta kohtaan (Kytömäki ym. 1987; Raittila 1996, 15; Timonen ym. 1987; Timonen 1988). Kummankin osapuolen sittemmin paljastunut tiedon pimittäminen ja muut tiedotukselliset laiminlyönnit koettiin hyvin traumaattisina (emt.). Myös kansainväliset selvitykset viittaavat siihen, että Fukushima-uutisointi kantoi aikaisempien ydinvoimalaonnettomuuksien affektiivista painoa (Friedman 2011; Pantti ym. 2012).

6.7. Affektiivisuuden rakentaminen merkityksellistämisenä

Tässä työssä halusin paneutua affektiivisuuden rakentumiseen erityisesti televisiokuvan ja sanan välisessä suhteessa, mutta Japanin katastrofin uutisointia eritellessäni minulle kävi selväksi, että affektiivisuus rakentuu katastrofiuutisissa monella eri tavalla ja tasolla. Niiden syvälinen analyysi vaatisi tätä työtä huomattavasti tiukempaa keskittymistä yhteen uutisjutun osa-alueeseen, kuten kuva-aineksen käyttöön, juttujen sanavalintojen tai katastrofiuutisen lajityypillisten ominaisuuksien affektiivisiin ulottuvuuksiin, puhumattakaan muiden elementtien kuten näkökulmavalintojen ja kulttuuristen stereotyyppien osuudesta affektiivisuuden rakentamiseen.

Kuvan ja sanan suhteella on kuitenkin oleellinen rooli televisioutisten affektiivisuuden rakentamisessa. Suhde on moninainen ja usein monimutkainen, sillä kuva voi merkityksellistää tekstiä yhtä lailla kuin teksti merkityksellistää kuvaa (vrt. Pietilä 1995b, 1995c). Itse asiassa juuri tämä moninaisuus on mielestäni yksi televisioutisten affektiivisuuden rakentamisen ydindynamiikoista, jossa kohtaavat yhtäältä liikkuvaan kuvaan liitetyt autenttisuusoletukset ja kuvakerronnan lainalaisuuksiin perustuva affektiivisuus (mm. kuvarajaukset, valaistus, kuvan laatu jne.) ja toisaalta tekstuaalisen kerronnan ominaisuudet kuten kertojan ja toimijan diskurssien väliset suhteet. Kuten erityisesti Fukushima ydinvoimalaonnettomuutta ja tsunamin uhreja käsitelleiden juttujen yhteydessä kävi ilmi, katastrofiuutisen lajityypin kontekstissa, jossa poikkeuksellisuuden ja spektaakkelimaisuuden kaltaiset uutisten peruskriteerit nousevat etusijalle, dramaattinen kuvamateriaali ja erityisesti sen referentiaalinen todistusvoima voi olla merkittävä tekijä jutun affektiivisuuden rakentumisessa (vrt. Pantti ym. 2012, 41–45).

Toinen televisiokuvaan liittyvä affektiivisuuden rakentamisen tärkeä elementti, joka nousee esiin sekä aikaisemmasta tutkimuksesta että omasta aineistostani, on toisto. Tiettyjen kuvien ja sanallisten ilmausten lisäksi jutuissa toistuivat myös tietyt näkökulmat ja henkilöt. Fukushima ydinvoimalaonnettomuuden yhteydessä näkökulmien, ilmaisujen, historiallisten rinnastusten ja kuvallisten elementtien toistuminen oli niin voimallista, että on mielekästä puhua turmavoimalasta Ahmedin terminologian mukaan fetissiesineenä, jonka tahmainen affektiivisuus leviää ja tarttuu myös muihin aineiston juttuihin ja aihepiireihin, kuten esimerkiksi jutut 42 ja 53 havainnollistavat (alaluvut 3.4., 6.1., 6.4., 6.5.; liite 3). Fukushima hahmon lisäksi toinen huomionarvoinen toistuva kuvallinen elementti oli japanilaisten – olipa kyse sitten tokiolaisista tai tsunamin takia evakuoituista – esittäminen erilaisina väkijoukkoina, kuten alaluvuissa 6.2. ja 6.3. nostin esille. Myös tsunamia käsittelevien juttujen kuvamateriaalissa oli vahvaa toisteisuutta erityisesti uutisoinnin ensimmäisen kahden vuorokauden aikana. Kyrölän (2010, 42–46) mukaan toisteisuus on yksi keino saada asia vaikuttamaan vaihtoehdottomalta tai itsestään selvältä, ja tällä tavoin rakentaa ja vahvistaa tietynlaista affektiivisuutta. Tekstin suhteessa kuvaan tämän aineiston osalta selvimmän affektiivisuutta rakentavaksi elementiksi nousi kertojan diskurssilla tehty merkityksellistäminen sekä tätä kautta kuvan ja sanan välille syntyneet assosiatiiiviset yhteydet. Kertojan diskurssin merkityksellistämistyö näkyi selvimmän juttujen 42 ja 53 kaltaisissa insterteissa ja reportaaseissa, joissa jutusta rakentuu tarkkarajainen narratiivinen kokonaisuus. Toisaalta kuten alaluvussa 6.1. huomaustin, myös sähköuutisissa kertojan diskurssi määritteli jutun kokonaisuutta jo juttutyypin aikarajoitteen takia. Affektiivisuutta rakentavia kertojan diskurssin keinoja aineiston jutuissa olivat suoran tunneilmaisun (esim. jutut 6, 33, 36, ja 42; liite 3) lisäksi tilanteiden tai

tunnelmien kuvailuun liittyvät sanavalinnat sekä suomalaisten ja japanilaisten vertailu tai jälkimmäisten kritiikki ja tätä kautta erilaisten ryhmien ja yhteisöjen rakentaminen (ks. alaluvut 6.3., 6.4., 6.5. ja 6.6.).

Katastrofiuutisille lajityypillisiksi miellettyjen affektiivisuuden rakentamisen muotojen kuten myötätunnon herättelyn osalta aineistoni oli osin melko poikkeuksellinen (vrt. Pantti 2011; Pantti ym. 2012). Vaikka jutuista saattoi havaita lajityypille ominaisena pidettyä myötätuntoa ja samastumista herättelevää ilmaisua, osa Fukushimasta ja tsunamituhoalueelta evakuoituja ihmisiä käsittelevistä jutuista oli mahdollista tulkita myös toppuutteleviksi (esim. juttu 21, liite 3), eivätkä kaikki jutuissa kuvatuista henkilöistä asettuneet tavanomaisen katastrofiuhrin rooliin (esim. jutut 29 ja 57, liite 3), minkä saattaa tulkita sekä kulttuurista toiseutta korostavaksi että voimaannuttavaksi (ks. alaluku 6.2.). Muista 2000-luvun alkupuolen maanjäristys- ja tsunamiuutisista poiketen aineiston jutuissa ei myöskään kuvattu vainajia tai vakavasti loukkaantuneita, lukuun ottamatta lyhyttä uutissähköttä (juttu 60, liite 2), jonka kahdessa otoksessa näytettiin avointa hautaa ja hautajaisia. Sen sijaan katastrofiuutisille lajityypillistä affektiivisuuden rakentamista aineiston jutuissa oli erityisesti tsunamia käsittelevissä uutisissa, joiden kielellinen ja visuaalinen ilmaisu noudattelivat lajityypille tavanomaiseksi miellettyjä piirteitä kuten voimakkaiden verbien ja adjektiivien käyttöä sekä niin sanotun amatöörikuvan tai silminnäkijäkuvan hyödyntämistä ammattilaisten kuvaaman materiaalin rinnalla (Chouliaraki 2010; Pantti & Andén-Papadopoulos 2011; Pantti ym. 2012). Niin ikään tyypillistä – ja aikaisempien katastrofien tapaan problemaattista – oli suomalaisten silminnäkijöiden ja heidän tarinoidensa nostaminen esille (Kivikuru 2006; Koljonen 2013; Pantti ym. 2012; Rahkonen & Ahde 2005; Raittila 2005).

Tiivistäen: aineistoni antoi paljon viitteitä siitä, miten moninaisilla eri tavoilla affektiivisuus rakentuu televisiouutisissa ja erityisesti television katastrofiuutisissa. Visuaalisuuden ja tekstuaalisuuden välinen monitahoinen suhde on affektiivisuuden rakentumisen prosessin keskiössä, mutta se on syytä ymmärtää laajasti. Affektiivisuuden rakentumisen erittelyssä tulee ottaa huomioon sekä tekstin että kuvan intertekstuaalisuus ja historiallisuus, sillä kuten Wetherell (2012) ja Ahmed (2004, 2010) huomauttavat, affektiivisuus ei synny tyhjiössä, vaan siihen vaikuttaa kaikki aikaisemmin koettu ja opittu. Tästä syystä yksikään affektiivinen yhteys, yksikään tahmainen jälki ei ole täysin samanlainen, vaan jokainen yksilö kokee affektiivisuuden omalla tavallaan. Yllä mainitut affektiivisuuden rakentamisen keinot kuitenkin perustuvat paljolti länsimaisen kulttuurin kuvallisen ilmaisun lainalaisuuksiin, joten ainakin niiden perusteet ovat jaettavissa.

7. Lopuksi

Olen tässä työssä Yleisradion Japanin katastrofin uutisointia tapausesimerkkinä käyttäen eritellyt keinoja, joilla affektiivisuutta rakennetaan televisiouutisissa. Sen lisäksi, että olen käynyt läpi aikaisempaa tutkimusta ja vertaillut sen tuloksia empiirisen aineiston erittelyn kautta muodostamiini havaintoihin, olen tarkastellut affektiivisuutta osana katastrofijournalismin käytäntöjä ja televisiouutisten lajityyppejä. Olen myös luodannut affektin tutkimuksen ja teorian kenttää journalismin ja sen tutkimuksen kysymyksiä silmällä pitäen. Työn kulkua johdatelleet kysymyksetni olivat:

- 1) Millaisilla narratiivisilla keinoilla affektiivisuutta rakennetaan Japanin maanjäristystä, tsunamia ja ydinvoimalaonnettomuutta käsittelevissä suomalaisissa televisiouutisissa?
- 2) Millaisena affektin ja merkityksen välinen problematiikka näyttäytyy?
- 3) Onko affektin käsite (sellaisena kuin se työni pohjalta määrittyy) relevantti ja soveltuva journalismitutkimukseen?

Tässä päätösluvussa pohdin juuri kolmatta kysymystä, eli affektin käsitteellistä ja analyttistä relevanssia journalismin tutkimuksen haasteiden kannalta.

7.1. Affektiivisuuden rakentamisen keinot katastrofiuutisissa

Luvuissa 2, 3 ja 4 esitellyn aikaisemman tutkimuksen ja katastrofiuutisten lajityypillisten ominaisuuksien perusteella oli ainakin osin syytä olettaa, että affektiivisuuden rakentuminen perustuisi voimakkaasti uutisten visuaaliseen ainekseen ja ennen kaikkea katastrofialueelta kuvattuun joko journalistien tai amatöörien tuottamaan kuvaan (Pantti 2011; Pantti & Andén-Papadopoulos 2011; Pantti ym. 2012). Lisäksi oletin Pietilän (1995b & 1995c) havaintojen perusteella, että toinen merkittävä affektiivisuuden rakentamisen keino olisi kertojan diskurssin tasolla tapahtuva kuvan merkityksellistäminen. Erittelyni osoitti molemmat oletukset paikkansa pitäviksi, mutta huomattavasti monitahoisemmiksi prosesseiksi kuin osasin alun perin odottaa. Muiksi affektiivisuuden rakentamisen keinoksi nousivat tiettyjen kuvallisten elementtien ja sanallisten ilmaisujen toistuminen sekä katastrofiuutisen lajityypillisiä ominaisuuksia noudattelevasti katastrofin kokeneiden japanilaisten ja suomalaisten toisistaan poikkeava esittäminen samaten kuin tavallisten kansalaisten muihin uutisjournalismin lajityyppeihin verrattuna runsaat haastattelut (vrt. Koljonen 2013; Pantti ym. 2012).

Affektiivisuuden rakentaminen pohjautuu analyysini perusteella yhtäältä televisiokuvan referentiaaliseen välittömyyteen ja autenttisuusoletukseen; erityisesti tsunamin etenemisen kuvaamisessa tämä elementti oli huomattava osa juttujen affektiivisuutta (ks. alaluku 6.2.). Toisaalta Fukushima ydinonnettomuutta käsitelleissä jutuissa affektiivisuus rakentui välittömän visuaalisen referentiaalisuuden lisäksi symbolisesti. Voimalasta itsestään oli verrattain vähän kuvaa, ja samat etäiset videokuvat, still-otokset ja satelliittikuvat toistuivat lähetyksestä toiseen. Tämän lisäksi voimalaonnettomuutta kuvittamaan käytettiin suoja-asuihin ja kaasunaamareihin sonnustautuneiden, säteilymittareiden kanssa kulkevien henkilöiden kuvaa sekä kaukaa kuvattua materiaalia voimalan jäädytystöistä (ks. alaluku 6.1.). Fukushima ydinonnettomuuden uutisoinnissa hahmottui Kyrölä (2010, 46–51) kuvaama affektiivinen rakenne, jossa Fukushima voimalasta itsestään rakentui niin sanottu fetissiesine, ”säteilymörkö”, jonka tahmainen affektiivisuus tarttui koko kolmoiskatastrofin uutisointiin (ks. alaluvut 6.1., 6.4. ja 6.5.; vrt. Ahmed 2004).

Fukushima voimalan lisäksi toistuva kuvallinen elementti, joka rakensi juttuihin omanlaistaan affektiivisuutta, olivat japanilaisten väkijoukot ja suuret ryhmät, joita näytettiin kaikkien aineiston kuuden teeman yhteydessä tsunamin ja maanjäristyksen raportoinnista talousjuttuihin. Kuten Pantin ja kumppaneiden (2012) sekä Sumialan (2010) katastrofiuutisia koskevista huomioista käy selväksi, katastrofiuutisille on ominaista sekä yhteisöjen rakentaminen että niiden rajojen vetäminen. Katastrofin uhrien tai – oman aineistoni tapauksessa hyvin laajasti määriteltynä – katastrofialueen paikallisten asukkaiden kuvaaminen laajoina joukkoina ja median kohdemaan edustajien esittäminen yksilöinä on Pantin ja kumppaneiden (2012) mukaan tyypillistä katastrofijournalismille, eikä Japanin katastrofin uutisointi Yleisradiossa poikennut tässä mielessä juurikaan lajityypin piiristä. Sen sijaan poikkeuksellista oli, että kuolleiden kuvia ei esitetty aineistossa kuin yhdessä jutussa (juttu 60, liite 2). Japanilaisten kuvaaminen suurina joukkoina havainnollistaa kuitenkin juttujen kertojan diskurssissa piiloisesti kulttuurisen toiseuden korostamisen kautta rakennettavaa affektiivisuutta.

Eksplisiittistä tunteiden kuvausta oli aineistossa vähemmän kuin etukäteen odotin, mutta erityisesti Japanissa olleita suomalaisia käsitelleissä jutuissa sekä kertojan että toimijoiden diskursseissa käytettiin tunneilmaisuja ja tunteita kuvailevaa kieltä, jonka esimerkiksi Pantti (2011) ja Richards (2010) mainitsevat olennaisena osana katastrofiuutisten lajityyppiä. Näissä jutuissa affektiivisuus rakentui pääosassa kertojan ja toimijan diskurssien merkityksellistäessä kuvaa, kuten Japanista palanneita suomalaisia käsitelleissä jutuissa tai tukiolaisten säteilypelosta kertoneessa reportaasissa (ks. alaluvut 6.4. ja 6.5.). Affektiivisuuden rakentamisen keinot toisin sanoen noudattelivat enimmäkseen lajityypin ja välineen konventioita.

Kuten edellisessä luvussa tuli esille, affektiivisuuden kautta uutisjuttuihin rakentuu hyvin monenlaisia ja monitasoisia merkityksiä. Esimerkiksi Fukushima ydinonnettomuus merkityksellistyi ennen kaikkea japanilaiseksi ongelmaksi, kun tarkastelin kaikkia teeman juttuja yhden kokonaisuuden muodostavana kertomuksena. Toisin kuin maanjäristysteeman uutisissa, joissa katastrofi merkityksellistyi erityisesti talousnäkökulmasta globaaliksi ongelmaksi, Fukushimaa käsitelleissä jutuissa ydinvoimalan onnettomuus ja sen jälkihoito rakentuivat sekä syidensä että ratkaisujensa osalta japanilaisiksi. Samassa yhteydessä suomalainen ydinvoima ja suomalaiset säteilyasiantuntijat merkityksellistyivät luotettavaksi ja asiantuntevaksi tahoksi – toisin kuin japanilaiset kollegansa (ks. alaluku 6.1., 6.6.). Maanjäristys- ja tsunamiteeman uutisissa japanilaisuus sen sijaan merkityksellistyi positiivisemmin japanilaisten järjestäytyneisyyden ja sinnikkyyden kuvausten kautta (ks. alaluku 6.2.). Japanissa olleisiin suomalaisiin keskittyneissä maanjäristysuutisissa mielenkiintoista oli, että jutuissa rakennettiin eräänlaista surun odotusta spekuloiden mahdollisista suomalaisuhreista ja raportoimalla tavoittamattomissa olevien suomalaisten lukumääriä (esim. jutut 6, 7 ja 20, liite 3). Toisin sanoen maanjäristystä valmistauduttiin merkityksellistämään kansalliseksi tragediaksi (ks. alaluku 6.4.; vrt. Sumiala 2010). Yksittäinen teeman läpäisevä mielenkiintoinen merkityksen ulottuvuus rakentuu Tokiota käsittelevissä jutuissa, joissa Japanin pääkaupunki merkityksellistyy osaksi katastrofialuetta muun muassa pelon, sekasorron ja paniikin rakentamisella sekä kertojan että toimijoiden diskursseissa (ks. alaluku 6.5.).

Juttuihin affektiivisuuden kautta rakentuvien merkitysten tarkka erittelemine on vaikeaa, sillä kuten luvussa 3 muotoilin, affektit ovat harvoin täysin samanlaisia, sillä vaikka ne ovat sosiaalisia, ne perustuvat myös jokaisen ihmisen yksilöllisiin kokemuksiin ja jokaisen henkilön tulkinta tietystä uutisjutusta on erilainen. Kertojan ja toimijoiden diskurssien sekä jutun kuvallisen aineksen muodostamaan narratiiviseen kokonaisuuteen rakentuvat merkitykset ovat siis harvoin yksiselitteisiä, kuten Pietilä (1995b & 1995c) huomauttaa oman analyysinsä yhteydessä. Edellä mainitsemani juttuihin tulkittavissa olleet merkitykset ovatkin vain yksi esimerkki useista mahdollisista tavoista ymmärtää juttujen merkityksiä. Esimerkiksi alaluvun 6.5. tapauksessa tulkintani teeman jutuista saattavat poiketa paljonkin henkilöstä, joka ei ole koskaan käynyt Japanissa tai Tokiossa, puhumattakaan siitä, että olisi ollut itse paikalla maanjäristyksen tapahtuessa ja sitä seuranneina päivinä. Edellä esille nostamani tulkinnat juttujen affektiivisuuden rakentamista merkityksistä ovatkin sellaisia, jotka aukenevat katastrofiuutisen lajityypin konventioiden, aikaisempiin katastrofeihin vertaamisen tai rinnastamisen, kertojan tai toimijoiden diskurssin tekstin tai tekstin ja kuvan suhteen kautta juttua tarkastelemalla.

Kuten affektiivisuuden rakentamisen keinot myös se, keitä affektiivisuuden kautta puhuteltiin, vastasi melko pitkälti katastrofiuutisten vakiintunutta tapaa keskittyä median kohdemaan kansalaisiin. Tämä näkyi sekä juttujen näkökulmissa että suomalaisasiantuntijoiden suosimisessa haastateltavina (Pantti et al. 2012, 49, 55; vrt. Kivikuru 2006; Rahkonen & Ahva 2005; Raittila 2005). Katastrofijournalismin tavanomaisista kehyksistä Japanin uutisointi poikkesi kuitenkin siinä, että katastrofin uhreja käsitelleissä jutuissa vedottiin vain harvoin suoraan katsojien myötätuntoon ja auttamisen haluun kertojan tai toimijan diskurssin julkilausutulla tasolla. Sen sijaan jotkin jutut oli mahdollista tulkita jopa myötätunnon toppuutteluksi (ks. alaluku 6.2.). Selvimmin suomalaisten puhuttelu nousi esiin talousjutuissa sekä sinänsä ymmärrettävästi Japanissa olevia tai sieltä juuri palanneita suomalaisia käsittelevissä jutuissa, joissa Japanin katastrofi kehystettiin suomalaisia ja suomalaisyrityksiä koskettavaksi onnettomuudeksi (ks. alaluvut 6.3. ja 6.4.).

Erittelyni perusteella esitän, että affektiivisuuden rakentamisen keinot ovat kiinteä osa television katastrofijournalismin lajityypillisiä ominaisuuksia, vaikka niitä ei kenties aikaisemmin ole mielletty sellaisiksi. Kuten muun muassa Pantin (2011), Richardsin (2010) ja Kyrölän (2010) tutkimuksista kävi ilmi, uutisten affektiivisuudessa ei ole kyse erityisestä ainesosasta tai tyylistä, jota jutussa joko on tai ei ole, vaan uutisten affektiivisuus rakentuu kaikenlaisissa jutuissa muun muassa näkökulman, haastateltavien sekä kuvallisen aineksen ja sanojen valintojen tasolla. Toki joissakin jutuissa affektiivisuus on julkilausutumpaa kuin toisissa, erityisesti jos affektiivisuus ymmärretään ennen kaikkea tunneilmaisuksi, mutta myös tunneilmaisun puute on omanlaistaan affektiivisuuden rakentamista. Televisioutisissa oman affektiivisen tasonsa muodostaa television liikkuva kuva siihen liittyvine kulttuurisine oletuksineen ja arvotuksineen. Liikkuvan kuvankaan tapauksessa affektiivisuus ei tarkoita vain hyökyaaltoja ja räjähdyksiä tai itkeviä lapsia, vaan myös asiallisen mitäänsanomattomaksi mielletty haastattelukuva rakentaa omanlaistaan affektiivisuutta (ks. luku 2, luku 5). Mikäli tämän työn aineiston ja aikaisemman tutkimuksen perusteella muodostamani käsitys affektiivisuuden rakentamisesta (katastrofi)journalismin lajityypillisenä ominaisuutena pitää paikkansa, journalismin affektiivisuudessa ei olekaan kyse uudesta ilmiöstä, vaan journalistiseen ja muuhun inhimilliseen ilmaisuun kuuluvasta kokemuksellisuuden tasosta, kuten jo johdantoluvussa uumoilin.

7.2. Affekti osana viestintää ja journalismia

Luvuissa 2, 3 ja 4 pyrin muotoilemaan näkökulmaa affektiin siltä kannalta, miten ajatus sekä kehollis- ja kokemuspohjaisesta että sosiaalisesta ja kulttuurisesta affektista sopisi yhteen kulttuuris-yhteiskunnallisen viestintänäkemyksen kanssa. Huomiosta affektiivisuudesta osana vakiintunutta journalistista ilmaisua ja lajityyppejä seuraa erinäisiä seikkoja sekä journalismin että affektin kannalta. Ensinnäkin affekti on kulttuuris-yhteiskunnallisen viestinnän kontekstissa syytä määrittellä tavalla, joka tukee käsitystä viestinnästä sosiaalisena ja kulttuurisena ilmiönä, jossa on kyse muun muassa merkitysten ja sitä kautta myös yhteisöjen rakentamisesta, ylläpitämisestä ja hajottamisesta. Affektin käsite ei toisin sanoen voi sulkea pois tietoisia diskursiivisen merkityksen muodostamisen tasoja, eikä affektia voi siksi sijoittaa kokonaan sanallisen ilmaisun tai kommunikaation ulkopuolelle. Toiseksi journalismin piirissä olisi hyvä pyrkiä eroon dikotomisesta ajattelusta, jossa tunneilmaisu tai affektiivisuus asettuu faktuaalisuuden vastakohtaksi. Kuten edeltävässä luvussa totesin, affektiivisuudessa ei ole kyse pelkästään julkilausutusta tunneilmaisusta tai tietynlaisesta tyylistä, vaan affektiivisuus näyttäytyy yksittäisten juttujen tasolla yhtäältä muun muassa puhuttelevuutena ja läsnäolon tuntuna, mutta toisaalta myös suhteena aikaisemmin aiheesta kirjoitettuihin juttuihin, sekä assosiativisena, intertekstuaalisuuden ja miellelyhtymien tasona.

Lisäksi, kuten olen edeltävissä luvuissa pyrkinyt osoittamaan, affektiivisuus on kiinteä osa myös television välinelunnetta. Liikkuvaan kuvaan liitetyt kulttuuriset oletukset referentiaalisesta välittömyydestä rakentavat omanlaistaan affektiivisuutta, jota katastrofiuutiset selvästi havainnollistavat. Tästä johtuen esitän, että affektiivisuus olisi syytä ottaa osaksi myös televisiouutisten välineluonteesta lähtevää analyysia. Affektiivisuuden käsitteen teoreettiset yhteydet muun muassa elokuvatutkimukseen tarjoavat varmasti hedelmällistä maastoa myös mediumteoriasta ponnistavalle tutkimukselle.

Tämä työ on alustava ja varsin rajallinen yritys eritellä affektiivisuutta journalismin kontekstissa. Toivon kuitenkin, että se toimii rohkaisevana esimerkkinä muille affektin ja journalismin yhteen sovittamisesta kiinnostuneille. Minulle katastrofiuutisten tutkailu affektin näkökulmasta avasi uudenlaisia näkökulmia sekä työhöni toimittajana että uutisten intohimoisena seuraajana. Mahdollinen jatkoaskel olisi yhtäältä laajentaa affektiivisuuden rakentamisen keinojen erittelyä muiden journalismin lajityyppien suuntaan, ja toisaalta syventää tarkastelua yksittäisten juttujen tasolla. Kolmas mahdollinen suunta olisi laajentaa ja syventää journalismin affektiivisuuden teoreettista pohdintaa, sillä tässä työssä sen tarkastelu jäi valitettavan pintapuoliseksi. Mielenkiintoista olisi myös eritellä tarkemmin massumilaisen affektinäkemyksen suhdetta

journalismiin, ja koetella vakavissaan, voiko journalistisia esityksiä tutkia puuttumatta symbolisten merkitysten tasoon. Itselleni tutkimusmatka affektiivisuuden tiheikköön oli antoisa. Toivon, että tämä työ innostaa tai provosoi jotakuta muutakin lähtemään vähemmän samotuille poluille – jos ei muusta syystä niin osoittaakseen, että olen ymmärtänyt koko asian sittenkin väärin.

Jälkisanat

Tokio, sunnuntai 1.9.2013, kello 15:06

Loppukesän aurinko korventaa ennätyskelteissä hikoillutta Tokiota. On ainakin 35 astetta lämmintä, ilma on raskaan kostean nahkeaa ja semi-kaskaat surisevat puissa kovaäänisinä ja riehakkaina. Istun puun alla Airsugawan puistossa Minami-Azabun kaupunginosassa, kuivaan hikeä otsaltani ja hörppään vettä.

Päivälleen kolme vuotta sitten jäin Tokion halki kulkevan Chuo-linjan kyydistä Mitakan juna-asemalla hikisenä, hölmistyneenä, hiukan hädissäni ja umpiväsyneenä. Olin ensimmäistä kertaa Japanissa ja tarkoitukseni oli viettää seuraavat yhdeksän kuukautta International Christian Universityssä vaihto-opiskelijana. Olin keväällä tehnyt kandidaatintutkintoni valmiiksi ja toivoin vaihtovuoden aikana saavani jonkinlaisen idean siitä, millaista gradua alkaisin seuraavan syksynä työstää. Suunnittelin jatkavani kandidaatintyöni aihepiirin, nuoriso- ja alakulttuurien parissa, ja olin kiinnostunut japanilaisen otaku-termin historiasta ja siihen liittyvästä sarjakuviin keskittyneestä moraalipaniikista 1990-luvulla.

Vajaat kaksi ja puoli vuotta sitten havahduin nokosiltani asuntolahuoneessani Mitakassa maanjäristykseen. Siitä alkoi tapahtumien, kokemusten ja ajatusten vyöry, joka osaltaan kulminoituu tähän työhön.

Tällä kertaa olen Tokiossa työharjoittelijana, gradu viimeistelyä vaille valmiina. Kolme vuotta sitten alkanut ajatuksellinen matka päättyy, mutta kuten usein matkoilla käy, päämäärä on osoittautunut aivan toiseksi kuin se, mikä alun perin oli suunnitelmassa. Kuten kaikki matkat, tämäkin on ollut yhtä aikaa uuvuttava ja antoisa. Siksi on suuri kunnia saada kirjoittaa pro gradu -työni viimeiset virkkeet juuri Tokiossa, juuri nyt.

Lähteet

Artikkelit ja kirjat

- Ahmed, Sara (2004) *The Cultural Politics of Emotion*. Edinburgh: Edinburg University Press.
- Ahmed Sara (2010) Happy Objects. Teoksessa Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J (eds.) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press, 29-51.
- Alasuutari, Pertti (2011) *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino.
- Allan, Stuart (2002) *Media, Risk and Science*. Buckingham, Philadelphia: Open University Press.
- Allan, Stuart (ed.) (2010) *The Routledge Companion to News and Journalism*. London and New York: Routledge.
- Altheide, David L. (1974) *Creating reality. How TV News Distorts Events*. Beverly Hills and London: Sage Publications.
- Altheide, David L. (2011) Creating fear. Transforming terrorist attacks into control and consumption. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 259-272.
- Altheide, David L. & Snow, Robert P. (1979) *Media Logic*. Beverly Hills and London: Sage Publications.
- Andén-Papadopoulos, Kari & Pantti, Mervi (2011) *Amateur Images and Global News*. Bristol: Intellect.
- Ang, Ien (1985) *Watching Dallas: Soap Opera and the Melodramatic Imagination*. London and New York: Routledge.
- Barlett, Christopher P. & Gentile, Douglas, A. (2011) Affective and emotional consequences of mass media. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 60-78.
- Bertelsen, Lone & Murphie, Andrew (2010) An Ethics of Everyday Infinities and Powers: Félix Guattari on Affect and the Refrain. Teoksessa Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J (eds.) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press, 138-157.
- Brown, Steven D. & Stenner, Paul (2001) Being Affected: Spinoza and the Psychology of Emotion. *International Journal of Group Tensions*, 30 (1): 81-105.
- Chouliaraki, Lille (2010) Journalism and the Visual Politics of War and Conflict. Teoksessa Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) *Media Events in a Global Age*. London and New York: Routledge.
- Clough, Patricia Ticineto & Halley, Jean (eds.) (2007) *The Affective Turn: Theorizing the Social*. Durham: Duke University Press.
- Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) (2010) *Media Events in a Global Age*. London and New York: Routledge.

Cottle, Simon (2010) *Global Crises and World News Ecology*. Teoksessa Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) *Media Events in a Global Age*. London and New York: Routledge.

Damasio, Antonio (2000) *Tapahtumisen tunne. Miten tietoisuus syntyy*. Suom. Kimmo Pietiläinen, Helsinki: Hakapaino.

Dayan, Daniel (2010) *Beyond Media Events. Disenchantment, derailment, disruption*. Teoksessa Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) *Media Events in a Global Age*. London and New York: Routledge, 23-31.

Dayan, Daniel & Katz, Elihu (1992) *Media Events. The Live Broadcasting of History*. Cambridge and London: Harvard University Press.

Detenber, Benjamin H. & Lang, Annie (2011). The influence of form and presentation attributes of media on emotion. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 275-293.

Ducey, Ariel (2007) *More Than a Job: Meaning, Affect and Training Health Care Workers*. Teoksessa Clough, Patricia Ticineto & Halley, Jean (eds.). *The Affective Turn: Theorizing the Social*. Durham: Duke University Press, 187-208.

Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (eds.) (2011) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge.

Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (2011) Emotions and mass media. An interdisciplinary approach. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 1-12.

Fine, Gary Alan & White, Ryan D (2002) *Creating Collective Attention in the Public Domain: Human Interest Narratives and the rescue of Floyd Collins*. *Social Forces*, 81 (1): 57-85.

Fiske, John (1987) *Television culture*. London and New York: Routledge.

Friedman, Sharon M. (2011) *Three Mile Island, Chernobyl and Fukushima: An analysis of traditional and new media coverage of nuclear accidents and radiation*. *Bulletin of the Atomic Scientists*, 67 (5): 55-56.

Glasgow University Media Group (1980) *More Bad News*. London, Boston, Henley: Routledge & Kegan Paul.

Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J. (eds.) (2010) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press.

Grossberg, Lawrence (2010). *Affect's future. Rediscovering the Virtual in the Actual*. Teoksessa Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J. (eds.) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press.

- Huhtala, Hannele & Hakala, Salli (2007). *Kriisi ja viestintä: yhteiskunnallisten kriisien johtaminen julkisuudessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Hannerz, Ulf (2004) *Foreign News. Exploring the World of Foreign Correspondents*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Hardt, Michael (2007) Foreword: What Affects are Good For. Teoksessa Clough, Patricia Ticineto & Halley, Jean (eds.). *The Affective Turn: Theorizing the Social*. Durham: Duke University Press, ix-xiii.
- Hartley, John (2010) Journalism, History and the Politics of Popular Culture. Teoksessa *The Routledge Companion to News and Journalism*. 13-24. London and New York: Routledge.
- Hemánus, Pertti (2002). Lehdistö eilen. Teoksessa Ruusunen, Aimo (toim.) *Media muuttuu*. Helsinki: Gaudeamus, 31-66.
- Hepp, Andreas & Couldry, Nick (2010) Introduction. Media events in globalized media cultures. Teoksessa Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) *Media Events In a Global Age*. London and New York: Routledge, 1-20.
- Hietala, Veijo (2007) *Media ja suuret tunteet. Johdatusta 2000-luvun uusromantiikkaan*. Helsinki: BTJ Kustannus.
- Highmore, Ben (2010) Bitter After Taste. Affect, Food and Social Aesthetics. Teoksessa Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J. (eds.) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press, 118-137.
- Höijer, Birgitta (2004) The discourse of global compassion: the audience and media reporting of human suffering. *Media, Culture & Society* 26 (4): 513-531.
- Jaramillo, Deborah L. (2009) *Ugly War, Pretty Pacakage: How CNN and Fox News Made the Invasion of Iraq High Concept*. Bloomington and Indianapolis: Indiana Univerisity Press.
- Katz, Elihu & Liebes, Tamar (2010) "No More Peace!" How disaster, terror and war have upstaged media events. Teoksessa Couldry, Nick, Hepp, Andreas & Krotz, Frederik (eds.) *Media Events in a Global Age*. London & New York: Routledge, 32-42.
- Kivikuru, Ullamaija ja Pietiläinen, Jukka (toim.) (1998) *Uutisia yli rajojen: ulkomaanuutisten maisema Suomessa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Kivikuru, Ullamaija (2006) Aikakauslehtien tsunamiraportointi: Se toisenlainen tarina, jota ei kerrottu. *Tiedotustutkimus* 29 (3): 71–84.
- Koivunen, Anu (2008) Affektin paluu? Tunneongelma suomalaisessa mediatutkimuksessa. *Tiedotustutkimus* 31 (3), 5-24.
- Koljonen, Kari (2013) *Kriisi journalismissa. Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio*. Tampere: Tampere University Press.

- Konjin, Elly A. & ten Holt, Jelte M. (2011) From noise to nucleus. Emotion as key construct in processing media messages. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 37-59.
- Kontturi, Katve-Kaisa & Taira, Teemu (2007) Affekti. Käsitteen säikeet, keskustelun lonkerot. *Niin & Näin* 53 (2), 43–45.
- Kunelius, Risto (2004) *Viestinnän vallassa. Johdatus joukkoviestinnän kysymyksiin*. Helsinki: WSOY.
- Kyrölä, Katariina (2010) *The Weight of Images. Affective Engagements with Fat Corporeality in the Media*. Turku: Uniprint.
- Kytömäki, Juha, Lehtola, Markku ja Paananen, Seppo (1987) *Tshernobylin voimalaonnettomuus radioissa ja televisiossa. Kolme ensimmäistä viikkoa. Tshernobyl-tiedotustutkimus, osaraportti 3*. Helsinki: Oy Yleisradio Ab.
- MacGill Hughes, Helen (1968) *News and the Human Interest Story*. Second edition [1940] New York: Greenwood Press.
- Massumi, Brian (1995) The Autonomy of Affect. *Cultural Critique* 31 (2): 83-109.
- Massumi, Brian (2005) Fear (The Spectrum Said). *Positions: east asia cultures critique* 13 (1): 31-48.
- Massumi, Brian (2010) The Future Birth of the Affective Fact: The Political Ontology of Threat. Teoksessa Gregg, Melissa & Seigworth, Gregory J. (eds.) *The Affect Theory Reader*. Durham: Duke University Press, 52-70.
- McLuhan, Marshall (2010) *Understanding Media: The Extensions of Man*. Critical Edition, toim. Gordon, Terrence W. [1964] Berkley: Ginko Press.
- Morensen, Mette (2011) The Eyewitness in the Age of Digital Transformation. Teoksessa Andén-Papadopoulos, Kari & Pantti, Mervi (eds.) *Amateur Images and Global News*. Bristol: Intellect, 61-75.
- Nabi, Robin L, So, Jiyeon & Prestin, Abby (2011) Media-based emotional coping. Examining the emotional benefits and pitfalls of media consumption. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 116–133.
- Nieminen, Hannu & Pantti, Mervi (2012) *Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimukseen*. Uusittu painos [2004] Tampere: Vastapaino.
- Nikkinen, Are & Vacklin, Anders (2012) *Television runousoppia. Toisenlainen katse tv-ohjelmiin*. Helsinki: Like.
- Nussbaum, Martha C. (2001) *Upheavals of Thought. The Intelligence of Emotions*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Pantti, Mervi (2011) Disaster news and public emotions. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 221–236.
- Pantti, Mervi, Wahl-Jorgensen, Karin & Cottle, Simon (2012) *Disasters and the Media*. New York, Washington, Bern, Frankfurt, Berlin, Brussels, Vienna, Oxford: Peter Lang.
- Park, Robert E. (1940) News as a Form of Knowledge: A Chapter in the Sociology of Knowledge. *American Journal of Sociology* 45 (5): 669–686.
- Peter, Virve (2006). *Mediaksi kotiin. Tutkimus teknologioiden kotouttamisesta*. Tampere: Tampere University Press.
- Pietilä, Veikko (1995a). *Kertomuksia uutisista, uutisia kertomuksista: kirjoituksia kolmelta vuosikymmeneltä*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Pietilä, Veikko (1995b) Syvällä pinnalla. Näkökohtia televisiouutisten tulkitsevasta erittelystä. *Kulttuuritutkimus* 12 (2): 15–32.
- Pietilä, Veikko (1995c) *Uutisista hyvää iltaa. Merkityksen ulottuvuudet televisiouutisjutuissa*. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko (1997) *Joukkoviestintätutkimuksen valtateillä*. Tampere: Vastapaino.
- Pietilä, Veikko ja Ridell, Seija (2010) Näkökohtia julkisuudesta. Teoksessa Veikko Pietilä ja julkisuuspiiri (toim.) *Julkisot, yleisöt ja media. Suomennoksia ja kirjoituksia julkisista vuorovaikutus- ja toimintamuodoista*. Tampere: Tampere University Press, 353-370
- Porrasmaa Raisa (2012) *Japani pintaa syvemmältä. Muutakin kuin sake, sushi ja samurait*. Jyväskylä: Atena Kustannus.
- Rahkonen, Juho & Ahva, Laura (2005) Hiipivä tuho. *Journalismikritiikin vuosikirja 2005*, 8-18.
- Raittila, Pentti (1996) *Uutinen Estonia. Kriisiviestintä ja journalismin etiikka koetuksella*. Tampere: Tampere University Press.
- Raittila, Pentti (2005) Tsunami ja Estonia. Reunamerkitöjä kahden katastrofin käsittelystä suomalaisessa journalismissa. *Journalismikritiikin vuosikirja 2005*, 19–23.
- Richards, Barry (2010) News and the Emotional Public Sphere. Teoksessa *The Routledge Companion to News and Journalism*. London and New York: Routledge, 301–311.
- Ridell, Seija (1998) *Tolkullistamisen politiikkaa. Televisiouutisten vastaanotto kriittisestä genrenäkökulmasta*. Tampereen yliopisto: Tampere.
- Ridell, Seija (2000) Ei journalismi ole tärkeää, julkisuus on. *Tiedotustutkimus* 23 (1) / *Journalismikritiikin vuosikirja*, 144–155.

- Riis, Ole & Woodhead, Linda (2010) *A Sociology of Religious Emotion*. Oxford: Oxford University Press.
- Ruusunen, Aimo (toim.) 2002. *Media muuttuu*. Helsinki: Gaudeamus.
- Saari, Salli (2005) Media – katastrofin uhrien vihollinen ja kriisiprosessin tukija. *Journalismikritiikin vuosikirja 2005*, 24–30.
- Silverstone, Roger (2006) Domesticating domestication. Reflections on the life of a concept. Teoksessa Berker, Thomas, Hartmann, Maren, Punie, Yves & Ward, Katie (eds.) *Domestication of Media and Technology*. Maidenhead: Open University Press, 229-248.
- Sturken, Marita & Cartwright, Lisa (2001) *Practices of Looking. An Introduction to Visual Culture*. Oxford: Oxford University Press.
- Sumiala, Johanna (2010) *Median rituaalit. Johdatus media-antropologiaan*. Tampere: Vastapaino.
- Sumiala, Johanna & Valaskivi, Katja (2013) Yhteisöt liikkeessä. Innovaatiuskon kiertoa jäljittämässä. Teoksessa Lehtonen, Mikko (toim.) *Liikkuva maailma. Liike, raja, tieto*. Tampere: Vastapaino.
- Tester, Keith (2001) *Compassion, Morality and the Media*. Buckingham: Open University Press.
- Timonen, Ilkka, Kallio, Riitta ja Mörä, Tuomo (1987) *Tshernobylin voimalaonnettomuus lehdistössä. Tshernobyl-tiedotustutkimus, osaraportti 2*. Tampereen yliopiston julkaisuja, B-sarja, 21-1987. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu.
- Timonen, Ilkka (1988) *Tshernobylin voimalaonnettomuuden yhteiskunnalliset seuraukset ulkomailla. Katsaus Ruotsissa, Saksan liittotasavallassa ja Yhdysvalloissa tehtyihin tutkimuksiin*. Tampereen yliopiston julkaisuja, C-sarja, 10-1988. Tampere: Tampereen yliopiston jäljennepalvelu.
- Tuchman, Gaye (1978) *Making News*. New York: The Free Press.
- Tumber, Howard (edt.) (1999) *News: A Reader*. Oxford: Oxford University Press.
- Tuusvuori, Jarkko S. (2007) Tunteen valta. Sananvaihto Spinozasta Susan Jamesin kanssa. *Niin & Näin* 53 (2): 22–25.
- Unz, Dagmar C. (2011) Effects of presentation and editing on emotional responses of viewers. The example of TV news. Teoksessa Döveling, Katrin, von Scheve, Christian and Konjin, Elly A. (eds.) *The Routledge Handbook of Emotions and Mass Media*. London and New York: Routledge, 294-309.
- Uskali, Turo (2007) *Ulkomaanuutisten uusi maailma*. Tampere: Vastapaino.
- Vanhanen, Hannu (1991) *Kuoleman kuvat*. Tampere: Tampereen yliopistopaino.
- Wetherell, Margaret (2012) *Affect and Emotion. A New Social Science Understanding*. London: Sage.

Elektroniset lähteet

Artikkelit

Shouse, E. (2005) Feeling, Emotion, Affect. *M/C Journal*, 8(6).

<http://journal.media-culture.org.au/0512/03-shouse.php>

Luettu 13.5.2013 kello 10:58.

Smith, Daniel and Protevi, John, (2013) Gilles Deleuze, sivustolla Zalta, Edward N. (ed.) *The*

Stanford Encyclopedia of Philosophy <http://plato.stanford.edu/archives/spr2013/entries/deleuze/>

Luettu 3.5.2013 kello 11:33.

Soegaard, Mads (2013) Affordances. sivustolla *Interaction-Design Foundation Encyclopedia*.

<http://www.interaction-design.org/encyclopedia/affordances.html>

Luettu 29.7.2013 kello 20:09.

Thornton, Stephen P. (2010) Sigmund Freud sivustolla *Internet Encyclopedia of Philosophy*.

<http://www.iep.utm.edu/freud/>

Luettu 13.5.2013 kello 11:02.

Raportit ja lehdistötiedotteet

IEEE Spectrum (2011) Explainer: What went wrong in Japan's Nuclear Reactors?

<http://spectrum.ieee.org/tech-talk/energy/nuclear/explainer-what-went-wrong-in-japans-nuclear-reactors>

Luettu 13.12.2012 kello 11:42.

International Atomic Energy Agency (2012) Fukushima One Year On.

<http://www.iaea.org/newscenter/news/2012/fukushima1yearon.html>

Luettu 14.1.2013 kello 13:47.

International Atomic Energy Agency (2011) Fukushima Nuclear Accident Update (11 March 2011, 16:55 UTC)

<http://www.iaea.org/newscenter/news/2011/fukushima110311.html>

Luettu 31.10.2013 kello 20:37.

International Atomic Energy Agency (2011) Fukushima Nuclear Accident Update (12 March 2011, 20:10 UTC)

<http://www.iaea.org/newscenter/news/2011/fukushima120311.html>

Luettu 31.10.2013 kello 20:48.

International Atomic Energy Agency (2011) Fukushima Nuclear Accident Update (14 March 2011, 06:00 UTC)

<http://www.iaea.org/newscenter/news/2011/fukushima140311.html>

Luettu 31.10.2013 kello 20:58.

International Atomic Energy Agency (2011) Fukushima Nuclear Accident Update (15 March 2011, 05:15 UTC)

<http://www.iaea.org/newscenter/news/2011/fukushima150311.html>

Luettu 31.10.2013 kello 21:00.

Japanese Red Cross Society (2012) Japan: Earthquake and Tsunami. Operations Update 9.

http://www.jrc.or.jp/vcms_lf/Ops_Update_No9_20121206_FINAL.pdf

Luettu 14.1.2013 kello 13:12.

Japan Meteorological Agency (2011) The 2011 Pacific Coast of Tohoku Earthquake – Portal.

http://www.jma.go.jp/jma/en/2011_Earthquake.html

Luettu 15.3.2012 kello 13:37.

National Police Agency of Japan (2012) Damage Situation and Police Countermeasures associated with 2011Tohoku district - off the Pacific Ocean Earthquake, October 10, 2013.

http://www.npa.go.jp/archive/keibi/biki/higaijokyo_e.pdf

Luettu 2.11.2013 kello 12:18.

Säteilyturvakeskus (2011) Japanin maanjäristys ja ydinvoimalaitokset. Tiedote 11.3.2011 klo 21:40.

http://www.stuk.fi/ajankohtaista/tiedotteet/2011/fi_FI/uutinen_11012011/

Luettu 31.10.2013 kello 20:39.

Säteilyturvakeskus (2011) Vaaratilanne Japanin Fukushima ydinvoimalaitoksella jatkuu (tiedote 12.3.2011 klo 14.17).

http://www.stuk.fi/stuk/tiedotteet/2011/fi_FI/news_620/

Luettu 31.10.2013 kello 20:40.

Säteilyturvakeskus (2011) Tilanne Fukushima Daiichi -ydinvoimalaitoksella jatkuu vaikeana (tiedote 14.3.2011 klo 14.50)

http://www.stuk.fi/stuk/tiedotteet/2011/fi_FI/news_633/

Luettu 31.10.2013 kello 20:42.

Säteilyturvakeskus (2011) Fukushima Dai-ichi -ydinvoimalaitoksella uusia vakavia ongelmia (tiedote 15.3.2011 klo 7.00)

http://www.stuk.fi/stuk/tiedotteet/2011/fi_FI/news_635/

Luettu 31.10.2013 kello 21:20.

Tokyo Electric Power Company (2011) Plant Status of Fukushima Daiichi Nuclear Power Station (as of 11PM March 12th)

<http://www.tepco.co.jp/en/press/corp-com/release/11031234-e.html>

Luettu 31.10.2013 kello 20:45.

Philippine Daily Inquirer (2011) Foreigners stream out of Tokyo.

<http://newsinfo.inquirer.net/inquirerheadlines/nation/view/20110318-326099/Foreigners-stream-out-of-Tokyo>

Luettu 2.11.2013 kello 11:31.

Tilastot

Finnpanel (2011) *TV-mittaritutkimuksen tuloksia. Vuosittaiset tulokset.*

Katsotuimmat ohjelmat kanavittain, vuosi 2011. YLE TV1:n uutiset ja sää toiseksi katsotuin ohjelma YLE:n kanavilla, MTV3:n uutiset ja sää seitsemänneksi katsotuin.

<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/top/2011/>

<http://www.finnpanel.fi/tulokset/tv/vuosi/top/2011/mtv3.html>

Luettu 13.12.2012 klo 11:46.

Helsingin yliopiston seismologian instituutti.

http://www.helsinki.fi/geo/seismo/maanjaristykset/suuret/Japani_2011.html

Luettu 14.1.2013 klo 13:55

Muut

Cambridge English Dictionaries Online.

http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/affect_1

http://dictionary.cambridge.org/dictionary/british/affect_2

Luettu 22.5.2013 klo 12:43.

Suomen Tietotoimiston tyylikirja.

<http://stt.fi/content/tyylikirja>

Luettu 8.8.2013 kello 11:51.

Greenpeace: Nuclear campaigns, Fukushima.

<http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/nuclear/>

Luettu 21.8.2013 klo 11:16.

Julkaisemattomat lähteet

Rantasila, Anna (2011) Japanilaiset ydinvoiman ja talouden varjossa. Julkaisematon artikkelikäsikirjoitus.

Liitteet

Liite 1: Aineiston luokittelurungossa käytetyt lyhenteet

Puheesta:

TVO: toimittajan voice over

AVO: ankkurin voice over

HVO: haastateltavan voice over

PH: puhelinhaastattelu

T: toimittaja puhuu kuvassa

H: haastateltava puhuu kuvassa

A: ankkuri puhuu kuvassa

Huom! Haastateltava = kaikki puhuvat henkilöt, jotka eivät ole journalisteja; sisältää esim. tiedotustilaisuuksista nauhoitetut kommentit ym. materiaalin

Kuvasta:

Kuvakoot:

YK: yleiskuva

KK: kokokuva

PK: puolikuva

PLK: puolilähikuva

LK: lähikuva

ELK: erikoislähikuva

Paikka ja aika:

U: ulkona

S: sisällä

st: studiossa

Ja: Japani

Su: Suomi

M: muu maa

Ark: arkistokuva

P: päivä

I: ilta

eos: ei tiedossa/ei voi arvioida kuvan ja puheen perusteella

Kartta: kuvassa on karttagrafiikka

Animaatio: kuvassa on animoitua grafiikkaa tai tietokoneanimaatiota

Liite 2: Jutut kronologisessa järjestyksessä perustietoineen

Juttu (pvm)	Kesto	Otosten lkm.	Juttutyypi	Teema	Lähetysaika
Juttu1 (11.3.)	0.30.70	2	Sähke	Maanjäristys	8:30
Juttu2 (11.3.)	0.43.80	5	Sähke	Maanjäristys	9:00
Juttu3 (11.3.)	2.12.	10	Insertti	Maanjäristys	11:00
Juttu4 (11.3.)	2.4.0048	10	Puh.haastattelu	Maanjäristys	11:00
Juttu5 (11.3.)		15	Studiohaastattelu	Maanjäristys	11:00
Juttu6 (11.3.)	2.54.0015	13	Insertti	Maanjäristys	12:05
Juttu7 (11.3.)	2.58.30	4	Puh.haastattelu	Maanjäristys	12:05
Juttu8 (11.3.)	0.39.11	5	Insertti	Maanjäristys	12:05
Juttu9 (11.3.)	2.45.0013	9	Studiohaastattelu	Maanjäristys	12:05
Juttu10 (11.3.)	1.09.0046	2	Puh.haastattelu	Maanjäristys	12:05
Juttu11 (11.3.)	2.54.0015	13	Insertti	Maanjäristys	13:00
Juttu12 (11.3.)	3.8.0054	4	Puh.haastattelu	Maanjäristys	13:00
Juttu13 (11.3.)	2.59.34	4	Studiohaastattelu	Maanjäristys	13:00
Juttu14 (11.3.)	2.17.36	7	Insertti	Maanjäristys	13:00
Juttu15 (11.3.)	0.38.31	2	Puh.haastattelu	Olot Tokiossa	13:00
Juttu16 (11.3.)	3.45.56	12	Insertti	Maanjäristys	13:00
Juttu17 (11.3.)	2.53.05	14	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu18 (11.3.)	0.55.03	3	Sähke	Fukushima	20:30

Juttu19 (11.3.)	3.11.0049	9	Studiohaastattelu	Maanjäristys	20:30
Juttu20 (11.3.)	3.17.0007	27	Insertti	Suomalaiset Japanissa	20:30
Juttu21 (11.3.)	2.15.53	14	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu22 (11.3.)	1.4.0050	5	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu23 (11.3.)	2.35.71	19	Insertti	Talous	20:30
Juttu24 (12.3.)	1.37.05	11	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu25 (12.3.)	3.04.0000	3	Studiohaastattelu	Fukushima	20:30
Juttu26 (12.3.)	2.28.0000	23	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu27 (12.3.)	2.08.0002	17	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu28 (12.3.)	0.1.0012	9	Puh.haastattelu	Suomalaiset Japanissa	20:30
Juttu29 (13.3.)	2.18.73	18	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu30 (13.3.)	2.00.24	17	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu31 (13.3.)	2.28.0000	12	Studiohaastattelu	Fukushima	20:30
Juttu32 (13.3.)	0.23.60	3	Sähke	Talous	20:30
Juttu33 (13.3.)	1.22.87	7	Insertti	Suomalaiset Japanissa	20:30
Juttu34 (13.3.)	2.46.96	11	Studiohaastattelu	Maanjäristys	20:30
Juttu35 (14.3.)	2.44.00	19	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu36 (14.3.)	4.01.0062	9	Studiohaastattelu	Fukushima	20:30
Juttu37 (14.3.)	2.06.0087	9	Insertti	Suomalaiset	20:30

				Japanissa	
Juttu38 (14.3.)	2.13.40	19	Insertti	Talous	20:30
Juttu39 (15.3.)	2.33.57	20	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu40 (15.3.)	0.40.46	2	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu41 (15.3.)	2.55.00	9	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu42 (15.3.)	2.17.35	28	Insertti	Olot Tokiossa	20:30
Juttu43 (15.3.)	2.2.0034	4	Studiohaastattelu	Fukushima	20:30
Juttu44 (15.3.)	0.55.69	9	Insertti	Suomalaiset Japanissa	20:30
Juttu45 (15.3.)	02.01.0000	20	Insertti	Talous	20:30
Juttu46 (16.3.)	2.51.12	26	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu47 (16.3.)	0.36.05	6	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu48 (16.3.)	2.38.11	20	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu49 (16.3.)	1.48.29	19	Insertti	Talous	20:30
Juttu50 (16.3.)	2.00.81	13	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu51 (17.3.)	2.32.44	24	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu52 (17.3.)	0.58.31	4	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu53 (17.3.)	2.30.63	30	Insertti	Suomalaiset Japanissa	20:30
Juttu54 (17.3.)	2.20.86	22	Insertti	Olot Tokiossa	20:30

Juttu55 (17.3.)	1.59.10	15	Insertti	Talous	20:30
Juttu56 (18.3.)	1.31.24	13	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu57 (18.3.)	2.13.30	30	Insertti	Maanjäristys	20:30
Juttu58 (19.3.)	2.07.0023	22	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu59 (20.3.)	0.52.20	12	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu60 (21.3.)	2.22.34	22	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu61 (22.3.)	0.26.70	6	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu62 (24.3.)	0.25.00	6	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu63 (25.3.)	1.06.0078	12	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu64 (26.3.)	0.34.23	5	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu65 (27.3.)	2.21.00	26	Insertti	Fukushima	20:30
Juttu66 (27.3.)	2.57.33	12	Studiohaastattelu	Fukushima	20:30
Juttu67 (27.3.)	0.30.76	4	Sähke	Maanjäristys	20:30
Juttu68 (28.3.)	0.25.40	4	Sähke	Fukushima	20:30
Juttu69 (31.3.)	0.32.40	7	Sähke	Fukushima	20:30

Liite 3: Analyysissä käsitellyt esimerkkijutut translitteroituina

Teema 1: Fukushima

Juttu 36 (14.3.2012, klo 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Katsotaan seuraavaksi vähän tarkemmin Fukushiman tilannetta ja sitä, mistä reaktoreiden jäädyttämisessä on kyse. Paula.	Ankkuri puhuu suoraan kameralle, nojaa hiukan eteenpäin ja kääntyy vasemmalle. Kamera avaa kokokuvaan.	
2	T	KK	Sst	Maanjäristys ja tsunami ovat tosiaan aiheuttaneet ongelmia kolmella ydinvoimalalla Japanilla ja pahimmat ongelmat ova tuolla Fukuksimassa.	Kokokuvassa vasemmalla STUK:n ryhmäpäällikkö Keijo Valtonen, oikealla toimittaja Paula Pokkinen, heidän välissään screenillä Japanin kartta, johon merkitty kolme säteilyvaaramerkkiä ja paikannimet (Tokai, Fukushima, Onagawa).	
3	T/H	KK	Sst	Keijo Valtonen Säteilyturvakeskuksesta, mikä on se tilanne tällä hetkellä? Kuinka uhkaavia hetkiä siellä eletään? H:Näistä kolmesta ongelma...	Rajatumpi kokokuva, Valtonen kasvat kameraan, toimittaja sivuprofiilissa. Screeni välissä.	
4	H	PK	Sst	...reaktorista yhdessä on todella isoja jäädytysongelmia ja vaarana on, että reaktorisydän pääsee sulamaan. Se on osittain josulanut, mutta nyt...	Valtosen PK, kartasta näkyy kuvassa vain palanen.	
5	H/T	KK	Sst	...taistellaan sitä vastaan-. T:Miellä on tosiaan tässä kaaviokuva, jossa kerrotaan millainen tuo reaktori on ja miten se käytännössä toimii. Jäädytysjärjestelmä ei toimi, polttoainesauvat ovat paljastuneet ja ydin uhkaa sulaa. Mitä tästä kaikesta voisi pahimmillaan tapahtua? H: Oikeastaan tämä kuvahan kertoo tän poikkeustilanteen, jossa jäädytysjärjestelmä on romahtanut ja tässä nyt pumpataan merivettä täältä tänne suojarakennukseen ja tänne reaktoriin, jossa tää lämpö syntyy. Että tää polttoaine on saatava jäähtymään tai se sulaa tänne reaktorin pohjalle.	Kartta vaihtuu animoituun kaavakuvaan Fukuksiman reaktorista. Valtonen elehtii kaavioon päin, mutta hyvin rajatulla kehonkielellä. Viikuilee välillä studioon.	
6	H/T	PK	Sst	Pyritään täyttämään sekä suojarakennus että reaktori tänne sydämen yläpuolelle, että se jäähtyis. Mutta tilanne on nyt sellainen, että jäädytys tänne reaktoriin ei oikein onnistu ja pinta pyrkii laskemaan tänne reaktorisydämen alle ja...	Valtosen PK, viittaa kaavioon, josta näkyy osa.	
7	H/T	KK	Sst	...se aiheuttaa, että polttoaine lähtee lämpenemään ja on vaarana, että se sulaa kokonaan. Täällä pyrkii syntymään lämpöä myös täällä suojarakennuksessa, ja siellä pyrkii paine nousemaan, ja jotta lämpö saatais pois niin joudutaan puhaltamaan höyryä ilmakehään, ja tästä johtuu että siellä aika...	Takaisin KK:n, valtonen jatkaa viikuilua.	
8	H	PK	Sst	...ajoin aina kun tää puhallus tapahtuu, siellä tulee radioaktiivisia aineita, jotka sitten ympäristössä näkyy säteilynä.	Valtosen PK:	
9	H/T	KK	Sst	T:Onko tässä vaarana, että jos ei merivedelläkään onnistuta kunnolla jäädyttämään, että sattuu vakava säteilyvuoto? H:No kyllä se vaara on olemassa. Meidän saamien tietojen mukaan tätä kakkosreaktorin sydäntä ei ole pystytty kunnolla jäädyttämään ja se pyrkii aika ajoin paljastumaan sieltä, vedenpinta laskee sydämen alareunan alle... siellä on nyt osa polttoaineesta sulanut ja kaikki nää sauvat puhjennut. T:Onko vakavan vuodon, josta on vaaraa ihmisille, uhka olemassa? H:Kyllä sellainen vaara on olemassa ilmeisesti vielä. T:Katsotaan vielä tähän loppuun. Japanissahan on useita ydinvoimaloita ja ongelmia on ollut vain väissä kolmessa. Onko mahdollista, että ongelmia on vielä useammassa, joista me emme ole saaneet tietoa? H:Nää ongelmareaktorit, kolme ovat tossa ylhäällä Tokion pohjoispuolella ja nää muut reaktorit toimii meidän käsityksen mukaan normaalisti, tuottaa sähköä ja osa niistä on huoltoseisokissa.	Toimittaja keskeyttää Valtosen lopussa, kuva screenillä vaihtuu kartaksi, jossa useita säteilyvaaramerkkejä ympäri Japanin karttaa. Fukuksiman kohdalla myös räjähdyksen kuva.	

Juttu 41 (15.3.2011, klo 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Ja kuunnellaan seuraavaksi, miten Säteilyturvakeskus arvioi Japanin tilannetta. STUK:ssa on toimittajamme Tuomas Kerkkänen.	Puhuu kameralle, "ikkunassa" ilmakuva Fukushiman voimala-alueesta, punaisessa pallossa valkoinen teksti "Japani" ja sen alla pienemmällä keltaisella tekstillä "Fukushima".
2	TVO	YK	Ssul	Valmiuskeskuksessa työ jatkuu läpi yön ja asiantuntijat...	Suora lähetys.YK tilasta, jossa paljon tietokoneita ja ihmisiä syventyneenä työhönsä, etualalla henkilö istuu huonoryhtisesti tuoliilla ja selaa papereita.
3	T	PK	Ssul	...tekevät arvioita siitä, miten tilanne tästä etenee. Ja parissa...	Kamera kääntyy yleiskuvasta toimittajaan, joka seisoo papereita ym. täynnä olevan valkotalun edessä.
4	T/H	PK	Ssul	...äskeisessä haastattelussa kuulumme, että tätä ei pidetä yhtä pahana kuin Tshernobyliä. Mikä näiden kahden ydinonnettomuuden välinen merkittävä ero on? H:"No Tshernobyliin tapahtu niin, että tää ketjureaktio karkas hillittömästi ja se räjäytti sen reaktorin sekunneissa kappaleiksi ja sitten siinä syttyi vielä tulipalo, joka nosti nää fissiotuotteet korkealle ilmakehään. Tässä tapauksessa näissä reaktoreissa niin onnettomuudesta on kuitenkin kulunut jo 4 vrk ja voidaan olettaa, että jos pahin tapahtuu niin reaktori voi vielä sulaa, mutta siitä ei kyllä tämmöstä räjähdysmäistä päästöä pysty tapahtumaan." T:Eli millainen päästö sieltä voi vielä tulla?	Kamera kääntyy, kuvaan mukaan myös haastateltava. Seisovat valkotalun edessä vastakkain, noin käsivarrenmitan päässä toisistaan. Toimittajan ja haastateltavan väliillä mielenkiintoinen kontrasti: nuori ja sliipattu toimittaja vs vanha ja nukkavierun näköinen asiantuntija, kehonkielen erot.
5	H	PLK	Ssul	H:" No jos reaktori sulis, niin siitä tulis tämmönen höyrypäästö varmasti, joka nostais fissiotuotteita siihen lähietäisyydelle, mutta tämmöstä pitkää kulkeutumista tuskin tulee." T:Nyt tuolla aivan tilapäisjärjestelyin, paloautoilla, jopa helikoptereilla pudotetaan vettä tuonne polttoaineeseen, että se saatais...	Kamera tiivistää PLK:n haastateltavasta, osa taulusta jää näkyville.
6	H/T	LK	Ssul	...jäähdytymään. Miten pitkään tällaista pitkää jatkaa? H:"Varmaan vielä päiviä, viikkoja. Tällä hetkellä...	Kamera zoomaa taululla roikkuviin papereihin.
7	H	PK	Ssul	...siellä ei ole sähköä Japanin tai jopa valtakunnanverkossa eikä myöskään toimivia hätädieseleitä että ainoa tapa, millä saadaan vettä syötettyä reaktoriin on näistä paloautoista. Jos sähköt saataisiinkaan, niin se ei takais että nää pumpput olis käyttö...	Kamera avaa uudestaan PK:n, jossa haastateltava ja toimittaja.
8	T/H	PLK	Ssul	...kunnossa tän tsunamin jälkeen." T:Mikä on se paras arvio siitä, miten tämä tilanne etenee? H:"No tällä hetkellä tilanne on suhteellisen stabiili sillä tavalla, että 3:n käytössä olleeseen reaktoreihin suihkutetaan koko ajan vettä näillä...	Kamera kääntyy takaisin haastateltavan PLK:n.
9	T/H	PK	Ssul	...tilapäisjärjestelyillä ja tähän reaktoriin, joka oli huoltoseisokissa ja josta tää polttoaine on päässyt myös kuivumaan, niin sinnekin syötetään vettä, emme tosin tiedä millä keinoin." T:Tilanteen seuranta jatkuu. Risto Soiranen, kiitos. H:"Kiitos."	Toimittaja & haastateltava PK:ssa, lopuksi kamera kääntyy hymyilevään toimittajaan.

Juttu 51 (17.3.2011, klo 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paika/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Japanissa Fukushiman ydinvoimalla on yritetty jäähdyttää säteilevää reaktoria suihkuttamalla vettä sen päälle. Voimalasta lähtevä säteily on vaikeuttanut jäähdytysyrityksiä, eikä niistä ole juuri apua. Voimala vaurioitui viikko sitten maanjäristyksessä ja tsunamissa.	Ankkuri puhuu kameralle. "Ikkunassa": Valokuva Fukushiman voimalasta, keltaisessa ympyrässä säteilyvaaramerkki ja valkoinen teksti "Japani".	
2	TVO	YK	UJP	Neljä Japanin ilmavoimien helikopteria rahtasi vettä 40 min. aamupäivällä Japanin aikaa. Tarkoitus oli...	Lentävä helikopteri vesisäkin kanssa.	
3	TVO	YK	UJP	...jäähdyttää vaurioitunutta kolmosreaktoria ja käytettyjä polttoainesauvoja ja vähentää näin yksiköstä lähtevää säteilyä.	Kuua Fukushiman voimalasta.	
4	TVO	LK	UJP	Kolmosreaktori on ykkössijalla, koska sen polttoaineessa on plutoniumia. Eilen otetuissa kuvissa näkyvät reaktorin vauriot...	Lentokoneesta kuvattua kuvaa, lennetään voimalan ohi.	
5	TVO	LK	UJP	...ja savupilvi.	Still savuavasta voimalan rauniosta.	
6	TVO	YK	UJP	Vettä pudotettiin 17500 litraa, mutta itse reaktoriin tai polttoainesauvoihin sitä tuskin meni paljoakaan.	Helikopteri pudottaa vettä voimalan yllä, vesi hajaantuu tuuleen.	
7	TVO	YK	UJP	Japanin lentäjien säteilyrajoitusten vuoksi vesi pudotettiin 90 metristä ja suihkut hajosivat tuuleen. Vettä...	Sama eri kuvakulmasta.	
8	TVO	YK	UJP	...yritettiin ruiskuttaa kolmosreaktorin polttoainesauvojen varastoaltaaseen myös armeijan tehokkailta sammuksautoilla, mutta siinäkään ei tietävästi onnistuttu.	Ilmakuva parkkipaikasta, jossa punaisia ja armeijanvihreitä paloautoja, ihmisiä erivärisissä univormuissa ja valkoisissa suojapuvuissa.	
9	H	PLK	SJP	"Tästä operaatiosta: tilanne on hyvin vakava."	Tepon johtaja pöydän takana, lukee paperilta. Huom! Nainen dubbaa puheen englanniksi.	Japaninkielinen puhe himmeänä taustalla.
10	TVO	Animaatio	?	Helikopterilentoja jatketaan huomenna, mutta samalla aletaan rakentaa uuta sähkölinjaa, jotta saataisiin reaktorien omat...	NHK:n tietokoneanimaatio voimalasta.	
11	TVO	Animaatio	?	...jäähdytyspumput käyntiin. IAEA:n mukaan Fukushiman tilanne...	Animaatio jatkuu.	
12	TVO	YK	UJP	...ei ole pahentunut eilisestä. Vaikeinta on nelosyksiköllä, jonka ydinpolttoaineen varastosäiliössä...	Rakeista still-kuvaa Fukushiman nelosyksiköstä.	
13	TVO	LK	UJP	...on ollut tulipalo.	Sama kuva tiukemmin rajattuna.	
14	TVO	YK	SJP	Fukushiman voimalan ympäristöstä on viety turvaan...	Koulun jumppasali täynnä ihmisiä.	
15	TVO	YK	SJP	...satoja tuhansia ihmisiä.	Toisesta kuvakulmasta sama.	
16	H	LK	SJP	"En tiedä, koska pääsen kotiin, meneekö vuosia vai vuosikymmeniä..."	Evakuoitu japanilainen. Myös hänen äänensä on naisen englanniksi dubbaama.	Naisääni viittaa kuvassa olevaan mieheen 3. persoonassa.
17	H	KK	SJP	"...En voi käydä edes esi-isieni haudalla." T:Evakuoinnissa näyttää sattuneen myös virheitä.	Mies nostaa kassillisen tavaraa, kulkee oikealle ja pois kuvasta.	
18	TVO	YK	SJP	14 sairaalapotilasta, enimmäkseen vanhuksia, kuoli, kun heidät oli evakuoitu tänne Iwakin lukiolle.	Vanha nainen pyyhkii pyörätuolissa istuvan vanhuksen suupieliä, vieressä toinen vanhus pyörätuolissa. Pyörätuoleissa istuvat selin kameraan.	
19	TVO	YK	UJP	Tsunamin tuhoalueella apua yritetään jakaa kylmenevässä talvisäässä. Ilmavoimien helikoptereista...	Helikopterista puretaan ihmisketjussa paketteja, maassa lunta.	
20	TVO	LK	UJP	...oli enemmän apua täällä	Paketti kahden kantajan välissä.	
21	H	PLK	UJP	"Aamulla jokainen tärisi kylmästä. Huovat tulivat tarpeeseen."	Japanilainen mies lumisen rinteen vierellä. Huom! Ei dubattu!	
22	TVO	PK	UJP	Sähköstä ja vedestä on pulaa miljoonilla japanilaisilla.	Vedenjakelua tsunamituhoalueella, vettä hakeva mies katsoo kameraan ja kumartaa.	
23	TVO	YK	UJI	Sähkön käyttöä rajoitettiin myös Tokiossa. Valoja sammutettiin ja junavuoroja harvennettiin. Mielenosoitus vaati...	Panorama pimeästä keskusta-alueesta Tokiossa.	
24	TVO	YK	UJI	...ydinvoimasta luopumista.	Mielenosoittajia, vierellä poliiseja valvomassa.	

Juttu 56 (18.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Jatkamme Japaniin Libyan tilanteesta. Japanin viranomaiset ovat nostaneet arviotaan Fukushima ydinonnettomuuden vakavuudesta. Se on nyt seitsenportaisella asteikolla tasolla viisi. Voimalaan on nyt saatu vedettyä sähkölinja, mikä lisää toiveita pelastusoperaation onnistumisesta.	Ankkuri puhuu kameralle. "Ikkuna"-Valokuva Fukushima vaurioituneesta reaktorista, punaisessa pallossa valkoisella "Japani", keltaisella "Fukuksima".
2	TVO	YK	UJP	Sähkö on vedetty kakkosreaktorin taakse.	Stillkuva voimalasta, satelliittikuva?
3	TVO	YK	UJP	Fukushimassa toivotaan, että sähkö saataisiin päälle huomenna.	Toinen, yksityiskohtainen satelliittikuva.
4	H	PK	SSP	"Ainoastaan tää sähköön tulo ja sähkölaitteiden käyttöönotto voi tällä laitoksella tuoda sitten vähän varmemman pohjan tähän pelastusoperaatioon."	STUK:n Keijo Valtonen, puhuu kirjahyllyn edessä.
5	TVO	YK	UJP	Paloautot ovat ruiskuttaneet vettä vaurioituneen kolmosreaktorin polttoainealtaaseen. Sieltä on...	Ilmakuva paloautoista ja palomiestä parkkipaikalla, vrt. juttu 51 otos 8.
6	TVO	YK	UJP	...noussut höyryä kuin saunan kiukaasta.	Palomiehiä toisesta kuvakulmasta ilmasta.
7	TVO	YK	UJP	Säteilyarvot voimalan läheisyydessä ovat korkeat. Työskentely siellä on hankalaa. Jotkin japanilaisiasiantuntijat ovatkin...	Fukushiman voimala rakeisessa kaukaa kuvatussa kuva, kamera zoomaa ruiskutettavaan veteen.
8	TVO/HVO	YK	UJP	...väläyttäneet sellaista mahdollisuutta, että reaktorit valettaisiin sementin sisään, kuten Tshernobylissä tehtiin. H"Tokin betoni on hyvä säteily suoja, et se estää...	Ilmakuva savuavasta reaktorista, vrt. juttu 48 ja 51.
9	HVO	YK	UJP	...säteilyn läpimenon, mutta tässä vaiheessa se tuntuu...	Sama kuva kuin otos 7.
10	HVO/TVO	YK	UJP	...hiukan ennenaikaiselta." T: Miksi?	Sama kuva kuin otos 7.
11	H	PK	SSP	"No siellä polttoainealtaissa on polttoainetta, ja jos sitten ehdoin tahdoin estetään jälkilämmön poisto, niin sehän kuumenee, se tota se polttoaine."	STUK:n Valtonen, sama paikka kuin otos 4.
12	TVO	YK	UJP	Japanissa valmistaudutaankin siihen, että...	Sama kuva kuin otos 5.
13	TVO	YK	UJP	...pelastustyöt voivat jatkua vielä pitkään.	Sama kuva kuin otos 6.

Juttu 62 (24.3.2011, klo 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Japanissa kaksi Fukushima ydinvoimalan työntekijää on viety sairaalahoitoon. Työntekijät...	Lukee kameralle, ei "ikkunaa".	Kuvan alareunassa tekstiplanssi "Voimalan työntekijöitä altistunut säteilylle."
2	AVO	YK	UJI	...altistuvat radioaktiiviselle ydinsäteilylle voimalan kolmosreak...	Ambulanssi ajaa vasemmalta oikealle, edessä ihmisjoukko, kuvassa yö.	
3	AVO	YK	UJI	...torin jäähdystyöissä. Tokiossa vesijohtoveden säteily määrä on laskenut...	Suojapukuiset ihmiset ympäröivät ambulanssin, nostavat sinisen pressun näköesteeksi.	Tekstiplanssi "Pulloitettu vesi loppumassa kaupoista."
4	AVO	YK	SJP	...mutta pulloitettu vesi on ehtinyt loppua useista kaupoista.	Vanha mies antaa naiselle tiskin yli vesipulloja, naisella mukana lapsi.	Tekstiplanssi "IAEA: Säteilyä havaittu merelläkin."
5	AVO	YK	SJP	Monet ulkomaiset rahtilaivat välttelevät Tokion satamaa, koska ne pelkäävät...	Kamera zoomaa lapsen, lapsi hymyilee.	
6	AVO	KK	UJP	...säteilyä.	Armeijanvihreä kuorma-auto sisäpihalla, autosta puretaan paketteja.	

Juttu 64 (26.3.2011, klo 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Japanissa Fukushima ydinvoimalan edustalta meressä on havaittu radioaktiivisuuden nousua.	Lukee kameralle, ei "ikkunaa".
2	AVO	YK	UJP	300 metrin päässä voimalasta radioaktiivista jodia mitattiin...	Mereltä kuvattua epävakaata kuvaa Fukushiman voimalasta.
3	AVO	YK	UJP	...yli tuhatkertainen määrä normaaliin verrattuna. Sen sijaan 30 kilometrin päässä merellä radioaktiivisuus oli ohjearvojen alapuolella. Viranomaisten mukaan radioaktiivisuus laimenee vedessä nopeasti...	Zoomattua kuvaa vastaavasta tilanteesta, hidas panorointi vasemmalta oikealle.
4	AVO	YK	UJP	...eikä alueelta pyydettyjen kalojen syöminen ole vaarallista. Suomen säteily...	Sama kuva kuin otoksessa 2.
5	AVO	KK	SJ?	...turvakeskus pitää kuitenkin tietoa radioaktiivisesta vuodosta mereen vakavana.	Ahdas huone, jossa pöydän ympärillä ihmisiä, pöydän päätyyn istu useita sinihaalarisia miehiä

Teema 2: Maanjäristys, tsunami ja uhrien kuvaus

Juttu 6 (11.3.2011, klo 12:05 ylimääräinen lähetys)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Japanin itärannikolla on sattunut erittäin voimakas maanjäristys ja siitä aiheutunut 10 m:n tsunami ovat aiheuttaneet laajaa tuhoa. Kuolonuhreista ei ole vielä tarkkaa tietoa. Tsunamivaroitus on annettu myös eri maihin Tyynen meren alueella. Maa on järissyt myös pääkaupungissa Tokiossa.	Lukee alkujuontoa studiossa, katsoo kameraan.
2	TVO	YK	SJaP	Järistys iski 8.9 voimakkuudella iltapäivällä paikallista aikaa. Tokiossa järistys näytti ja kuulosti tältä.	Toimisto, jossa pöydät ja tuolit heiluvat, NHK:n kyltti huojuu, heiluvia toimistokaappeja, spiiikin jälkeen n. 8 sek. hiljaisuus.
3	TVO	Kartta		Järistyksen keskus oli merellä Japanin koillisrannikon edustalla, joten se tuntui väkevimmin pääsaaren pohjoisosassa ja Hokkaidossa. Pahimmat tuhot eivät edes syntyneet itse järistyksestä.	Sama kartta kuin klo 11 uutisissa.
4	TVO (engl.)	YK	UJaP	"Tämä on suoraa kuvaa helikopteristamme pohjoisesta Miyagin prefektuurista, missä tsunami rantautuu useissa aalloissa."	NHK:n kuvaa, englantia amerikkalaisittain ääntävä toimittaja selostaa. Kuvassa aaltoja saapuu mereltä rantaa kohti.
5	TVO (fin.)	YK	UJaP	Kun pahimmillaan 10 m:n tsunami pääsi rantaan asti, tuhoa alkoi syntyä. Hyökyaalto vei mukanaan lukemattomia taloja, autoja ja ankkureistaan irronneet laivat seilasivat merelle ilman miehistöä.	Sillan ali veden mukana ajelehtivia autoja ja laivoja, ensi kerran jutussa 4. Spiiikin jälkeen noin 12 sekunnin hiljaisuus.
6	TVO	YK	UJaP	Hyökyaalto tuli maihin lähellä Sendain kaupunkia. Kaupungin lentokenttä on muun muassa jäänyt tulvan alle. Matkustajat ja kenttätöntekijät hakeutuivat turvaan katolle.	NHK:n helikopterikuvaa lentokentältä, ihmisiä katolla huiskuttamassa.
7	TVO	YK	UJaP	Kun tulva eteni sisämaahan, tuhosi se edestään teollisuusalueita ja maanviljelysseudua. Japanin television mukaan kuolonuhreja on, mutta lukumäärästä ei ole tietoa.	Ilmakuva pellosta, jota pitkin tsunami etenee. Tsunami työntää edessään tavaramassaa. Eri kuin jutuissa 4 ja 5.
8	TVO	YK	UJaP	Helikopterikuvissa on näkynyt, kuinka hyökyaallon alle jääneissä taloissa ihmiset pyytävät apua. Tsunamivaroitus annettiin Japanin ohella lähes kaikalle pohjoisen Tyynen meren alueelle.	Ilmakuva veden valtaan jääneestä asuinalueesta, talon ikkunassa ihminen heiluttaa valkoisilla verhoilla apua.
9	TVO	YK	UJaP	Satojatuhansia ihmisiä on lähtenyt Japanissa evakkoon ja viranomaiset varoittavat hätätilan jatkuvan.	Ilmakuva kaupungista, jossa tulipaloja.
10	H	PLK	SJaP	"Maanjäristys oli niin suuri, että tsunami jatkuu vielä kauan aikaa. Jatkakaa evakuointia rannikkoalueilla."	Japanin ilmatieteenlaitoksen edustaja Hirofumi Yokoyama puhuu lehdistötilaisuudessa, katse hiukan kameran ohi.
11	TVO	YK	UJaP	Maanjäristys näyttää aiheuttaneen paha tuhoa myös infrastruktuurille.	Ilmakuva palavasta kaupungista.
12	TVO	YK	UJaP	Junayhteyksiä on katkeillut ja ainakin 4 milj. ihmistä on ilman sähköä.	Tulipalo voimaitoksessa (?)1.
13	TVO	YK	UJaP	Voimaitoksissa ja öljynjalostamoilla on syttynyt tulipaloja.	Tulipalo voimaitoksessa (?)2.
14	TVO	YK	UJaP	Maan ydinvoimaloiden ei tiedetä vaurioituneen.	Tulipalo voimaitoksessa (?) 3.
15	TVO	YK	UJaP	Itse pääjäristystä on seurannut useita voimakkaita jälkijäristyksiä, jotka ovat säikytelleet ihmisiä muun muassa Tokiossa.	Kuvaa kadulta, kaksi naista halaa toisiaan, kamera kääntyy särkeeseen bussipysäkkiin.

Juttu 17 (11.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	TVO	YK	SJaP	Japania on ravistellut maan historian pahin maanjäristyst. Järistys oli voimakkuudeltaan 8.9 ja se synnytti tsunamin. Järistys tapahtui tänä aamuna 7:45. Sen vaikutukset tuntuivat muun muassa Japanin rannikkokaupunkien liikerakennuksissa.	Japanilaisia myyjättäriä kaupassa, kamera kuvaa kaupan sisätilojen tuhoa.	Osassa kuvista (NHK:lta saaduista) taustalla rauhallinen naisääni puhuu japaniksi.
2	TVO	YK	SJaP	Sähköt katkeilivat, ja ihmiset säntäsivät kaduille, missä ei juuri ollut sen turvallisempaa.	Hämärä sisätila, laastia putoaa katosta, heiluva kuva.	
3	T (jap.)	YK	UJaP	"Olemme nyt Jokohamankeskustassa, missä maa järisee ja liikkeiden kyltit putoilevat maahan." "Perhana, täällähän on vaarallista! Äkkiä pois, äkkiä pois, äkkiä pois rakennusten luota!"	Japanilainen naistoimittaja kävelee ja puhuu kulkiessaan, taustalla ihmiset juokset rakennuksista ulos ja taloista putoaa laastia. Kameramies huutaa toimittajalle, lähtevät juoksemaan pois päin rakennuksesta, kamera käy.	
4	TVO	YK	UJaP	Järitystä seurasi tsunami, joka pyyhki tieltä kaiken, mikä eteen sattui. Järitys tapahtui...	Tsunamiaalto lyö talon katonharjan yli.	
5	TVO	Kartta		...meren alla 24 km:n syvyydessä, ja se oli varoitannut tulostaan jo jonkin aikaa. Alueella mitattiin keskiviikosta lähtien järityksiä, joiden voimakkuus vaihteli viidestä seitsemään.	Kartassa Tokio, Miyagi, Sendai, järityskeskus ja mannerlaattojen reunat Japanin alueella.	
6	TVO	Grafiikka		Tänä aamuna laattojen kitka petti kohtalokkain seurauksin ja toinen laatoista ponnahti ylös.	Grafiikassa mannerlaattojen liitoskohta, meri, Sendai ja tsunamiaallon kulkusuunta.	
7	TVO	Kartta		Koska järitys tapahtui vain parinkymmenen km:n syvyydessä, sen vaikutus meren pinnalla oli nopea ja raju. Se nostatti tsunamin, joka osui ensin Japanin rannikolle. Sieltä se eteni lentokoneen nopeudella kohti muita Tyynen meren saaria, joilla se ei kuitenkaan ole aiheuttanut suurta vahinkoa.	Animoidussa kartassa tsunamin kulkua havainnollistettu Japanista leviävällä vaaleammalla sinisellä ja kellonajoilla eri valtioiden kohdalla.	
8	TVO	YK	UJaP	Mutta Japanin rannikkokaupungeissa sen vaikutus oli dramaattinen. Pahimmat vauriot on kärsinyt Sendain miljoonakaupunki, jonka tuhoista ei vielä kukaan ole ensikäden...	Kuvaa autoista, jotka aalto vie mukanaan.	
9	TVO	YK	UJaP	...tietoja. Toistaiseksi ilmoituksia surmansa saaneista on tullut pahimman tuhoalueen etelä- ja pohjoispuolelta. Maan omat viranomaisetkin voivat vain arvailla tuhojen suuruutta.	Aalto velloo kaupungissa, kuljettaa tavaraa ja autoja, nähty mm. jutun 4 yhteydessä.	
10	H	PK	SJaP	"Saatan vain todeta, että tuhot ovat olleet valtavat. Hallitus tekee parhaansa pelastaakseen ihmiset, ja ehkäistäkseen enemmän tuhot."	Valtiosihteeri Yukio Edano tiedotustilaisuudessa	
11	TVO	YK	UJaP	Heti tsunamin isettyä 4 miljoonalta ihmiseltä katkesivat sähköt. Alueen...	Laivat seilaavat kaupungin katuja.	
12	TVO	YK	UJaP	...tietoliikenneyhteydet ja tiet ovat poikki.	Laivat seilaavat kaupungin katuja.	
13	TVO	YK	UJaP	Tokion pohjoispuolella öljynjalostamo syttyi tuleen. Valtavan tulipalon liekit näkyivät 100 km:n päähän.	Tulipalo, liekki patsas nousee ylöspäin.	
14	TVO	YK	UJaP	Jälkijärityksiä on ollut parikymmentä, ja alueen asukkaat saavat varautua levottomiin oloihin, kun todelliset tuhot alkavat paljastua.	Katu, josta vesi on vetäytynyt, samaa kuin jutussa 13 ja 16.	

Juttu 21 (11.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Japani on hyvin varustautunut katastrofitilanteisiin. Suomen Punaisen Ristin mukaan esimerkiksi sairaankuljetus ja sairaalajärjestelmä soveltuvat hyvin tämänkaltaisiin tilanteisiin. Maailmalla ollaan kuitenkin valmiina lähettämään apua, sillä lopulliset tuhot ja uhrien määrä selviävät vasta päivien kuluessa.	Puhuu kameralle, vas. Yläkulman "ikkunassa" kypäräpäisiä pelastustyöntekijöitä ja palkissa teksti "Punainen Risti".
2	TVO	YK	SSuP	Suomen Punaisen Ristin koulutuksessa on tällä viikolla avustustyöntekijöitä eri puolilta maailmaa.	Luokahuonomainen tila, salamavalot räpsyvät kun seisova mies ripustaa kaulaansa lapun.
3	TVO	PLK	SSuP	Mukana on myös Japanin Punaisen Ristin työntekijä. Uutiskuvat kotoa ovat...	PLK japanilaismiehestä, joka edellisessä kuvassa ripusti lappua kaulaansa.
4	TVO	LK	SSuP	...pysäyttäviä. Tokion toimistosta tulleiden tietojen takia mieli on kuitenkin toiveikas.	Japanin Punaisen ristin tunnus piirretty lapulle.
5	H	PK	SSuP	"Julkinen liikenne on poikki, mutta monet rakennukset ovat pystyssä. Ihmiset ovat rauhallisia. Olemme aika onnekkaita."	Japanilainen, nimiplanssi "Hajime Matsunaga" puhuu englantia rauhallisesti, katsoo hiukan ohi kameran, nyökyttelee vähän. Haastattelu tapahtuu SPR:n logistiikkakeskuksessa.
6	TVO	YK	UJaP	Uhrilukua ei kuitenkaan vielä tiedetä. Se selviää vasta, kun aamu valkenee, tarkemmin vasta päivien kuluessa.	Sama paikka, kuin jutun 17 otoksessa 5, mutta ajallisesti ennen kuin tsunami iskee talon yli. Nyt vesi lähestyy taloja kaukaisuudesta.
7	TVO	YK	UJaP	Japanin Punainen Risti on lähettänyt parisataa työntekijää Sendain alueen avustustyöntekijöiden avuksi ja arvioimaan lääkintäavun tarvetta ja antamaan välitöntä apua.	Samaa kuvaa kuin jutuissa 13 ja 17, otos 15.
8	TVO	YK	UJaP	Tilapäismajoitusta, ruokaa ja vettä.	Kuua kaupungista, josta vesi jo vetäytynyt pois, taloja sikin sokin ja ikkunoista on mennyt sisään rojua, kuvattu käsivaralla.
9	TVO	YK	UJaP	Suomen Punaisen Ristin kansainvälisen avun johtajan Kalle Löövin mielestä Japani on maailman parhaiten katastrofeihin valmistautunut maa. Pelastusjärjestelmät ja varustukset ovat kunnossa.	Kuua kaupungista, josta vesi jo vetäytynyt pois, taloja sikin sokin ja ikkunoista on mennyt sisään rojua, kuvattu käsivaralla.
10	H	PK	SSul	"Sairaalajärjestelmä on erinomaisesti sopiva tällaiseen toimintaan, samoin kaikki sairaankuljetus. Jos jossain hyvin pystytään toimimaan, niin Japanissa. Mutta täytyy muistaa, että tää voima, joka nyt on ollut liikkeellä, on ollut tavattoman suuri."	Kalle Löövi tummassa puvussa ja solmiossa Tohopin alulassa(?), puhuu vakavasti ja tasaisesti.
11	TVO	YK	UJaP	Kymmenet pelastusryhmät ja avustustyöntekijät ympäri maailmaa ovat valmiina lähtöön japanilaisten avuksi, jos tarve vaatii.	Kypäräpäisiä pelastustyöntekijöitä seisoskelee talon edustalla, taaempaan 2 ambulanssia ja paloauto, zoom. Ambulanssin vikkuun. Zoom out pelastustyöntekijöihin kerääntyneenä pienen pöydän ympärille.
12	T/H	PK	Ssul	T:Minkälaista kansainvälistä apua Japanin kaltainen yhteiskunta tarvitsee? H:"Se on melko varmaan hyvin täsmällistä lääkintäapua, tiettyjen vammaprofilien hoitoa, jos sairaaloita on tuhoutunut näiltä rannikkoalueilta."	Löövi.
13	TVO	YK	UJaI	Tässäkin tapauksessa lähetetään aluksi Japanin viranomaisten ja Punaisen Ristin kenttälääkintää...	Katukuvaa Tokiosta illalla, metron sisäänkäynnin edessä, ihmisiä kävelee kameran ohi.
14	TVO	LK	UJaI	...ja tarvittaessa apua muualta. Toistaiseksi Japanilta ei ole tullut tietoa kansainvälisen avun tarpeesta.	Lähikuva ohikulkijan kasvoista.

Juttu 29 (13.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Japanissa yritetään saada kokonaiskuva perjantain katastrofin laajuudesta. Kuolleita on joka tapauksessa tuhansia. "Jumijuri Shimbun" lehden haastattelema poliisipäällikkö sanoo pelkäävänsä, että kuolleita voi olla kymmeniä tuhansia. Lisää pelkoa nostattavat ongelmat kolmessa ydinvoimalassa.	Puhuu kameralle. "Ikkunassa" kaksi ihmistä kantaa tavaroita, alanurkassa punainen pallo, jossa valkoisella tekstillä "Japani".	Matti Röngällä on vaikeuksia lausua japanilaisia nimiä, lehti on Yomiuri Shimbun.
2	TVO	YK	UJP	Tänään saatu videokuva kertoo Japanin..	Tsunamialto tulvi yli vallin, vie mennessään autoja. Käsivaralla kuvattua, taustalta kuuluu voimakas "Ooohh".	
3	TVO	YK	UJP	...pahimmasta katastrofista toisen maailmansodan jälkeen.	Laiva ajelehti veden mukana, sen masto murskautuu sillan pylvääseen.	
4	TVO	YK	UJP	Tsunami runteli Miyagin...	Taloja ajelehti vedessä.	
5	TVO	YK	UJP	...maakuntaa Japanin koillisrannikolla.	Vesi hakkaa sähkötolppaa parvekkeen kaidetta vasten, vastapäisen talon katolla kävelee mies.	
6	TVO/HVO	YK/LK	UJP	Arviot kuolonuhreista ja aineellisen vahingon määrästä nousevat...	Aallon valtaama kaupunki.	
7	H	PLK	UJP	...koko ajan. Tuhot voivat olla valtavia. H:"Taloni vaurioitui pahoin, minkä näkeminen oli todella masentavaa.	Vesi syöksyy talojen välistä, kuljettaa autoja ja muuta tavaraa. Kamera zoomaa vedessä ajelehtivaan maasturiin.	
8	H	YK	UJP	Sitten vain ajattelin, että minkä sille voi.	Nuori mies seisoo asuinalueella ja puhuu, aurinko paistaa.	
9	H	YK	UJP	Nyt siivotaan yhdessä."	Miehen talo(?), edustalla paljon tavaroita, ihmiset hyöivät toimeleina.	
10	TVO	YK	UJP	Alueen ydinvoimaloiden ympäristöstä on evakuoitu...	Autosta kuvattua tuhoaluetta. Maisema on täysin tasainen.	
11	TVO	YK	UJP	...pari sataa tuhatta ihmistä.	Talo kallellaan kiven päällä, ympärillä täysin tasaista, pelkkää romua.	
12	TVO	YK	UJP	Fukushimassa, missä eilen oli räjähdys, on nyt samantapaisia jäähdytysjärjestelmän vikoja kahdessa muussakin reaktorissa.	Ilmakuvaa Fukushiman voimalasta ennen räjähdystä.	
13	H	PLK	SJP	"On olemassa mahdollisuus, että reaktorin sisin on jollain tavalla muuttanut muotoaan. Polttoainesauvat eivät myöskään ole olleet koko ajan veden pinnan alapuolella."	Valtiosihteeri Yukio Edano sinisessä haalarissaan lehdistötöilaisuudessa.	
14	TVO	Kartta		Myös Tokain voimalassa on ollut ongelmia jäähdytysjärjestelmän kanssa. Onagawan voimalan ympäristössä...	Kartassa Tokio, Sendai, tuhoalua, järjestyskeskus ja Fukushiman, Onagawan ja Tokain voimalat punaherkuisilla säteilyvaaramerkeillä.	
15	TVO	LK	SJP	...mitattiin korkeita radioaktiivisuuspitoisuuksia, mutta sittemmin niiden kerrottiin laskeneen ja...	Vanhaa naista tutkitaan säteilyn varalta. Tutkijaa ei näy, vain kädet ja laite.	
16	TVO	YK	UJP	...voimaloiden toimivan normaalisti. Se oli suuri helpotus...	Kamera panoroi täysin tuhoutunutta kaupunkia, yksikään rakennus ei pystyssä.	
17	TVO	YK	UJP	...aikaa vastaan taisteleville pelastustyöntekijöille.	Tuhoutunutta maastoa.	
18	H	YK	UJP	"Etelämpänä on alueita, missä tilanne on vielä huonompi.	Tulipalo.	
19	H	LK	UJP	Ei auta muu, kuin tehdä...	Vanha mies puhuu talon edustalla.	
20	H	YK	UJP	...parhaansa nyt." Myös ulkomaisia avustusryhmiä...	Tsunamin heittämää romua kaupungissa, kaksi ihmistä kävelee taustalla, kamera kääntyy autonromuihin, joita kasassa.	
21	TVO	YK	UJP	on saapunut Miyagiin. YK:n mukaan 70 maata on tarjonnut apua Japanille.	Katu, jolla kaksi paloautoa ja rojua, kuvattu yläviistosta.	

Juttu 34 (13.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A/T	KK	Sst	A:Tuolla tuhoalueella, siellä saattaa edelleen olla suomalaisia? T:Ulkoministeriön mukaan on 40 suomalaista, joita ei ole vielä tavoitettu. Siitä, missä nämä suomalaiset ovat, ovatko he sitten tuolla tuhoalueella vai muualla Japanissa, siitä ei ole tietoa. Se tietysti huolestuttaa, että ulkoministeriö on yrittänyt puhelimitse, tekstiviestein, sosiaalisen median kautta yrittänyt tavoittaa heitä, mutta toistaiseksi heihin ei ole saatu yhteyttä.	Kamera liikkuu studion YK:sta ulkomaantomittaja Liisa Lehmuksen PK:n, screeni jää vasemmalle Lehmuksen katseen suuntaan. Screenillä pyörii kuva tsunamin vyörymisestä kaupunkiin, osa materiaalista nähty mm. jutussa 29.
2	T	PK	Sst	Ulkoministeriö toivookin, että japanissa mahdollisesti olevat suomalaiset ottaisivat ulkoministeriön omaispuhelimeen yhteyttä, jotta saataisiin selville, keitä suomalaisia siellä on ollut onnettomuushetkellä.	UM:n omaispuhelimen numero.
3	A	PK	Sst	Tiedot tuhoista pahenevat sitä mukaa, kun pelastustyöt etenevät. Voiko sieltä vielä löytyä paljon pelastuneita?	OTS ankkurista.
4	T	PK	Sst	Sitä on hyvin vaikea arvioida. Eräänlaisia ihmepelastuksia on tänään koettu. Japanilaiset pelastusviranomaiset löysivät tänään mereltä 15 km:n päässä rannikolta noin 60-vuotiaan miehen. Se, että näitä pelastuneita löytyisi lisää...	Screen: tsunami kuljettaa autoja ja tavaraa talojen lomassa, sitten palautuu jutun 29 aloittaneeseen kuvaan.
5	T	PK	Sst	...niin Japanissa on lisätty valtavasti resursseja, tuhoalueelle on lähetetty 100000 sotilasta ja 50000 poliisia ja avustustyöntekijää, jotta sieltä...	OTS ankkurista.
6	T	PK	Sst	...raunioista löydettäisiin mahdollisimman paljon ja ennen kaikkea mahdollisimman nopeasti eloonjääneitä. A:Miten ulkovallat ovat reagoineet Japanin tilanteeseen? T:Nämä tuhot selvisivät tänään kaikille niin järkyttävällä tavalla...	Samaa kuvaa screenillä kuin jutun 29 otoksissa 20 ja 19. Ulkovallat: screenillä kamera zoomaa kadun päähän, jossa autoja rulentunut kasaksi.
7	TVO	YK	UJP	...että ulkovallat ovat luvanneet apua raivaustöissä. Monet maat, kuten Suomi ja Yhdysvallat, kehottavat kansalaisiaan välttämään...	Screenin kuva otoksessa 6 koko ruudun kuvaksi, tuhon lomassa kävelee yksinäinen maastopukuinen ihminen, kamera zoomout katua takaisin.
8	TVO	YK	SJP	...tarpeetonta matkusta Japaniin ja Ranskaan on kehottanut...	Kamera seuraa toppatakista naista sisälle luokkahuoneeseen, jonka lattialla istuu ihmisiä huopiin kääriytyneinä tavaranyyttien keskellä, kamera kääntyy vasemmalle ja näyttää koko huoneen täynnä ihmisiä.
9	TVO	LK	SJP	...kansalaisiaan poistumaan Suur-Tokion alueelta.	LK sivuprofiili pipopäisestä vanhuksesta, oikea käsi nojaa leukaan, kamera tarkentaa viereiseen ihmiseen, joka katsoo vieressä istuvaa kolmatta henkilöä.
10	TVO	YK	SJP	Tämä onnettomuus koetteli niin pahoin Japanin energiatuotantoa, ja...	Toinen koululuokka täynnä evakuoituja, istuvat tuoleilla pienissä ryhmissä, ei niin täysi kuin edellinen luokka, kuva rakeisempi ja harmaampi.
11	TVO	KK	SJP	...ydinvoimateollisuutta, että Japani on vedonnut ulkovaltoihin, jotta...	Kolmas evakuointipaikka, ihmisiä istuu lattialla, etualalla mies veivaa kampea pienessä laitteessa käsissään.
12	T	PK	Sst	...esimerkiksi Venäjä toimittaisi lisäenergiaa jotta jälleenrakennus lähtisi nopeasti käyntiin. A: Niin, karmea viikonloppu muuttuu parin tunnin kuluttua aamuksi ja arjeksi ja arkielämän pitäisi jatkua. T:Näin on. Pörssien pitäisi huomenna avautua ihan normaalisti, Japanin keskuspankki pitää tästä katastrofitilanteesta kokouksen. Ja kunhan jälleenrakennus käynnistyy, niin asiantuntijat arvioivat, että se voi olla piristys Japanin talousvaikeuksissa rypevälle taloudelle.	Screenillä villtien alla nuokkuvia ihmisiä, kuva leikkautuu vanhuksiin evakuointikeskuksessa, sitten ilmoitustalun täynnä papereita, kaksi ihmistä ilmoitustalun edessä, kamera kulkee nuorempaan kautta vanhempaan mieheen, LK kasvoista, Jälleenrakennus:koulun jumppasalissa evakkoja, leikkaus kahteen vanhempaan ihmiseen lukemassa sanomalehteä ulkovaatteet päällä, piristys: istuallaan torkkuva ihminen pipo päässä, keltaisen huovan alla.

Juttu 57 (18.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Japanissa pidettiin tänään hiljainen hetki kun tuhoisasta maanjäristyksestä oli kulunut tasan viikko. Kuolleiden tai kadonneiden määrä on noussut lähes 17 000:n. Toimittajamme Katri Makkosen raportti Iwaten tuhoalueelta.	Ankkuri puhuu kameralle. "Ikkuna": silmät kiinni rukoileva, päänsä painanut mies silmälaseissa ja hengityssuojaimessa, taustalla tuhoa. Punainen pallo, valk. teksti "Japani".	
2	TVO	YK	UJP	Tässä kohtaa vielä viikko sitten...	Etualalla polkupyörä, maisema on täysin tasainen tsunamin rojuja.	
3	TVO	YK	UJP	...oli Nodan kylän keskusta.	Rusentunut auto katolla, puunrunko auton päällä, taustalla talon raunio.	
4	TVO	YK	UJP	Se, mitä on jäljellä, kertoo silmänräpäyksessä...	Auto, jonka päällä puuta, alla ja ympärillä puutavaraa ym. tunnistamatonta romua.	
5	TVO	YK	UJP	...Japania kohdanneen tuhon laajuudesta.	Etualalla romun alta näkyy auto, taustalla talo pystyssä, kaksi kallellaan.	
6	TVO	YK	UJP	Vanha pariskunta on tullut talonsa raunioille...	Mies & nainen talon raunion edessä, nainen noukkii kattilan.	
7	TVO	LK	UJP	...pelastamaan, minkä pystyy.	Nainen nostaa maasta riisikulhoja laatikkoon.	
8	H	PK	UJP	"Meidät on evakuoitu läheiselle tempelille, mutta käyn täällä monta kertaa päivässä. Tänäinkin olen käynyt jo kahdesti."	Nainen puhuu ja elehtii, mies vaitonaisena, seisovat talon raunioiden edessä.	Naisen ääni värähtelee, mutta puhuu rauhallises
9	TVO	YK	UJP	Pelastustöihin on tullut palomiehiä...	Mustapukuisia palomiehiä kävelee rojun keskelle raivattua polkua vasemmalta oikealle.	
10	TVO	KK	UJP	...eri puolilta Japania.	3 kelta-asuista palomiestä, takana autonromuja.	
11	TVO	KK	UJP	Iwaten tuhot ovat niin laajat, etteivät...	7 palomiestä raivaustöissä talon raunioilla.	
12	TVO	YK	UJP	...maakunnan omat voimat millään riitä.	Kauhakuormaaja nostaa rojuja maasta.	
13	TVO	KK	UJP	Fukuhsimassa taistellaan vielä ydintuhoakin vastaan...	Romun alle hautautunut valkoinen hlöauto.	
14	TVO	LK	UJP	...mutta ainakin kalakauppiaalla...	Tuuli lehtelee maassa lojuvaa mangapokkaria.	
15	TVO	YK	UJP	...päällimmäiset huolet ovat tässä silmien alla.	Talon edustaa raivataan, violettitakkinen nainen työskentelee.	
16	H	PK	UJP	"Olen kyllä huolissani ydinvoimalasta. Mutta uskon ja toivon, että se saadaan kuntoon. Suurin huoleni...	Hymyilevä kalakauppias puhuu talonsa edessä, taustalla työskennellään.	Puhuu rauhallises tasaisesti.
17	HVO	YK	UJP	...on se, milloin voimme palata arkeen...	Huivipäinen nainen tutkii suurta tavarakasa, katsoo alas.	
18	H	PK	UJP	...ja voinko avata kaupan uudelleen."	Kalakauppias hymyilee, jopa naurahtaa.	
19	TVO	YK	UJP	Kuin ihmeen kaupalla kylän neljästä...	Etualalla polkupyörän rengas, takana tasainen hävitysmaisema.	
20	TVO	YK	UJP	...ja puolesta tuhannesta asukkaasta...	Tsunamin tasaamaa maisemaa, puutavaraa ja peltiä.	
21	TVO	KK	UJP	...vain 50 kuoli.	Auto, jonka konepellillä kasveja, takaosa romuvuoressa kiinni, puskuri lytyssä.	
22	T	KK	UJP	Tasan viikko sitten kello 14:46 paikallista aikaa maanjäristys iski. Tsunamivaroitus ei ehtinyt koskaan soida, mutta kyläläiset tiesivät, että nyt täytyy lähteä.	Seisoo äskeisen otoksen autonromusta parin metrin päässä, taustalla tuhoutuneita taloja.	
23	TVO	Kartta	UJP	Koko tsunamirannikolla kadonneiden ja kuolleiden määrä on nyt jo yli 15 000. Miljoonia...	Kartta Honshun pohjoisosassa, merkitty Iwate, Tokio ja Nodan kylä.	Huom! Ei Fukushimaa!
24	TVO	YK	UJP	...on kodittomina.	Otoksen 6-9 talo, mies penkoo tavaroita selin kameraan, myös naapuritalo näkyvissä.	
25	H	KK	UJP	"50 vuotta tultiin pienillä askeleilla eteenpäin. Nyt kaikki on mennyt, hetkessä."	Vanha pariskunta otoksista 6-9, nainen puhuu, mies vaikenee ja katsoo pois.	
26	TVO	YK	UJP	Sitten kello lyö 14:46. On kulunut...	Pelastustyöntekijöitä rivissä, erilaisia lippuja.	
27	TVO	LK	UJP	...hetkelleen viikko tuhosta.	Pelastustyöntekijän kasvot.	
28	TVO	YK	UJP	Pelastustyöt taukoavat...	Katuun heijastuva varjo pelastustyöntekijöistä.	
29	TVO	LK	UJP	...mutta vain minuutiksi, sillä hetkeäkään ei ole hukattavana.	Pelastajat ottavat hatut pois, painavat päänsä, silmät kiinni. Taustalla ulahtaa sireeni.	
30		KK	UJP		Hiljaa kumartavat palomiehet, lippu liehuu hiljaa tuulessa, sireeni ujelttaa.	Ei toimittajan selostusta.

Teema 3: Talous

Juttu 23 (11.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Japanissa toimii runsaat 20 suomalaisyritystä. Suurin osa yritysten työntekijöistä on japanilaisia. Yritysten tietojen mukaan työntekijöillä ei ole hätää. Tsunamista aiheutuneet aineelliset vahingot voivat nousta hurjiksi. Jo nyt puhutaan sadasta miljardista eurosta. Ja vaikutukset heijastuvat koko maailmaan.	Puhuu kameralle, "ikkunassa" kuva Tokion pörssistä sisältä, teksti "Talous".
2	TVO	YK	UJaP	Maanjäristyksen ja tsunamin aiheuttamista tuhoista tiedetään tässä vaiheessa vain se, että ne ovat suuret. Runsaalla parillakymmenellä suomalaisyrityksellä on maassa satoja työntekijöitä.	Samaa kuvaa kuin jutun 17 alussa, leikattu naistoimittajan puhe pois.
3	TVO	KK	SJaP	Ensitietojen mukaan heillä ei kuitenkaan ole hätää. Tosin kaikkia eil ole voitu tavoittaa.	Rakennuksen katosta valuu vettä, zoom in vessakylttiin.
4	TVO	YK	UJaP	Työntekijöistä valtaosa on japanilaisia, suomalaisia on joitakin kymmeniä.	Ihmisiä ulkona toimistovaatteissa, kuvaavat kännyköillä, selin kameraan.
5	TVO	LK	UJaP	Esimerkiksi Wärtsilällä on...	Murtunutta laattaa kadulla.
6	TVO	YK	UJaP	...Tokiossa viitisenkymmentä työntekijää.	Ihmisiä ulkona kypärät päässä jonossa.
7	H	PLK	UJal	Tottakai siellä on paljon epä tietoisuutta, tsunamivaroitus on päällä, ja tuleeko jälkijärityksiä ja näin, mutta he olivat varsin levollisin mielin.	Wärtsilän viestintäjohtaja, eteistilassa.
8	TVO	YK	UJal	Suomalais-japanilaisen kauppakamarin toimitusjohtaja Tokiossa suhtautuu tilanteeseen rauhallisesti puhuttuaan muutamien yritysten kanssa.	Toimistovaatteisia ihmisiä jonossa kadulla, kypärät ja hengityssuojaimet.
9	PH	YK	UJal	"Oon 3-4-kanssa puhunut ja näillä näkymin ei vaikuta yritystoimintaan mitenkään...	Kadun toisella puolella tiilirakennus, edessä paloautoja.
10	PH	YK	UJal	...ainakaan suomalaisten yritysten osalta,	Pelastusajoneuvo ja henkilöunta, sama kuin jutuissa 20 ja 21.
11	PH	YK	UJal	...ellei se sitten ala merkittävästi horjuttamaan Japanin taloutta."	Ihmiset kävelevät pois päin pelastusajoneuvojen luota kypärät päässä, kamera seuraa poistuvia ihmisiä.
12	TVO	YK	UJal	Käsitykset vahinkojen suuruudesta ovat Japanissa vähintään epäselvät, mutta mittaluokka alkaa olla jättiluokkaa.	Kameran ohi kulkee miehiä huomioliiveissä ja työkaluja käsissä.
13	H	PLK	SSuP	Sitä tulee varmasti aika paljon, että kymmeniä miljardejöm sata miljardiakin saattaa mennä rikki siinä, mutta sitä ei todellakaan vielä uskalla sanoa.	Haastateltava, pääekonomisti pankista. Toimistossa lasivitriinin edessä, vitriinissä luuttu tms.
14	TVO	YK	UJaP	Iso lasku on siis luvassa ainakin kansainvälisille vakuutusyhtiöille. Korvaukset jakautuvat kuitenkin laajalle ja se heijastuu Pohjolan perukoille asti.	Ilmakuva meren rannassa sijaitsevasta voimalaitoksesta tai öljynjalostamosta.
15	H	PLK	SSup	Jälleenvakuutusten hinta nousee tällaisissa tapauksissa aina, ja se tulee tavalla tai toisella heijastumaan vakuutusmaksujen hintaan myös Suomessa.	Haastateltava, pääekonomisti pankista. Toimistossa lasivitriinin edessä, vitriinissä luuttu tms.
16	TVO	YK	UJaP	Japanissa pörssit olivay jo sulkeutumassa järjestysuutisen aikaan...	Tokion pörssirakennuksen ovi, vanhaa kuvaa (kesä, nykyhetkessä alkukevät).
17	TVO	YK	SJaP	...eivätkä kurssit ehtineet romahtaa.	
18	TVO	YK	UJal	Onnettomuuden vaikutukset voiva levitä laajemmaksikin energian kautta. Japanin on maailman 3. suurin energiankuluttaja ja riippuvainen sen tuonnista. Nyt sen öljynjalostamo palaa...	Ilmakuva palavasta öljynjalostamosta. Käytetty aikaisemminkin 3 jutussa.
19	TVO	YK	UJal	...ja ydinvoimaloita on suljettuna. Jos Japani joutuu kasvattamaan energiantuontiaan, voivat sen vaikutukset levitä laajalle. Japanin tapahtumat ovat jälleen muistutus yhteen verkottuneen maailman kääntöpuolista.	Kuvaa samasta palosta, eri kuvakulma.

Juttu 32 (13.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Ydinvoimaloiden sulkeminen ja laajat vauriot sähköverkossa ovat aiheuttaneet Japanissa sähköpulan.	Puhuu kameralle, ei "ikkunaa".	Ruudussa alareunassa laatikko, jossa teksti: "Japanissa pulaa sähköstä."
2	AVO	YK	UJP	Viranomaiset arvioivat sähkön säännöstelyn jatkuvan vielä viikkoja maanjäristyksen jälkeen Honshun itäosassa. Ilman sähköä on noin 2 miljoonaa kotitaloutta.	Vesimassa hakkaa sähköpylvästä talon parvekelta vasten. Vanhaa kuvaa.	Laatikon teksti vaihtuu: "Monet tehtaot vähentävät tuotantoaan."
3	AVO	YK	UJP	Suuret japanilaiset yhtiöt ovat ilmoittaneet vähentävänsä tuotantoaan ainakin alkuvuodesta. Autonvalmistajat Toyota, Nissan ja Honda ovat sulkenet tehtaansa ja muun muassa Suzuki ja Mitsubishi sekä Sony ovat ilmoittaneet tuotannon vähentämisestä.	Suuri määrä autoja ajelehtii veden varassa ja kolahtelee toisiinsa, kamera zoomaa pariin autoon.	Laatikon teksti vaihtuu: "Useat autonvalmistajat keskeyttävät toiminnan."

Juttu 38 (14.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Katastrofi on ollut kova isku Japanin taloudelle. Ertyisesti elektroniikkakomponenteista on pulaa. Vaikutukset maailmantalouteen jäänevät kuitenkin lyhytaikaisiksi.	Ankkuri puhuu kameralle, "ikkunassa" kuva sisältä Tokion pörssistä, punaisessa pallossa valkoinen teksti "Japani".
2	TVO	YK	SJP	Japanissa tuhot ovat massiiviset ja tapahtumat pelästyttivät myös markkinat pahanpäiväisesti.	Yleiskuvaa pörssistä, kamera zoomaa pariin työntekijään.
3	TVO	LK	SJP	Tokion pörssissä kurssit ovat laskeneet noin 6%, esim. ydinvoimayhtiöiden osakkeet ovat menettäneet arvoaan.	LK monitorista, jossa laskeva käyrä ja lukuja.
4	H	PLK	SJP	"Jos Japanissa tilapäisestikin talouden toimeliaisuus häiriintyy, niin nää vaikutukset voi olla sellaisia, mitä ei oo aikaisemmin nähty, mut tällä erää vaikutukset maailmantalouteen näyttää kuitenkin vähäisiltä."	Suomalainen talusasiantuntija haastattelussa, taustalla televisio jossa pauhaa talousohjelmaa.
5	TVO	YK	SJP	Suunta pörssikursseilla oli jyrkkä, siitakin huolimatta että...	Seinälinen monitoreja, joissa lukuja ja käyriä.
6	TVO	LK	SJP	...Japanin keskuspankki kertoi tuplaavansa maan elvytykseen menevän rahan ja...	Lähikuva monitorista, jolla kaksi lukua. Alkavat vilkkua.
7	TVO	YK	UJP	...markkinoille pumpattiin kaikkiaan 140 miljardia euroa.	Ihmisiä jonottaa supermarkettiin Japanissa.
8	TVO	LK	SJP	Vaikutukset ovat heijastuneet sekä muihin Aasian maihin että Eurooppaan.	Kamera zoomaa ihmisiin kaupan kassalla.
9	TVO	YK	UJP	Vaikutusten maailmantalouteen uskotaan kuitenkin jäävän vähäisiksi.	Autojono huoltoasemalle.
10	PH	YK	UJP	"Tässä vaiheessa emme voi arvioida vaikutuksia liiketoimintaan..."	Huoltamon työntekijä viittaa auton ajamaan luokseen.
11	PH	KK	UJP	...vaan tässä vaiheessa olemme olleet yhteydessä työntekijöihimme ja alihankkijoihimme Japanissa..."	Työntekijä laittaa bensapumpun letkun auton tankkiin.
12	PH	YK	UJP	...ja selvittäneet heidän tilannettaan."	Ihmisiä kulkee läpi juna-aseman porteista.
13	TVO	YK	SJP	Japanin koillisosan infrastruktuuri on kärsinyt pahoin. Siltoja on murskana ja tiittävästi...	Väkijoukko juna-asemalla.
14	TVO	YK	SJP	...ainakin kuusi satamaa on tuhoutunut. Suomalaisyrityksistä ainakin Marimekko ilmoitti sulkevansa yhden myymälän katastrofin takia.	Ihmisiä sulloutuu junaan.
15	TVO	YK	SJP	Katastrofi voi mutkistaa myös elektroniikan teollisuutta, sillä Japani on...	Ihmisiä sulloutuu junaan.
16	TVO	YK	UJP	...merkittävä komponenttien tuottaja.	Asemavirkailija auttaa miestä puserautamaan ääriään myöten täynnä olevaan junaan.
17	H	PK	SSuP	"Se voi tietysti jakautua toimijoiden kesken hyvin eri tavalla riippuen siitä, missä näitä käytetään."	Haastateltava television edessä, sama kuvakulma kuin otoksessa 4.
18	TVO	YK	UJP	Japanin toipumista jarruttaa maan ankara velkaantumisen. Toisaalta aikanaan käynnistyvä jälleenrakentaminen voi olla taas maan taloudelle uusi piristysruiske.	Kamera panoroi "Toshiba" kyltistä pilvenpiirtäjään. Sitten tilit pilvenpiirtäjän huippua kohti.
19	H	PK	SSuP	"Tietysti yritykset myös hyötyvät siitä jälleenrakennusvaiheesta, kun esimerkiksi puutavaran ja rakennusmateriaalien toimitukset sinne sitten lisääntyvät."	Haastateltava television edessä, kuten otoksissa 4 ja 17. Puhuu matalalta ja hitaasti.

Juttu 49 (16.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Viime vuonna jopa puolet kuntien lainoista tuli Japanista. Kuntarahoituksen mukaan Japanin kriisitalanne ei kuitenkaan vaaranna tulevien vuosien varainhankintaa.	Ankkuri puhuu kameralle. "Ikkuna": Valokuva kiiltävästä metalliseinäisestä talosta, alla punainen pallo, jossa valkoinen teksti "Kuntarahoitus".
2	TVO	YK	SSP	Monessa Suomen kunnassa päiväkodit, sairaalat ja koulut on rakennettu Japanista lainatulla...	Päiväkoti: nainen kantaa korillisen leluja pöydälle.
3	TVO	YK	SSP	...rahalla. Japani on ollut Kuntarahoitukselle merkittävä...	Lapsia päiväkodissa.
4	TVO	YK	USP	...rahan lähde jo vuosia ja viime vuonna puolet Kuntarahoituksen hankkimasta kuudesta ja puolesta...	Iso, metalliseinäinen rakennus, seinässä teksti "Terveyskeskus".
5	TVO	LK	USP	...miljardista eurosta tuli Japanista.	Kamera zoomaa ed. rakennuksen seinään, jossa punainen metalliristi.
6	TVO	YK	SSP	Kriisi ei kuitenkaan vaaranna kuntien tulevien vuosien rahoitusta.	Vastavaloön kuvattuja jalkoja terveyskeskuksen/sairaalan käytävällä.
7	H	PK	SSP	"Kuntarahoituksen varainhankinnasta noin kolmannes tulee kyseessä olevilta markkinoilta ja olemme hajauttaneet varainhankintamme kansainvälisille markkinoille ja Japani on ollut pitkään yksi keskeisistä alueista."	Kuntarahoituksen toimitusjohtaja puhuu toimistossa.
8	TVO	KK	SSP	Mikäli lainojen hinta merkittävästi nousisi, toimitusjohtajan mukaan...	Kamera panoroi konttoria: kahden pöydän takana nuoret miehet seuraavat useita näyttöjä.
9	TVO	KK	SSP	...korvaava rahoitus löytyisi muualta Aasiasta.	Panorointi pysähtyy: Toimitusjohtaja ja nuori mies tutkivat näyttöjä yhdessä.
10	H	PK	SSP	"Uskomme, että me kuntarahoituksen osalta pystymme jatkamaan varainhankintaa muualla ja ennen pitkää myös palaamaan Japanin markkinoille, jos siellä jotain tapahtuu."	Toimitusjohtaja.
11	TVO	YK	SSP	Mutta miksi Suomen peräkyliä rahoittava Kuntarahoitus on lähtenyt...	Kamera zoomaa kauemmas ed. haastattelutilanteesta: toimittaja ja haastateltava tuoleilla.
12	TVO	YK	UJP	...merta edemmäs kalaan?	Aurinko laskee, stillikuva katastrofituhoista.
13	TVO	YK	UJP	Syynä on se, että asiakkaat haluavat pitkäaikaisia lainoja...	Mies kahlaa veden täyttämällä kadulla, taustalla tuhoutunut kaupunki.
14	TVO	YK	UJP	...ja syynä ovat myös lainojen hinnat ja rahoituksen saatavuus.	Palloauto ja pelastushenkilökuntaa tuhon keskellä.
15	H	PLK	SSP	"Japanilaiset vähittäisjoittajat ovat valmiita ottamaan markkinariskin, mutteivät luottoriskiä, mistä syystä olemme pystyneet hyvin tekemään varainhankintaa Japanista."	Toimitusjohtaja.
16	TVO	YK	UJP	Paisi Kuntarahoitukselle...	Veden täyttämä katu tuhoutuneessa kaupungissa.
17	TVO	YK	UJP	...Japani on merkittävä rahoittaja myös Suomelle...	Kypäräpäinen henkilö kävelee tuhojen keskellä.
18	TVO	YK	UJP	...ja monille muille julkisessa omistuksessa olevalle rahoituslaitokselle...	Tsunamin aiheuttamaa tuhoa: lentokone rojukasassa, kauempana 2 ihmistä työskentelee.
19	TVO	YK	UJP	...kuten myös Maailmanpankille.	Auton ikkunasta kuvattua kuvaa tuhoalueesta.

Juttu 55 (17.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Japanin autotehtaat käynnistävät varaosat tuotantoon vähitellen. Varsinaiset tuotantolinjat pysyvät vielä pääosin kiinni. Japanilaisautojen suomalaiset maahantuojat arvioivat, että varaosien ja autojen toimitukset sujuvat toistaiseksi ilman häiriöitä.	Puhuu kameralle. "Ikkuna": japanilaisautoja kaupassa, punaisessa ympyrässä valkoinen teksti "Autokauppa".
2	TVO	YK	SPJ?	Maanjäristyksen jälkiseuraukset...	Tehdas, autojen kokoomislinja.
3	TVO	LK	SPJ?	...iskivät pahoin myös Japanin vientiyhtiöihin, kuten autoteollisuuteen ja...	Kädet nostavat auton pyörää ja toista osaa koloonsa.
4	TVO	YK	SPJ?	...sen alihankkijoihin. Sähköpula vaivaa yhä, mutta tänään autonvalmistajat ovat...	Autoja liikkuu ylhäällä hihnalla, alapuolella mies työskentelee kypärä päässä auton alla.
5	TVO	YK	SPJ?	...jo käynnistäneet osittain varaosat tuotantoa.	Uusi auto ajetaan ulos tehtaasta.
6	TVO	PK	SSP	Tuhosta huolimatta japanilaisautojen suomalaiset maahantuojat arvioivat, että autojen ja varaosien tuonti Suomeen jatkuu lähes normaalisti.	Uusia Toyota-merkkisiä autoja liikkeessä. Kamera panoroi oikealta vasemmalle, pysähtyy valkoisen auton puskuriin niin, että merkki näkyy.
7	H	PK	SSP	"Lyhyellä aikavälillä ei oo mitään vaikutusta, koska meillä on maassa noin 2 kk:n myyntiä vastaava varasto ja lisäksi autoja on vielä matkalla Suomeen."	Mazdan maahantuojat valoisassa autokaupassa, seisoo kuvan vasemmassa laidassa.
8	H	PK	SSP	"Suurin osa meidän asiakkaista Suomessa saa autonsa ihan ajallaan, koska vaan 15-20 % Toyotan kapasiteetista tulee Japanista ja kaikki muu tulee Japanin ulkopuolelta."	Toyotan Suomen tj. Otoksen 6 autokaupassa, taustalla valkoinen citymaasturi.
9	TVO	YK	SSP	Suomessa rekisteröitiin viime vuonna yli sata tuhatta uutta autoa. Japanilaisia merkkejä niistä oli 30 000 kappaletta...	Kamera panoroi uusia Mazdoja autokaupassa vasemmalta oikealle.
10	TVO	YK	SSP	...eli japanilaismerkkien osuus oli 30%. Suomen maahantuojat eivät usko...	Kamera panoroi Toyota-kaupassa oikealta vasemmalle.
11	TVO	YK	SSP	...tuotantohäiriöiden muuttavat myyntitilastoja. Tosin, nyt on mielessä muutakin kuin myynti.	Panorama Mazda-kaupasta oikealta vasemmalle.
12	H	YK	SSP	"Totta kai Toyota on niinku alun perin priorisoinut tän..."	Etualalla Toyotan mainos, taka-alalla mies istuu pöydän ääressä, toisella puolella nainen esittelee miehelle jotakin.
13	H	PLK	SSP	...humanitäärinen avun siellä Japanin päässä auttaakseen niitä ihmisiä, jotka on menettäneet siellä kotinsa. Mutta tänään, tällä päivämäärällä 17. päivä on käynnistetty tehdas, joka tuottaa varaosia globaalisti."	Toyotan Suomen tj, samassa kohdassa kuin otoksessa 8.
14	H	PK	SSP	"Tällä hetkellä on tuotantokatkos tän viikon sunnuntaihin saakka. Tätä viikkoa on ollut tuontato..."	Mazdan suomal. Maahantuojat, samassa kohdassa kuin otos 7.
15	HVO	YK	UJI	...katkosta. Tietysti kaikille suurin asia on tää tragedia, joka on Japanissa tapahtunut ja tietysti se on kaikilla tällä hetkellä päällimmäisenä mielessä."	Ilmakuvaa parkkipaikasta, jossa veden varassa kelluu kymmeniä palavia autoja rypäissä. Alareunassa tekstiä, NHK:n kuvaa.

Teema 4: Suomalaiset Japanissa

Juttu 7 (11.3.2011, klo 12:05 ylimääräinen lähetys)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Nyt meillä on puhelimesta lehdistö- ja kulttuurineuvos Mikko Koivumaa Suomen Tokion suurlähetystöstä. Järityksestä on kulunut nyt nelisen tuntia. Millainen tilanne on tällä hetkellä?	Puhuu studiossa kameralle.
2	PH	Kartta		Edelleen Japanin media seuraa herkeämättä järityksen aiheuttamia jälkiä ja edelleen jälkijärityksiä tulee. Esimerkiksi 50 min sitten, 20 yli kuusi illalla, oli vielä 3 richterin järitys. Ja uutta tietoa tulee koko ajan. Tällä hetkellä...	Nimiplanssi ja pieni valokuva kartan päällä.
3	PH/AVO	YK	UJaP	PH:...yhdeksästä kuolleesta on tullut tieto, mutta kaikki nämä ovat varsinaisesta tapahtuma-alueesta etelään, eli sieltä pahiten kärsineestä Pohjois-Honshusta ei ole mitään sellaisia tietoja tullut. A:Japanissa asuu neljä ja puoli sataa suomalaista. Tiedetäänkö heidän kohtalostaan vielä mitään? PH:Osa suomalaisista on tavoitettu ennen kaikkea sähköisen median avulla, sillä maykapuhelinverkko on ollut täysin tukossa. Sen lisäksi UM on avannut numeron omaisia varten, johon myös Japanissa ovat suomalaiset voivat soittaa juuri tämän Japanin verkon tukkeutumisen takia. A:Ehdittiinkö paikallista väestöä varoittaa tsunamin uhkasta? PH:Tsunamivaroitukset tulivat varsin pian ensimmäisen voimakkaan järityksen jälkeen. En ole varma tulivatko ne ajoissa Pohjois-Honshun Sendain kaupunkiin, jonne iski voimakas tsunami. Tänne Tokioon ne tulivat ajoissa, mutta en Pohjois-Honshun tilanteesta osaa sanoa. A:Miten siellä on pelastus- ja avustustoiminta käynnistynyt? PH:Täällä lähetystössä me seuraamme Japanin median välityksellä miten tilanne edistyy ja koko ajan uutta tietoa tulee ja kyllä hyvin paljon on vielä tehtävää, mutta toistaiseksi on tullut tietoa erilaisista vahingousta, mitä eri puolilla on tapahtunut, mutta pelastustoimista ei ole vielä tullut niinkään tietoa. A:Mitkä ovat ne pahimmat vahingot? PH:No juuri tuolla Pohjois-Honshun alueella, Sendain kaupungissa on, sinne tosiaan tuli 7,3 m:n korkuinen tsunami.	Helikopterista kuvattua ilmakuva pellostasta, jolla tsunami etenee. Ei lainkaan leikkausta kuvakulmasta toiseen, vaan kamera seuraa tsunamin kulkua keskeytyksittä.
4	PH	Kartta		Siellä on sortunut siltoja, teitä ja rakennuksia, ja siitä sekä ylä- että alapuolella paljon sortunut taloja, mitä nyt kuvamateriaalista voi päätellä. A:Kiitos haastattelusta. PH:Kiitos.	Sama kartta kuin otoksessa 2.

Juttu 20 (11.3.2011, 20:30)

Otos	Puhe	Kuvakoko	Paiikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Ulkoministeriö yrittää edelleen tavoittaa Japanissa olevia suomalaisia. Ainakin parisataa on tavoitettu ja saman verran on vielä tavoittamatta. Toistaiseksi ei ole tietoa suomalaisuhreista tai loukkaantuneista. Pahimmalla tuhoalueella on ulkoministeriön mukaan vajaat sata suomalaista.	Puhuu kameralle, vasemman yläkulman "ikkunassa" punavalk. palkki, jossa teksti "Suomalaiset" ja yllä pysäytyskuva pakenevista japanilaisista jutusta 16.
2	TVO	YK	UJa?	Tokiassa asuva vaihto-opiskelija Linda Mäkelä oli paikallisjunassa, kun järjestys iltapäivällä alkoi.	Juna-aseamalla työntekijä lippuporttien edessä.
3	HVO	YK	UJa?	"Olin toiaan junassa ja se juna alkoi heilumaan ja me tultiin siihen tulokseen, että meidän olis ehkä olla parempi laiturilla kun siinä junassa. Ja sit kun me päästiin siihen..."	Nukkuva japanilainen muuten tyhässä junassa.
4	HVO	YK	UJa?	...laiturille, niin siinä vaiheessa kaikki heitti aivan ympyrää.	Asemalla tungosta, kamera kääntyy kahteen lattialla istuvaan ja pylväaseen nojaavaan teiniin.
5	HVO	YK	UJaI	Teki sellasta aaltoliikettä silleen."	Poliisikopin edessä ihmisiä tungeksimassa.
6	TVO	YK	SJaP	Tokion teknillisessä yliopistossa työskentelevä Minni Särkkä ehti ensimmäisen järistyksen jälkeen kävellä työpaikalleen. Sitten alkoivat jälkijäritykset.	Toimistorakennus sisällä, ihmisiä (pääosin naisia, osalla koulupuvut) kävelee portaita alas, kuva on rakeista ja heiluvaa.
7	HVO	YK	UJaI	Yliopistolla on sellasia suojakypäriä juuri tällaisia tilanteita varten ja me laitettiin sit ne päähän. Sit tuliakin järityksiä..."	Pimeä Shibuyan keskusta, poliisibussi ajaa oikealta vasemmalle.
8	HVO	YK	UJaP	...tiheään tahtiin...	Ambulanssi, pelastustyöntekijöitä.
9	HVO	YK	UJaP	...useampi jotka oli selkeästi kovempia kuin ne välissä olevat pienemmät järitykset.	Ihmisiä kävelee, osalla valkeat takit, hengityssuojaimet ja kypärät.
10	HVO	YK	UJaI	Ja siinä me sitten seisottiin ulkona reilu tunti."	Pelastushenkilökuntaa ja poliiseja tiilitalon edustalla.
11	TVO	YK	UJaI	Järityksen jälkeen julkinen liikenne pysähtyi ja Tokion kadut täyttivät vaeltavista ihmisistä, jotka pyrkivät koteihinsa kävellen tai takseilla.	Iso joukko käveleviä ihmisiä kadulla, ilta ja pimeää, kuvan vasemmassa laidassa autojono, joka ei liiku.
12	HVO	YK	UJaI	Minni Särkkä:"Tällä tää infrastruktuuri on aivan kaaoksessa, metrot ei..."	Iso joukko käveleviä ihmisiä kadulla, ilta ja pimeää, kuvan vasemmassa laidassa autojono, joka ei liiku.
13	HVO	YK	UJaI	...toimi ja taksijonot on ihan älyttömät kun ihmiset yrittää tietysti..."	Katu täynnä autoja, molemmilla puolilla tietä, jono ei näytä liikkuvan. Kuva päällä japaninkielistä tekstiä.
14	HVO	LK/YK	UJaI	...suurena kaupungissa päästä koteihinsa. Puhelimet ei toimi ja..."	Taksitolpan merkki ja jonoa.
15	HVO	YK	UJaI	...kännykkäverkot on alhaalla, ihan jotain satunnaisia puheluita saa läpi." T: Paikallisten viranomaisten..."	Ihmisiä jonottamassa juna-aseamalla. LK pää polvisa nuokkuvasta miehestä.
16	TVO	LK	UJaI	...ohjeista ei kaikille suomalaisille ole apua.	Koppalakkipäinen japanilainen puhuu megafoniin juna-aseamalla.
17	HVO	YK	UJaI	Minni Särkkä:"Me ei ymmärretä noista varsinaisesti paikallisille tarkotetuista ohjeista mitään, että..."	Ilmakuva ihmisistä jonottamassa bussiin jollakin keskusta-alueella isoissa ryppäissä.
18	HVO	KK	UJaI	...jatkuvasti näkyy erilaisia ohjeita kaduilla.	Poliiseja kadulla.
19	HVO	YK	UJaI	Paikalliset on kerääntyneet elektroniikkakauppojen eteen katsomaan televisiota, koska he eivät pääse koteihinsa eivätkä saa tietoa muualta."	Ihmisjoukko kadulla jonossa, tungeksii kaupan edessä.
20	TVO	YK	UJaP	Tokiota voimakkaammin järjestys tuntui..."	Harmaanruskean veden mukana ajelehtiva auto.
21	TVO	LK	USuP	...Sendain kaupungissa. Siellä olevista suomalaisista yksi kertoi tekstiviestin välityksellä yöpyvänsä toimistonsa lattialla, ilman sähköjä.	Kännykkä jonkun kädessä, jossa samansisältöinen viesti, kuin toimittajan puhe. Peukalo peittää osan lähettäjän nimestä.
22	TVO	LK	SSu	Ulkoministeriön mukaan Japanissa on noin viitisensataa suomalaista.	Kuvaa UM:n Facebook-sivusta, zoom in M.Särkän kysymyksen sivulla.
23	TVO/H	PK	USuP	TJa arviot siitä, kuinka paljon heitä on tuolla tuhoalueella? H:Siellä suurimmalla tuhoalueella, niistä tuhoistahan ei ole tarkkaa tietoa, mutta arviomme on, että siellä on noin 15% suomalaisista, eli noin 75 suomalaista.	Toimittaja haastattelee UM:n henkilöä Suomessa, on talvi, ollaan ministeriön edessä ulkona.
24	TVO	Graf.	?	Sekä omaisia että Japanissa olevia suomalaisia pyydetään soittamaan Ulkoministeriön palvelunumeroon...	UM:n puhelinnumero.
25	A	PK	Sst	Suomen Japanin-suurlähettiläs pitää mahdollisena, että tsunamin jäljiltä löytyy vielä suomalaisuhreja. Suomalaisista loukkaantuneista ei ole tietoa.	Puhuu kameralle, sama "ikkuna" kuin otoksessa 1.
26	PH	YK	UJaP	Jonkun verran suomalaisia on. Koko isolla alueella satakunta suomalaista, mutta me ei voida tarkkaan arvioida, kun me ei edes tiedetä..."	YK kylästä, josta vesi on jo vetäytynyt, taloja sikin sokin, päällä suurlähettilään nimi ja pikkukuva vas. Alanurkassa.
27	PH	YK	UJaP	...missä he siellä tarkalleen edes on. Ei voi tuudittautua siihen oletukseen, etteikö siellä näin olisi, mutta meillä ei ole mitään tietoa, että siellä olisi loukkaantuneita.	Vesi kulkee parkkitalon alta, talon katolla muutama auto ja kaksi ihmistä, jotka katselevat alas veteen.
28	A	PK	Sst	Japanin suurlähettiläs Jari Gustafsson on haastattelussa uutisissa kello 21:50.	Puhuu kameralle.

Juttu 33 (13.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Ensimmäinen suomalaislento maanjäristysalueelta saapui Helsinkiin alkullista. Päälimmäinen tunne Tokiosta tulleilla oli helpotus. Matkustajien kokemukset tapahtumista olivat kuitenkin hyvin erilaisia.	Puhuu kameralle, "ikkunassa" lähikuva saapuvien lentojen aikataulusta, keskellä Tokio, punaisessa ympyrässä valkoisella tekstillä "Japani".	
2	T/HVO	PK	SuSP	T:Palasitte Tokiosta juuri hetki sitten? H:Siis sanotaanko nyt näin että tota aika rauhallista...	Japanilainen lentoemäntä ja stuertti, muita matkalaukkuja perässään vetäviä ihmisiä Helsinki-Vantaan lentoaseman tuloaulassa.	
3	H	PK	SuSP	oli Tokiossa, mutta kyllä nää ydinvoimat aika moista jännitystä toi sinne, mutta toki siellä tieto kulki hyvin että aika hyvn oltiin...	Haastateltava: vaaleahiuksinen keski-ikäinen mies, siististi pukeutunut vaaleisiin sävyihin. Puhuu matalalta sanoja painottaen.	Haastateltava ei juuri elehdi käsillään, matala, "vakuuttava" ääni.
4	HVO	YK	SuSP	...kärryillä siitä, että mitä tapahtuu.	Japanilainen nainen tuloaulasa, kamera siirtyy hänestä muihin odottajiin.	
5	TVO/HVO	YK	SuSP	T:Kuinka kuvailisitte tuota yhteiskunnan tunnetilaa? H:No siis se ainakin pisti silmään, että japanilaiset oli aika hyvin järjestäytyneitä, että ei mitään paniikkia Tokiossa ainakaan ollu.	Suomalainen ja japanilainen henkilö, kamera seuraa keski-ikäistä naista, joka saapuu ja haluaa nuorempaa naista.	
6	H	PK	SuSP	Meillä oli Tokiosta hotelli ja me ei sit päästy sinne hotelliin vaan oltiin hätämajoituksessa jossain rautatieaseman varastossa. Huonosti oli se, kun ei englantia puhuttu ja me oltiin 7 tuntia kylmässä junavaunussa ja kukaan ei tullut sanomaan, että mitä...	Edellisen otoksen halaava nainen: keski-ikäinen, punakka, puhuu hengästyneesti, pukeutunut toppatakkiin ja hattuun.	Elehtii käsillään kiivaasti, puhuu nopeasti, ääni värisee.
7	HVO	YK	SuSP	...ja sitten tuli se katastrofijuttu ja me jouduttiin sinne koululle sinne rakennukseen.	Ihmisiä saapumassa tuloaulaan.	

Juttu 37 (14.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	SSt	Japanissa asuvia suomalaisia on palannut kotimaahan katastrofin takia. Tokion suomalaisia on hämmästyttänyt muun muassa se, ettei Suomi ole käskenyt kansalaisiaan poistumaan Japanista, toisin kuin monet muut maat. Luonnononnettomuus oli raskas kokemus.	Ankkuri puhuu studiossa, "ikkunassa" kuva vauvasta ja punaisessa pallossa valkoisella teksti "Japani".
2	HVO	YK	Ssu	"Mä en... Mua ei niinku vielä ensimmäisen 10 sekunnin aikana pelottanu..."	Nainen Helsinki-Vantaan lentokentällä matkatavarahihnojen luona, kävelee ensin selin kameraan.
3	H	PLK	Ssu	...mutta sitten ku kaikki alko heittelemään, kirjahyllyt kaatumaan ja jääkaapit kaatumaan ni mä nappasin vauvan sukkasilteen ja juoksi paloportaita alas. Ja mä mäin jumiin sellaseen rosakatokseen kun mä en muistanut ottaa avaimia mukaan ja kaikki ovet oli lukossa.	Nainen vauva sylissä ja vierellä vanhempi, taaperoikäinen lapsi. Naisen ääni vakava, huolestunut sävy.
4	HVO	PK	Ssu	Et me ei olla takasin menossa...	Nainen perheensä kanssa.
5	HVO	LK	Ssu	...et me ollaan tosi nopeesti lähdey Tokiosta pois, meidän asunto on ihan hirveessä kunnossa ja sinne jäi kaikki tavarat." T:Järkytti kö tapahtunut teitä?	Lähikuva naisen sylissä olevasta vauvasta.
6	H	PLK	Ssu	"Joo ihan tosi paljon, että ystävilä kenen perheet on kadoksissa ja ystäviä, sukulaisia on kuollu et ei oikein osaa edes käsitellä koko asiaa kun on ollu sellanen kauhutunnelma niinku niin monta päivää tässä."	Nainen lasten kanssa, eri kuvakulmasta kuin otoksessa 3.
7	H	PK	ssu	"Aika, aika raju tilanne, kyllä sen huomaa paikallisten japanilaisten kollegojen naamasta..."	Nuori pitkähiuksinen mies puhuu matkatavarahihnojen edessä.
8	H	PK	SSu	...että on vakava järjestys kyseessä. Japanilaisilla on aika hyvin firman puolesta hoidettu se, mitä tehdään että kypärät päähän ja kun se järjestys vähän laimeni, niin sitten mentiin pihalle...	Mies toisesta kuvakulmasta.
9	HVO	YK	SSu	...vaan." T:Olet aika rauhallinen. Järkytti kö tämä tapahtuma sinua? H:"No..."	Vanhoja japanilaismiehiä nojaillee matkatavarakärryihin.
10	H	PK	Ssu	...ei varsinaisesti järkyttänyt, ehkä saattaa sit jonkinlainen jälkijärkytys tulla, mutta en mä tiedä. Ei auta kun seurata mitä siellä tapahtuu, mulla on paluulippukin olemassa et e ei auta kuin tunti tunnilta seurata ja toivoo parasta."	Otoksen 8 nuori mies samasta kuvakulmasta, puhuu suhteellisen rennosti, jopa naureskelee.

Juttu 44 (15.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	SSt	Ulkoministeriö ei toistaiseksi evakuoiv suomalaisia Japanista. Ministeriö...	Ankkuri puhuu kameralle, ei "ikkunaa".
2	AVO	YK	Ssu	...kuitenkin kehottaa kaikkia suomalaisia harkitsemaan Japanista poistumista.	Helsinki-Vantaan lentokenttä, tuloaula, syleileviä ihmisiä, paikalla myös tv-kamera ja valokuvaaja.
3	AVO	LK	Ssu	Ulkoministeriö myös suosittelee...	LK miehen jaloista ja yksittäisestä ruususta, joka nojaa jalkaan.
4	AVO	PLK	Ssu	...välttämään matkustamista Tokioon ja Japanin koillisosiin.	Syleilevä perhe.
5	AVO	KK	Ssu	Japanissa on tällä hetkellä noin 400 suomalaista. Finnairilla on ollut tänään kolme lentoa Japanista Suomeen.	Matkalaukkujen kanssa saapuva nainen, jota vastaanottaja syleilee.
6	H/T	PK	Ssu	T: Millaiset olivat tunnelmat Japanissa? H:"Siis kaoottiset, että ei siellä pärjää enää. Kyllä me sinne vielä joskus takaisin mennään..."	Haastateltava Saara Takahashi "Tsutsiurasta". Lyhyttukkainen nainen violetissa toppatakissa.
7	HVO/TVO	YK	Ssu	...mutta katotaan nyt tilanne täällä." T:Mitä ajattelette tästä säteilystä?	Halaavia ihmisiä, odottajia.
8	H	PK	Ssu	"Kyllähän se pelottavaa on, että tuntuu että ei anneta tarpeeks tietoo eikä selkeellä kielellä, että..."	Haastateltavan PK.
9	HVO	YK	Ssu	...kyllä se pelottavaa on."	KK haastateltavasta, joka halua vanhempaa miestä ja itkee tämän olkaa vasten.

Juttu 53 (17.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Ulkoministeriö ei aio toistaiseksi evakuoida suomalaisia Japanista. Ministeriö antoi suosituksen, että suomalaiset poistuisivat Tokiosta ja pohjoisemmilta alueilta maan eteläosiin. Vain Fukuksiman alueella olevat kuusi suomalaista kuljetetaan ministeriön avustuksella pois.	Ankkuri puhuu kameralle. "Ikkuna": pun. pallo, valk. teksti "Suomalaiset", taustalla valokuva tiskillä tungeksivista ihmisistä.	
2	TVO	YK	UJP	Tokiassa kadut tyhjenevät...	Shibuya Sentaa-gai.	
3	TVO	YK	UJP	...päivä päiväältä ulkomaalaisista. Monien muiden maiden...	Nuoria miehiä kadulla, nauravat.	
4	TVO	PLK	UJP	...tavoin myös Suomi kehotti tänään kansalaisiaan...	Japanilaisia kadulla kävelemässä.	
5	TVO	PLK	UJP	...siirtymään Tokiosta tai sitä pohjoisemmilta...	Ihmisiä kadulla.	
6	TVO	YK	UJP	...alueilta. Viesti sai osan vaihtamaan paluupäivää...	Tyhjä huoltoasema.	
7	TVO	LK	UJP	...nopeasti.	Naritan lentokentän 1. terminaalin kyltti.	
8	PH	YK	SJP	"Mä oon poistumassa Japanista. Mä oon nyt taksissa menossa Naritan lentokentälle ja yön vietän ilmeisesti siellä ja aamulla..."	Naritan terminaalia, ihmisiä laukkuineen.	Haastateltava sama hlö kuin jutussa 20. Puhuu nopeasti ja hengästyneenä.
9	PH	YK	SJP	...sitten keskipäivällä huomenna lähtee sitten...	Halaava pariskunta terminaalissa.	
10	PH	PLK	SJP	...kone Suomeen."	Zoomaus halaajiin.	
11	TVO	LK	SJP	Ministeriön arvion mukaan Suur-Tokiassa on enää alle sata suomalaista. Esimerkiksi Ranska...	Monitorilla lentoaikatauluja.	
12	TVO	YK	SJP	...on jo aloittanut omien kansalaistensa evakuoinnit.	Ihmisiä lähtöselvitystiskillä Naritassa, osalla Air Francen liivit.	
13	TVO	YK	SJP	Myös ruotsi harkitsee evakuointilentoja halukkaille. Suomi on toistaiseksi päättänyt...	4 ihmistä tutkii Air Francen aikataulua.	
14	TVO	YK	SJP	...siirtää vain Fukuksiman lähetyillä olevat kuusi suomalaista.	Jonoa lähtöselvitystiskillä.	
15	H	PLK	SSP	"Keskitymme ehkä vähän liikaa näihin lentoevakuointeihin tuon Egyptin kokemuksen jälkeen, mutta kaikista tärkein evakuointi on se, että saadaan ne kuusi ihmistä, jotka on siellä pohjoisessa, pois sieltä vaaravyöhykkeeltä etelään, jossa on ihan turvallista."	Alexander Stubb.	
16	TVO	YK	SJP	Ministerin mukaan evakuointia ei tarvita...	Japanilaisperhe matkatavaroineen.	
17	TVO	LK	SJP	...sillä kaupalliset lennot toimivat normaalisti.	Kamera zoomaa hymyilevään lapseen.	
18	TVO	YK	SJP	Nettietojen mukaan yhdensuuntaisen lipun...	Käveleviä ihmisiä kentällä	
19	TVO	YK	SJP	...hinta lähipäiville kipuaa yli tuhannen euron.	Ihmisiä tuoleilla ison tv:n edessä kentällä.	
20	TVO	LK	SJP	Finnairin mukaan koneet ovat täyttyneet...	2 ihmisen kasvot.	
21	TVO	YK	SJP	...nopeasti, mutta yhtiö vakuuttaa, että paikkoja...	Jonottavia japanilaisia.	
22	TVO	YK	SJP	...löytyy edelleen.	Länsim. Mies jonossa.	
23	TVO	YK	SJP	Yhtä vakaa käsitys ei ollut kaikilla lähtijöillä.		
24	TVO	YK	SJP	"Mulle sanottiin, että se on joko lähtö etelään nyt tai että..."	Ihmisiä lentoasemalla.	Puhuu edelleen nopeasti.
25	PH	KK	SJP	...koneella nyt, mutta että Finnair ei takaa mulle pääsyä Tokiosta Suomeen, jos mä en nyt tätä käskyä tottele."	Virka-asuinen mies liimaa taululle lappua, kamera kääntyy ihmisjoukkoon. Paikka ei enää Narita.	
26	TVO	Kartta	?	Tokiosta Etelä-Japaniin Kyushun saarelle autolla ja junalla ehtinyt Teemu Ehrholm lähti Tokiosta säteilyuhan vuoksi jo sunnuntaina.	Japanin kartta, johon merkitty saaret, Fukushima, Tokio, Osaka, Hiroshima.	
27	PH	YK	SJP	"Yksinkertaisesti en luottanut Japanin mediaan ja..."	Tungos rautatieasemalla, ihmisessä.	Puhuu rauhallisemmin kuin edellinen haastateltava. Sävy ylimielinen?
28	PH	YK	UJP	...kelasin et tosi epävarma tilanne ja en halua jäädä Tokioon kattomaan, että mitä tapahtuu.	Asemavirkailija.	
29	PH	YK	UJP	Tuli sellanen olo, että kaikki informaatio mitä saa...	Shibuya crossing.	
30	PH	YK	UJP	...sen tarkoitus on vaan pitää ihmiset rauhassa...	Lähikuva mainoksesta Shibuyassa.	
31	PH	YK	UJP	...ettei kukaan panikoituis."	Ihmisiä kadulla, sama kuin otos 5.	
32	A	PK	Sst	Suomen suurlähetystö siirtää toimintansa huomisesta alkaen Hiroshimaan.	Studiassa.	

Teema 5: Olot ja tunnelma Tokiossa

Juttu 12 (11.3.2011, 13:00)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta
1	A	PK	Sst	Meillä on puhelinhaastattelussa lehdistö- ja kulttuurineuvos Mikko Koivumaa Suomen Tokion suurlähetystöstä. Millainen tilanne on juuri nyt?	Puhuu studiossa.
2	PH	Kartta		Tilanne jatkuu hyvin sikäli pelottavana, että jälkijärityksiä tulee edelleen. Ja uutta tietoa tulee kaiken aikaa. Pohjois-Honshulta, mihin...	Kartassa Tokio, Sendai, Wakayanagi, Kamaishi pienellä tekstaten, Miyagi versaalilla. Kaksi viimeistä valk. Tekstiä mustalla pohjalla.
3	PH	YK	UJaP	...tämä maanjäristys pahiten iski, ei ole tarkkoja tietoja muuta kuin että tsunami iski, mutta kuolonuhreista ei ole tietoa. A:Kun näitä kuvia katsoo, niinmaalajäsjärjellä on pääteltävissä että kuolonuhreja on pakko olla paljon, sillä tuhot ovat niin valtavat. PH:Vahvistettuja kuolemia on 20, ja ne ovat Pohjois-Honshun eteläpuolelta, ei pahinten kärsineeltä alueelta. A:Olet Tokiossa, millaiset tunnelmat siellä on? PH:Ihmiset ovat totta kai peloissaan, koska maanjäristys oli Japanin suurin. Ihmiset palaavat kotiin, mutta junaliikenne ei toimi. Ei varsinaista kaaosta, mutta ihmisiä on paljon kaduilla kävelemässä kotiin. Hallitus on antanut jotain lausuntoja ja itsepuolustusvoimat on hälytetty apuun, mutta pelastustöiden etenemisestä ei ole paljon tietoa. A:Joitakin ydinvoimaloita on jouduttu sulkemaan. Onko se jokin varotoimi? PH:Ydinvoimalat sulkeutuvat aina automaattisesti tällaisessa tilanteessa. A:Miten Japanissa olevien suomalaisten tavoittaminen etenee?	Ilmakuva tsunamin etenemisestä pellolla, nähty myös jutun 7 taustalla.
4	PH	Kartta		Heitä on tavoitettu useita kymmeniä, mutta puhelinverkko on ylikuormittunut. Facebookin kautta on saatu paljon tietoa, ja Helsingissä on avattu omaisille palveleva linja.	Sama kartta, kuin otos 2.

Juttu 27 (12.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Aasiankirjeenvaihtajamme Kari Alberg on Tokiossa. Japanissa on jo aamuyö, mutta näin Kari kuvaili raivaustyöiden edistymistä runsas tunti sitten.	Puhuu kameralle, "ikkunassa" kaupunkinäkymä pilvenpiirtäjineen nousevan/laskevan auringon valossa, alanurkassa teksti "Japani, Tokio"	
2	TVO	LK	UJaP	Raivaustyöt ovat lähteneet vauhdilla liikkeelle...	Kuva sähköpölväästä.	
3	TVO	KK	UJaP	...ainakin tänään tuolla tuhoalueella on työn touhussa tiettävästi 50000...	Mies sinisissä vaatteissa kaivaa kuoppaa.	
4	TVO	YK	UJaP	...armeijan sotilasta ja pelastushenkilökuntaa.	Sinivaatteiset miehet marketin(?) pihalla kaivinkoneen kanssa työssä.	
5	TVO	YK	UJaP	Tietysti urakkakin on valtava.	Veden varassa talon katto ja tavaraa kellumassa, auto nokallaan.	
6	TVO	YK	UJaP	Tuhoalue on suuri ja raunioissa on vielä eloonj- elossa olevia tsunamin uhreja...	Autoja tsunamin runtelemana, tuhoutuneita asuintaloja.	
7	TVO	YK	UJaP	...ja kodittomia arvioidaan olevan ainakin pari sataa tuhatta.	Taloja yhtenä sekamelskana kallellaan, peltiä, puutavaraa sikin sokin.	
8	TVO	YK	UJaP	T:Millä mielellä ihmiset siellä ovat, kun tuhojen laajuus on alkanut paljastua?	Marketin(?) katolla ihmisiä, marketin ympärillä tsunamin tuomaa rojua.	Huom: Kysyjä toinen toimittaja, ei ankkuri.
9	TVO	YK	SJaP	No itseasiassa tunnelmat ovat aika apeat ja...	Evakuoiduille tarjoillaan keittoa koulussa.	
10	TVO	YK	SJaP	...Tokio on tuntunut aika sellaiselta hiljaiselta ja kolkolta kaupungilta.	LK keittoa juovista vanhuksista.	
11	TVO	LK	UJaP	Japanilaiset suhtautuvat...	Vesiämpäriin lasketaan vettä.	
12	TVO	YK	UJaP	...hyvin rauhallisesti.	Vedenjakelua Oaraissa.	
13	TVO	LK	UJaP	He ovat tottuneet luonnonmullistuksiin, mutta koska kyse on näin suuresta onnettomuudesta, niin...	Lähikuva vesikanisterista, kamera seuraa vanhaa miestä, joka kantaa kanisteria.	
14	TVO	LK	UJaP	...on selvää, että he ovat huolestuneita.	Vanhalle naiselle annetaan vettä pieneen pulloon.	
15	TVO	YK	SJaP	T:Tuosta maanjäristyksestä on nyt kulunut vuorokausi. Vieläkö jälkijäristykset tuntuvat Tokiossa? KA:Kyllä täällä on ollut järistyksiä ihan iltaan asti. Näitä on mitattu toista sataa ja niitä on ollut...	Luotijuna saapuu asemalle. Ihmiset nousevat junaa jonossa, mukana yksi länsimaalainen.	Kysyjä toinen toimittaja.
16	TVO	Kartta		...ihan tuolla Honshun länsipuolella, eli ei pelkästään tällä järistysalueella. Esimerkiksi Niigatan kaupungissa oli tänään 6 mangitudin järistys, eikä...	Kartassa tuhoalue punaisella, järistyksen keskus, Tokio ja Niigata.	
17	TVO	YK	UJaP	...tiedetä vielä, kuinka paljon se aiheutti vahinkoa. Joka tapauksessa tämä kertoo siitä, että mannerlaatat eivät ole todellakaan vielä rauhoittuneet.	Kuvaa veden valtaamasta alueesta Miyagista. Ilmakuva, alareunassa tsunamivarakartta.	

Juttu 42 (15.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paiikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Tilanne tuntuu siis olevan hallinnassa, mutta Japanin pääkaupungissa Tokiossa riski säteilyn leviämisestä on kuitenkin saanut osa asukkaista pyrkimään pois kaupungista. Kaupat ovat paikon tyhjentyneet ruoasta ja myös bensiinistä on pulaa. Kirjeenvaihtajamme Kari Ahlbergin raportti Tokiosta.	Ankkuri puhuu kameralle, "ikkunassa" punaisessa pallossa valkoinen teksti "Japani" ja kuva hengityssuojaimet kasvoillaan olevista ihmisistä, jotka katsovat yläviistoon vasemmalle.	
2	TVO	YK	SJP	Tokiolaaisella juna-asemalla on paniikin makua.	Väkijoukkoa juna-asemalla, kameran ohii juoksee pukumies. Taustalla vauvan itkua.	
3	TVO	YK	SJP	Väkeä on liikkeellä tuhotomasti ja niin kova on pyrky junaan, että japanilaisille tärkeä jonotus...	Naisia juna-asemalla, vauvan itkua, keskellä kuvaa metallinen pylväs.	
4	TVO	YK	SJP	...etikettikin on koetuksella.	Asemavirkailija viittoilee ja huutaa.	
5	TVO	YK	SJP	Syy ryntäykseen on selvä. Ensimmäistä kertaa...	Väkijoukkoa hengityssuojaimissa.	
6	TVO	YK	SJP	...sitten toisen maailmansodan pelko ydin...	Ihmisjoukkoa.	
7	TVO	PLK	SJP	...katastrofista on Japanissa todellinen.	Vanha nainen asemalla, vetää nuorta tyttöä lähemmäs itseään.	
8	T	KK	SJP	Tiedot säteilyn leviämisestä kohti Tokiota on saanut tokiolaiset liikkeelle. Heillä kaikilla on vain yksi tavoite: pois Tokiosta, niin pian kuin mahdollista.	Toimittaja kävelee puhuen kohti kameraa, vieressä ihmisiä jonossa, viittaa heihin kädellään.	
9	H	PLK	SJP	"Pelkään tätä kaaosta ja haluan siksi pois Tokiosa."	Nuori mies lippiksessä ja maastokuvioisessa takissa.	
10	HVO	YK	SJP	"Olen todella peloissani..."	Lippuautomaateille ja -toimistoon kiemurteleva jono.	
11	H	PLK	SJP	...koska odotan lasta."	Valkoiseen lippahattuun ja hengityssuojaimen pukeutunut nainen.	
12	TVO	YK	SJP	Ydinturma-alueen lisäksi säteilyarvojen kerrottiin...	Aemahalli, televisio ylhäällä, ihmisjoukko sitä katsomassa.	
13	TVO	PK	SJP	...tänään nousseen myös Tokiossa. Viranomaisien mukaan...	Ihmisjoukko katsoo tv:tä.	Tästä kuvastas pysäytyskuva jutun alun "ikkunassa".
14	TVO	LK	SJP	...tilanne ei kuitenkaan vielä ole ihmiselle vaarallinen.	LK tv:sta, jossa värikkäitä ympyröitä kartalla, sitten leikkaus ankkuriin.	
15	TVO	PLK	SJP	Vielä tänään ilmapirrat vievät säteilyä...	Tv:tä katsovien ihmisten PLK.	
16	TVO	YK	SJP	...onnettomuuspaikalta etelään, kohti Tokiota. Huomenna tuulen ennustetaan kääntyvän lähteen.	YK tv:n katselijoista.	
17	TVO	YK	UJP	Joka tapauksessa moderni suurkaupunki on nyt ahtaalla.	Paloauto parkissa.	
18	TVO	PLK	UJP	Sähkökatkojen takia...	Palomies istuu autossa kypärä päässä.	
19	TVO	YK	SJP	...junaliikenne takkuilee.	Toinen palomies nousee autoon.	
20	TVO	YK	SJP	Kauppojen hyllyt ovat hamstrauksen takia alkaneet tyhjentyä ruoasta ja...	Kamera panoroi käsivaralla tyhjiä hyllyjä kombinissa.	
21	TVO	YK	UJP	...bensa-asemille on alkanut muodostua jonoja.	Bensa-asema kaupunkialueella, auto ajaa pois.	
22	TVO	YK	UJP	Jonotus kestää kauan ja bensaa jokainen saa maksimissaan vain 20 litraa.	Autojono bensa-asemalle, toiselta kaistalta ajetaan ohi.	
23	H	PLK	UJP	"Odotan, että saan lisää bensiiniä uuden maanjäristyksen varalle."	Nuori nainen istuu autossa, kädet ratilla.	
24	H	PLK	UJP	"Olemme pulassa, koska meillä ei ole bensiiniä."	Kaksi vanhempaa naista autossa, toinen puhuu kameralle.	
25	TVO	YK	UJP	Kaiken keskellä Suomen Japanin suurlähetystössä on alettu valmistella suomalaisten mah-	Bensa-aseman työntekijä viittoo seuraavan auton bensa-asemalle.	
26	TVO	KK	UJP	dollista evakuointia Japanista. Ulkoministeriön mukaan päätöstä asiassa ei ole vielä tehty.	Työntekijä puhuu auton kuskille, viittoo lähemmäs.	
27	TVO	KK	SJP	Tokiassa toivotaan silti parasta. Paniikki lähes 40 miljoonan asukkaan suurkaupungissa...	Itkevä pikkulapsi rattaissa juna-asemalla.	
28	TVO	YK	SJP	...ei olisi kaunista katseltavaa.	Zoomout lapsen vanhempiin.	

Teema 6: Japanilaisten ja suomalaisten vertailu ja kritiikki

Juttu 48 (16.3.2011, 20:30)

Otos	Puhuja	Kuvakoko	Paikka/Aika	Puhe	Toiminta	Muu
1	A	PK	Sst	Fukushiman ydinvoimalan pelastustyöt herättävät kärkevää kritiikkiä. Säteilyturvakeskuksen pääjohtaja arvioi, että liian hierarkkinen johtaminen on hidastanut töitä.	Ankkuri puhuu kameralle, "ikkunassa" valokuva savuavasta Fukushima ydinvoimalasta, punaisessa pallossa valkoinen teksti "Japani" ja sen alla pienempi keltainen teksti "Fukushima".	
2	TVO	YK	UJP	Ydinvoimalan pelastustöitä vaikeuttaa säteilyn lisäksi...	12.3. kuvattua kuvaa Fukushima ydinvoimala-alueelta.	
3	TVO	YK	UJP	...uusien vetyräjähdysten vaara. Reaktoreiden jäähtymisen ohella ongelmana ovat...	12.3. tapahtunut vetyräjähdys.	
4	TVO	?	?	...polttoainealtaat. Jos niitä jäädyttävä vesi häviää, tällöin polttoaine syttyy ja suuri määrä radioaktiivisuutta leviää ilmakehään. Altaiisiin yritettiin saada tänään vettä helikoptereilla, mutta tämä ei onnistunut. Huomenna yritetään vesitykillä. Kiinasta alan asiantuntijoiden kokouksesta tavoitettu...	Tietokoneanimaatio reaktorin rakenteesta ja polttoainealtaasta.	
5	TVO	YK	UJP	Säteilyturvakeskuksen pääjohtaja arvioi, että pelastustyöt ontuvat huonon johtamisen vuoksi.	Helikopteri nousee ilmaan ja lentää oikealle.	
6	PH	YK	UJP	"Polttoainealtaiden osalta ihmettelemme, että..."	Helikopteri lentää.	
7	PH	PK	?	...miksi sinne ei vaan pistetä palopumpuilla vettä kun se olisi varma ja yksinkertainen ratkaisu. Siellä ei ehkä anneta niinku insinöörijärjelle ja parhaille osajille niin paljon arvoa kuin muodollisuudelle...	Valokuva STUK:n johtajasta sinisellä pohjalla.	
8	PH/TVO	YK	UJP	...muodollisille säännöille ja muodolliselle asemalle." T:Fukushiman pelastustyöntekijöillä on vastassaan lukuisia...	Sumeaa ilmakuva Fukushima voimalasta.	
9	TVO	Grafiikka	?	...ongelmia. Nelos- ja kolmosyksikössä huolena ovat polttoainealtaat, kolmosessa myös reaktorin sydän on vaurioitunut. Kakkosyksikön suojarakennuksessa puolestaan on vuotoja ja ykkösyksikön sydän on sulanut. Kaikissa ongelmayksikössä on ollut vetyräjähdys. Vitos- ja kutosyksiköissä on käytössä sähköä jäähdystystä varten, joten niiden tila on vakaa.	Tietokoneanimaatio ongelmareaktoreista Fukushima voimala-alueella. Hyvin yksinkertainen, yksiköt kuvattu harmaina kuutiaina, jotka muuttuvat punaisiksi ja vilkkuvat.	
10	TVO	YK	USP	Suomenkin ydinvoimaloissa on harjoiteltu tilanteita, joissa...	Yleiskuva Olkiluoto:3:n työmaasta.	
11	TVO	YK	USP	...jäähdytys ei toimi. Täällä korostetaan...	Nostkurki ja voimalan kupu.	
12	TVO	YK	USP	...paikallista osaamista.	YK työmaalta.	
13	H	PLK	SSP	"Meillä voimailoksen om henkilökunta ja osaaminen on tömmöisessä häirionhallinnassa erillään suuressa arvossa ja asemassa."	PLK haastateltavasta toimistossa.	HUOM! Lähetyksessä katko!
14	TVO	YK	UJP	...nosti tänään työntekijöidensä saamaa säteilyn vuosiannosta kaksinkertaiseen normaalista. Tiedot ydinvoimalalla...	Ilmakuva Fukushima voimalasta.	
15	TVO	YK	UJP	...työskentelevien määrästä vaihtelevat, mutta töissä on todennäköisesti tänään ollut alle 200 ihmistä.	Ilmakuva Fukushima voimalasta.	
16	TVO	YK	UJP	Suomalaisasiantuntijoiden mukaan lisää tarvitaan, sillä väkeä pitää kierrättää. Voimalan pelastustöiden odotetaan...	Satelliittikuva voimalasta, still.	
17	TVO	YK	UJP	...jatkuvan jopa useita kuukausia. Säteilyturvakeskuksen pääjohtaja...	Ihmisiä kävelee käytävään, heitä ohjaa valkoiseen suojapukuun ja kaasunaamariin pukeutunut henkilö.	
18	TVO	YK	SJP	...arvioi, että oikein toimimalla tilanne olisi voitu jo...	Ihmisiä jonottaa tutkittavaksi, etualalla kaksi valkoiseen suojapukuun pukeutunutta ihmistä.	
19	TVO	PK	SJP	...vakauttaa.	Suojapukuun pukeutunut henkilö tutkii vanhan naisen kasvoja säteilymittarilla.	
20	PH	PK	?	"Minun mielestäni se olisi pitänyt hoitaa jo muutama päivä sitten kuntoon, mutta vaikuttaa siltä, että heillä on koko ajan jotain vaikeuksia."	Sama valokuva kuin otoksessa 7.	

Liite 4: Jutut jaoteltuina teemoittain

Lähetyspv.	Fukushima	Maanjäristys	Talous	Suomalaiset Japanissa	Olot Tokiossa	Kritiikki	Yht.
11.3.	1	19	1	1	1	0	23
12.3.	2	2	0	1	0	0	5
13.3.	2	2	1	1	0	0	6
14.3.	1	1	1	1	0	0	4
15.3.	4	0	1	1	1	0	7
16.3.	3	1	1	0	0	0	5
17.3.	2	0	1	1	1	0	5
18.3.	1	1	0	0	0	0	2
19.3.	1	0	0	0	0	0	1
20.3.	1	0	0	0	0	0	1
21.3.	1	0	0	0	0	0	1
22.3.	1	0	0	0	0	0	1
23.3.	0	0	0	0	0	0	0
24.3.	1	0	0	0	0	0	1
25.3.	1	0	0	0	0	0	1
26.3.	1	0	0	0	0	0	1
27.3.	2	1		0	0	0	3
28.3.	1	0	0	0	0	0	1
29.3.	0	0	0	0	0	0	0
30.3.	0	0	0	0	0	0	0
31.3.	1	0	0	0	0	0	1
Yht.	27	27	6	6	3	0	69

Liite 5: Jutut jaoteltuina juttutyypeittäin

Lähetyspv.	Sähke	Insertti	Puh.haastatt	Studiohaastattelu	Yhteensä
11.3.	3	11	5	4	23
12.3.	0	3	1	1	5
13.3.	1	3	0	2	6
14.3.	0	3	0	1	4
15.3.	1	5	0	1	7
16.3.	1	4	0	0	5
17.3.	0	5	0	0	5
18.3.	0	2	0	0	2
19.3.	0	1	0	0	1
20.3.	1	0	0	0	1
21.3.	0	1	0	0	1
22.3.	1	0	0	0	1
23.3.	0	0	0	0	0
24.3.	1	0	0	0	1
25.3.	1	0	0	0	1
26.3.	1	0	0	0	1
27.3.	1	1	0	1	3
28.3.	1	0	0	0	1
29.3.	0	0	0	0	0
30.3.	0	0	0	0	0
31.3.	1	0	0	0	1
Yhteensä	14	39	6	10	69

Liite 6: Kuvat

- Kuva 1: Fukushimaan ensimmäinen vetyräjähdys 12.3.2011, juttu 24, otos 2.
Kuva 2: STUK:in Keijo Valtonen ja toimittaja, juttu 36, otos 5, 14.3.2011.
Kuva 3: STUK:in Risto Sairanen ja toimittaja, juttu 41, otos 4, 15.3.2011.
Kuva 4: Fukushimaan toinen vetyräjähdys 14.3.2011, juttu 35, otos 11.
Kuva 5: "Hyökyaalto vei mukanaan lukemattomia taloja ja autoja..." Juttu 6, otos 5, 11.3.2011.
Kuva 6: Pelastustyöt taukoavat. Juttu 57, otos 30. 18.3.2011.
Kuva 7: Globalisaation kääntöpuoli? Juttu 23, otos 19. 11.3.2011
Kuva 8: Talouden rattaat pyörimässä. Juttu 38, otos 8. 14.3.2011.
Kuva 9: Liikennekaaosta Tokiossa maanjäristyspäivän iltana, 11.3.2011. Juttu 20, otos 12.
Kuva 10: Helpotuksen halaus lentoasemalla. Juttu 33, otos 5. 13.3.2011.
Kuva 11: Paniikkia ruuhkassa? Juttu 42, otos 8. 15.3.2011.